Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
27 — C
13

Digitized by Google

Digitized by Google

SVEVICARVM RERVM

SCRIPTORES ALIQVOT VETERES, PARTIM PRIMVM EDITI,

partim emendatiùs atq. auctiùs,

In quibus

SVEVORVM ORIGO, MIGRATIO, REGNA, Principes, bella, fœdera, religiones, monaſteria, Ciuitates, Comitatus, Duces, Imperatores, inde ab initio vſq. ad Maximilianum I. ſummâ fide atq. induſtriâ, pro æui illius eruditione, memoriæ mandantur, & Italorum in Sueuos Imperatores calumniæ excipiuntur.

Ex Bibliothecâ & recenſione

MELCHIORIS HAIMINSFELDII GOLDASTI.

FRANCOFORTI,

IN OFFICINA WOLFGANGI RICHTERI,

IMpensIs ConraDI NebenII.

Digitized by Google

A)

Digitized by Google

REVERENDISSIMIS, ILLVSTRISSIMIS,
Reuerendis, Illuſtribus, Generoſis, Strenuiſſimis,
Nobiliſſimis, Ampliſſimis,

SAC. ROM. IMPERII

PRINCIPIBVS, DVCIBVS,

CAPITANEIS, MARCHIONIBVS, LANTgrauiis, Comitibus, Baronibus, Equitibus, Militibus,
Ciuitatibus Liberis, vniuerſis deniq. Sueuici
Fœderis Sociis

Salutem & Victoriam D.

MELCHIOR HAIMINSFELDIVS
GOLDASTVS.

SI, quod priſcus ille Sapiens dixit, turpe eſt homini nobili eius Ciuitatis, in qua verſetur, ius ignorare; quantò turpius erit eius gentis, in qua natus eductusq. ſit, maiorumq. ſuorum res præclarè geſtas non cognouiſſe? Iuris namque prudentia rerum diuinarum atque humanarum generales quaſdam præſcribit definitq. regulas, quibus qui inſtructus eſt, nec in vſu ſtudet vitæ accommodare humanæ,

haut magis prudentis nomen meretur, quàm ille, qui abundat præceptis diſciplinisq. Catholicæ Eccleſiæ, nec exercet, Chriſtiani. Rerum autem geſtarum monumēta regulas illas ad ὑπόθεσιν reuocant, ac velut in ſpeculo quid quemq. deceat, ex perſonis demonſtrant: & illud, quod ad honeſtatem vtilitatemq. publicam pertinet, decorum multo pulchrius Vlpiano depingunt; & hoc, quod ſpectatur in vnoquoq. genere virtutis, cuius laus omnis in actione cōſiſtit, meliùs *Chryſippo*, vt ait Poeta, *& Cranthore dicunt*. Et quamquam omnium totius orbis hiſtoriarum cognitio cùm iucunda tùm vtilis eſt, patriarum verò vtiliſſima ſummeq. neceſſaria. *Quorum .n. patres aut maiores*, ſcribit in Offic. Cicero, *aliqua gloria præſtiterunt, ſtudent plerumq. eodem in genere laudis excellere.* Imitamur nempe quos amamus, atq. ad eorum ſtudia inſtitutaq. impellimur. Inde adeò fit, vt opinione hac imbuti, ciues noſtros rectam vitæ ſequi viam, ad eorum conſuetudinem moremq. deducamur, & quæ maioribus noſtris pulcherrima viſa, ea maximè exoptemus. Quod ſi qui nō poſſunt propter infirmitatem virium aut inopiam rei familiaris maiorum ſimiles eſſe, illi tamen ſummâ ope atq. induſtriis omnibus eniti debent, vt ea præſtent, quæ ſunt in illorum poteſtate, iuſtitiam, fidem, liberalitatem, modeſtiam, temperantiam, quo minùs ab iis id, quod deſit, requiratur. quas ipſas virtutes è maiorum ſuorum monumentis haurient, quorum gloriæ virtutis rerumq. geſtarum (quę optima hereditas à maioribus traditur poſteris

omniq.

Digitized by Google

omniq. patrimonio præſtantior) dedecori eſſe, nefas & vitium iudicandum eſt. quod vt fugere poſſent, quidam ex ordine veſtro nobiliſſimi viri mecum orarunt, vt de veterum Sueuorum, quam ego quotidianis ſermonibus libenter prædicabam, virtute ac præſtantiâ aliquid conſcriberem, eſſetq. illud inſtar Herculei boli, quo inuidis inſuper ac mordacibus Cerberis ora obturarent. Illorum verò petitioni hactenus nullum relinquerent negotia mea locum, morem tamen gerere non omninò negaueram. Interim dum in aulis quorumdam Principum diſcendi cognoſcendiq. ſtudio peregrinor, ſæpe audiui libertatem veſtram, quam maiorum virtute partam fortiter vſq. tutati ad poſteros propagatis, in dubium vocari ab illis viris, qui videbantur nonnullius auctoritatis, mihi aut rerum omniũ imperiti aut gnauiter impudentes. Dicant ſi volunt, libertas quam Imperator dedit, Pontifex confirmauit, Principes cõſenſerunt, libertas non erit? Nulli ergo, vt iſti verba prædicant, liberi Barones erunt in Imperio, nullæ liberæ Ciuitates, ſi libertas ab Imperatore data atq. conceſſa vigorem non obtinet. Eccuius rei inſigne exiſtimant S. Georgii vexillum? Quod dum egomet mecum otioſus voluo, argumentaq. in pectore meo inſtituo, offertur mihi hiſtoria Sueuorum *à Felice Fabri Priore Dominicano eiuſq. Ordinis Prouinciali*, ſimpliciſſima mente & veriori fide quàm iudicio perſcripta. quam, quia ab inſtituto noſtro facere videbatur, ſi præſcriptio libertatis Sueuicæ aduerſus N. inſtituenda foret, auidè

 perlegi.

Digitized by Google

perlegi. nec animi falſus ſum. Etenim reperi in eo Scriptore, quæ fruſtrà alibi quæſiueram. Quæcumq. cæteri Scriptores, quos nunc Germania habet bene multos, vi aut metu coacti ſuppreſſerunt, iſte tamquam prætorio edicto in poſſeſſionem reduxit. Quanta vtitur libertate, quæ magna hiſtoriæ virtus, dicendi? Nemini parcit, non Epiſcopis, non Abbatib. non ipſi quidē ſummo Pontifici nedū Principibus, quos vocant, ſecularibus. Dicam ſine dolo, quod fidem rerum geſtarum attinet, (cæteras enim nugas & gerras monaſticas nihil moror) nullū in Germania exſtare ſcriptū præſtabilius, nullum dignius, cuiusq. magis Reip. noſtræ interſit non perire. Erunt fortean, qui barbariem ſtiliq. obiecturi ſint horrorem. Hi ſibi dictum putent, quod Polybius, grauiſſimus auctor, dicit; *Nequaquam ſuccenſendum eſt antiquis rerum geſtarum Scriptoribus, ſi quid vel omiſerint, vel deliquerint. quin potius, quod talibus temporibus inueſtigare aliquid potuerint, laudandi atq. admirandi.* Et Antonius Campanus, eruditiſſimus Apruti Epiſcopus in eo libro, quem de rebus geſtis Brachii conſcripſit, non minùs eleganter quàm verè; *Extant* (inquit) *monumenta maiorum, quæ etſi non accuratè magnificeq. ſcripta ſunt, continent tamen aliquid quod legi poſſit, & ſunt cognitione digniſſima, iis præſertim, qui non tam ſcriptorum elegantiam deſiderant, quàm notitia delectantur antiquarum rerum.* Quorum me ſingularis auctoritas, ſummum iudicium, & maxima rerum omnium experientia cōmouit, vt animum ad eius editionem adiicerem, alioſve eiuſdem argumenti

coniu-

Digitized by Google

coniugarem, qui voto illorum, qui id mihi oneris, vti ſuprà memoraui, impoſuerunt, meam vicem reſponderent. Idq. eò magis, ne peius eſſe paterer veſtræ genti, quàm cęteris plerisq., quarum ferè omnium monumenta nunc coniuncta videmus. Et verò etiam non eſt ab re, ſub vno aſpectu intueri, quid veteres, ſuperiores quid de vnaquaq. gente ſenſerint, dixerint, vel ſcripſerint. magnum ea res emolumentum affert rebus gerendis, & conſiliorum limam, vt ita dicam, quodammodo trahit. Id ita eſſe, vti prædico, ſciunt ij, qui legationum defunguntur munere, vel in conſiliis Principum & aulis adhibentur, vbi ſparſos auctorum adire libros per negotia non eſt licitum.

Ergo igitur hos conſentientes in laudemq. veſtram conſpirantes ſcriptores ſub veſtro Reuerendiſſimo, Illuſtriſſimo, Reuerendo, Illuſtri, Generoſo, Strenuiſſimo, Nobiliſſimo, Ampliſſimo nomine, quod bonum ſit factum, foras produco. nec aliter facere debui. Sueui ſunt, Sueuica tractant. Iuſtum & æquum facietis, vbi eos, qui cauſam veſtram defendendam ſuſceperunt, nomine ac patrocinio veſtro fueritis complexi. Ego ipſe quidquid illis operæ & olei impendi, conſideratione meæ præſtiti originis: qui quamuis apud Heluetios ortus, à Sueuis ſum oriundus. Nam, ſi qua eſt hiſtoriis & famæ publicæ fides, Erchanbold de Haiminsfeld, is qui primus Goldaſti cognomen eſt ſortitus, poſſeſſione ſua in agro Brixiano vi expulſus, perueniens in Alemanniam,

quam

quam nunc Sueuiam quoq. dicimus, pagum Nibalgouium, à Comitibus Montfortiis, qui tùm in eo prępotentes, bona prædiaq. accepit. cuius poſteri quum alii ab officio Epiſcopi Conſtantienſis eſſent, alii Abbatis S. Galli, ab illis in Sueuia poſſeſſiones in beneficium, vt loquuntur, habuere. cui rei argumenta dant non pauca nec nupera in vtroq. loco monumenta. Itaq. officii mei eſſe rectè arbitratus ſum veſtras ſuſcipere partes; nec muto factum. Veſtrum nunc eſt ea, quæ hic præſcripta ſunt, non negligenter habere, & ad maiorum inſtituta omnes actiones, quod facitis, conformare, ita illorum virtute animati; inferiores eritis nulli vmquam genti, ſuperiores plerisq. Specimina quotidie non vulgaria exhibetis. primum ac ſummum eſt, quod in Hungaria cernitur. Equidem fidem omnium hominum teſtor, ſi Imperator absq. opera veſtra opeq. eſſet, tantam immaniſſimorum hoſtium vim tam diu ſuſtinere potuiſſet? cuius veſtræ virtutis æmulos habetis Saxones, qui ſeſe in partem gloriæ veſtræ cupiunt venire. Cætera vobis propria ſunt, quæ vt bona, ampla, atq. perpetua velit Is, qui ſupra nos rebus humanis curat, & res actionesq. veſtrorũ omnium, quę maximè in rem cõmunem ſint, bene peregri & domi expedire, id verò eum omnib. votis veneror.

— *Valete, bene rem gerite, & vincite*
Virtute vera, quod feciſtis antidhac.

Francof. ante d. III. Non. April. A. D. N. cIↄ. Iↄcv.

DE AV-

DE AVCTORIBVS ET EORVM SCRIPTIS ANNOTATIO.

IN hac rerum Sueuicarum collectione non ſumus ſecuti ætates Scriptorum, ſed ſeriem gentis & , quoad eius potuit, rerum ipſarum ordinem. Primus tradit originem gentis, eiusq. in has terras, quas nunc incolit, inundationem. alter bellum, quod poſt regni conſtitutionem à Romanis motum. tertius irruptionem ex Burgundia in Hiſpaniam, occupationem regni, eiusdemq. amiſſionem. quartus gentis in Germania iam latè dominantis regiones, mores, conſuetudines, atq. leges. quintus eiusdem ita dominantis res geſtas factaq. præclara, adnexâ defenſione contra inuidos & obtrectatores. ſextus atq. vltimus & omnia illa & alia perplurima.

ANONYMVS SCRIPTOR.

Hoc ſiue fragmentum ſiue integrum ſcriptum debetur Marquardo Frehero à Keſſingen V.N. & Conſiliario Palatino, qui id ex Bibliotheca illuſtriſsimi Principis Electoris Friderici IV. ſua manu deſcriptum mecum, vt alia omnia, lubens communicauit. Fides Hiſtoriæ ſit penes auctorem, quem ſcirptor iſte ſecutus eſt. Sunt qui omnem omninò fidem eiusmodi ſcriptis derogandam cenſent; ſunt qui prorſus acceptandam. neutri rectè. Nam & bona multa continent, etſi plura falſa. quæ ſeligere ac diſcernere

doctus & eruditus lector haut difficulter poterit, cuius iudicio libellum committimus. Nos quidem, vbi quædam cum iis contulimus, quæ probatis ponuntur in ſcriptoribus, reperiuimus vero non diſſimilia.

VELLEIVS GALLVS.

Super hoc ſcriptore Geſnerus in Bibliotheca; Vellei Paterculi fragmentum de bello Auguſti Cæſaris contra Sueuos in Noricis & Vindelicia, extat Viennæ Auſtriæ apud Wolffgangum Lazium. *qui ab ſe repertum iactat in peruetuſto cod. membraneo, litteris antiquiſſimis ſcriptum hoc indice; VELLEI EXCERPTA EX GALLICA HISTORIA, in libb. de Republica Romana: & vel Cæſarem, vel hunc ipſum Velleium eius ſcriptorem credit. Sunt qui ad Auguſtum auctorem referant. & hos & illum falli argumentis neceſſariis euicit M. Velſerus vir impenſiſſimè doctus Auguſtanorumq. Duumuir, Rer. Vindelicar. lib. 3. vbi ætatem quoq. auctoris gentemq. ſagaciſſimè odoratus eſt. ſcilicet hominem Gallicanum fuiſſe Caroli Magni aut præter propter temporibus. cui non inuiti adſentimur. quippe tum, qui humanioribus paullò, vnde docti dicimur, litteris tincti, veterrimos ſcriptores imitari non vt artifices, ſed tamquam tyrones, ei rei operam dabant. ad eum modum Einhardus Suetonium, Lupus Plinium, alii alios expreſſere, vt noſter iſte Salluſtium, qui tum in ſchola proponebatur pueris. Porrò quid vetuit Velleium aſſerere ſcriptorem? aut quid eſt quod fidem detrahat Lazio in re intra fidem? Velleium, inquam, non Paterculum, vt exiſtimauit ille, ſed verò, vti nos arbitramur, ſiue Monachum ſiue Epiſcopum, qui hoc ſibi nominis*

minis

minis pro more aſſumpſit illius æui, quo pro libitu ſibi varia veterum nomina adſciſcebant. Nonne eodem illo tempore Flaccum Albinum ſe vocauit, qui prius Alcuinus? Nonne Bonifacium, qui VVunefridus? Paullum, qui VVarnefridus? Engilbertus vir illuſtris vocatur Homerus ab Alcuino epiſt. 46. & ſeq. Damœta vocatur Flauius ab eodem epiſt. 41. Mos iſte natus inter amicos, qui familiares, quos videbant alicuius ſcriptoris amore duci atq. trahi, illius nomine cõpellabant, hodie non inſuetus. vnde hunc alterũ Ciceronem, illum alterum Liuium, illum Virgilium, alium Salluſtium appellamus. Eſt eius moris exſertum teſtimonium apud Sidonium Appollinarem lib. 8. epiſt. 11. vbi ait; Hic me quondam (vt inter amicos ioca) Phœbum vocabat, ipſe à nobis vatis Odryſii nomine accepto. *An & ita Virgilius, qui ſub Carolo M. Iuuanenſis Epiſcopus?*

ISIDORVS HISPALENſis Epiſcopus.

Quis aut qualis fuerit, latere poteſt neminem in tanta eius claritudine ac celebritate nominis. Vitam eius ex veteribus tradidere Braulio Cæſarauguſtanus, Honorius Auguſtodunenſis, Sigebertus Gemblacenſis, &, niſi memoria fallit, Hildefonſus. Vixit A. D. N. DCXXX. in numero Sanctorum recenſitus.

IOANNES BOEMVS AVBANVS.

Deſcripſit omnium gentium mores, leges, & ritus: quod opus tribus libris abſoluit. ſunt vero iſthæc ex lib. 3. cap. 16. in quod quia diligenter, quæ Cæſar & Tacitus de Sueuis memoriæ

Digitized by Google

reliquerunt, quaſi vnam in tabulam coniecit, non ab re viſum fuit adiicere. claruit A.D. cIↃ. IↃ xx.

HENRICVS BEBELIVS IVSTINGENSIS.

Hic primus fuit linguæ Latinæ apud Germanos inſtaurator, vir non indoctus, ſed genti ſuæ præter æquum addictior. Vixit Tubingæ vtriusq. linguæ interpres publicus & Poeta coronatus circa A.D. M. CCCC.XC.

FELIX FABRI MONACHVS Dominicanus

Ex nobili & vetuſtiſſima Schmidiorum familia, quæ hodieq. apud Tigurinos præfulget. Patrem amiſit valde puer, vt ipſe narrat, pro patria & domo Auſtriaca contra Suicios pugnantem. Orphanum patruus Præfectus Comitatui Kyburgenſi, ſuſcepit, aluit, & tandem ætate exigente Vlmam in monaſterio bonis litteris ac moribus imbuendum miſit: vbi ſumpto ordine religioſam omnibusq. probatam duxit vitam. De quo Mart. Cruſius Annal. Sueuic. part. 3. lib. 2. cap. 8. De Offenhuſano monaſterio ſatis multa, quæ ædita non ſunt, populari lingua ſcripſit 1489. Salutis anno, quidam Tigurinus Pater Prædicatorii ordinis Vlmæ, illarum Monialium confeſſor: qui ſuum nomen non aliter in illis prodidit, quàm ſexta alphabeti litera tertiata F.F.F. quod ego interpretor, Frater Felix Fabri; qui fuit illo tempore in Prædicatorum apud Vlmenſes monaſterio: vir eruditione, & vna atq. altera Hieroſolymam peregrinatione (quarum vnam, lingua itidem Germanica ab eo deſcriptam & typis editam, habe-

habemus) celebris, & in rebus ſuæ profeſſionis gerendis induſtrius. *Et Geſnerus ſeu potius Simlerus in Biblioth.* Felix Fabri, aliàs Schmidt, ordinis Prædicatorum Conuentus Vlmenſis, deſcripſit peregrinationem Bernardi de Breitenbach Decani Eccleſiæ Moguntinæ. *Significauit nobis Gaſpar VVaſerus, Profeſſor Tigurinus, ſeruari ab Heinzelio Patricio Auguſtano peregrinationẽ aliam ineditã ipſius Felicis manu exaratã. An ea ſecundi itineris acta perſecutus eſt, qp inſtituit ſocio atq. comite Barone quodã à Rappoltzſtein, vt ipſemet in hac hiſtoria teſtis eſt? Paucos nactus eſt laudatores, exſcriptores plurimos. Nam & Boemus ille, cuius Sueuiã appoſuimus, multa inde tacito auctoris nomine verbatim libauit, plura Munſterus in Coſmogr. Bruſchius in Monaſteriis, Stumpfius in Chron. Et de Franco ſcribit Cruſius p. 2. lib. 10. c. 4.* Legatur Sebaſt. Francus in Chron. qui res Vlmenſes ferè ex MSCR. libro Felicis Fabri, vt video, ſumpſit. *Noſtrum exemplar, quod quondam fuit Achillis Gaſſari, ex eadem Bibliotheca nobiſcum idem ille Freherus participauit, amicus noſter optimus maximus. quod nõ periiſſe quàm referret ſupra memorauimus. Nunc vitia eius pariter detegemus, quæ quidem, ſi Rempub. quam attinent nihil, ſpectes, leuia videntur; magna, ſi rem litterariam. Errat primùm in lacus Conſtantienſis deſcriptione. Nam Acronius eſt ſuperior, Venetus inferior, contrà quàm ille putauit. In Suicerorum origine quàm ridiculus? quàm ipſe ſibi diſſentaneus? ſcilicet vt quidq. legerat apud varios ſcriptores, ita variis in locis inculcauit ſine iudicio, ſine conſideratione, haut ſcio dicámne etiam ſine memoria. non tango bellorum tumultus depulſo Auſtriacorum iugo,*

B 3 non

Digitized by Google

non pugnas, quas ego verißimas autumo; ſed quæ præter illas. In etymologiis quàm ineptè abſurdus? quas nugas blattit de Muſarum priſco cultu? quas gerras nectit in ciuitatis Vlmenſis tædioſa enarratione? vt alia nunc mittam: quæ quidem homini Monaſtico in q. ſolitudine degenti condonanda cenſuimus. Quin miramur inſuper potuiſſe eum in tanta barbarie omniumq. adeò rerum ignoratione tantum præſtare, quantum præſtitit ante ſe nemo vnus. Quare nec demere nec mutare quidquam voluimus, ne in verbis quidem, docti à Baldo & Felino Iuris prudentibus, notarium non poſſe corrigere falſam Latinitatem, ne ſub prætextu Latinitatis fieret fraus. *Idem Correctoribus librorum dictum putate. Valete, & bene rem gerite.*

ANONY-

ANONYMI SCRIPTORIS

DE SVEVORVM ORIGINE, Libellus.

IN plaga Septentrionali quædam prouincia adiacet mari,quam Sueuiam aiunt nuncupari. quæ dudum idololatriæ fuit in tantũ dedita, vt præ cæteris nationibus ob cultum idolorum perpetraret ſcelera immaniora. Omni itaq. anno in honore Deorum ſuorum duodenos Chriſtianos ſolebant trucidare,atq. hoc nefario ritu ipſos ſibi placare. Huius facinoris enormitate Deus cœli exaſperatus in vltionem Chriſtiani ſanguinis Comprouinciales illos flagellauit attenuitate famis. Eo tempore habuerunt Regem quemdam vocabulo Rudolphum, virum æqui prudentiſſimum. Hic cunctos ſuæ regionis Optimates acciuerat, vt conſultu ipſorum gens ſibi ſubdita euaderet famis incommodum. Atq. illi abſq. liberis,ſicut eis denunciatum fuerat,ad regalem curiam profecti pari conſenſu ſtatuerunt, quatenus hi, qui plures filios haberent, omnes præter vnum ſibi cariſſimum interimerent.idq́. ea ratione decreuerũt,vt quanto pauciores haberẽtur in prouincia,tanto minus graſſaret in populo famis inopia. Huic aſſentationi quidam Anshelmus intererat, qui liberos quinos habebat. Hic poſtq̃ eſt diſceſſum,& ipſe mœſtus repedauit domum. Tum vnus ex filiis ipſius nomine Ditwinus animaduertens patrem ſolito triſtiorẽ, cauſam mœroris ſciſcitatur, ſed tamen à parente minus illi condita res oſtentatur. Tandem pater à filio coactus acquieuit, & ei,quæ in regali curia fuerant decreta, pandit. Cui Ditwinus; & ſi, inquit, hæc ita ſe habuerint, conſequens erit & me peremtum iri,quoniam me cariorem ha-

bes

Digitized by Google

bes filium. Verumtamen & in hoc vehementer admiror, tot Satrapas prudentes in tantum deſipuiſſe, non vt crederent aliter poſſe Comprouinciales famem euadere, niſi liberorum ſuorum nece. reuera ſi veſtris colloquiis interfuiſſem, longè ſaniora conſilia depromſiſſem. Ad hæc pater; Iam fili cariſſime, oro, vt ad Regis curiam mecum feſtines in proxima ſeſſione, & quod tibi videatur ſuper hac re, cunctis maturato exponere. Cum igitur omnes prouinciæ Principes in id ipſum conueniſſent, vt dictam ſententiam prioris ſeſſionis in liberos omnium promulgarent, Ditwinus quaſi ore omnium locutus, Regi cæterisq. ait optimatibus; Domini mei, liceat veſtra prouidentia gubernari debeant omnia noſtra, tamen non bene circumſpecta fuit in hoc veſtra prudentia, vt ob famis inopiam ſtatueretis aboleri ſtirpem noſtram. Hoc Rex audiens, dolore tactus, ſimulq; Principes illius pro ſuis caris pignoribus compellat Ditwinum, quatinus depromat eis ſanius conſilium. At ille ait; Si Regi cunctisq; ſuis optimatibus placuerit, innoxius ſanguis hominum pro hac neceſſitate non effundatur, ſed plures carinæ adquirantur, in quibus hi, qui debuerant interimi, trans marina deducantur. Quæ ſententia cum vniuerſis placuiſſet, diuerſa genera nauigiorum ſparſim congregantur, vt his qui fuerant proſcripti mare transveherentur. Interea exoritur totius ptouinciæ concurſus pro filiis ac filiabus, & lamentum ineffabile ex eorum relegatione. Igitur pręparatis claſſicis inſtrumentis omnes, qui erant occidendi, carinas illas aſcenderunt, moxq; vento arrepti vehementiſſimo eiecti ſunt in portu Danorum, in loco Sleswik nominato. Quo vi tempeſtatis appulſi cunctas ſcaphas minutatim cõſciderunt, ne denuo repatriaret quisquam eorum. Deinde prouinciam illam perluſtrantes, tanta ex ea ſpolia diripuerunt, vt viginti milia de ſuis aſcenſores prædatorum ſtatuerent caballorum. Reliqua verò multitudo comitabatur equitantes gradiendo. cumq; regionem illam Danorum manu valida peragraſſent, ad Albam fluuium commigrarunt, eoq; tranſito per finitima loca ſeſe diffuderunt.

Ea tempeſtate graue duellum inter Regem Francorum Theodericum, & Irminfridum Regem fuerat Thuringiorum. Cauſa vero congreſſionis in hiſtoria * Saxonum deſcribitur talis. Clodoueus Rex quatuor filios habuerat, quibus quatuor regna diuiſerat. quorum quartus, Theodericus videlicet, terram Auſtraſiorum, in qua Metis oppidum ſitum eſt, obtinuit, atq. ex Francorum electione Rex illic conſtitutus imperauit. Quo regnãte miſit legatos ad Irminfridum Regem, qui in matrimonium duxerat ſororem ſuam, quam eius pater Clodoueus ex legitimo coniugio progenuerat, pro pace & concordia, regniq́. ſui ſtabilitate. Cuius legationem Irminfridus benignè quidem ſuſcepit, & iure pacem, concordiam quoq. cum eo habere aſſeruit, quod ſororem ſuam in matrimonio ſibi copulauerit: ſuper regni vero ſtabilitate nil ei poſſe reſpondere, niſi Principum ſuorum aſſentatione. Soror itaq. Regis Theoderici indignum ducens ipſum Regem conſtitutum, affirmabat illũ non iure ſibi regnum vindicaſſe, ſed potius ex paterna hereditate ſibi debere attinere. accitoq́. Iringo Irminfridi conſiliario egit cum eo, quatinus in auribus Principum ac fratris veredariorum conferret, Theodericum patris ſui concubinæ filium fore: & ideo merito ſibi ſeruum non debere regnum inuadere, quod eam attingeret ex paterna ſucceſſione. His auditis legati non mediocriter verecundati ad Dominum ſuum rediere, ſibiq́. huiuſmodi verba intulere. Qui furorem animi ſimulans ſtatuit, quia Irminfridus ſe pro ſeruo haberet, quantocyus ei ad obſequendum occurreret, & collecta multitudine Francorum, Thuringiorum terras inuaſit, & immanius vaſtare cepit. Interea, vt præfixum eſt, Sueui Albia flumine transuadato fixerunt tentoria in illius terræ confinio. Porro Theodericus Rex vt audiuit, quod copioſus exercitus Sueuorum aduentaſſet, illico extimuit, ne Irminfridus eos in auxilium ſui nanciſceretur, prior illos anticipauit, eo quod eos propius ſibi caſtra metaſſe comperit. miſſisq́. ex optimatibus ſuis ſpoſpondit eis terram illam in proprietatem traditurum, quantum fluuius Salza per decurſum ſuum cingeret, defluendo

* à Witichindo.

C influ-

in flumen Sala. Qua pactione ſancita omnis equeſtralis ala Sueuorum feſtinarunt Theoderico in auxilium, relicto pedeſtrali exercitu in loco caſtrorum. Quod vt Irminfridus reſciuit, manum validam equeſtrium elegit, & ad pugnandum cōtra Theodericum direxit. In qua congreſſione Irminfridus terga vertit, atq. amnem Vmſtrott cum ſuis celeriùs tranſiuit, & in ripa eiuſdem fluminis hoſtibus acrius reſtitit. Quem Theodericus phalangis Francorum atq. Sueuorum inſecutus, & ipſe alteram fluminis ripam econtra per dies tres occupauit, nec quemquam illorum remanere ſinebat. vbi dum caſtra metaſſet cum Francis in ſuperiori fluminis parte, Sueui quoq. in inferioribus ſua tentoria fixerunt. Thuringi verò ſe cernentes deuictos pari deliberatione decreuerunt, quod exercitib. Theoderici minus repugnare poſſent, ſeſe in ipſius deditionem conferrent. vnde Iringum compilatorem talis confœderationis ſtatuerunt, & quod incentor bellorū foret, & auctor pacis inter ſe & Theodericum fieret. Qui abiens quoſq. Regis optimates conuenit, & eorum obtētu cum Theoderico pro patria ſua fœdus compoſuit. Cum igit Rex diu reluctaretur, nec fœdus inire mallet, tandem ſororis cōmonitus, vt intercederet pro amore illius. Qua prece flexus Theodericus hac conditione cū Thuringiis iniit fœdus, quatinus hoc ꝙ poſſederant hereditariè, id ab eo reciperent in beneficii iure. Pręterea forte accidit, vt quidam ex Thuringiis, Wito vocabulo, ripam fluminis accipitrem manu geſtans deſcenderet: alteram quoq. ripam Gozholdus quidā de Sueuis è regione aſcenderet. Et mittens Wito accipitrem ad irretiendam ardeā flumen transuolare, à Gozholdo ambæ aues ſunt interceptæ. quem Wito imprecatus, vt ſi ſuum volatile ſibi reſtitueret, rem quam ignoraret, ei inſinuaret. Tum demum Gozholdus fecit eum amnē tranſire, & accipitrem cum ardea recipere. qui caballo vadum quoddam pernatauit, atq. ardeam cum accipitre recepit: Gozholdo quoq. inquit, id pro certo tibi notifico, quod Reges ſunt placati, & hoc ꝙ hactinus hereditariè poſſidebamus, ex Iringi ſuperflua ratiocinatione modò in pręſtationem recepimus. Hoc audiens Gozholdus

holdus ad commilitones ſuos rediit, eisq. cauſam pactionis examuſſim expoſuit. At illi confœderationes Regum metuentes, ne vel Theoderici ſponſione fraudarentur, vel Regũ conſpiratione ex prouincia propellerentur, decreuerunt noctu vadũ per Gozholdum monſtratũ tranſire, ac Thuringiorum caſtra ex improuiſo irrumpere. Quo peracto tantã ſtragem de hoſtib. dederunt, vt vix quingenti cum Irminfrido euaderent, qui etiam cõmigrauerunt ad Hunnorum Regem Attilam. Porro Sueui Thuringiis interemptis occupauerunt cuncta in aruis, in pratis, in nemorib. Vmſtrort flumini contigua, ac deinceps nemine reſiſtente incoluerunt ea. Pedites verò Sueuorum, qui in papilionib. remanſerant, vt cognouerunt quia cõmilitones dimicando obtinuiſſent loca ad commanendum oportuniora, profecti ſunt & ipſi, vt ſicvbi reperirent habitationes contiguas ſibi. Et venientes ad Danubium tranſierunt illum: deinde paludes eiusdem fluminis ingenti labore tranſeuntes in cãpo amœniſſimo ac latiſſimo, Swabowa ab eadem gente modò nuncupato, ſeſe diffuderunt, vt illic aliquandiu pauſantes liberius tranſcenderent Penninas Alpes. Decreuerãt enim Longobardiam ire, ac illã prouinciam inhabitare. Erant autẽ ex vno latere cãpi Danubius, ex altero vero ampliſſimum nemus. Eo tẽpore Wilzhi Alpkerum filiũ Rorſteini de Wilzin in ipſa regione creauerãt Ducem pro Rege, quod iidem Wilzhi cum longe ante trucidarẽtur, Rex ſuus Waldericus cum omni ſtirpe regia eſt deletus. Quam ob rem ex Burgundionum progenie Adiluolchum Walderici Regis filium Regem ſibi conſtituere. Siquidem Sueuis, vt præfatum eſt, in campo conſtitutis Alpkerus Dux legationem Adiluolcho Regi fecerat in Burgundiam, vt copia armatorũ veniret, ac peregrinas nationes, quæ in illa prouincia emerſiſſent, opprimeret. His cõpertis Sueui conſilio cuiusdã Luitholdi matronas ſuas optimis veſtibus amicierũt, auro quoq. & argento ornatius decompſerunt, ac in papilionibus cum infantibus reliquerunt. Porro viri ipſarum armis aſſumptis in ſiluam ſeceſſerunt, & illic in inſidiis latuerunt. Et factum eſt, cum hoſtes venirent, & neminem in caſtris niſi

C 2 mulie-

mulieres cum infantulis reperirent , ingentem prædam exercuerunt,ſeq. onuſtantes cum fœminis ac puerilis abierunt. Deniq.Sueui pedetentim ex latibulis emergentes collectam multitudinem armatorum inuaſerunt, ſpoliisq. ereptis omnem illam militiam Burgundionum extinxerunt, & terras ipſas circumquaq.in ſuum dominium contraxerunt.

VELLEII GALLI
FRAGMENTVM
DE VICTORIA SVEVOrum contra Romanos.

DVm hæc circa Rhenum geruntur,in Noricorum finibus graue vulnus Romanus populus accepit. Nã Germanorum gentes, quæ Rætias occupauerant, non longè ab Alpibus, tractu pari, patentibus campis,vbi duo rapidiſſimi amnes inter ſe confluunt,in ipſis Norici finibus, ciuitatem non quidem muro, ſed vallo foſſáq. cinxerunt, quam appellabant * Ciſaram, ex nomine Deæ Ciſæ,quam religioſiſſimè colebant. Cuius templum quoq. ex lignis barbarico ritu conſtructum, poſtquam eò colonia Romana deducta eſt, inuiolatum permanſit, ac vetuſtate conlapſum, nomen colli ſeruauit.Hanc vrbem Titus Annius Prætor, ad arcendas Barbarorum excurſiones, Cal. Sextil.exercitu circumuenit. Ad meridianam oppidi partem, quæ ſola à cõtinenti erat, Prætor ipſe cum legione Martiâ caſtra operoſiſſimè communiuit.ad occidentem verò,qua Barbarorum aduentus erat, Auar, Bogudis Regis filius, cum equitatu omni & auxiliaribus Macedonum copiis,inter flumen & vallum, loco caſtris parum apto, infelici temeritate extra flumen conſedit. pulchra indoles, non minus Romanis quàm Græcis litteris inſtructa. Igitur quinquageſimo nono die quàm eo ventum eſt, quum is dies Deæ Ciſæ, apud

** Auguſtam Vindelicorum interpretantur.*

apud Barbaros celeberrimus, ludum & laſciuiam magis quàm formidinem oſtentaret, immanis Barbarorum multitudo, ex proximis ſiluis repente erumpens, ex improuiſo caſtra irrupit. equitatum omnem, & quod miſerius erat, auxilia ſociorum deleuit. Auar cum in hoſtium poteſtatem regio habitu viuus veniſſet, pecudis more mactatur. *Oppidani verò non minori fortuna, ſed maiori virtute Prætorem in auxilium ſociis properantem adoriuntur. Romani haut ſegniter reſiſtunt. Duo Principes oppidanorum Habino & Cacus in primis pugnantes cadunt. & inclinata iam res oppidanorum erat, ni maturaſſent auxilium ferre ſocii, in altera ripa iam victoria potiti. Deniq. coadunatis viribus caſtra irrumpunt. Prætorem, qui paulò altiorem tumulum fruſtra ceperat, Romana vi reſiſtentem obtruncant. Legionem diuinam, vt ne nuncius cladis ſupereſſet, funditùs delerunt. Verres ſolus Tribunus militum amne transmiſſo in proximis paludibus ſe occultans, honeſtam mortem ſubterfugit. Nec enim multo poſt Siciliæ Proconſul immani auaritia turpem mortem promeruit.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI

HISTORIA SVEVORVM.

De rebus in Hiſpania geſtis.

SVeui duce Hermerico Rege cum Alanis & Wandalis ſimul Hiſpanias ingreſſi ſunt Era CCCC. XCVII. Hi *Galliciam cum Wandalis occupant. Wandalis autem tranſeuntib. Africam, Galliciam ſoli Sueui ſortiti ſunt; quibus præfuit Emericus annis quatuordecim. Gallici autem in parte prouinciæ regno ſuo vtebantur; quos Emericus aſſidua vaſtatione deprædans tandem ob morbi dolorem eis pacem dedit: quo morbo diutiſſimè per annos ſeptem oppreſſus interiit. Poſt quem Riccila filius eius ſucceſſit & regnauit annis octo. Hic iubente patre ab eo miſſus, Vndebo-

al. Gallaciam.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Digitized by Google

tum Romanæ militiæ ducem cum ſuis omnibus copiis ad Singilium Beticæ fluuium inito bello proſtrauit, magnis eius auri argentiq́. copiis occupatis. Poſt obitum autem patris ſuſcepto regno, Hiſpania ab eo obtenta cum Betica, Carthaginenſes prouincias in ſuam redegit poteſtatem. Quo defuncto Rectiarius ſuccedit in regnum annis nouem. Hic accepta in cõiugio Theudoridi Regis Gotthorum filia in initio regni ſui .... deprædatur. Mox ad Theudoridum ſocerum ſuum profectus Cæſarauguſtanam regionem cum auxilio Gothorum rediens deprædatur, irruptaq́. per dolum Ilerdenſi vrbe, egit ibi magnam captiuitatem. Ad vltimum dum Theudoridus Rex Hiſpaniam ingrederetur, inito prœlio aduerſus eum primò fugatus, deinde captus occiditur. Occiſo Rectiario Sueui bifariè diuiſi; pars Fratan, pars Masdran ſibi Regem conſtituunt. Masdras autem cum manu Sueuorum ſtatim Luſitaniam deprædatur, acta illic Romanorum cæde prædisq. contractis. Ciuitas etiam Oliſepona ſub ſpecie pacis intratur. Nec mora, Fratan mortuo, Sueui, qui cum eo fuerant, ad Masdram reuertuntur, regionem Galliciæ adhærentem flumini Durio deprædantur. Masdras autem peracto tertio anno regni ſui iugulatur. Quo extincto inter Frumarium & Remiſmundum Masdræ filium oritur de regni poteſtate diſſenſio. Sed Frumarius cum manu, quam habebat, Flauienſem ciuitatem grandi euertit excidio. Remiſmundus autem vicina ſibi pariter Arigenſium loca & Lucenſis conuentus maritima populatur. Frumario autem mortuo, Remiſmundus omnes Sueuos in ſuam ditionem reuocat, pacem cum Gallicis reformat, legatos fœderis mittit ad Theudoridum regem Gothorum; à quo etiam per legatos & arma & coniugem, quam haberet, accepit. Tertio regni anno ad Luſitaniam tranſiit, Cimbricam pace deceptam diripit. Oliſepona quoq. ab eo occupatur; ciues verò, qui illic præerant, cuſtodiendos tradidit Luſidio. Huius tempore Alax natione Galata, effectus apoſtata & Arrianus, inter Sueuos regis ſui auxilio fidei Catholicæ hoſtis emerſit. cuius ſeductione Sueui à fide Catholica recedentes in Arria-

Arrianum dogma declinant. Poſt multos deinde Reges regnum Sueuorum ſuſcepit Theudemirus, qui fidem Catholicam adeptus, Arrianæ impietatis errore deſtructo, Sueuos vnitati fidei reddidit. Huius temporibus Martinus monaſterii Dumienſis Epiſcopus fide & ſcientia claruit: cuius ſtudio & pax eccleſiæ reddita eſt, & multa monaſteria condita. Poſt Theudemirum, Miro Sueuorum Princeps efficitur, & regnauit annis XIII. Hic bellum ſecundo regni ſui anno contra Roccones intulit: deinde in auxilium Liuuigildi Gothorum regis aduerſus rebellem filium ad expugnandam Hiſpalim pergit, ibiq. vitæ terminum claudit. cui Eburicus filius in regnum ſuccedit, quem adoleſcentem Audicas aſſumpta tyrannide regno priuat, & monachum factum in monaſterio damnat; pro quo non dilata eſt ſententia. mox enim Liuuigildus Gothorum Rex Sueuis bellum inferens, obtento eodem regno Audicam deiecit, atq. detenſo eo poſt regni honorem preſbyteri officio conſecrauit. Sic enim oportuit, vt, quod Regi ſuo fecerat, rurſum idem ab alio congrua meriti viciſſitudine pateretur. Regnum autem Sueuorum deletum in Gothos transfertur, quod manſit annis CXXVI.

Explicit Hiſtoria Sueuorum.

IOAN-

Digitized by Google

IOANNIS BOEMI AVBANI

SVEVIA.

SVeuia Germaniæ prouincia ætate noſtra iſtis finibus deſcribitur: ab oriente Baioariis, ab occaſu Alſatenſibus & Rheno iungitur; Alpium iuga à meridie habet, à ſeptentrione Franconiam. à Sueuis populis dicta, qui ex ea Scythiæ parte, quæ hodie Liuonia & Pruſſia eſt, digreſſi ibi conſederunt, auctore Antonio Sabellico, & confirmare iſtud Lucanus videtur inquiens;

Fundit ab extremo flauos Aquilone Sueuos.

Alemannia prius nominata fuit à lacu Lemanno, qui & Lauſanenſis vocatur. Suprema portio totius Germaniæ Sueuia eſt, duobus clariſſimis fluminib. Rheno & Danubio irrigatur, quorum alter modico fluxu in occidentem Oceano miſcetur; hic è diuerſo in orientem per innumeras gentes volutatus Pontum influit. Terra partim plana, partim montoſa. Ager fertilis, cuius nulla pars inculta iacet, præter quam aut lacus aut montes vel ſiluæ occupant. Nemora in ea multa, & ob id genti venatio frequens, aucupium peculiare, frumentorum abundantia, pecorum magna vis. Conualles plurimæ perennibus riuis clariſſimæ, vndiq. amnes procurrunt, qui ſe vniuerſi in Rhenum & Danubium exonerant. Tota inſuper prouincia ſalubritate gaudens, celeberrimis vrbibus, vicis & caſtellis referta. Arces excelſæ natura & arte munitæ, & quod ad Chriſtianam religionem pertinet, pulcherrimis atq. ditiſſimis templis, collegiis, monaſteriis variorum ordinum ſexus vtriusq. baſilicis, parochialibusq. eccleſiis eſt exornata. Circa montes ferrum, argentum, & metalla procreat. Gens populoſa, fortis, audax, & bellicoſa, procero corpore, flauo crine, venuſta facie & decora, ingenio ſingulari prædita, *præſtantiſſima Germanorum* à Plutarcho dicta. cuius gloria eò vsq.

vsq.creuiſſe memoratur, vt virtute & armis imperium orbis meruerit, illudq. vltra vnius ſeculi ſpacium magnificentiſſimè tenuit. Sed viduata poſteà ſuis Principibus, neſcio qua fortunæ iniquitate dicam aut ignauia mox ſubſtitit, quaſi non extet, qua famam ſuam extendere, aut quod minus eſt, tueri poſſit. Caius Iulius Cæſar in IIII. Commentarior. de hac ita ſcribit; *Sueuorum gens longè maxima ac bellicoſiſſima Germanorum omnium centum pagos habere dicuntur, ex quibus quotannis ſingula milia armatorum bellandi cauſa è finibus educuntur; reliqui, qui domi remanſerint, ſe atq. illos alunt. Hi rurſus inuicem anno poſt in armis ſunt, illi domi remanent. ſic nec agricultura, neq. ratio, atq. vſus belli intermittitur; ſed priuati ac ſeparati agri apud eos nihil eſt, neq. longius anno remanere vno in loco incolendi cauſa licet. Non frumēto ſolùm, ſed vulgo lacte & pecore viuunt, multumq; ſunt in venatione; quæ res & cibi genere & quotidiana exercitatione & libertate vitæ (quòd à pueris nullo officio aut diſciplina conſuefacti nihil omnino contra voluntatem faciant) & vires alit & immani corpore homines efficit. atq. in eam ſe conſuetudinem adduxerunt, vt ſub cœlo frigidiſſimo habitantes neq. veſtem vllam præter pelles habeant, quarum propter exiguitatem maior corporis pars nuda & aperta eſt. Lauantur in fluminibus. Mercatoribus eſt ad eos aditus magis, eò quod quæ bello ceperunt, vendant, quàm vt aliquam rem ad ſe deferri deſiderent. quin etiam iumentis, quibus Galli maximè delectantur, quæq; impenſo parant pretio, Germani non vtuntur, ſed quæ apud eos ſunt & natura parua & deformia, hæc quotidiana exercitatione ſummi vt ſint laboris efficiunt. Equeſtribus prælijs ſæpe de equis deſiliunt, ac pedites præliantur, & eos eodem veſtigio remanere edoctos, vbi vſus eſt, celeriter repetunt. neq. moribus ſuis quicquam inhoneſtius aut inertius putant, quàm ephippijs vti. Itaq. ad quemuis ephippiatorum equitum numerum, quamuis pauci, adire audent. Vinum ad ſe importari omninò non ſinunt, quòd ea re ad laborem ferendum remolleſcere homines atq. effœminari arbitrentur. Publicæ eſſe laudis putant quàm latiſſimè à ſuis finibus vacare agros: hac re ſignificari magnum ciuitatum numerum ſuam vim ſuſtinere non poſſe; propter quod vna parte à Sueuis circiter mille ſexcentorum paſſuum agri vacare dicuntur.* Cornelius Tacitus, vbi de Germanorum ſitu & gentis moribus ſcribit, de Sue-

uis ita refert; *Maiorem*, inquiens, *Germani partem propriis adhuc nationibus nominibusq; diſcreti ſunt, quamquam in communi Sueui vocentur. Inſigne*, inquit, *gentis eſt obliquare crinē nodoq; ſubſtringere: ſic Sueuia à cæteris Germanis, ſic Sueuorum ingenui à ſeruis ſeparantur: apud eos vſq. ad canitiem horrentem capillum retrò ſequuntur, ac ſæpe in ipſo vertice religant, Principes ornatiorem habent. Statuto tempore in ſiluam auguriis patrum & priſca formidine ſacram omnes eiusdem ſanguinis populi legationibus coeunt, cæſoq; publicè homine celebrant; barbari certè ritus horrendaq; primordia. Eſt & alia luco reuerentia. Nemo niſi vinculo ligatus ingreditur, vt minor, & numinis poteſtatem præ ſe ferens. ſi forte prolapſus, attolli & inſurgere h ut licitum; per humum euoluuntur, eoq; omnis ſuperſtitio reſpicit, tanq. ā inde initia gentis, vbi regnator omnium Deus, cætera ſubiecta atq. parentia. Pars quoq. Sueuorum*, vt idem Cornelius habet, *Iſidi ſacrificat. peculiaria cætera Germanis & ipſis ſunt communia.* Verum enim vero non ſolùm apud Sueuos, ſed & apud omnes ferè gentes mutati ſunt mores, & quod dolendum plurimùm eſt, ferè in peius. Nam hodie potentiores Sueuorum ferè omnes mercaturæ vacant, ſocietatem ſiue confœderationem vnam multi ineunt, ac certam pecuniæ ſummam quisq. ponit, qua non ſolùm aromata, ſerica, atq. alias pretioſas merces, quæ ad nos à tranſmarinis & remotiſſimis regionibus tranſuehuntur, emunt; ſed vilia etiam, vt cochlearia ſunt, acus, ſpecilla, pupæ, & huiuſmodi. præëmunt etiam vina & frumenta. quod ego tamen non laudo; quum id non minùs opificibus & agricolis graue damnoſumq. ſit (qui ſua ante tempus gryphonibus iſtis, ne potius dicam vel mercatoribus vendunt, quæ poſtmodùm neceſſitate cogente duplo ære redimere ab ipſis debent) quàm toti prouinciæ: quæ quibuſcumq. indiget, non apud vicinas gentes, à quibus minori pretio habere poſſit, accipere debet (ſic enim à corruptis munere Principibus impetratum) ſed ab illis in Stutgardia aut aliàs vbi emporia habent. Ipſi tamen per ſe non negotiantur, ſed communibus ſeruitiis, qui contractam rurſus pecuniam vnà cum lucro congregantes certo tempore rationem ponunt, ſingulisq. Dominorum lucri partem fideliter præbent. Priuati Sue-

uorum

Digitized by Google

uorum nulla alia re, nullo artificio magis occupantur, quàm lini operatione, cui adeò incumbunt, adeò dediti ſunt, vt in quibusdam Sueuiæ locis nedum mulieres & puellæ, ſed adoleſcentes & viri hyemis tempore colo admoueantur. Panni genus faciunt, cuius tela linea eſt, intextũ bombycinum, *pargath* illud vocantes. Faciunt & totum lineum, q; *golſch* appellant. Compertum habeo apud Vlmenſes ſolùm, quotannis vtriusq. generis pannos parari centum milia. ex quo quisq. coniecturare poteſt, quàm incomprehenſibilis incredibilisq. ſumma in tota regione elaboretur. Ad remotiſſimas nationes iſti panni tranſuehuntur, & maximè bis in anno ad emporium Franconafordenſe, vbi quàm ingens vectigal Sueuicæ nationi accedit. Præterea quoniam bonis mala commixta ſemper ſunt, & nulla ex omni parte erecta, ſunt Sueui in Venerem ſupra modum proni; fœmineus ſexus virili ad malum facilè conſentiens, immaturè vterq. præuaricatur, ſerò reſipiſcit. Ego huic vitio maximè ſuffragari exiſtimo, quòd, quemadmodum in aliis Germaniæ prouinciis, eccleſiaſtica cenſurâ publici illi fornicarii, adulteri, raptores minùs inſectentur. Prouerbium ortum, *Vnam Sueuiam toti Germaniæ ſatis meretricum transfundere*: quemadmodum *Franconiam copiam dare raptorum & mendicantium, Boemiam hæreticorum, Baioariam furum, Heluetiam carnificum & lenonum, Saxoniam potatorum, Friſiam atq. Weſtualiam periurorum, Rhenum gulonum.*

FINIS.

D 2 HEN-

Digitized by Google

HENRICI BEBELII IVSTINGENSIS

Epitoma

LAVDVM SVEVORVM.

Ad

Virum nobilem atq. magnanimum Conradum Thum de Neuburg, Principis Vdalrici VVirtenbergenſis Marſcalcum.

SCripturo mihi defenſionem Sueuorum, libuit obiter & verecundè in eorum laudibus prædicandis immorari: quorum tamen immortalia facta, resq; præclariſſimè geſtæ maxima ex parte Scriptorum penuriâ venerunt in obliuionem. Nam *eorum qui fecere virtutes* (vt ait Criſpus & Hieronymus) *tanta habetur auctoritas, quanta eam verbis potuere extollere præclara ingenia*, vti Alexander Magnus ad Achillis tumulum non obſcurè demonſtrauit. Quę cum ita ſint, & Germania nullos vmquam habuerit rerum ſcriptotes, ſaltem vetuſtos, ego ſæpe aliàs vt nunc Germaniæ motus commiſeratione, nihil à Diis immortalibus maiori voto religioſiusq. optaui in rebus profanis, quàm nobis ab antiquo fuiſſe rerum ſcriptores, qui citra omnem vel affectionem vel adulationem res Germanas ſcriptitaſſent. Qui ſi fuiſſent, non aliunde exemplum omnium virtutum petendum eſſet, quàm à Sueuis. Quod cum ſcriptores defuerīt nobis, triplici ex cauſa res noſtræ fortiter geſtæ venerunt in obliuionem. Primum enim vehementiſſima ſuſpicione carere non poſſum, quin Romani (quibus ſemper ferè Germani & Sueui hoſtes fuere) quantum potuerint, geſta noſtrorum vel ignoratione (quippe quibus numquam tota Germania cognita fuit) vel odio propriæq. laudis ſtudio extenuare vel obfuſcare, vel ſua plus æquo dilatare & extollere non neglexerint,

Digitized by Google

xerint,adeo vt (teſte Ioſepho) *aut Romanorum obſequiò aut externorum odio contra fidem rerum falſa confirmauerint*, vt dum *Romanos voluerunt oſtendere magnos,externorum res extenuauerint,& in humilitatem deiecerint*,vt idem teſtatur Ioſephus. Quod etſi Cæſar Iulius, Titus Liuius,Suetonius,Corn. Tacitus,& alii nonnulli fide digni habẽtur ſcriptores,ſicuti nec ego inficias ire volo, multo tamen laudatiores & magis celebres contenderim eſſe Germanos, ſi & hos ipſos eſſe Germanos contigiſſet. adeò nemo noſtrum eſt, quem non patriæ dignitas & amor interdum permoueat,vt longè liberalius & effuſius diſertiusq. in illius laude recenſenda, quàm exterorum & præſertim inimicorum rebus glorioſè geſtis perſiſtat.ad quod credendũ iuſtiſſimis rationibus inducor.Nam Fl. Vopiſcus hiſtoricus ait, *Neminem non hiſtoricum, quantum ad hiſtoriã pertinet, aliquid eſſe mentitum.* addit quoq. *proderem quin etiã in quo Liuius,in quo Salluſtius,in quo Corn. Tacitus, in quo deniq. Trogus manifeſtis teſtib. conuinceretur.* Pręterea *ſcribe*,inquit,*vt libet,ſecurus, quod velis, dices,habiturus mendaciorũ comites,quos hiſtoricæ eloquentiæ miramur auctores.* Et Aſinius Pollio dixit; *Parum diligenter, parumq́; integra veritate compoſitos commentarios Cæſaris.* Et Cicero; *Quæ enim Cæſar numquam neq. fecit neq. feciſſet, ea nunc ex falſis eius commentariis proferuntur.* Et Pollio contra Liuium dicit, *quod pleraq. per alios geſta temerè crediderit.* Nonne, vt ad Græcos veniam,omnes inter ſe Græcorum ſcriptores certant, de falſitate hiſtoriarum inter ſe mutuò digladiantes? Teſtis eſt Ioſephus Iudæus contra Appionem Grammaticum, & Euſebius lib. 10. de Præparat. Euangelica dicens; *Pugnant inter ſe omnes, & alter alterius falſitatem redarguit. non eſt opus vt eos moneam, qui meliùs me ſciunt, quid Hellanicus, contra quem Acuſilaus, de genealogiis ediderit; nec vt enumerem in quot quantisq́; Heſiodum reprehendit; nec dicam quomodo Ephorus Hellanicum, Timeus Ephorum, Timeum poſteriores, Herodotum omnes reprehendunt. non eſt neceſſe de ſingulis atq. minoribus dicere, cum de Perſarum in Græciam impetu, & de præclaris facinoribus tunc geſtis inter ſe vehementer ſcriptores diſcrepent, cum etiam Thucydidem, qui accuratiſſimè ſuorum temporum hiſtoriam conſcripſiſſe creditur, quaſi mendacem*

nonnulli accuſent. Nonne & Herodianus Græcus dicit, *pleroſq. hiſtoriographos plus oſtentatione eloquentiæ quàm amore veritatis ſcripſiſſe?* Alios verò (ſicut & Polybius aſſerit) *plus fauore & aſſentatione vel odio Tyrannorum vel populorum egregia eleuaſſe atq. extenuaſſe, vel humilia ſupra veri fidem dicendi artificio atq. elegantia celebraſſe atq. in cælum ſuſtuliſſe.* Ex quibus nemo dubitare poteſt, quin Sueuorum & omnium Germanorum res & in obſcuro manſerint, & mendaciter ſint poſteris traditæ ob ſcriptores exteros & hoſtes Germanorum. Secunda cauſa eſt, cur Sueui non ſint pro rerũ dignitate & meritis celebrati: quia quicquid apud cęteros à Sueuis egregiè geſtum eſt, communiter Germanis aſſcribitur. nec enim Itali ita nouerunt differentiam inter Sueuos & cæteros Germanos, vti nos. Et quoniam Galli illis notiores ſunt, ſæpe quæ Germani vel ſine vel cũ Gallis fecerunt, ipſi tantum Gallis aſſcripſerunt, ſicuti nos iam facimus, & præſertim vulgus. quicumq. n. lingua noſtra loqui neſcit, vocamus Italum, vernaculè *Walchen.* Tertia cauſa obſcuritatis Sueuorum; quia nunc Sueui, nunc Alemanni dicimur. inde quicquid Alemanni vbiq. terrarum geſſerunt, Sueuis aſcribendum eſt: ſed quod Alemanni Sueui ſint, teſtatur D. Hieronymus in vita Hilarionis; *Inter Saxones*, ait, *quippe & Alemannos gens eſt Francorum, non tam lata quàm valida, &c.* Hoc item Paulus Diaconus, *Ex Sueuorum*, dicens, *id eſt, Alemannorum gente oriundus.* Et Gualfridus Abbas S. Galli; *Dum duo ſunt*, inquit, *vocabula, Sueuia atq. Alemannia, vnam gentem ſignificantia, priori nomine nos appellant circumpoſitæ gentes, quæ Latinum habent ſermonẽ, omniaq́ꝫ priuilegia Augiæ Maiori à Carolo Magno eiusq́ꝫ ſucceſſoribus data declarant Alemannos vocari iuxta lacum Conſtantienſem, monaſteriumq́ꝫ eſſe in Alemanniæ partibus, vt dicit Carolus tertius.* Hoc item teſtatur hiſtoria elegantiſſima cuiuſdam Abbatis, qui de Heinrico V. ita dicit; *Mittuntur in legatione Romam à Lotharingia Bruno Treuirenſis, à Saxonia Magdeburgenſis, à Francia Otho Babenbergenſis, à Bauaria Eberhardus Ehiſtettenſis, ab Alemannia Geberhardus Conſtantienſis, à Burgundia Curienſis.* Albertus item Magnus dicit, *Sueuos Alemannos à maximo lacu Lemanno, qui ante radices Alpium effunditur, per cuius medium tranſit Rhenus,*

Digitized by Google

nus, qui modò Conſtantienſis, & Brigantinus etiam à Solino dicitur. Laurentius Vallenſis cum Alberto ſentit; *Hi videntur à Lemanno lacu, id eſt, Conſtantienſi, Alemannos dictos.* Et Gotfredus Viterbienſis;

Rhenus ab antiquis deſcribitur eſſe Lemannus.

Alii autem ab Hercule Alemanno; quia, vt dicit Beroſus, *Hercules Alemannus apud Tuyſcones regnauit.* Et Annius Viterbienſis ibidem credit, *aut Manni filium fuiſſe, vel qui Manno in regno ſucceſſerit:* Qui Hercules Alemannus religiosè apud Germanos cultus eſt. Nam, vt dicit Tacitus, *Germani apud eos Herculem fuiſſe commemorant, primumq; omnium fortium virorum ituri in prælia canunt.* Et hodie in Augia Maiori inſula Rhenana viſitur idolum Alemanni æreum, & in æde ſacra in rei memoriam ſeruatur, quod & Lemanno lacui nomen dediſſe videtur, & Alemannis, & monaſterio Almanswiler, & villæ Almanshoffen, & aliis nonnullis pagis. Abeant hinc ſomniatores, qui volunt Alemannos à Lemanno lacu Galliæ Celticæ, inter quos eſt Sabellicus, dici. nihil enim nec receptum nec veriſimile dicunt, vt ſatis ſupra oſtendi. Alii multo maiori impudentia volunt Alemannos eſſe genus aduentitium ex varia colluuione gentium, quod multo minus quadrat, & quod tamquam commentum omnino transeo, contentus dixiſſe, quæ nemo ſanus reprobet. Quod ſi volueritis hinc legere, quid Alemanni Sueui geſſerint per totam Italiam & alias regiones, inuenietis eos celebratiſſimos. Nec ego Heluetios, Confœderatos modò dictos, Sueuos eſſe admito, ſicuti nec ipſi volunt, (Alemannos tamen nõ negabo, qui latiùs extenduntur) licet nobiles ſe de Sueuis confœderatis aliquando ſcripſerint. Fuerunt enim Ducum Sueuiæ & *Alemannici ducatus* (vt vocat Ludouicus Francorũ Rex Ludouici Pii Cęſaris filius) clientes & ſub illorũ ditione, ſubditi quoq. non Sueui, quos Gallos ante exiſtentes Sueui Alemanni Rhenum traducentes in ſeruitutẽ redegerunt & linguam mutare coëgerunt. Nam tempore Cæſaris, teſte Oroſio, Heluetii, modò Suitenſes, exierunt proprias ſedes ea de cauſa quòd perpetuo pene cũ Germanis bello altercabantur,

bantur, à quibus Rheno tantùm flumine dirimebantur. Nobiles à Principibus pręfectos oppidorum atq. caſtrorum impoſitos etiã ipſe Sueuos ex origine exiſtimo. Cum igitur iſtis ex cauſis Sueuia non ſit pro rerum meritis celebrata, & maximè quia nullos niſi hoſtiles ſcriptores habuit, qui non niſi obiter ſuos Duces extollendo res noſtras tetigerunt, volo tamen pauca quædam ex hiſtoricis colligere & ſcriptoribus, quibus quilibet optimè coniecturare poteſt, geſta noſtrorum eſſe ampliſſima, ſi ſcriptores vernaculos habuiſſemus. Primùm Sueui ſingulariter præ aliis Germanis *Nobiles* dicuntur. Teſtis Seneca Hiſpanus in Medea;

Lucis Sueui nobiles Hercyneis.

Quod ſi aliquis à corpore laudandus venit, Sueuia eſt terra populoſa, cui gens procero corpore, flauo crine & pulchertimo, venuſta facie, decora ſpecie, robore membrorum & lacertorum validiſſimo, in quos deniq. Dii immortales tanta naturæ & corporis bona atq. ornamenta fortunæ congeſſerunt, vt nullis gentibus cedere debeamus. Sed alia ſunt, à quibus plus commendamur. Corn. Tacitus à fide nos commendat (quos perfidiæ accuſare nititur * Supplementũ Chronicarum) dicens; *Gens fidei commiſſæ patientior.* Et noſtri maiores ſemper latera Imperatorum Romanorum ſtipabãt, in ſingularis fidei & integritatis teſtimonium. Et vt poſtremò integerrimam ſemper nobis fidem eſſe adhibitam noſq. omnium nationum non ſolùm Germaniæ fortiſſimos & fuiſſe apud veteres, & recentiores eſſe oſtendam, tale ſit vobis argumentum. Nam cum Vitellius, teſte Corn. Tacito, à *Germanico exercitu* (non *Germaniciano*, vt Beroaldus homo alioquin doctiſſimus falsè & contra omnes hiſtoricos illius rei perſuadere voluit) eſſet Imperator acclamatus, ſoliſq. Germanis comitibus imperium eſſet adeptus, & aliorũ Imperatorem Othonem victis ſæpe illius exercitibus ad mortem voluntariam compuliſſet, eſſetq. à Romanis electus Cæſar contra Vitellium, Veſpaſianus in re militari expertiſſimus feliciſſimuſq. Imperator, diu deliberauit, an imperium ſuſciperet propter Germanicarum legionum vim, famam, & robur. tandem fortiſſimos Germanos

** Cuius auctor Iacobus Philippi Bergomenſis.*

manos non niſi Germanis vincendos exiſtimans, Sidonem atq. Italicum Sueuorum Reges in auxilium & partes ſuas traxit, qui cum ſuis Sueuis primori in acie verſati vicerunt Germanos, Veſpaſianumq́. in imperio firmauerunt, ſicuti etiam ſucceſſu temporis Conſtantinum Magnum ad imperium auxilio ſuo euexerunt, teſte Aurelio. Ecce ſummam fidei & fortitudinis opinionem in Sueuis apud veteres & Romanos. Quod ſi ad recentiora tempora deſcendamus, inueniemus Sueuos vniuerſæ nationi Germanicę animi magnitudine, fide, & virtute præpoſitos. Nam dum quidam Abbas Hersfeldenſis Saxo deſcriberet & eleganter quidem Henrici IIII. Imperatoris geſta contra Saxones, ita inquit; *Datum eſt negocium Rudolpho Sueuorum Duci, vt ipſe cum ſuis prima acie confligeret peculiari Sueuorum priuilegio, quibus ab antiquis iam diebus lege datum eſt, vt in omni expeditione Regis Theutonici ipſi exercitum præcedere & primi committere prælium debeant.* Hoc idem confirmat Gotfredus Viterbienſis non Sueuus, neq. Germanus, ſed Italus his nominibus;

Iudicio cæli dominantur in orbe Sueui,
Nunc vbicumq. geri Reſpublica prælia quærit.
Ordine primus erit, gladio vult primus haberi,
Moreq́, ſignifieri primus in hoſte ferit.

Hoc etiam, vt vetera dimittamus, comprobauit coronatio Fœderici III. Cæſaris Auguſti nuper defuncti, quem Romam pro Auguſtali corona intrantem præibant omnium primi Sueui, vexillum S. Georgii, quod Aquilam præceſſerat, geſtantes. Quibus ex rebus relinquo vniuerſi mundi iudicio, qualis antiquitùs fuerit & nunc eſſe debeat Sueuorum exiſtimatio, quæ non niſi ex rebus præclariſſimè geſtis progreſſa dinoſcitur. Quare hanc eximiam maiorum noſtrorum prærogatiuam, & incomparabilem gloriam à Carolo Magno, vt dicitur, vſq. in hunc diem ſumma cum laude noſtra nobis delatam, Vdalrice Princeps inuicte atq. fortiſſime, non ſinas vmquam ſub ſe aut tuo tempore aboleri, aut ab alio præripi. Quoniam nullum maius virtutis teſtimonium vmquam aliqua gens præferre aut ſibi arrogare, mea opinione,

Digitized by Google

nione,poteſt. Æmulemur, quæſo,te Duce & Principe maiores noſtros, qui rebus fortiter geſtis hanc pepererunt laudis & gloriæ prærogatiuam. Sumus illorum ſanguis, illorum effigies expreſſiſſima: in nobis relucet mirifica illa maiorū noſtrorum nobilitas & animi magnitudo. Turpiſſimum ducamus, precor,ab illis degenerare: nec committamus, vt clariſſimum hoc virtutis nomen & candidiſſima fides,quam maiores& patres noſtri multo ſanguine & rebus feliciſſimè geſtis iure quodam quaſi hereditario reliquerunt, nos ipſi per ſecordiam & negligentiam amittamus, etſi te Duce, Princeps illuſtriſſime (Dii bene faueant) numquam formidare debeam.Et vt latiùs externorum teſtimonio cæteris Germanis nos præſtare probetur,dicit Iul. Cæſar lib. 4. *Sueuorum eſt gens longè maxima & bellicoſiſſima.* Item Tencatheri & Vſipetes Germani à Sueuis ſedibus ſuis pulſi ita loquuntur apud Cæſarem; *Seſe vnis Sueuis concedere, quibus nec Dii quidem immortales pares poſſint,reliquum quidem in terris neminem eſſe, quem non ſuperare poſſint.* Plutarchus dicit *præſtantiſſimos Germanorum Sueuos.* Paulus Oroſius dicit, *maximam & ferociſſimam eſſe gentem:* & alibi, *fortiſſimam:* & L.Florus, *validiſſimam.* &,vt dixi,Sueui Tencatheros & Vſipetes ampliſſimas nationes expulerunt,& inſuper alias Germaniæ nationes ſub ſe habuerunt, vt idem Cæſar teſtatur. Publicè autem maximam putabant laudem eſſe,quàm latiſſimè à ſuis finibus vacare agros; hac re ſignificari magnum numerum ciuitatum ſuarum vim ſuſtinere non poſſe. Itaq. vna ex parte tempore Cæſaris à Sueuis circiter millia paſſuum ſexcenta agri vacabant. ad alteram partem ſucceſſerunt Vbii, h. e. Colonienſes, quos vectigales fecerunt, & poſtremò trans Rhenum ſecedere compulerunt,vbi adhuc habitant. Sed quid maius aut glorioſius dicere poſſum de Sueuis? Quamquam *Romani gentium domini & terrarum Reges, quibus maria obædiuerunt, à quibus oriens & occidens luſtratus eſt triumphis,* & quibus (vt dicit Egeſippus) *ſupra nubes viantibus & vltra columnas Herculis imperium propaganntibus nihil inuium fuit,* nos vnicos Sueuos numquam obœdientes habuerunt,quos & timuerunt & victores viderunt. & quibus Romanis

manis non reſtiterunt non ſolùm terræ ab illorum regione ſiluarum interuallis atq. vaſtitate, alpibus, montibus, fluminibusq́. diſtinctæ, verùm etiam quas (vt gloriantur) æternis ardobus inacceſſas aut continua hieme ſeparatas, aut interfuſis æquoribus abuinctas ab his natura diſterminat, ſe trementes ſubmiſerunt: adeo vt non Indus Oceano, non frigore Mæotis, non Arabs medio ſole ſecurus fuerit: his Sueuorum ſola & inuicta virtus reſtitit. Et ecce Iulius Cæſar, cuius fortuna humanæ felicitatis modum ſupergreſſa eſt, cuius virtus numquam intremuerat, & incitatiſſimus bellorum & triumphorum ſucceſſus & curſus inſtar amnis hibernis niuibus aucti profluens, hactenus numquam ſubſtiterat, apud ſolos Sueuos elanguit, reſedit, & conſiſtere coactus eſt. Nam bis traducto Rheno vlciſci Sueuos putauit ob auxilia (quæ *nemini*, vt alius dicit, *contra Romanos denegabant*) Treuiris miſſa, & quòd aſſiduè Vbios, qui erant in fide Romanorum, premerent; ſed bis, poſtquam Sueuos audiuit eſſe in armis, paucis diebus trans Rhenum moratus, pontem quem fecit, reſcindens aufugit. Quod ſi æqualibus Aſinio Pollioni & Ciceroni Tullio fuit ſuſpectus, quod in ſuis laudibus eſſet nimis & vltra veritatem profuſus, multo celebratiores credo eſſe Sueuos, ſi Sueuus hanc illius trans Rhenum & contra Sueuos expeditionem atq. rurſus fugam ſcripſiſſet. Hoc vnum dico, Iulius immodicus animi numquam dimiſiſſet Sueuos, ſi non eos timuiſſet. Qui quomodo, precor, cauſari vult vaſtitatem ſiluę Hercineæ, quo minus illos ſit aggreſſus, qui Britannos alterius orbis homines & hactenus ignotos Romanis per infeſtiſſimũ mare quæſiuit, & cui ante & poſt Sueuos nulla regionum longinquitas, nulla iniquitas locorũ nec vaſtitas, nec noxii ſerpẽtes, nec feruores Lybiæ, nullius tempeſtatis aſperitas obſtitit? quos cũ nequiret vincere, tandem amicos ſibi fecit cũ cæteris Germanis, & eorum auxilio Galliam ſubegit & Pompeium cum toto Oriẽte atq. innumeris Regib. cruentiſſimo bello vicit, adeo vt nihil egregium ſine illis auxiliatorib. gereret, adeo vt illis vitã & imperiũ monarchiamq́. accepta referre debeat. Quid dicã de

Auguſto Cæſare, ſub quo totus mundus pacatus eſſe dicitur, cui ſe Perſæ ſubmiſerunt, & Indorum Reges muneribus honorauerunt? Nonne Imperatoris illius poſt natos homines fortunatiſſimi apud ſolos pene Sueuos felicitas claudicauit? Nam Quintilium Varum cum tribus legionibus ab illo ad arcendas Barbarorum excurſiones contra Auguſtam miſſum Sueui ad interneccionem deleuerunt, ablatis ſignis & aquilis duabus. vnde adeo conſternatum ſcripſit Suetonius Auguſtum, vt per continuos menſes barba capilloq. ſubmiſſo caput interdum foribus illideret, vociferans; *Quintili Vare legiones redde*, diemq. cladis quotannis mœſtum habuerit atq. lugubrem. Sed non ſolùm tres legiones, verùm Ducem etiam, Legatum, & auxilia omnia amiſit, vt ait Suetonius, quæ miſſa ſunt ab vniuerſis ſociis & ſubditis Romanorum, inter quæ erat Auar Græcus Bogudis Regis filius cum Macedonico exercitu, vt hodie antiquitates Auguſtæ vrbis declarant, vbi etiam hii verſus ſunt reperti;

Ex Velleii fragmento.

His nomen terris Bogudis dat regia proles
*Græcus Auar, * pecudis de Sueuis more litatus.*

Fuit autem hoc grauiſſimum & atrociſſimum inter Romanos & Germanos bellum, & poſt Africanum maximum. *Vnde notari poteſt*, dicit Otho Friſingenſis, *quanti roboris prædicta gens Germanorum fuerit, quæ in ſumma auctoritate Romani populi & imperii ſtragem Romani militis dederit. Tradunt Auguſtenſes hanc cædem ibi factam, oſtenduntq́. in argumentum collem ex oſſibus mortuorum compactũ, quem in vulgari Perleich, eò quod legio ibi perierit, vſq. hodie vocant, vicumq́. ex nomine Vari appellatum monſtrant.* Hæc Otho. Et tamen hanc ignominiam & memorabilem cladem à Sueuis acceptam Auguſtus numquam vindicauit, ſatis expertus Sueuos; ſed verſus ad Deorum auxilia vouit magnos ludos Ioui, vt Reipub. ſtatum reformaret atq. in meliorem ſtatum conuerteret. Tiberius Auguſti ſucceſſor timens, vt videtur, Sueuos Regem eorum Marobolum (vt teſtatur Euſebius & Sex. Aurelius) blandè & amicè ad ſe vocauit, callideq. circumuenit, nec vmquam ad ſuos redire permiſit. Druſus autẽ Cæſar Tiberii frater præclariſſimas omnium

res

Digitized by Google

res in Germania geſſiſſe prædicatur ſub Auguſto,ſed multo ſuorum ſanguine. Claudianus;

Nobilitant veteres Germanica fœdera Druſos,
Marte ſed ancipiti, ſed multis cladibus empta.
Quis meminit victum ſola formidine Rhenum?

De quo ita ſcribit Oroſius; *Poſtea fortiſſimas nationes & quibus natura vires, conſuetudo experientiam virium dabat, Cheruſcos, Sueuos, & Sicambros pariter vno bello, ſed etiam ſuis aſpero ſuperauit: quorum ex eo conſiderari virtus ac feritas poteſt, quod mulieres quoq. eorum, ſi quando præuentu Romanorum inter plauſtra ſua concludebantur, deficientib. telis, vel qualibet re, qua velut telo vti furor poſſit, paruos filios colliſos humi in hoſtium ora iaciebant, in ſingulis filiorum necibus bis parricidæ. inde natum prouerbium, illorum mulieres cæterarum gentium viris fortiores & bellicoſiores eſſe.* Sed Druſus tandē prope Rhenum belligerās eſt à Germanis occiſus. Et *Germania*, teſte Floro, *magis turpiter eſt amiſſa quàm glorioſè acquiſita.* Sed quota pars Germaniæ? parua profectò ab eo acquiſita, vt ex Oroſio probare poſſum in ſexto libro. *Tiberii ſucceſſor C. Caligula,* teſte Eutropio, *bellū contra Germanos mouit, ingreſſusq́; Sueuiam nihil ſtrenuè geſſit,* immò timidiſſimè fugit, & adeò conſternatus eſt animo, vt fugam tranſmarinam cogitaret & pararet. Nam quod Suetonius de Germanis refert, non poſſum ex Eutropio niſi de Sueuis intelligere. Ita autem dicit Suetonius; *Aduerſus Barbaros quoque minaciſſimus cum trans Rhenum inter anguſtias depreſſumq́; agmen iter eſſedo faceret, dicente quodam non mediocrem fore conſternationem ſicunde hoſtis appareat, equum illicò conſcendit ac properè verſus ad pontes, vt eos calonibus & impedimentis ſtipatos reperit, impatiens moræ per manus ac ſuper capita hominum tranſlatus eſt. Mox etiam audita rebellione Germaniæ fugam & ſubſidia fugæ claſſes apparabat, vno ſolatio acquieſcens, tranſmarinas ſibi ſuperfuturas prouincias, ſi victores Alpium iuga vt Cimbri, vel etiam Vrbem vt Senones quondam, occuparent. Vnde credo percuſſoribus eius poſtea conſilium natum apud tumultuantes milites ementiendi ipſum ſibi manus intuliſſe, nuncio malæ pugnæ perterritum.* Poſterioribus verò temporibus non contenti Sueui & Alemanni in patrio ſolo Romanos

non timere, immò verò Romano imperio grauiſſimi & formidabiles in primis, ſedibus ſuis relictis, crebras excurſiones in Italiam, Galliam, & Hiſpaniam fecerunt, omniaq. vaſtantes atq. victorioſis ſignis ſuppeditantes, contra Antoninum Verum, Maximianum, Conſtantium, Conſtantinum, Aurelianum, Iulianum, & alios Imperatores varia fortuna in Gallia ſæpe pugnauerunt. Tandem ſub Arcadio & Honorio vaſtatis Gallis transmiſſisq. Pyrenæis montibus direptisq. Hiſpaniis in Galetia conſederunt, ſeptemq. ibi Reges per ordinem habuerunt, vaſtatata ſæpe Tarraconenſi Carthaginenſiq. prouincia, vt auctores referunt. & quorum auxilio Huni toto orbe formidabiles ſæpiùs cæſi ſunt. Sed quid fecerint Senones, Longobardi, Angli (ſcriptorum nobiliſſimorum ſuffragio Sueui) nouit Gallia, Roma, Pannonia, Ilyris, Græcia, Macedonia, & Aſia teſtatur. Horum autem geſtorum auctores fuiſſe Sueuos oſtendi alibi non obſcurè, & olim multo efficacioribus perſuaſionibus probabo. Poſtremò ſi vellem pro rerum dignitate laudare Sueuorum Duces, qui imperium Romanum à Carolo magnificentiſſimè & glorioſiſſimè ad centum & viginti annos adminiſtrauerũt, opus eſſet profectò integro libro. Qui omnes aut ex Waiblinga oppido, aut caſtro Stauffa, hereditaria terra Principis noſtri Vdalrici originem ducentes cunctis ferè Europeis gentibus iugum ſeruituti impoſuerunt, & feras illas atq. indomitas Turcarum gentes ſæpe vaſtatione, prœliis, cædibus, ferro, & igni domuerunt: præſertim Conradus II. qui per Aſiam victricia ſigna tulit, atq. cum perfidis Sarracenis in terra Sancta ſtrenuiſſimè decertans illuſtriſſimis triumphis enituit. cuius vnum ex multis facinus memorabile quidem omnibusq. Chriſtianis nedum Germanis & præſertim Sueuis glorioſum non duxi prætereundum. Ille enim dum apud Damaſcum præclariſſimam vrbem atq. Syriæ caput maximam Sarracenorum atq. Turcarum multitudinem atq. infeſtiſſimum exercitum obuiam haberet, dimiſſo equo in prima Chriſtianorum acie conſiſtens dimicauit ſtrenuiſſimè, & cum ex altera parte quidam gygas proceriſſimæ ſtatu-

Digitized by Google

ſtaturæ ſuis ſpem maximam præberet viriliter pugnando, noſtrumq. Imperatorem per collum apprehendiſſet, is educto gladio gygantem deſuper. per medium diſſecuit. quo facto Sarraceni perterriti atq. retro cedentes ſpecioſiſſimam Chriſtianis victoriam reliquerunt. Fœdericus Primus Armenia & magna Aſiæ parte in ſuam ditionem redacta, Saladinum victorioſſimum Regem atq. vniuerſam Mahumetis perfidiam exterminaſſet, niſi cum ſummo Reipub. Chriſtianæ damno in paruo flumine eſſet ſubmerſus. Sub Henrico V. (penes quem pacis & belli gerendi auctoritas eſt atq. adminiſtratio) Goſfredus Germanus, Comes Bulionis & tandem Dux Lotharingiæ cum Germanis & aliis Chriſti fidelibus ſepulchrum Chriſti ab infidelibus eripuit. Fœdericus II. ſola aduentus ſui fama Sultanum ex Iudæa fugauit, in quam cum exercitu ingrediens in die Palmarum eſt Hieroſolymis Rex acclamatus atq. coronatus. Quod ſi ad Europam reuertemus, inueniemus Sueuos Imperatores ſæpe Boiemis rebellibus iugum ſeruitutis impoſuiſſe, Sarmatarum & Polonorum regnum in Ducatum redegiſſe atq. tributarium feciſſe, regnum item Burgundionum in prouinciam imperii inſtituiſſe, Hungaros ſæpe in propriis ſedibus percuſſiſſe, atq. prioribus pulſis Reges impoſuiſſe, vtramq. Rheni ripam, Saxoniam, Franciam orientalem, atq. Bauariam, iuſtam interdum ſeruitutem detrectantes, pulſis vel exilio damnatis eorum Ducibus, maximis ſæpe calamitatibus & victrici manu, vt reſipiſcerent & ad ſanitatem mentis obœdientiamq. reuerterentur, coegiſſe comperiemus. Qui quantis cladibus ſuperbas Gallias præſertim Ciſalpinam, Romam, Tuſcos, atq. totam Italiam factioſam atq. rebellem affecerint, quamq. triumphalibus atq. fortunatiſſimis aquilis ſub iugum ſeruitutis deiecerint, nemo eſt qui neſciat, cui ſaltem paucæ hiſtoriæ ſunt notæ. Horum plures Imperatores Romani, Reges Hieruſalem, Siciliæ, Apuliæ, Sardiniæ & Corſycæ Reges Dominiq. fuerunt. Quorum illuſtria atq. immortalia facta viuent & in ore omnium hominum verſabuntur in perpetuum, cum aliorum

inge-

Digitized by Google

ingeniis præclariſſimis, tum etiam meo, ſi Dii immortales mihi vitam, incolumitatem, & ſcribendi felicitatem ſunt conceſſuri. At vita comite ſpero me ſaltem aliis materiem & occaſionem prębiturum, vt eorum ingenio acriori exquiſitioriq. dicendi genere immortalitati commendentur, quæ fortiter Sueui geſſerũt. Quod ideo dico: nam Itali, propterea quod Germania nullos habuit ſcriptores & literatores, qui eorum mendacia confutaſſent, liberè ſunt in bonos Imperatores Germanos mendaciis debacchati, & præſertim in vtrumq. Fœdericum, quorum amplitudo, magnificentia & maieſtas cunctis nationibus illuſtris, Italis viſa eſt exitialis atq. intoleranda. Et Blondus, ſiue ſuo ingenio ſiue (quod magis credo) quia ita ab aliis acceperit, qui Pontificibus ſunt blanditi, quibusq. Germanica virtus & rerum geſtarum gloria fuit exoſa, quod conſideraui in Sueuorum Imperatoribus, aliquando ab omni veritate hiſtorica aberrat, eorum extenuando gloriam & acerbiùs accuſando fortitudinem. Merito igitur conquerar defuiſſe nobis rerum ſcriptores. Nam, vt ad inſtitutum regrediar, quod maiorum noſtrorum res fortiter geſtæ venerint maiori ex parte in obliuionem, ſintq. obſcuratæ per externos & hoſtes noſtros, poſſum lucidiſſimè etiam ex noſtris temporibus colligere, dum ea quæ nos aut vidimus aut ex viuentibus & rerum geſtoribus audiuimus, peruertũtur mirum in modum à Chronographis recentioribus. Sumamus exempla noſtrorum temporum. Scripſit nuper* quidam Supplementum ſuppleměti Chronicorum, qui inter cætera narrat captiuitatem Ludouici Ducis Mediolani ante ſex annos factam, & inter alia refert *Ludouicum proditoriè eſſe in manus Gallorum traditum ab Angelis quibusdam* (vt ipſe dicit) *& Sueuis.* quod cum pellegiſſem, ſtomachabar partim hominis ſimplicitatẽ, partim miſerabar, quod ea quæ ſunt recentiſſima Coſmographiæ ignarus falsò narrauerit. Qui enim ſint Sueui, quiq. eorum fines minùs bene nouit, dum alibi dicat, Maximilianum Cæſarem bellum habuiſſe contra Sueuos anno M. CCCC. XCIX. cùm Heluetii fuerint. quoniam Sueui, columna & fundamentum imperii exiſtentes

Iacobus Philippi Bergomenſis.

officio

Digitized by Google

officio & obſequio in Regem nulli mortalium cedunt, pro cuius vitæ incolumitate, ſalute, & imperio propagando vbiq. terrarum militant, corpusq. & ſanguinem intrepidi exponunt. Sed quid in re manifeſtiſſima laboro, cum ille ipſe Supplementator Sueuos excuſet, niſi in nomine erraſſet? Illi enim, qui contra Regem pugnauerunt, non Sueui ſed Heluetii dicuntur, quos ipſe videtur criminari. Sed illos ego nec excuſo nec accuſo, laborans ad hoc vnum, ne Sueuorum nomen in tam turpi facinore falsò ad poſteritatem tranſeat: ſed cum acres habeat aculeos contumelia, non immeritò ſtomachabar. Quis enim Sueuus æquo ferat animo ſuos proditionis inſimulari? à quo crimine nihil magis alienum eſt, quàm virtus & fides Sueuorum. A quo deteſtando facinore, præter præfati ſcriptoris excuſationem, veriſſimus ego aſſertor Sueuos & omnes (ita enim dicuntur noſtri) * Lancearios ſanctiſſima fide immunes affirmo, obteſtorq. omnes Longobardos Ducemq; adhuc captum, nec non Italos omnes, qui Ducis partes fouerunt & ſecuti ſunt, pro veritatis teſtimonio, ipſos deniq. Diuos in teſtes voco, Sueuos & Lancearios nihil tale commiſiſſe, quin immò paratiſſimos fuiſſe experiri fortunam cum Gallis, nec certamen vmquam detrectaſſe, quippe quibus parua ſalus niſi in armis propoſita erat. quorum conſiliis dum parere Dux contempſit, factum eſt vt captiuus Gallicanus atq. ſeruitium regium habeatur. & maximum argumentum, noſtros non conſenſiſſe in illam proditionem, eſt; quod noſtri primores, qui plurimùm in exercitu apud Ducem poterant, ſunt maiori ex parte à Gallis Gallicanoq. exercitu rebus omnibus exuti. Summus enim præfectus noſtratium copiarum à Gallis captus vitam & ſalutem vltra fortunas ſuas redemit. item nobilis vir Marcus de Emps captus & precio redemptus. ita multis aliis contigit centurionibus, ſigniferis, & illis qui acierum inſtruendarum curam gerebant. Taceo de illis, quibus ea deditio mortem intulit. Hoc noſtri ex ſingulari Heluetiorum, qui paulò antè hoſtes noſtri erant, in ſe odio, qui vtramq. partem fouebant militibus, antè formidantes, ſuæq. virtuti inuictæq. animi magnitudini confi-

Lantzknecht.

dentes non dubitaſſet contra vniuerſam Galliam eo die fortunam tentare, memores priſtinarum victoriarum, quibus ſæpe Gallos paruâ manu longeq. inferioribus viribus fugarunt. Sed Dux quos fideles habuerit vel non, captiuus cogitur aliquando meminiſſe. Ego autem veriſſimè dico

At nec Germanus natura prodere nouit,
Hinc ſpurius ſoleat prodere ſi quis erit.

Ita enim noſtri à patribus maioribusq. ſuis didicerunt, vt virtute ſpectataq. fide atq. integritate, non dolo aut inſidiis nedum proditione contendant atq. belligerent. Sueui autem & Lancearii illi ſunt, quorum auxilio & virtute inuictoq. animo Reges Gallorum atq. Gallicanus Heluetiorumq. copioſiſſimus exercitus iam toties noſtris temporibus Apulia ſunt deturbati, fugati, & proſtrati: Errat & auctor ille Supplementi, vt alibi dixi, dum bellum Sigiſmundi Ducis Auſtriæ aduerſus Venetos narrat. errant & alii, ſiue de induſtria & adulatione veritatem ſupprimant. Nam & Petrus Marcellus de Venetorum Ducibus ſcribens, ita ait; *Conſpirauerunt namq. omnes ferè Germaniæ Principes aduerſus Venetos, qui ingenti Barbarorum exercitu comparato, nullo priùs indicto bello, Atheſi apud Tridentum ſuperato, ſubito incurſu ad Roverenſe oppidum caſtra poſuerunt.* O quanta iniuria veritati & rebus geſtis facta eſt, dum nemo non ſciat bellum fuiſſe ſolius Ducis Sigiſmundi, neq. quemquam alterum Principem interfuiſſe, aut aliquo fœdere ſuum duxiſſe bellum! Sed quod ipſe prior, nullo priùs indicto bello laceſſiuerit Venetos, ſcit totus mundus eſſe aliter factum. Nam præter hoc, quod Princeps fuit iuſtiſſimus & integerrimus, & nihil iniquum tale vmquam cogitauerit, nemo etiam non nouit adeò fuiſſe pacis amatorem, vt niſi coactus illatum propulſare, numquam Venetis vel cuiquam mortalium bellum intuliſſet: E contrario verò Venetos agi præcipites dominandi libidine, pro qua nec fidem nec diuina humanaq. iura penſi habere prædicantur vel maximè ab ipſis Italis. Addo autem alia inter ſe diſcrepantia, quæ ſcribunt Veneti de hoc bello. Subiungit idem Marcellus, *ad famam aduentus Germanorum tanto*

fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe terrore perculſos Venetos, vt momento temporis ſine vllo maiori certamine in fugam verterentur, confractóq; ponte Atheſis plurimi armati in aquas præcipitati cum equis vi fluminis abſorberentur, & Robertum Seuerinatem cum ſuis ferè omnibus eodem furore perculſis in aquas demerſum concidiſſe. Bergomenſis dicit, *ingentem fuiſſe Germanorum cædem*, cui & verba Marcelli refragantur & ipſa veritas. nullum enim detrimentum intulerunt Veneti. Qui enim fieri poteſt, vt ii qui ne vultum quidem Germanorum atq. aciem fulgoremq. oculorum ferre potuerunt, fugientes nondum bene viſos, ſtragem vllam edidiſſe credantur? vbi vllis in annalibus hoc lectum eſt? At noſtri fugientes & attonitos & ad potandum Atheſim feſtinantes Venetos conſecuti memorabili illos clade affecerunt. Dicitur & Antonius Sabellicus pariter cum ſuperioribus conſenſiſſe, & variis prœliis varia eſſe fortuna decertatum. Sed dicãt quicquid velint omnes, Veneti defucare ſtudeant quibuscumq. poſſint coloribus rem geſtam, nemo non nouit etiam in Italia cunctis prœliis ſiue leuibus ſiue iuſtis numq̃ Venetos ſuperiores, ſemper victos, captos, trucidatos, vel aquis ſubmerſos eſſe: veriſſimumq. eſt epitaphiũ in ſepulchro Roberti Seuerinatis Tridenti;

Italiæ victor Senerina ſtirpe Robertus
Sigmundum Auſtralem ſenſit in arma Ducem:
Ter proceres Veneti bello petiere Tridentum,
Ter victi, & victus ecce Robertus adeſt.

Baptiſta autem Mantuanus laudans verè laudandum & præſtantiſſimum rei militaris Ducem Robertum, eius in hoc bello fortiter res geſtas plus poeticè quàm hiſtoricè ſcripſiſſe exiſtimatur. Et vt pateat quàm parum probè ſint inſtructi de rei geſtæ veritate, notum eſt Antonium Mariam Roberti filium, hominem proceritate & præſtantia corporis atq. animi magnitudine inter ſuos illuſtrem prouocaſſe ad monomachiam ſingulareq. certamen quemcumq. Germani vellent, natalibus tamen & nobilitate egregiũ: ex Germanis verò Ioannem Comitem de Sonnenberg, h. e. de Monte Solis, conditionẽ accepiſſe atq. pro laude Sueuorum & totius Germaniæ fortiter pugnantẽ ſuperiorem

victoremq. extitiſſe. Quod certamen Sabellicus enarrans dicit *ex Germanis fuiſſe Georgium Gombergium.* Qui quis ſit, ego neſcio. Sed vt concludam aliquando, quid ſplendidius, quid magnificentius aut maius ad gloriam Germanorum addi poteſt? quàm paucis noſtrorum copiis & nudis lanceaq. tantùm inſtructis militibus, robuſtis tamen viriumq. & animi pleniſſimis pulſos eſſe, proſtratos & cæſos copioſiſſimos Venetorum exercitus, ingentiſſimamq. eorum cataphractorum manum, quorum equi operimento ferri munitiores noſtrorum corporibus erant, nudorum Lanceariorum aſpectum expauiſſe, ac ne primum quidem impetum aut congreſſum ſuſtinere potuiſſe? Et profectò poſt deguſtatas iam frameas noſtras poſtquàm ſe ex fuga in tuta recepiſſent, ita trepidatum eſt totis caſtris, ita cõſternatus fuit maximus exercitus, vt optimum Ducem Robertum atq. de Repub. Veneta meritiſſimum poſt abſceſſum Germanorum in vndis ſubmerſum quęrere non auderent. quem tandem noſtri pietate moti inuentum retulerunt Tridentum, ibiq. honorificè ſepelierunt, ſubuerſis tamen & fractis Venetorum ſignis. Poſtremò Supplementum iam ſæpiùs nominatum falſiſſimè narrat, Maximilianum noſtrum Cæſarem Auguſtiſſimum ingreſſum ante aliquot annos Hungariam profligatum eſſe à Rege Vladislao. Nouit enim Hungaria & Germania vel vniuerſus potiùs orbis præter hunc vnum Maximilianum Principem inuictiſſimum atq. Chriſtianiſſimum, poſtquam intrauerit Hungariam, obuia quæq. ſtrauiſſe, munitiſſimamq. totius regionis vrbem Albam Regalem maximis copiis inſtructam eo, quo aduenerat, die vel potiùs hora ſine omni machina atq. tormentis admotis, ſed milite foſſas profundas tranante atq. muros integros propugnaculaq. ſcalis aſcendẽte fortiter oppugnaſſe atq. cepiſſe, neq. poſteà vidiſſe hoſtem vllum. quippe noſtrorum virtute conterriti vniuerſi regnicolæ ſe ſponte Regi noſtro ſummiſiſſent, niſi ille militari tumultu ſuorumq. ſeditione, dum inter ſe pedites & equites parum liberaliter æqualibúſue portionib. parta ſpolia optimasq. prædas diuiſiſſent, domuitionem (vt verbo vtar Apuleiano) capere

pere fuiſſet coactus.& cum poſt abſceſſum Regis ſequenti æſtate Hungari coadunatis viribus Albam Regalem & alia oppida oppugnata & capta repeterent, noſtri, qui hinc inde in ſubſidiis opdorum erant collocati, dum Regis aliis impliciti negotiis auxiliũ deſperaſſent, nec diutiùs tantę multitudini reſiſtere poſſent, proptereà quod infida erant omnia circumquaq. nec commeatus vlteriùs ſuppeditaret, conuenientes & collecti, tametſi pauciſſimi, Germanicâ tamē & innatâ virtute tantam hoſtium multitudinem adorti prœlium commiſerunt victoreſq. erectis ſignis manuq. potenti regnum exeuntes Hungaricum, in tuta ſeſe receperunt. Habes igitur, Conrade Magnanime, luculentiſſimum argumentum ex paruo hoc laudum noſtrarum epitomate, glorioſiſſimas fuiſſe res Sueuas atq. Germanas, ſi ſcriptores habuiſſent: & è contrario maximam ſuſpicionem magnam rebus noſtris geſtis antiquitùs fuiſſe illatam iniuriam, dum parum integra veritate Itali, genus in ſuam laudem effuſiſſimum, deſcribāt, quæ ipſi vidimus & ſcimus. In culpa harum rerum ſunt Principes Germaniæ, qui ſi coluiſſent ſcriptores, neq. eos eſurire paſſi eſſent, reperiſſent plurimos, vti non dubito, qui pro vindicanda Germania ab omni obliuione atq. defraudatæ laudis falſæq. inſimulationis iniuria omnem ſuam induſtriam atq. ingenium intendiſſent. Sed dum illos Principes neglexerunt, neq. iuſtis præmiis dignati ſunt, factum eſt vt memoria eorum vnà cum exitu vitæ extingueretur: & ſi quid egregium geſſerunt, venerit in obliuionem, aut per externos ſit omninò obfuſcatum. Vale & me commendatum habe. Tubingæ, M. D. IIII.

Digitized by Google

FELICIS FABRI MONACHI VLMENSIS

HISTORIÆ SVEVORVM

Liber I.

CAPVT I.

Deſcriptio aliqualis noſtræ terræ, & prouinciæ Theutoniæ, & nationis Sueuiæ.

EX dictis beati Hieronymi, & Oroſii, & Bedæ, & ex commentariis Cæſaris, & ex Plutarchi deſcriptionibus, & magiſtri Vincentii Beluacenſis, & Bartholomæi libro de Proprietatibus rerum, & aliorum de terris loquentium inuenio quatuor nomina prouinciæ noſtræ. Dicitur Alemannia, & Germania, Theutonia, & Cimbria. Primum nomen trahit à ſua origine: ſecundum à fecunditate glebæ: tertium à cultu & conditione: quartum à moribus populi. Et hæc quatuor nomina bene intellecta & etymologizata plenè illius regionis deſcriptionem continent. Prima duo terræ conditiones demonſtrant: alia duo hominum incolarum terræ mores indicant. Nam prima duo nomina in ſua ſignificatione immanitatem & magnitudinem ingentem importare videntur. nec fruſtra. Eſt enim Alemannia vel Germania latiſſima regio, complectens totum ſpacium, quod eſt inter Danubium & Rhenum fluuios, à fontibus eorum vſq. ad maria, quæ ambo influunt: & vltra Transdanubium & Transrhenum ſunt regiones & principatus Alemanniæ connumeratæ, & infra oſtia Danubii protenditur per longum valde vſq. ad Ripheos montes, qui ſunt ad litus Oceani, qui tota Scythia Europæ Germaniæ magna pars eſt. Sicq. Germania habet ab oriente Danubium, à meridie Rhenum, à ſeptentrione & occaſu Oceanum. In hoc autem ſpacio medio

medio

medio continentur multa regna potentiſſima, & principatus terribiles, & prouinciæ ac regiones ampliſſimæ, diuerſi populi, variæ linguæ, gentes multæ, & nationes innumeræ. Quamuis enim capita & fontes illorum duorum fluminum, Danubii ſcilicet & Rheni, ſint ſibi propinqui in decurſu, tamen terga ſibi inuicem vertunt, & caudas longiſſimo ſpacio maribus diuerſis infigunt: ille contra occidentem in mare Brittannicum: iſte contra orientem in pontum Euxinum. Addunt etiam aliqui omnes illas regiones Germaniæ, per quas flumina fluunt, quæ prædictis duobus fluminibus iunguntur: & ita multæ Galliarum regiones trans Rhenum, de quibus mittuntur flumina in Rhenum, erunt noſtra prouincia: & multæ Transalpinæ regiones, vt eſt Hyſtria, Dalmatia, & aliæ quàm plures Ciſalpinæ regiones, quæ mittunt in Danubium flumina grandia. Eſt autem Germania duplex, ſcilicet ſuperior, quæ ſe extendit à Moguncia vsq. ad Alpes: inferior verò eſt circa Rhenum. Sed poſſet ſic diuidi Germania, ſcilicet inferior, ſuperior, & exterior. & illa eſt latiſſima, quia protenditur vltra limites Rheni, Danubii, & Alpium. ex quo autem Danubius & Rhenus ſunt noſtræ prouinciæ & terræ limites, & quaſi ſepes, quibus includitur Alemannia, placet nunc ambos deſcribere fluuios, & originem eorum ac finem breuiter ponere.

CAPVT II.

De Danubio Germaniæ fluuio.

DAnubius fluuius Europæ permaximus in iugis Germanicis oritur monte Irancauco vel Inramneo dicto, effuſus in villa, quam nominant Theutonici *Dunoweſchingen*, Latinè Danubii lotio, quia ibi primò deſub petra erumpens abſtergit terram. Verùm non longè ſuper villam prædictam in Baccenis, id eſt, in Silua nigra, fons oritur, qui prædicto fonti iungitur, ex quo primum initium Danubii eſt. Eſt autem locus artus Danubii non longè à Rethicis Alpibus, à quibus Rhenus pro-

profluit, ex aduerſo Auguſtæ Rauricæ oppidi Gallorum, quod hodie Baſilea ciuitas eſt transrhenenſis. Effluit autem ab occiduo in orientem, & per octo miliaria Theutonica propter paruitatem ſuam innauigabilis eſt vſq. ad Vlmam. ibi auctus Blauio & Hylaro fluminibus, & aliis fontibus & riuulis, nauigia onuſta & rates abducit, & decurrens per innumerabiles labitur nationes, à ſiniſtris linquens Germanicas, & à dextris Theutonicas & Pannonias. Et poſtquam plurimum ſui curſus lapſus eſt, mutato nomine, quàm ſtatim Illyricum tangit, Hyſter dicitur; ſed poſteà nomine ſuo reaſſumpto ſuſcipit in ſe Saum fluuium maximum iuxta Taurinum. Hic fluuius Saus tam potenter in Danubium ruit, vt eum obruat & nomine ſuo priuet, eiq. vocabulum ſuum Saus tribuat. poſt vlteriorem decurſum iterum ſuum primum nomen acquirit, ſicq. ſexaginta maximis fluminibus auctus per ſeptem ora in Euxinum mergitur mare. Sunt iſta L X. flumina pene omnia nauigabilia. Dum autem mare influit, tanto impetu hoc fit, vt vltra L X. milia paſſuum infra amaras vndas dulcem quærentibus exhibeat hauſtum. Negotiatoribus noſtris multum commodum affert hic Danubius, qui à ciuitate Vlmenſi per ipſum in Bauaria, Auſtria, Pannonia, Walachia, & Bulgaria, &c. negotiantur, onuſtæq. naues deſcendunt & aſcendunt tractu equorum cum ferro, vino, & aliis. Hunc fluuium noſtrum (dico Danubium) ſacratum veteres dicebant nauigatione Argonautarum. Cum enim Argonautæ primùm nauigiis vſi ſint, tanto apud veteres * Græcos eorum nauigatio penſata fuit, vt maria & flumina ſancta æſtimarent, per quæ nauigia duxiſſent. Notum eſt enim legenti veterum hiſtorias, quomodo Iaſon miſſus à Rege Theſſaliæ in regionem Colchidis pro vellere aureo aſſumpſit omnem electam iuuentutem nobilium, ſplendidiſſimos genere, & fabricata ſibi oblonga naui ab Argo per indeuirginatum mare cum ſociis in Colchos venit. Eſt autem Colchis regio Aſiæ ad ſeptentrionem inter pontum Euxinum & Caucaſum montem incluſa, & magna ex parte ad mare Euxinum pertendit, in qua iuga Caucaſi ad Ripheos montes torquentur, altero

mſ. preces.

tero latere in Euxinum & Meotim deuexa, altero in Caſpium & Hyrcanium mare. In ea regione torrentes aurum ferũt, quod Barbari lanoſis pellibus excipiunt, vnde aurati velleris fabula confiĉta eſt. De quo vellere cum apud omnes eſſet fama, & propter periculum adire terram illam nemo auderet, Iaſon, vt diĉtum eſt, cum ſociis iter aſſumpſit, & de Theſſalia Macedoniæ ciuitate ad ſinum Pelasgicum maris Egei peruenit, ibiq. naui aſſcenſa per Hellespontum in Propontidem, & inde per Bosforum in pontum Euxinum traieĉtus eſt, per quem longa nauigatione in Colchidem venit. Adepto autem ibi theſauro deſiderabili non rediit via, qua venerat, ſed per pontum vſq. ad oſtia Danubii nauigauit, & contra impetum fluminis exiens per Danubium aſcendit, eumq. totum ſacrum reddidit. In Taurinum autem cum veniſſet, dereliĉto Danubio Saum fluuium intrauit, & contra aquam nauigans de Alpione nauem ſubmiſit adiutorio ſociorum in Plabem fluuium, per quem in Adriaticum mare redierunt. Verùm ſi fidelium hiſtorias reuoluimus, ipſum fluuium veriùs conſecratum inuenimus viĉtoria Heraclii Imperatoris, & ſanguine infidelium in ponto Danubii effuſo, & ſanĉtæ crucis ac totius Orientis redemptione, & multorum milium gentilium in flumine baptizatione, ſicut habetur in Specul. hiſt. lib. 24. cap. 11. & 12. Hunc fluuium Leonardus de Vtino in quadrageſimali de legibus, ſerm. 42. connumerat *inter nouem nobiliſſima mundi flumina.* Aquas habet fœcundas, & piſces gignit optimos & grandes, ſcilicet ſturgiones & hauſones, carpones, barbulos, & ſingulariſſimos lucios. Sanæ etiam & medicinales ſunt aquæ Danubii. vnde nonnumquam infirmi eius balneatione curantur. Nauigatio huius fluminis rarò auditur eſſe inſecura, præterquam in Auſtria prope caſtrum Struden & eccleſiam ſanĉti Nicolai in alta rupe ſitam. vbi creditur in medio aluei eſſe vorago grandis, quæ ſorbet magnam fluminis partem, & niſi cautè naues ducantur, etiam ipſa nauigia abſorbentur.

Digitized by Google

CAPVT III.

De Rheno fluuio.

RHenus, alius limes vel limbus Theotoniæ, fluuius celeberrimus noſtræ prouinciæ non longè à Danubii & Rhodani fontibus, & ferè in medio eorum oritur ex Rethicis Alpibus, de quibus nō longè abinuicem maxima & celeberrima totius Europæ flumina prodeunt, Italiam, Galliam, atq. Germaniam abluentes, vt eſt Padus, Rhodanus, Plabus, Syler, Athefis, Saus, Rhenus, Licus, Ynus, & Hylarus, &c. Rheni autem ortus eſt ex aſperrimis & ſcopuloſis montanis à pluribus fontibus in vallem decurrentibus, quæ & vallis Rheni nominatur. Altior tamen fons & primus eſt in vaſta ſolitudine ab hominum habitatione longiùs ſemotus, & è cauerna profundæ petræ erumpit, aquas habens frigidiſſimas, clariſſimas, viridemq. colorem præferentes, & quadam, licet vix diſcerni poſſit, ſalſedine infectas. Dicunt autē, qui locum viderunt, ſupra rupes, de quibus ebullit, eſſe quædam vetuſta veſtigia ædificiorū, quæ multi opinantur fuiſſe ...... aliqui templum Nympharum ibi ſtetiſſe credunt. Ego autē vtrumq. credo: quia antiquitus gentiles ſolebant flumina Diis dicare aquarum. & illi Nymphæ, cui flumen ſacratum extitit, templum & phanum in loco originis ædificabāt Naiades. Sed ceſſante errore illo Domini locorum de templis illis ſibi domus & caſtra fecerunt, quę etiā iam in pluribus locis defecerunt. Fons autem ille defluens continuè ex concurſu aliorum fontium augmentatur, & ſtatim nauigabilis efficitur, & Curienſem percurrens agrū deſcendit. Hic paruo adhuc effuſus curſu dum fines Nantuatium i. e. Conſtantienſiū, attingit, duos facit lacus, Venetum ſcilicet & Acronium. ſic enim antiquitus nominabātur illi duo lacus, inter quos Conſtantia ciuitas eſt ſita, quos nos à ſitu nominamus, primum Superiorem, & ſecundum Inferiorem; vel à ciuitatibus in litoribus eorum ſituatis: vt, primum nominamus lacum Conſtantienſem à Conſtantia ciuitate; ſecūdum dicimus Cellacenſem ab oppido quod

Digitized by Google

quod dicitur Cella Rudolphi. vel nominamus lacum à dominis, qui hodie iuxta litus habitationes & caſtra habent, & olim forte dominium totius lacus obtinebant, qui dicũtur nobiles de Bodma, quod caſtrum Bodma ſuper lacum eſt, & inde dicitur *Bodmarſee* lacus Bodmæ. Alii putant lacum ideò dici Bodmæ lacum propter nimiam profunditatem, quaſi videatur carere fundo, quia fundus Latinè *boden* dicitur Theutonicè. Quare autem illi duo lacus nominentur Venetus & Acronius, ab Iohanne Boccacio in tractatu de lacubus & fluminibus declaratur. vel quia duæ dictiones ſunt Latinæ, opinari poteſt, hæc nomina his lacubus impoſita à Latinis tempore quo Romani Reipub. orbis præerãt. Tollebant enim ſæpe à locis nomina barbarica, & Latina imponebant ad placitum eorum, ſicut etiam populum latinizare cogebant. Et poſſibile eſt quod de Venetiana prouincia poſiti fuerint ad lacus gubernationem Veneti, à quibus & lacus nomẽ obtinuit, & quod Acronius fuerit nomen alicuius præfecti iuxta lacum inferiorem, qui lacui nomen ſuum eidem communicauerit. Lacubus autem ſic per Rheni affluentiam generatis mox iterum effluere incipit per profundum alueum, & quieto curſu occidentẽ petit. Vbi autem impedimenta ſui curſus inuenit, tam violẽter in obuios ſcopulos ſuo impellitur impetu, vt vaſto aquarum ſe frangentium rumore ſtuporem incutiat etiam longè exiſtentibus, & terrorem generet videntibus. Nam inter oppidum Schafhuſen & ciuitatem Baſileam variis incitatus irritamentis montium coartatur rupibus, & adeò terribili fremitu fluctuat, vt homo aſtans nonnumquam putet ſub pedibus ſuis terram moueri & tremere, præſertim infra Scafhuſen, vbi Rhenus per præceps deorſum ruit tanto impetu, vt penitus nulla ibi valeant deſcendere nauigia. Et infra oppidũ Loufenberg artatur petris, per quas adeo impatienter penetrans decurrit, vt præ furore & fremitu nõ aqua ſed ſpuma albiſſima appareat. & per hunc diſtrictũ naues vacuæ funibus ſubmittuntur, vel arte quorundã ſine funibus deducunt, qui artifices vitã pro pecunia exponunt periculo, vnde eis denegatur euchariſtiæ ſacramenti cõmunio, vt dicitur.

Digitized by Google

Vtrumq. modum ſubmiſſionis nauium ſæpe vidi. Poſt hoc ſupra oppidum Rinfelden alueo facto latiore de fundo prominent capita rupium vbiq. & nonnumquam in altum protenſa ſtant, ſicut gigantea corpora, ſicq. totus alueus rupibus & ſcopulis plenus aquis accurrentibus vndiq. impedimenta præſtat, & quanto plura ſunt impedimenta, tanto maiora ſunt irritamenta; quæ aqua tanto conatu nititur euadere, vt mirum intuenti videatur, quod ſaxa perpetuos aquarum inſultus ſuſtinere valent. Cum tanto enim impetu impinguntur aquæ petris, vt longè ſurſum ſaliant, & nonnumquam altas rupes tranſiliant. Per hanc autem rupium ſiluam via nauium eſt curuiſſima, & arte haut dubium audaciſſimorum virorum inuenta primitus, per quam nemo nolens ducitur. Nam ſingulis diebus de ſuperioribus regionibus naues magnæ onuſtæ hominibus & rebus aliis deſcendunt; ſed antequam amnem ruposum intrent, litus petunt, & ſi cui placet, exire poteſt vel manere, & poſt finem rupium iterum ad litus naues ducunt & reaſſumunt eos, qui exiuerant. Dicitur autem locus ille Vncus inferni, vulgariter Theutonicè *der Hellhagg*, quia ſicut vnco ſubitò res capitur, ſic nauis pertranſiens continuè & ſæpe raperetur, niſi vigilātiſſima arte cuſtodiretur naucleorum. Sic ergo poſt illam aquæ offenſam procedit adhuc atrox, ſpumansq. amplo gurgite ad Auguſtam Rauricam vsq. (dico Baſileam) euoluitur, eamq. per medium ſecans ciuitati & ponti plurimùm, non manifeſtè ſed quaſi in occulto inſidiatur. Ipſa enim Baſilea crebris terræmotibus concutitur, & multum terrorem patitur. Vnde anno Domini M. CCC. LVI. vt de antiquis taceam terræmotibus, ruit quaſi tota ciuitas, vt manifeſtè videtur in choro Prædicatorum, cuius teſtudo manſit ſtare, de qua tamen multæ peciæ ceciderunt & fruſta, quà refectio ſuperinducta cernitur. Me etiam ibi exiſtente iuuene tres terręmotus fuerunt, & ſemper omni momento expectantur. Rhenus enim, de quo ſermo eſt, quia petrarum illiſionib. ab origine aſſuetus, cum iam petris careat, terram cauat, & ventis ac aquis ſubintrantibus terræmotus cauſantur. Credo autem hoc modo antiquam Rauricam

ricam Auguſtam defeciſſe, quæ ſupra Baſileam ſtetiſſe in loco villæ Augſt ruinis maximis cernitur, & theſauris quondam ibi quæſitis & inuentis proditur, cuius antiquum nomen nunc Baſilea à deſcriptoribus ſortita eſt. Eo etiam anno, quo primùm terram ſanctam intraui, inundatione facta Rhenus pontis partem abduxit, & Baſilienſes timore & expenſis plurimum damnificauit. Inde autem conſequenter Rhenus violentia poſita placidus ac nauigabilis magis efficitur. Vnde à Colonia nauigiis aſſcendiſſe vsq. Baſileam ſanctam Vrſulam cum ſuis ſodalibus legitur. Verumtamen littora rodit & alueos ſibi nouos continuè quærit, & multa nocumenta infert. Vnde oppidi Noui caſtri (*Nuwenburg*) partem, quæ ſuper litus ſituata fuerat, totaliter abduxit, domos muratas, mœnia, turres, & muros. Sic ergo per planum decurrens ſæpe per multos alueos diuiſus ante Argentinam congregatur, ita vt pons, licet longiſſimus, de littore in litus ſit ibi factus; eſtq. ille vltimus Rheni pons precioſiſſimus, non ratione materiæ, quia ligneus eſt, ſed ratione quotidianæ innouationis, quia, vt dictum eſt, Rhenus mutat continuè alueum, & fugit à ciuitate, quem nouis ædificiis oportet quotidie ſequi. Vlterius autem Rhenus deſcendens grandes vrbes, Spiram, Wormatiam, & Mogunciam abluit. In Moguncia Carolus Magnus pontis opus egregium quingentorum cubitorum latitudinis per Rhenum extruxit: cuius tamen nũc nullum apparet veſtigium. A Moguncia continenter Rhenus deſcendit, iterum montana Rincauiæ ſecat, ſuſceptisq. Mogano & Moſella fluminibus Coloniam à Tuïco diuidit grandi ſpacio, per quod tamen ferunt pontem inſignem fuiſſe, cuius adhuc veſtigia videntur Rheno paruo & claro exiſtente. Poſtquam autem appropinquat Oceano, multis iam ſuſceptis fluminib. in plures diffuſus partes multas facit inſulas ingentes, quarum tres à Fryſiis, reliquæ à Sicambris, id eſt, Geldrenſibus, & Holandininis, qui olim Battaui dicebantur, ac aliis feris nationibus incoluntur. Hic fluuius ſacratus eſt non Iaſonis nauigatione ſed ſanctæ Vrſulæ & XI. milium martyrũ peregrinatione in agone martyrii in eo paſſorum

G 3 iuxta

Digitized by Google

iuxta Coloniam. Faciunt ergo iſta duo prænominata flumina cum mari Britannico & Oceano ſeptentrionali circulum ingentem pro prouincia noſtra, & eſt quaſi maior pars totius Europæ.

CAPVT IIII.

De nominibus noſtri territorii.

OPtaui videre aliquam Germaniæ deſcriptionem, ſicut aliarum prouinciarum inueni, ſed nullam reperire potui, niſi quædam breuia ex Iſidoro & aliis, ex quibus & de experientiis propriis eam, quæ ſequitur, non dico deſcriptionem, ſed circumſcriptionē comportaui. Poſitis enim ex circumſcriptione duorum fluminum terminis terrę noſtrę, videndum nunc eſt de ipſa prouincia infra illa duo flumina contenta, quæ cognoſci faciliter poteſt, ſi eius nomina, quibus vocatur, conſiderentur. Dicitur enim Alemania, Germania, Theutonia, Cimbria, & Franconia. & hæc nomina ſignificant quandoq. totam illam prouinciam, quandoq. verò ſignificant ſolùm partem eius.

CAPVT V.

De Alemania.

ALemania eſt primum nomen noſtræ terræ, ſecundum quod & gentes eam inhabitantes Alemani dicuntur. Dicitur autem Alemania à lacu Gebenenſi vel Lauſanenſi, qui Lemanus nominatur, & populi iuxta eum habitantes Lemani dicebantur. Olim autem cum populus ille nimis creſceret, nec terra iuxta Lemanum eos capere poſſet, collecto grandi exercitu, natali ſolo derelicto, emigrauerunt quæſituri ſedes. Venientes autem vltra Rhenum in regionibus Rheno & Danubio incluſis conſederunt, & deſerta illa colere ceperunt, & ita terræ illi nomen perenne attulerunt à ſuo loco, & Alemania dicta eſt à Lemano lacu. Alii dicunt, quòd Lemanus etiam dicatur quidam fluuius terræ noſtræ, à quo Alemania ſit denominata. ſed vbi fluuius ille ſit vel in qua parte, inuenire non potui. Alii opinantur,

Digitized by Google

nantur, quòd à copia alimentorum dicatur Alemania, quaſi alimenta habens *immania*, id eſt, maxima: vel quòd eam inhabitantes indigeant magnis & multis alimentis. & vtrumq. verum eſt. Nam terra fœcunda eſt & alimentorum ferax quaſi vndiq. & quia frigida eſt regio, indigent inhabitantes eam multo alimento: vel homines ibi geniti, quia immanes ſunt, alimentis multis nutriuntur. Alii dicunt quòd ab Alania prouincia dicatur Alemania. Eſt autem Alania prouincia prima Scythiæ inferioris pertingens vsq. ad paludes Meotidis, tangitq. Daciam, quæ eſt pars Alemaniæ. A quo autem caſu vel euentu regio ab illa nomen trahat, non inueni ſcriptum.

CAPVT VI.

De ratione nominis Germaniæ.

GErmania eſt aliud nomen noſtræ regionis, quæ ſic eſt dicta multiplici ratione, quæ habet in virtute ipſius nominis. Dicitur. n. à *germinando* & *immania*; vel à *germine* & *magno*; vel à *gero* & *magno*, quia gerit terra illa magnos & immanes nationes, magnitudine & multitudine ingētes; vel quia eſt terra germinatiua alimentorum multorum & immanium hominū, qui & proceritate, fortitudine, & arte bellandi, & animoſitate cunctos antecellunt. Hoc enim verum eſt, *ſi Germani eſſent vbiq. concordes, totum orbem domarent*. vel dicuntur Germani eo, quod continuè creſcant, nec vmquam ſuis limitibus contenti fuerint, ſed vltra Danubium, & vltra Alpes vsq. in Italiam & Lombardiam creuerint, & vltra Rhenum in Sabaudiam & in Galliam ſe extenderint. vnde potior pars Galliæ Belgicæ Germani ſunt lingua & moribus. & non ſolùm antiquitus creuerunt, ſed hodie creſcunt ad omnem partem, & alienas ſedes occupare quærunt. Dicitur etiam Germania à germine & mania, quaſi germinans gentem maniam, id eſt, furioſam. Nam Germani ex ipſo cœli rigore mores contrahunt, ſuntq. indurati frigoribus, & ideò feroces ſunt, animo indomiti, ſæui, & iracundi, atq. maximè bellicoſi, ſitientes ſanguinem.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT VII.

De Theutonia.

THeutonia vel Theotonia eſt aliud nomen prouinciæ noſtræ, quod quidam ei adinuenit à quodam vetuſtiſsimo tyranno, Duce quondam illius terræ de genere Theucri. ſiquidem Theucer & Aiax duo fratres, viri fortiſsimi, cum aliis Græcis arma ſumpſere ad delendum Troiam, in cuius captione Aiax occiſus fuit. Cum autem Theucer ſine fratre rediret, non fuit à ſuis receptus ciuibus, ſed coactus cum vxore & filiis alias ſedes quærere. ingreſſus eſt ergo Cyprum. ibi loco inuento pro ſe, filios ſuos longius à ſe eiecit, exilii ſui damna in propriis natis vindicans. De quibus ..... Alpibus tranſcenſis in has regiones venit, virq. magni nominis & potentiæ euaſit, & audito quod eſſet Theucri filius, patriam ipſam Theutoniam appellauere in perenne decus illius terræ, & in memoriam tam inſignis victoriæ contra tantam vrbem, & tam nobiliſſimos & fortiſſimos tyrones, de quibus multitudo fugiens diuiſa per mundi prouincias, nepos Priami Regis Troiæ Francio , &c. in has noſtras regiones euaſit, & in Franconiam veniens ſibi nomen hoc tribuit, ſicq. terra noſtra vetuſtiſſima nobilitate Troiana excellens facta ingenuo ſanguine præ cæteris pollet. Cæteræ enim regiones nobilitatæ ſunt per victos Troianos & fugitiuos; hæc autem per victos & victores. Sed mirum eſt apud me, qua pace Theucer cum Francione conuenire poterat. nec aliud video, niſi quod illi duo nobiles implacabiliter diſcordes infecto ingenuo ſanguine, furore incenſo, cauſam dederunt, vt inter Principes & nobiles Theutoniæ numquam ſit pax, ſed perpetuæ lites, diſcordiæ, & bella perſeuerent. Propter iſtam ergo antiquam Theutonicorum nobilitatem ſingulariter dicuntur Germani viri nobiles. vnde Panormitanus ſuper cap. venerabilem, dicit; *Theutonici dicuntur Germani, id eſt, viri nobiles.* Et hodie familiæ clariores & nobiliores per ciuitates Italiæ reputantur, ſi ex Theutonicis originem habuiſſe comprobatum fuerit. ſicut patet de clariſſima familia

Digitized by Google

milia Gonzagorum ciuitatis Mantuæ, quam Supplementum Chronicorum dicit *ex nobiliſſimis ortam Theutonibus* in lib. 13. Et de familia nobili Suardarum è Germanis orta ciuitatis Bergomenſium. Sed & Venetiarum clariſſima familia, dicta Conterinorum, iactat ſe è Germanis ortam, dicẽtes quod Conterinus idem ſit quod Comes Rheni. Marchio etiam Montisferrati Alaramus emigrans à Theutonia in Italiam totius Italiæ dominatum adeptus eſt, eiusq. progenies in tantum aucta, vt Reges ex ea conſurgerent. Nam Guilhelmus, dictus Longaſpata, Marchio Montisferrati à Balduino Leproſo VII. Rege Ieruſolimitano fuit ſubſtitutus in gubernatorem ſancti Regni, tradiditq. ſibi ſororem ſuam Sybillam primogenitam Almarici Regis VI. Ieruſolimitani, ad quam mortuo fratre iure hereditario totum pertinebat regnum, cum qua vnicum filium habuit, quo nato Guilhelmus obiit, & Balduinus Leproſus Rex puerum Balduinum Wilhelmi & Sybillæ filiũ coronari in Ieruſalem in Regem fecit. Sed non diu puer ſuperuixit. Ex eadem etiam progenie fuerunt Reges Theſſaliæ & Domini Candiæ. Inſuper ex Theutonicis venit in Lombardiam & Italiam illa generoſa familia Malateſtarum vetuſtiſſima, de qua Italorum Chronici miras virtutes recitant. Eſtenſes etiam Marchiones, Turriani, & Carrarienſes ex Theutonicis donati ſunt Italiæ & Lombardiæ, & pene omnes præcellentes & antiquæ familiæ emerſerunt è Germania in Italiam. Et quod his præſtantius eſt, Francigenarum vel Gallorum nobilitas omnis potentia & nomen ipſum Francia à Theutonicis ortum accepit. quod breuiter conabor oſtendere in loco, vbi de hoc nomine Francia dicendum veniet, vbi dicam quomodo ſunt primi & veri Franci, nec quondam aliqua nobilitas ibi erat ante ingreſſum Theutonicorum, quorum primi Reges Theutonici extiterunt, vt patebit. Sed & ipſe Carolus Magnus, in quem tranſlatum eſt imperium à Græcis, Theutonicus fuit, per quem in immenſum nobilitati ſunt Germani, quamuis Galli vel Francigenæ negent eum fuiſſe Germanum. Quod autem Carolus fuerit Theutonicus, patet auctoritatibus & rationibus. Auctori-

Digitized by Google

tate quidem ſic habetur in cap. venerabilem, de elect. §. veris, & de iureiur. Romana in pñ. clem. ſcilicet quod *imperium de Graecis in Germanos in perſona magnifici Caroli translatum eſt.* & in ſpec. hiſt. lib. 24. cap. 175. vbi habetur, quod *Carolus iuxta propriam linguam, id eſt Theutonicam, 12. menſibus & ventis nomina impoſuit.* Triplici autem ratione haberi poteſt, ipſum fuiſſe Theutonicum. prima ſumitur conſiderata perſona ipſius Caroli. Fuit enim Francus Germanicus de patre Theutonico, & matre Vngara. Id etiam habet communis aſſertio Germanorum dicentium eſſe locum natiuitatis ſuæ villam Ingelheim, quæ ad duo tantum miliaria diſtat à Moguncia. Fama autem communis probare videtur, præſertim in hiis quorum memoria non habetur, vt ff. de proba. l. ſi arbiter, & ff. de aqua pluu. ar. l. fi. in ſuam, §. item Labeo, cum concord. Vnde Gotfridus in Chron. hunc ponit verſum; *Natus in*

Ingelheim, cui Germanus pater, Vngara mater.

Idem habetur ex Chron. Euſebii. Dedit etiam Carolus Theutonicis quaſdā leges in ſuo idiomate, quæ adhuc habentur. Ex quibus colligitur Carolum Francum fuiſſe Germanum, & tranſlatū Imperium ad Reges Frācorum in Germanos. Hii enim Germani, quibus Troiani Franci primò commixti fuerant, propriè dicti ſunt Franci. Galli verò ex eis nati, nō Franci ſed Francigenæ ſunt dicti, vt patebit infrà. Secunda ratio ſumitur conſiderato initio & origine regni Francorum. Licet enim omnes nationes ab Aquitania vſq. in Bauariam fuerint de regno Francorum, origo tamē regni fuit ex Germania, vt patebit infra de Francis Troianis: & ita imperium quamuis dicatur eſſe tranſlatum à Græcis in Francos, non tamen in Francigenas, ſed in Francos Germanos, à quibus regnum Francorum ſumpſit exordium. Tertia ratio ſumitur ex diuiſione regni longè poſt mortem Caroli, quia Lotharius & filii ſui, apud quos manſit portio Germaniæ, apud eos manſit imperium, & non apud Reges Galliæ nec Italiæ, ſicut clarè ex Chronicis habetur. Ex omnibus hiis patet nobilitas Theutonicorum ex antiqua origine Troianorum & Francorum Imperatorū, & quoniam nomen hoc Theutonia à Teucro Troiano venit, à quo & Turcos

Turcos prodiiſſe quidam ferunt. Alibi legi, quod prouincia noſtra dicta eſt Theutonia à quodam tyranno in ea regnante dicto Theutomodo vel Theudolo vel Theutobaldo. Alii in hoc nomine non ponunt u. ſed o. dicentes Theotonia, cuius nominis etymologiſatio eſt bona & terræ noſtræ ſatis appropriata. Dicitur enim Theotonia à *theos* quod eſt timor, & *tonos* terra, quaſi timor terræ. Quæ enim eſt terra, quæ non paueat animoſitatem Theotonicorum? quæ gens, quæ Theotonicos non timeat? Vel Theotonia dicitur à *theos*, quod dicitur Deus, & *tonos* cõcordia & terra, quaſi terra Deo concordans. Nam inter omnes Catholicos meliores & deuotiores ſunt Theotonici, diuinis maximè affecti. Vnde in dies conſtruunt eccleſias, & monaſteria multiplicant, præbendas ſacerdotũ conſtituunt, & mira faciunt ad Dei cultũ. Vnde in ea ſunt ditiſſimi epiſcopatus, & regalia monaſteria, & hoſpitalia habundantia, canoniæ & prębendæ pinguiſſimę, ita vt quaſi potior & maior terræ pars cedat in Eccleſiæ & miniſtrorum eius vſum. Ab eo enim tempore, quo Theotonia fidem ſuſcepit, ſemper in deuotione ad Deum permanſit, & in obedientia ad ſedem Romanam. Suſceperunt autẽ Theotonici ſub Gregorio II. prædicante eis Bonifacio Archiepiſc. Moguntinenſi anno Domini DCC. XIIII. vt dicunt Chronicæ. quamuis longè ante hoc tempus fides Chriſti eis fuiſſet prædicata, & ab aliquibus regionibus Theotoniæ ſuſcepta, anno tamen præfato confirmationem in fide Theotonia ſuſcepit. Verùm quia regio Germanica latiſſima eſt, ſecundũ ſupra poſitam dimenſionem, & multas habet vaſtas regiones genteſq. ferales, æſtimo vſq. in hanc diem Chriſti fidem non vndiq. ſuſceptam. Nam poſt Bonifacium Carolus Magnus Saxones & Weſtfalos coegit prœliis religionem Chriſti accipere, relicto idolorum cultu, ad quem dum ſæpius relaberentur, nec iuſiurandum aduerterent, vt metu pœnæ rebellionem cõpeſcerent, inſtituit glorioſus Princeps in Weſtfalia iudices occultos, quibus poteſtatem dedit, vt quàm primùm deieraſſe aliquem comperiſſent, aut fregiſſe fidẽ, aut aliquod aliud flagitium commiſiſſe, mox illum ſupplicio afficerent, vbi primum com-

Digitized by Google

prehendi poſſet, nulla citatione præuia aut defenſione præmiſſa. Elegit ad hoc viros graues & recti amantes, quos plectere innocentes haut veriſimile fuit. Terruit ea res Weſtfalos & alios Theutonicos, ac demum in fide continuit, cum ſæpe in nemoribus & proceres & mediores viri laqueo ſuſpenſi inuenirentur, nulla accuſatione prius audita. Quærentibus tamē cauſam, conſtabat fregiſſe fidem, aut magnum aliquod ſcelus commiſiſſe, qui necati reperiebantur. Id *iudicium* vsq. ad noſtram perdurat ætatem, vocaturq. *vetitum*. Qui ei præſunt, *Scabini* appellantur, quorum ea præſumptio eſt, vt per totam Germaniam iuriſdictionem extendere velint. Secretos habent ritus & arcana quædam, quibus malefactores indicant ea, quæ nondum quisquam repertus eſt, qui vel precio vel metu reuelauerit. Ipſorum quoq. Scabinorum magna pars occulta eſt, qui per prouincias diſcurrentes criminoſos notant & inferentes iudicio accuſant probantq. vt eis mos eſt. Damnati deſcribuntur in libro & minoribus Scabinis committitur executio. Reus ignarus ſuę damnationis, vbicumq. repertus fuerit, ſupplicio afficitur. Degenerauit autem hoc iudicium: nam & viles aliquæ perſonæ admittuntur, & ciuilia negocia tractare audent, quibus erat ſolùm de infidelitate & criminalibus permiſſa poteſtas. Hoc ergo metu multæ Theutonicorum prouinciæ ad fidē inductæ ſunt per Carolum Chriſtianiſſimum. Et quanquam glorioſus Imperator multum admodum fidem Chriſti auxerit in toto terrarum orbe, totam tamen Germaniam ſuam inducere ad fidem nequiuit. Nam Pruteni gens barbara & idolorum cultrix vsq. ad Fridericum Imperatorem eius nominis Secundum fuit. Sub eius imperio cum amiſiſſent Chriſtiani Ptholomaidam ſiue Acon Syrię ciuitatem, fratres ordinis Theutonicorum ſanctæ Mariæ à Ptholomaida fugati in Germaniam rediere, viri nobiles & rei militaris periti. qui, ne per otium marceſcerent, Fridericum accedētes Pruſſiam Germaniæ magnam partem Chriſti cultum ſpernere dixerunt & conuicinos Chriſtianos incurſionibus & prædationibus vexare, & tantum petierunt vt imperiali auctoritate cōcederetur ſibi compeſcere gentem

tem

tem illam barbaram. Annuit Princeps, prouinciamq. dicti ordinis fratribus perpetuo iure poſſidendam tradidit, ſi eam armis acquirant, & quas voluere litteras ſub aurea bulla conceſſit. Milites ergo illi ſumptis armis breui tempore omnem Pruſſiam ceperunt, & barbaros eccleſiæ iugo ſubiecerunt. Ex illo autẽ tempore lingua Theutonica introducta eſt, & cultus Chriſti gentibus imperatus in terra illa pluribus depoſt annis decurſis. Iidem milites Domini Theutonici ingreſſi Liuoniam prouinciam vltimam Chriſtianorum, eam armis quæſiuere & Chriſti ſacramenta ſuſcipere coegerunt, cum eſſet antea gentilis & idola coleret. Iungitur autem hæc prouincia Ruthenis ad ſeptentrionem, & eam alluit ab occidente mare Baltheum, quod pleriq. veterum Oceanum eſſe putauere, eſtq. incompertæ magnitudinis. Hæc terra nec Græcis nec Romanis cognita fuerat prius, ſed Chriſtiana religio hanc orbis partem noſtro generi aperuit, quæ fortiſſimis gentibus deterſa barbarie mitioris vitæ cultum accepit. Similiter & Lituania parum ante Concilium Baſilienſe ad Chriſti fidem fuit inducta. Eſt autem Lituania latè patens regio Polonis connexa ad orientem, paluſtris fermè omnis & nemoroſa. Ad Lituanos æſtiuo tempore difficilis tranſitus eſt paluſtribus aquis cuncta obſidentibus. Hyems præbet aditum à ſtrictis gelu lacunis. Mercatores ſuper glaciem & niuem iter faciũt plurium dierum cibaria in vehiculo ferentes. nulla certa via: meatus, ſicut in mari & in petrea deſerto, ſiderum curſus oſtendit. Rara inter Lituanos oppida, neq. frequentes villæ. Opes apud eos præcipuæ, animalium pelles, quibus noſtra ætas Zobellinis, hermelinis, vechiniſq. nomina indidit. Sermo gentis Sclauonicus eſt. latiſſima enim eſt hæc lingua, & in varias diuiſa ſectas. Ex Sclauis enim alii Romanam eccleſiam ſequuntur, vt Dalmatæ, Croatini, Carni, & Poloni: alii Græcorum ſequuntur errores, vt Bulgari, Rutheni, & multi ex Lituanis: alii proprias hæreſes inuenere, vt Boemi, Moraui, & Baſnenſes, quorum magna pars Manichęorum imitatur inſaniam: alii gentili adhuc cæcitate tenentur, quemadmodum multi ex Lituanis idola colẽtes. horum magna

pats æuo noſtro ad Chriſtum conuerſa eſt per quendam Hieronymum dictum de Praga, virum vita & ſcientia præclarum. Hic Hieronymus, cum iam anno Domini M. CCCC. XXIX. fuiſſet Boemia hæreſi Huſſitarum corrupta & inualeſcere inciperet, fugiens peſtiferum virus in Poloniam tranſiuit, vbi acceptis litteris à Rege Vladiſlao cõmendaticiis prædicaturus Euangelium Chriſti ad Witoldum principem in Lituaniam penetrauit, multosq. populos Witoldi fauore fretus ad ſalutiferam Dei Chriſti fidem conuertit. & inde vocatus à Iuliano ſancti Angeli Cardinali ad Conciliũ Baſilienſe vt de rebus Boemicis conſuleret. Hic mira ſolebat narrare de Lituanis, quę pene incredibilia videbantur, quæ Papa Pius, cum in minoribus eſſet, aſſerit ab eius ore audiuiſſe. Cuius, vt aſſerit Papa Pius, hęc ad eum narratio fuit. *Primi, quos adiit ex Lituanis, ſerpentes colebant. patresfamilias ſuum quisq. in angulo domus ſerpentem habuit, cui cibum dedit, ac ſacrificium fecit in feno iacenti. Hos Hieronymus iuſſit omnes interfici, & in foro adductos publicè cremari. Inter quos vnus inuētus eſt, qui maior cæteris, quem ſæpe admotum ignis conſumere nullo pacto valuit. Poſt hos gentem reperit, quæ ſacrum colebat ignem, eumq. perpetuum appellabat, & ſacerdotes templi materiam, ne deficeret, miniſtrabant. Hos ſuper vita ægrotantium amici conſulebant. illi noctu ad ignem accedebant. mane verò conſulentibus reſponſa dantes vmbram ægroti apud ignem ſacrum ſe vidiſſe aiebant. Quæ cum ſe calefaceret, ſigna vel mortis vel vitæ oſtendiſſet. victurum ægrotum facies oſtenſa igni; contra ſi dorſum oſtendiſſet, moriturũ portendit. Hunc ignem licet multa difficultate Hieronymus diſſipauit, & Chriſtianos mores induxit. Profectus Hieronymus introrſus aliam reperit regionem, in qua gens Solem colebat, & malleum ferreum raræ magnitudinis ſingulari cultu venerabatur. Interrogati ſacerdotes, quid ea ſibi veneratio vellet, reſponderunt olim pluribus menſibus non fuiſſe viſum Solem. Quem Rex quidam potentiſſimus captum recluſiſſet in carcere minutiſſimæ turris. ſigna Zodiaci deinde opem tuliſſe Soli ingentiq. malleo perfregiſſe turrim, Solemq. liberatum hominibus reſtituiſſe. Dignum itaq. veneratu inſtrumentum eſſe, quo mortales lucem recepiſſent. Riſit eorum ſimplicitatem Hieronymus inanemq. fabulam eſſe monſtrauit. Deinde proceſſit, & alios populos adiit,*

qui

qui ſiluas Dæmonibus conſecratas venerabantur,& inter alias vnam cultu digniorem putauere, quibus prædicans imperauit vt ſiluam ſucciderent. vbi populus cum ſecuribus aſſuit, nemo erat qui ſacrum lignum contingere auderent. Prior itaq. Hieronymus aſſumpta bipenni excellentem quandam arborem detruncauit. Tunc ſecuta multitudo alacri certamine, alii ferris, alii dolabris, alii ſecuribus ſiluam deiiciebant. Ventum erat ad medium nemoris, vbi quercum vetuſtiſſimam & ante omnes arbores religione ſacram,& quam potiſſimè ſedem eſſe putabant, percutere aliquandiu nullus præſumpſit. Poſtremo, vt eſt alter altero audacior, increpans quidam ſocios, quod lignum rem inſenſatam percutere formidarent, eleuata bipenni magno ictu cum arborem cedere arbitraretur, tibiam ſuam percuſſit, atq. in terram ſemianimis concidit. Attonita circum turba flere, conqueri, Hieronymum accuſare, quod ſacram Dei domum violari ſuaſiſſet: neq. quiſquam amplius ferrum exercere audebat. Tunc Hieronymus illuſiones eſſe Dæmonum affirmans, quæ deceptæ plebis oculos faſciuauerat, ſurgere, quem cecidiſſe vulneratum dixi, imperauit, & nulla in parte læſum oſtendit, & mox ad arborem adacto ferro adiuuante multitudine ingens onus cum magno fragore proſtrauit, totumq. nemus ſuccidit. Erant in ea regione plures ſiluæ pari religione ſacræ, ad quas dum Hieronymus amputandas pergit, mulierum ingens numerus plorans atq. eiulans Vitoldum Regem adiit, ſacrum lucum ſucciſum conqueritur, & domum Dei ademptam, in qua diuinam opem petere conſueuiſſent: inde pluuias, inde ſoles obtinuiſſe: neſcire iam quo in loco Deum quærant, cui domicilium abſtulerunt. Concurrit ad accuſandum Hieronymum demum omnis multitudo, quorum fletibus Rex motus litteras Hieronymo traditas reuocauit,& Hieronymum de prouincia exire compulit. ſicq. in ea parte populus in errore idololatriæ manſit vsq. in hanc diem. Non minori fatuitate laborabat populus in Liuonienſi prouincia ante conuerſionem eorum, ſicut recitat Bartholomæus de propriet. rerum cap. *de Liuonia.* Sic ergo Lituania, quæ eſt regionis noſtræ prouincia, nunquam ex toto fidem recepit. Sed & in terris nobis cognitis Chriſti fides quaſi noua plantatio paululum ante nos florere cepit. Nam inter Heluetios vallis quædam

eſt

Digitized by Google

eſt populoſa, quam nominant Subſiluanam, vulgariter Vnderwalden, ſuprà Lucernam, vbi dicunt antiqui, quod patres eorum viderint homines illius generationis, qui primò Chriſti fidem receperunt. vnde dicunt fuiſſe acerrima prœlia inter Lucernenſes & Subſiluanienſes propter diſparem cultum, quia Lucernenſes dudum receperant fidem ante Subſiluanienſes. Ex Legenda ſanctorum patere poteſt, quod Theotonia non ſimul eodem tempore eſt cõuerſa, ſed ſucceſſiuè vna natio longè poſt aliam, ſuntq. Theotonici vltimi conuerſi ad fidem, & feruentiores omnibus, vt Domini ſententia verificaretur Matth. 20. *Erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi.* Nec dico hoc vt tantum commendem noſtram regionem, ſed vt veritati manifeſtiſſimæ teſtimonium perhibeam. Tranſeat homo ad quamcumq. mundi plagam, videbit ſtatim extra Theotoniam remiſſionem & intermiſſionem cultus diuini, & omnium, quæ ad fidem pertinent, quandam quodammodo curruptionem. Vnde aliquando, dum in Italia eſſem, & apud Italos prudentes Theotonicorum religionem in fide commendarem ſupra cæteros, dicebant *non eſſe mirum Theotonicos deuotiores eſſe cæteris, quia noua ſcoba bene ſcobat: ſic nouus fide melius credit, ſicut nouitius in monaſterio deuotior eſt quàm monachus.* Iuſtè ergo dicitur terra noſtra Theotonia, quaſi terra Deo concordans vel Deo concordàta per fidem. Dicitur etiam Theotonia à theos quod eſt timor, & tonos terra, quaſi timor terræ, & Theotonici quaſi terræ metuendi, & hoc propter ſingularem quandam fortitudinẽ & audaciam prœliandi. Sed hoc quæſo, non me, ſed eloquentiſſimum Æneam Siluium laureatum poetam, & poſtea Pium Papam, audiamus in oratione ad Principes Alemanniæ, qua inducit eos ad repugnandum Turco. Inter alia ſic dicit; *Græcorum, inquam, ſcripta vos Germanos Theucros vocant, ex quibus eſt Romanorum origo. At mihi ſeu noua conſideranti, ſeu vetera mente repetenti, inter omnes nationes, quas bello idoneas iudicant, nulla expeditior, nulla fortior, nulla peritior vel audentior, quàm veſtra videtur. Vobis homines, vel equi, vel arma, vobis pecuniæ ſunt. Nulla ratio tam grandis ſub cœlo eſt, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi*

ſibi, ſicut adeſt vobis Dominus Deus noſter. Et vbi, obſecro, tot clariſſimi Principes, tot generoſi proceres, tot fortiſſimi equites, tot potentes ciuitates, tot diuitiæ, tot auri, tot argenti, tot ferri mineræ? vbi tanta populi multitudo, tanta iuuentus, tantum animi, tantum roboris? Germaniæ fines, vt veteres tradunt, ab oriente Fiſcella fluuius & Hungariæ limes fuere: ab occidente Rhenus, à meridie Danubius, à ſeptentrione Oceanus & mare Baltheum, quod Pruthenicum dicere poſſumus. Nunc quantum extra hos terminos poſſideatis, ipſi videtis. Vos Angliam, pulſis Brittannis, occupatis: vos Belgarum Heluetiorumq́ꝫ fines, eiectis Gallis, obtinuiſtis: vos Retiam & Noricum inuaſiſtis: vos vsq. in Italiam pedem extendiſtis: vos Vlmerigros, qui nunc Pruthenì vocantur, ex manibus infidelium detraxiſtis, ſoli ex alienis in veſtro ſolo Boemi ſedent potentiſſimi & nobiliſſimi populi. ſed & illi veſtro imperio parere ſe aiunt. Vos igitur magni, vos bellicoſi, vos popotentiſſimi, vos fortunatiſſimi, ac Deo accepti Germani eſtis, quibus adeò fines extendiſſe licuit, & ſuper omnes mortales Romanæ potentiæ datū fuit obſiſtere. Nam terrarum ille calcator omnium & orbis domitor Iulius Cæſar, quamuis ſubactis Gallis ſæpe Rhenum tranſiuerit resq́ꝫ maximas in Germania geſſerit, bellicoſam tamen & aſperam Sueuorum gentem dimiſit indomitam. Auguſtus Octauianus, cui & Parthorum & Indorum Reges munera miſerunt, qui vnus omnium Romanorum fortunatiſſimus creditus eſt, nullibi vnquam, niſi apud Germanos, ſuccubuit. Longum eſſet referre, quas intulerint Romanæ Reipub. moleſtias Germani: qui, etſi Romanorum fortunæ aliquando ceſſerunt, poſteà tamen & ipſi de Romanis, de Gallis, de Hiſpanis, de Hungaris, deq́ꝫ aliis diuerſis gentibus ſæpenumero triumpharunt: nec Romani, dum rerum potirentur, res magnas ſine Germanis auxiliantibus peregerunt, quorum tanta in bello virtus, tanta in domo fides fuit, vt Cæſarei corporis cuſtos cohors ex Germanis potiſſimè legeretur. Mementote ergo operum patrum veſtrorum, Generoſi proceres, & ponite ante oculos veſtros illuſtria facta maiorum: recolite quotiens progenitores veſtri cum magnis exercitibus Alpes Italiæ tranſiere. Aiſtulphum Longobardorum Regem Stephano Papæ moleſtum Pipinus Francus Germanus cohercuit: Deſiderium eius prouinciæ Regem Adriano Papæ inſultantem Carolus Magnus compeſcuit: Romanos Formoſo Pontifici rebelles Arnolfus edomuit: Berengarium, qui ſe Regem Italiæ iactitabat, vocatu

Digitized by Google

Iohannis Papæ Otto primus magno bello contriuit. Referre quidem grauius fuerit, quotiens veſtri anteceſſores pro Romana eccleſia, pro fide catholica, pro ſalute communi decertauerunt. Illi quidem, dum parato & forti animo Chriſtianam religionem tuentur, Romanum imperium ad ſe traxere. Et alia multa proſequitur in eadem oratione Papa Pius in præconium Theutonicorum. Ferunt Plinium & Samonicum Hiſtoricos aliqua magnalia de Germanis ſcripſiſſe, quæ antiquorum negligentia interiere.

CAPVT VIII.

Francia vel Franconia dicitur Alemania.

FRanci nonnumquam ab auctoribus nominantur Germani, quamuis id nomen modò totum tranſlatum ſit in Gallos, quos Francigenas dicimus, & quod dicuntur Franci à nobis Germanis habent. Dicuntur autem Germani Franci ratione originis, ratione actionis, & ratione ingenii & decoris. Primò dicti ſunt Germani Franci ex origine. Nam, vt refert Euſebius in Chronica ſub geſtis Æneæ, *cùm AEneas Frigiæ Rex amplificatus fratribus eſſet, de eis egreſſa eſt progenies per multas regiones vagando cum vxoribus & liberis, & ex ſe Regem elegerunt nomine Francionem, cum quo tranſeuntes multis gentibus intulerunt moleſtias. Tandem autem in Europam venientes inter Danubium & Rhenum conſederunt, territorium ſuæ ſedis Franconiam nominantes.* Alii dicunt Francionem Priami Regis Troiæ nepotem Hectoris filium poſt deſtructam Troiam cum populo multo inter Danubium & Rhenum ſedem ſibi collocaſſe, & terram Franconiam nominaſſe, & populum Francos. Alii dicunt, quod anno Domini CCC. LXIIII. regnante Valentiniano gens quædam dicti Alani occupauerunt loca iuxta paludes Meotidis. Protulit autē Imperator edictum, vt quæcumq. gens Alanos à paludibus repelleret decem annis à tributis libera eſſet. Sycambri autem contra Alanos procedentes eos eiecerunt, & liberalitatem promiſſam acceperunt, propter quam libertatem Franci dicti ſunt, quia *Francus*

Latina

Digitized by Google

Latina lingua idem eſt quod liber. Finitis autem decem annis, cum nollent tributum ſoluere, mouit Imperator contra eos prœlium, & eiecti de ſuis ſedibus in Germaniam transfugerunt, nec alicui tributarii eſſe volebāt, ſicq. nomē Francum obtinuerunt propter libertatem. Ab hiis deſcenderunt Reges Franciæ, de quibus longa contexta eſt hiſtoria, & Germanis nomen Francum dederunt. Secundò à fortibus geſtis Germani dicti ſunt Franci. Nam *Francus* Græca lingua idem eſt quod fortis & ferox, & quia Germani fortes & feroces ſunt, dicti ſunt à Græcis Franci, & hodiè omnes Alemani per Græciam & per Syriam dicuntur Franci. Tertiò Germani dicuntur Franci ab ingenio, ſubtilitate, & decore. Lingua enim Theutonica *franczig* idem eſt quod inuentiuus vel ſubtilis aut comptus moribus vel veſtibus. vnde ironiæ vulgares aliquem nominant *Francz*, qui eſt incompoſitus & immorigeratus, ſicut etiam ſtultos nominant *ſapientes*. Sunt ergo Germani Franci, quia ingenioſi & ſubtiles forte ex reuolutione facti ſunt. Olim enim nec ſcientia nec eloquentia Germaniam ornabant. Vnde cum patres vndiq. ſtudia & vniuerſitates ordinaſſent per regiones, Germaniam tamquam non capacem contempſerunt, & nullum in ea locum pro ſtudio ordinauerunt. Sed quid accidit? Reuoluto cœlo & mutatis temporibus, alia rebus diſpoſitio indita eſt, vel antiqua condicio reuenit. Hodie enim gens Alemanica, olim groſſa & inamabilis reputata, rationem acuit, artes inuenit, ſtudia inſtituit, & ſubtilitate ac ingenio plurimum pollet. Vnde ante ducentos annos in tota Germania nulla vniuerſitas fuit, quarum tamen iam ſunt plurimæ noſtro æuo inſtitutæ, in quibus nutriuntur Theologi, Iuriſtæ, Legiſtæ, Artiſtæ, Rethores, & Oratores; nec eſt villa quæ careat magiſtro vel baccalario, & tamen iuuentutis meæ tempore pro monſtro habebatur magiſter vel baccalarius, & inter mille clericos non reperiebatur vnus, qui ſaltem vidiſſet Vniuerſitatis alicuius locum. Reuixit in Germania ſcientia & eloquentia, & ex conſequenti quoq. ingenioſæ artes, vt picturæ & ſculpturæ. Amant enim ſe artes hæ

adinuicem. Ingenium pictura expetit, ingenium eloquentia cupit non vulgare, ſed altum & ſummum. Mirabile dictu eſt, dum viguit eloquentia, viguit pictura, ſicut Demoſthenis & Ciceronis tempora docent. poſtquam cecidit facundia, iacuit & pictura. Videmus picturas & ſculpturas ac ſcripturas ducentorum annorum nulla prorſus arte politas, nec hominum ſed monſtrorum portentorumq. facies. Scripta illius ætatis rudia ſunt, inepta, incompta. priſcis verò ſeculis Apellim, Zeuſim, Policretum, Phidiam, & Praxitelem magnos fuiſſe comperimus; & de ſtatuariis, ſculptoribus & pictoribus Dorem Lidum. De Praxitele dicit Plinius, quod in ciuitate Cnydo fecerit imaginem Veneris de marmore mira arte toto orbe terrarū memorabilem, ad quam videndam multi quotidie aduentabant. Nicomedes autem Rex cupiens eam à Cnydiis emere, totum æs ciuitatis Alexandriæ, quod erat ingens, diſſoluturum repromiſit. Sed ipſi omnia prius perpeti maluere, quàm ab ſe ſimulacrum alienare, quia illa imagine Praxiteles ciuitatem nobilitauerat. Huius imaginis amore ferunt captum quēdam, cum delituiſſet noctu, ſimulacro coheſiſſe, eiuſq. cupiditatis fuiſſe indicem fœdam maculam repertam in abhominabili idolo. Hæc autem idcirco recitaui, ne quis putet ſcientias & artes ex nobis eſſe, quia teſte Salomone Eccleſ. 1. *nihil ſub cælo nouum, nec poteſt quisquam dicere, ecce hoc recens eſt.* Vnde Æneas Siluius in epiſt. ad Gregorium recitat ſe inueniſſe in monaſterio S. Galli in Sueuia *antiquiſſimos libros ornatiſſimè conſcriptos, quorum auctores fuerunt Theutones,* de quo mirabatur, quia ſuis temporibus nihil eloquētiæ & ſubtilitatis erat in hiis terris. Fuerant enim abſcondita, eloquentia, pictura, ſculptura, & alia ſubtilia in Italia. Vnde primò poſt Franciſcum Petrarcham, qui obiit anno Domini M. CCC. LXX. emerſerunt litteræ; poſt lotum ſurrexere pictorum manus. vtramq. ad ſummum iam videmus artem perueniſſe, & in Germania picturas & ſculpturas in ſummo vigere; in Italia verò eloquentiam radiare. Nam anno Domini M. CCCC. LIX. ars imprimendi libros in Germania primùm enata eſt à * quodam de Moguncia in eadem vrbe. qua

ab Ioan. Gu-

arte

arte nulla in mundo dignior, nulla laudabilior, nulla vtilior ſiue diuinior & ſanctior eſſe potuit. In cuius quidem laudem quidam hos cecinit verſus;

O felix noſtris memoranda impreſſio ſeclis
Inuentore nitet vtraq. lingua tuo.
Deſierat quondam totum quod ſundis in orbem,
Nunc paruo doctus quilibet eſſe poteſt.
Omnes te ſummis igitur nunc laudibus ornent,
Te duce quando ars hæc mira reperta fuit.

Cum hac diuina arte etiam vſuales ſunt melioratæ, vt fabrilis in omni metallo, in omni ligno, & in omni materia, in quibus Theutonici adeo induſtrii ſunt, vt per orbem fulgeant eorum labores. Vnde ſi quod opus præcipuũ quis fieri vult in metallo, lapide, ligno, ad Germanos mittit, quib⁹ Deus æuo noſtro...... Vidi ego aurifabros, gemmarios, latomos, & carpentarios Theutonicos inter Sarracenos mira facientes, & inter Græcos & Italos artibus præcellentes, ſcilicet de ſartoribus, & ſutoribus, & muratoribus. Nam anno præterito Soldanus Rex Ægypti mirabili muro orienti ſtupendo artificio cinxit portum Alexandrinum, conſilio, induſtria, & opere cuiusdam Theutonici nati, vt dicebatur, de Oppenheim. Et, ne longius hiis immorer, Italia omniũ totius orbis regionum celeberrima, frumento repleta, panem delicatum, ſanum, & delectabilẽ non habet, niſi à piſtore Theutonico coctum, qui arte & induſtrioſo labore ignem domat, calorem temperat, farinam æquat, vt leuis, tenuis, & delicatus panis fiat: quem ſi Italicus coquat, ponderoſus, compreſſus, inſanus & inſipidus creatur. Vnde Dominus Apoſtolicus & quiq. magni terrarum Prælati, Reges, Princepes & Domini panem vel rarò manducant, niſi Theutonica arte confectum. Non ſolùm autem noſtrum vſualem panem bene percoquunt, ſed paximacios vel biscoctas pro cibo marino vel bellico adeo artificialiter parant, vt Domini Venetiani in publicis furnariis paximacios non niſi Theutonicos habeant. & coctos longe lateq. per Illyricum, Macedoniam, Helleſpontum, Græciam, Syriam, Ægyptum, Li-

tenbergio Argentoratenſi, ordenis equeſtris, qui eam Moguntiæ excogitauit atq. exercuit. Sunt qui Ioan. Gensfleiſchium Moguntinum auctorem conſtituant. puto, quia primus à Gutenbergio edoctus.

biam, Mauritaniam, Hiſpaniam, Galliam, & vsq. ad Orchades inſulas & Britannicas, ac ad Germanicos portus circumferant ſuis marinariis comedendos vel alienis vendendos. Induſtrioſiſſimi & optimi in omni genere muſicorum iam ſunt in Theutonia multiplicati, adeo vt omnibus prædictis regionibus ſpectacula iocunda præbeant tã in diuinis officiis quàm in nuptiis & conuiuiis, in eccleſiis & theatris. Quę gens hodie tanto bellãdi ingenio pollet, vt Germanica. Nam ſupra hoc, ꝙ ex natura bellicoſi ſunt, induſtrioſiſſimi ſunt ad inuadendum & ad repugnandum, & apparatus bellicus apud eos copioſiſſimè inuenitur, quem in communi archanali & in ſingulis domibus adeò mundè conſeruant, & diligenter etiam tempore pacis cuſtodiunt, ac ſi eſſet res ſancta & diuina. Omni autem die excogitantur noua arma bellica cum mirabili ingenio apud Teutones. Sed & hoc terribile tormentum, quod bombardam nominant, ab viro Theutonico inuentum eſſe dicit Iacobus Philippi in ſupplem. Chronic. Quæ ciuitas Italiæ, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, non cupit habere Germanos tempore bellorum, qui acies ordinent, machinas inſtruant, tormenta ponant, arma proportionata diuidant, & reliquum exercitum animent. Anno Domini M. CCC. LXVII. dum quateretur Italia grauibus bellis; excogitata fuerunt multa ingenia bellica à Theutonicis ſoldatis, inter quæ * bombardæ in lucem prodiere, quas nec Græcos contra Troianos, nec Romanos contra Sueuos, nec Aſſirios contra Iudæos credimus habuiſſe: quia legenti euentus antiquorũ bellorum patere ſit bombardas nondum fuiſſe inuentas, imò ante paucos annos pauciſſimæ erant bombardæ, & pauci bombardarii; nunc verò indies augmẽtantur, in tantum vt quando procedendum eſt ad bellum, procedit integra rotta bombardariorum. Sed & alia inſtrumenta bellica, quæ omnia tam defenſiua quàm inuaſiua ſunt, per Germanos emẽdata & mutata, ita vt antiqua armatura, antiquæ machinæ, haſtæ, arcus, baliſtæ, lanceæ, & cætera ſint penitus inutilia. Quam induſtrii ſint Theutonici circa mercantias & in negotiationibus, non latet niſi eum, qui alienas regiones non vidit. Vagan-

Excogitata à Berchtoldo Nigro Theutonico Monacho Franciſcano, vt quidam tradunt. Is Anno 1389. excuſtus propterea fuit iuſſu Wenceſlai Imp.

Vagantur enim per totum pene vniuerſum, vel propter mercantias, vel propter labores & ſuas artes, vel propter prœlia ſequenda, vel propter ammirationem volentes videre alienas regiones, vel propter loca ſancta, reliquias, & indulgentias. Vbicunque diuerteris in mundo, Theutonicos reperies. Ex quibus omnibus liquet, quod non eſt imputandum ſtultitiæ Theutonicorum, ſicut quidam eorum inimici faciunt, quod tot doctrinæ morum & veſtimentorum, & tot mutationes & nouitates quotidianæ ſunt per Germaniam. Cum enim perluſtrent orbem, hoc, quod vnicuique placet, de moribus & veſtimentis viſis in aliis regionibus inducit ſuo loco; & quod alibi eſt antiquum, apud eos eſt nouum. nec putandum eſt, eſſe aliquid in moribus ſiue honeſtis ſiue turpibus inter Theutonicos, quod alibi non reperiatur. Si quis expertus eſt, vidit in vna ciuitate veſtitos ciues aliquos more Italicorum, aliquos more Gallorum, Hungarorum, Turcorum, & ſic de aliis. Detruncationes enim veſtimentorum, exciſiones, & mulierum circa pectoralia denudationes, & huiuſmodi omnia ex Flandria & Gallia veniunt; quamuis ipſi Theutonici ex ſe multa adinueniant circa talia. Vnde hoc manifeſtè conſideraui, quod Italici, quantum poſſunt, mores Theutonicorum in veſtitu & aliis imitari cupiunt, & præſertim in bellicis rebus.

CAPVT IX.

De Cymbria.

CYmbria etiam, præter nomina Germaniæ prædicta, nominatur ipſa Theutonia. Sic enim ille Plutarchus expertiſſimus populos Theutonicos *Cymbros* nominat. Eſt autem idem quod decorus *Cymbrus*, quia per Germaniam decori & pulchri homines, quia non patiuntur moleſtias Solis, qui decolorat facies hominum aliarum regionum. Ad omnem enim plagam ſunt homines vel nimio calore aduſti, vel nimio frigore contracti, & vtrumq. turpem reddit hominem.

Vnde

Digitized by Google

Vnde in aliis regionibus feminæ fucis vtuntur, dealbant, & colorant facies, caput ornant mercatis crinibus vel candido lino pro capillis circumducto. Sed in regione noſtra non fit communiter, niſi ab hiis quibus natura commune gentis beneficium negauit, ſeq. ſperni & minus amari conſiderant vel timent. Vel Theutonici dicuntur *Cymbri* propter comam & barbam. Olim enim omnes Theutonici longis vtebantur barbis ac capitum comis, & præſertim illi qui habitabant in Cherſoneſo Cymbrico & in Scandia inſula, qui quondam egreſſi de ſedibus ſuis Italiam ceperunt, & *Longobardi* dicebantur à longis barbis, quod nomen etiam terræ communicatum fuit, & *Lombardia* vocata. Verùm cum Cymbri vel Longobardi aliquamdiu in Italia morati fuiſſent, imitati mores Italorum barbas raſerunt, ſicq. raſura barbarum de Italia in Alemaniam fuit inducta. Vel Germani dicuntur *Cymbri*, & Germania *Cymbria* ex proprietate illius nominis, quæ per eius etymologizationem habetur. Nam *Cyn* idem eſt quod cum, & *bria* menſura, quaſi cum menſura debita omnia agant. Vel dicitur à *cymba*, quod eſt vas poculorum, & *bria* menſura. vnde & pocula dicuntur *Cymbria*, quia multa genera poculorum inuenta ſunt in Cymbria. vnde ex eo, ſicut Italici derident Theutones, dicitur Germania *Cymbria* propter exceſſiuum potationem Theutonicorum, quia ſecundum eos Cymbria dicitur à *cyn* quod eſt grandis menſura, & *bria* plenum, quia *briago* apud eos ebrietas eſt. Inculpant enim nos omnes per circuitum nationes, & præcipuè Italici de multa potatione à frequenti ebrietate. Et verum dicunt: ſed non vniuerſaliter de tota Germania. ſunt n. in pleriſq. prouinciis Germaniæ temperati homines. ſed illa regio, quæ eſt Cherſoneſus Cymbricus inter Oceanum Germanicum & Oceanum Sarmaticũ ad mare Baltheum, quæ & Dacia dicitur, nutrit potatores eximios, & omnes regiones per circuitum exceſſiuis potationibus vacant vsq. in Saxoniam, & ad partes inferioris Alemaniæ, de quorum exceſſibus tota Germania & temperati Germani deridentur in remotiſſimis partibus. ſicut ſæpe expertus ſum. Peregrinantur enim Romam frequen-

Digitized by Google

frequenter, & per vias & in hoſpitiis vino ingurgitati inebriantur, ſicq. omnem Germaniam deſpicabilem & exoſam reddunt. Ideo quando Italicus Theutonico contumeliam vult inferre, dicit ſibi; *Thediſco briago*, id eſt, Theutonicus ebrius. In fine deſcriptionis Germaniæ hoc notandum. Illa quinq. nomina, Alemania, Germania, Theutonia, Francia, & Cymbria, quandoq. totam regionem ſignificant cum omnibus prouinciis & nationibus; quandoq. verò aliquam regionis partem, ſicut Cymbria dicitur ſolus Cherſoneſus Cymbricus, à quo ſæpe tota Germania denominatur. *Cherſoneſus* enim vel *Cherronneſus* breui deſcriptione communi conceptu refertur ad omnem terram intra geminos ſinus pelago incluſam, quæ terreſtri poteſt adiri itinere vel abiri. vernaçulo ſermone noſtro appellatur *Cornu*; & quandoq; acies, inſtar pyramidis iacentis, ad interiora maris penetralia à terra immittitur. Latino verò ſermone dicitur *peninſula*, hoc eſt, inſula continenti ex vna parte contigua. Talis eſt Dacia, quàm Ptolomæus Cymbrorum Cherſoneſum dicit, quæ Germaniæ portio eſt, quam quondam Cymbri tenuerunt. Et quia res Græcorum & Romanorum turbauerunt, dilatatum fuit eorum nomen per vniuerſam Germaniam quondam, à quibus etiam arbitrantur *Cymerium* vocari Boſphorum, quaſi Cymbricum, eo quod Cymbri latrocinando incertis errabundi ſedibus ad paludem vsq. Meothim militiam agitarint, & inde de palude Meotho in pontum Euxinum aſcenderunt, & medio aquarum brachio, quo palus ponto cohæreret, nomen dedere. vnde vsq. hodie dicitur mare Cymericum vel Cymbricum. Iam verò Cherſoneſum Cymbricum Daciam vocamus Latinè, Theutonicè verò Marchiam Danorum, *Denmarck*. Criſtenes Daciæ, Sueciæ, Gothiæ, & Norwegiæ Rex, vir in primis Chriſtianus, anno Domini M. CCCC. LXXIIII. Romam veniens ſacro Cardinalium ſenatu obuiam prodeunti à Sixto Pontifice miro honore exceptus eſt, atq. roſam auream, quam Pontifices Romani quotannis dominica Lætare vni ex Principibus Chriſtianis largiri ſolent, dono accepit. Itaq. vt Iaſon ex Græcia pro aureo vel-

lere Colchidem, ſic is ex Norwegia Rex Romam proficiſcens diſtantia dupla aureo munere onuſtus domum rediit, quam deinceps aliquot annis celebritate vitæ pulchrè adornauit. Hoc etiam nomen Francia quandoq. tota dicitur Alemania, imò totam quaſi Europam hodie Sarraceni nominant Franciam. aliquando verò nominat ſolùm vnam portionẽ Germaniæ, quam nos Franconiam dicimus, vel Orientalem Franciam, quam alluit Mœnus fluuius. Theutonia communiter ſumitur pro tota regione; aliquando tamen ſolùm pro parte cõtinente Franconia & Bauaria. Germania etiam communiter totum ſignificat, ſed tamen ſepe pro parte, quam incolunt Sueui, accipi inuenimus. Alemania autem quandoq. ſolum Beccenis ſiluam cum Briſgaudia nominat, frequentius tamen totam regionem deſignat. Ex hiis nunc habemus aliqualem Germaniæ non deſcriptionem ſed circumlocutionem quandam, ex qua faciliter in Sueuiæ circumſcriptionem proceſſus erit.

CAPVT X.

Circumlocutio Sueuiæ.

SVeuia, pars magna Germaniæ, ſic nominata à Sueuis populis de Sueuo monte in eam regionem, quæ nunc Sueuia dicitur, progreſſis. Eſt autem Sueuus ab ortu Solis Germaniæ initium faciens, & cum permaximus ſit, Cymbrorum vſq. promontorium protenditur, & ab hoc Sueui nuncupati ſunt. Hic mons non eſt moles ſingularis, ſed condependet cathenæ mundi, de qua ſepe ſupra facta eſt mentio, ſicut & noſtræ Alpes, Carpatus mons, & Riphei montes & Hyperborei. Æſtimo autem hunc montem partem eſſe Carpati, qui reſpicit vno cornu Pannoniam, alio verò pontum Euxinum, vel coheret monti Venetico, qui contra Sarmaticũ Oceanum protenditur, cuius Oceani ſinus è diuerſo montis protenſus ſinus Veneticus dicitur, & populi Venetici iuxta habitantes vicini Sueuis. vel forte erat

vnus

Digitized by Google

vnus populus iſtius differentiæ, quod habitantes iuxta Veneticum ſinum dicebantur Suevi. Nec æſtimet quis montem Sueuum propinquum eſſe Sueuiæ, ſed remotiſſimum ad orientem retro Hungariam in Scithia Europę. Vetuſtiſſimis autem temporibus, dum terra adhuc non eſſet repleta habitatoribus, in locis, vbi homines habundabant, conueniebant in vnum qui ſingulares ſedes habere optabant, & à ſuo natali ſolo emigrabant. Sic Sueui à monte Sueuo receſſerunt, & hãc noſtram regionem deſertam reperientes colere cœperunt, eamq. Sueuiam nominauerunt à ſe. Porrò cum lacum Conſtantienſem reperiſſent, eum Veneticum nominauerunt à ſinu Sarmatici maris, qui Veneticus dicitur, propinquus monti Sueuo & ſoli natiuitatis eorum, & populum iuxta lacum illum ſuperiorem habitantem nominabãt Venetes. Lacum autem inferiorem Acronium nominabant à fluuio, qui terram Venetam alluit & in ſinum Veneticum decurrit, cui nomen eſt Chronon, de quo Acronius venit. Hæc clarè in tabula octaua Europæ Ptolomæi videntur. Sic ergo ex hiis habetur, quod eſt monsquidam in Scithia Sueuus dictus, cuius cornu deſcendit vsq. ad promontoria Cherſoneſi Daciæ, qui in dextera parte habet ſinum Sarmatici maris, quem nominant Veneticum, & populum in littoribus habitantem Venetes, ibiq. decurrit fluuius dictus Chronon per Venetes in ſinum Veneticum, ita quod ſupra Venetes eſt mons Sueuus, à quo emigrauit quondam populus, ſeq. inter Danubium & Rhenum recepit, & terræ ſuum nomen dedit, & aquis nomina ſuarum aquarum attulit, dicens lacum maiorem Veneticum, quem tamen nominamus Venetum, & minorem Acronium à fluuio præfato. Sueuiæ autem ſitus hic eſt, & illi ſunt veri termini illius terrę. ab ortu Solis habet Danubium cum Bauaria: ab occaſu habet Rhenum cum Alſatia: à meridie iugera Alpium cum Italia: à ſeptentrione habet Franconiam cũ inferiori Germania. Eſt autẽ duplex Sueuia, inferior ſcilicet, quæ protenditur contra Rhenum; ſuperior, quę cõtra Alpes porrigitur. Vtraq. eſt terra bona, fructifera; vinifera, habetq. centum pagos ſecundum Iſidorum,

Digitized by Google

& ciuitates munitiſſimas, oppida, caſtella, caſtra, villas, campeſtria & montana, amnes & flumina, nemora multa, prata & paſcua, ſiluas ingentes, ferarum & beſtiarum vtilium greges, de cuius montibus metalla fodiuntur, & de eius aquis ſales coquuntur. Eſtq. terra ipſa populoſa, fortis, audax, gens bellicoſiſſima, procera corpore, flauo crine, venuſta facie, & decora ſpecie, diſertæ eloquentiæ, ſynonymis vtens & dictionibus ac verbis præ aliis Theutonicis habundans, voce clara & tubatis ſonans cantibus, gaudiis cum parcitate victus vacans, ſplendida veſte & frequentibus balneis vtens. Vnde etiam prouiſum eſt, vt in terra eorum ſint multi fontes calidas medicinalesq. aquas ſcaturientes. *Sunt* etiam *Sueui rationabiliores Alſatis, nobiliores Bauaris, iuſtiores Brabantinis, ditiores Francoribus, deuotiores omnibus aliis Germanis.* Porrò de antiquis Sueuis dicit Ptolomæus, quod *laudem maximam putabant quàm latiſſimè à ſuis finibus vacare agros, & vaſtatis circum ſe finibus ſolitudines habere, ita quod vna ex parte ab eis circiter milia paſſuum ſexcenta agri vacare dicebantur, obproprium virtutis exiſtimantes expulſos agris finitimos cedere, nec quemq. prope audere conſiſtere.* Tantum autem multiplicabantur antiquitus, vt ſingulis annis in qualibet ciuitate, villa, & domo, media pars egredi neceſſe haberet, ſicq. egreſſi alias ſibi ſedes conquirerent. Sicq. diuerſas regiones deleuerunt, easq. ſibi ad habitandum aptauerunt. Vnde plurimum opinio eſt, quod Suiceri ſiue Suitenſes, qui aliàs nominantur Sueſii, à Sueuia ſint exorti. Quantam autem fortunam in rebus bellicis gens iſta habuerit æuo noſtro, non eſt qui ignoret, eorumq. fortitudinem Reges, Principes, nobiles, & communitates cum detrimento vitæ, terrarum, & aliarum rerum perſepe experti ſunt. Formidabiles enim facti ſunt omnibus totius Europæ Regibus, eorumq. amicitiam procul valde exiſtentes Reges & Principes habere precibus & muneribus ſatagunt, quamuis ſint ruſtici & alendis pecoribus dediti, ſemperq. in ſeruitute Principum & Ducum Auſtriæ ac nobilium aſtricti, præter iam ad centum annos, quibus iugo ſeruitutis abiecto proprium regimen pro ſe aſſumpſerunt. Quæ autem cauſa fuerit,

Digitized by Google

fuerit, quod ruſtici illi à ſuo naturali Domino ſe ſubtraxerint, non aliam opinor fuiſſe, quàm tyrannicum regimen Dominorum,& grauamina iniuſta nobilium, & exactiones pecuniarum, & tributorum aggrauationes, & huiuſmodi,quibus moti coniurationem fecerunt, & in dedicatione cuiuſdam villæ, ad quam multi nobiles & Dominorum officiales vnà cum ruſticis congregabantur, conglobati ruſtici in nobiles præſentes & in officiales irruerunt, eosq. iugularunt in platea vbi choreizabant. Caſtra etiam occiſorum ceperunt & combuſſerunt, aliasq. villas & ruſticoſam plebem ad ſe attraxerunt, & indies augmentabantur, in tantum vt oppida & ciuitates oppugnarent, contra quos Duces Auſtriæ exercitus ducentes parum profecerunt. Vnde anno Domini M. CCC. LXXXVI. apud Sempach prœlio commiſſo inter exercitum Ducis Auſtriæ Lupoldum & Suitenſes interfectus fuit Dux, poſt cuius interfectionem exacerbati Duces Auſtriæ & nobiles contra Suitenſes, illiq. magis animati & armati, multis annis terra prœliis vexata inquietabatur, & Suitenſes conualeſcebant & creſcebant in tantum, vt totam Heluetiam, hoc eſt, terram inter Conſtantiam & Baſileam à montanis & ſedibus eorum vsq. ad Rhenum obtinerent. Videns autem Archidux Auſtriæ Sigiſmundus, quod terram, quæ adhuc ei ſupererat, & Rheni ciuitates inter Conſtantiam & Baſileam tueri ſolus non poſſet,deſcendit in Spiram, & Principum Alemaniæ inuocauit auxilium contra Suitenſes. ſed dum non inueniſſet,impignorauit omnem terram ſuam, quam in Alſatia & Briſgaudia habebat,& Nigram Siluam & ciuitates Rheni Duci Burgundiæ Carolo, qui tunc ad augmentandum ducatum ſuum vehementer aſpirabat, & res bellicas ſtrennuiſſimè gerebat, in tantum vt formidini Regibus & Principibus Galliæ & Germaniæ eſſet. Cum autem Dux Carolus regionum illarum eſſet factus Dominus, miſit præfectum in patriam Petrum de Hagenbach militem, virum vtiq. nobilem & perſonatum, ſed crudelem & inhumanum. qui cum multos turbaret, & nec nobilibus,nec ciuitatēſibus,nec communitatibus, nec Suitenſibus

deferret, omnium animos in ſui odium cõcitauit. Vnde factum eſt, vt quos nemo vnquam concordare poterat, tyrannus illius præfecti concordes faceret. Eo enim communi omnium conſilio cõdemnato & decapitato in Briſaco Dux Auſtriæ Sigiſmundus Suitenſes in ſuam recepit gratiam, & concordatis partibus illis contra Ducem Carolum Burgundiæ, qui in Alſatiam & Sueuiam conatum faciebat, multa geſſerunt prælia. Tandem autem anno Domini M. CCCC. LXXV. à Suitenſibus ſuperatus & fuſus obtruncatus eſt. Sic ab eo tempore vſq. nunc Archidux Auſtriæ & Sueſii ſiue Suitenſes aut Suiceri in amicitia & pace manſerunt. quamdiu autem pax maneat, Deus ſcit. Volui ergo hic de Suitenſibus loqui, quia Sueuorum filii ſunt, & ab eis originaliter deſcenderunt. vnde hodie inter Sueuos computantur, & nomen eorum eos eſſe Sueuos prodit, quia dicuntur Sueſii. vulgus autem communi locutione improuidè exprimens poſuit i pro e, nominans eos *Suiſios* vel *Suiceros*. Mos enim eſt in Suitenſium locutione, vt vbicumq. Sueui vtuntur a, ipſi dicunt e; & vbi Sueui habent e, Suiceri habent i, vt in plurimis. Sicut autem Sueſii ſiue Suiceri à Sueuis ſunt, ſic creduntur Suecii, qui ad mare Baltheum ſunt in Suecia, eſſe à Sueuis emiſſi, ſic & Suedi in Suediam. Quamuis enim Sueuia ſit terra bona, tamen feminæ eorum tot pariunt fœtus, quod terra non poteſt eos nec hodie nutrire. Vnde fit vt quaſi in omnibus Germaniæ nationibus ſint Sueui. Tranſmittit enim Sueuia omnibus ſacerdotes & ſcolares: nec eſt natio forte ſub cœlo, de qua tot ſacerdotes, ſcriptores, muſici, rectores ſcolarum, & huiuſmodi ſint, ſicut de natione Sueuiæ. Eſt etiam tota Briſgaudia & Alſatia plena Sueuis ruſticis, qui niſi eſſent in Alſatia, non poſſent ruſtici de terra illa nati mediam partem montanorum colere, ſicq. media pars Alſatiæ deſerta eſſet, ſi Sueui in eam ſe non diffunderent: & quod vinum Alſaticum illud nobile iam per mundum longe lateq. circumducitur, beneficio Sueuorum vinitorum fit, qui quotidie in montanis noualia fodiunt, & vineas augmentant. Et non ſolùm in Sueuia, ſed in omnibus prouinciis,

Digitized by Google

uinciis,etiam extra Germaniam, vbi vina creſcunt, Sueui vinitores reperiuntur. Similiter omnibus tranſmittunt clientes & armigeros. Quis Rex,quis Princeps vel Dominus eſt etiã in remotiſſimis regnis,cui non Sueui aliqui ſeruiant? In ſeruitio Dominorum Venetorum per inſulas & portus maris inueni quàm plures Sueuos armatos in cuſtodia maris ſeruiẽtes. Sed & feminarum genus apud Sueuos delicatum & formoſum adeo multiplicatur,quod pene in omnibus regionibus euagantur mulieres de Sueuia,ſeruientes hominibus in cura domeſtica, & maximè in cultu Veneris,cui adeò affectæ ſunt, vt præpoſitæ reliquis primum locum in ſacris Veneris habeant. aliæ tamquam cũ Venere Adonidem quæſituræ per mundũ diſcurrunt. quem cum diu in publicis laſciuiis quæſitum non inuenerint,mox abdita petũt & Adonidem deſideratum apud Mineruam,Dianam,Veſtamq. caſtiſſimas Deas, quærunt;quæ eas dirigunt ad ſuos ſacerdotes, reſpõſis eorum certificandas.Ingreſſæ autem ædiculas ſacerdotum, ſtatim quẽ numquam inuenire Venus poterat,Adonidem latitantem conſpiciunt,ſeq. ardenter expectantem. Ad quem mox complexum vt ceperint, Vulcanus ſuperueniens inuiſibilibus & indiſſolubilibus cathenis, vt Martem & Maiam,captos tenet,& in ſeruitutẽ Veneris reponit,vt & ipſi Mineruæ,Dianæ, & Veſtæ ſacerdotes,caſto earũ ſpreto ſacerdotio, ſacris fungantur impudiciſſimæ Veneris. Hiis Sueuorum euagantes feminæ vacant. Sed pudicæ,virtuoſæ, & bonæ,quarum maior eſt numerus,vel thoro immaculato ſe tradunt, vel in monaſteriis ſe concludi faciunt,vbi nõ Mineruæ caſtitatem, ſed Mariæ cœlibatum cuſtodiunt. Vnde indubitatum eſt apud me, quod in toto orbe non ſint tot virginum monaſteria,tot iuuencularum incluſoria, tot beginaria, in tam paruo diſtrictu, ſicut in Sueuia ad decem miliaria per gyrum ciuitatis Eſlingenſis:& non ſolùm in Sueuię degunt monaſteriis, ſed aliarum regionum replent cœnobia virgines de Sueuia. Sicut enim, vt comparationem improportionatam faciam, omnia aliarum regionum lupanaria habent feminas de Sueuia,ſic omnia pene monaſteria procul exiſtentia

habent

Digitized by Google

habent virgines Sueuigenas,& dilectæ ac vtiles monaſteriis ſunt plus quam aliæ, propter bonam naturæ diſpoſitionem. Vnde nonnulli de alienis regionibus, ſcientes femininum genus in Sueuia eſſe multiplicatum,in eam regionem veniunt,&feminas nummo mercantur, easq́. abducunt, vel ad ſeruiendum in cura rei familiaris, quia laborioſæ & agiles ac fideles ſunt; vel in cura rei illicitæ, quia amabiles ſunt & delicatæ; vel in cura rei diuinæ & in monaſteriis, quia ſanæ, robuſtæ, & rationabiles ſunt, beneq́. vociferatæ præ aliis mulieribus,& magis deuotæ. Hæc omnia experti ſciunt ſic ſe habere. Porro de Sueuorum potentia dicit Iſidorus, quod *Sueui maximum dominium conſueuerunt habere in Germania ab antiquiſſimis temporibus*, & maxima ſemper viguere fortitudine, nec quicquam celebre geſtum eſt per Germanos, niſi ad Sueuorum inſtigationem, qui ſemper ceteros Alemanos & Theutonicos ad ſuam flectere ſtuduerunt intentionem. Vnde Cæſar Iulius quarto Commentariorum tale dat eis teſtimonium, dicens; *Sueuorum eſt gens longe maxima & bellicoſiſſima Germanorum omnium.* ex quo accidit, vt omnia inſignia bella Theutonicorum Sueuis aſſcribantur & multa,quæ Sueui geſſerunt, Theutonicis in communi imponuntur; & perſepe laudabiles Sueuorum victoriæ Gallis attribuuntur. quod ſic accidiſſe æſtimo, quia in bellis Sueui vſi ſunt Gallis, vel quia ſcriptores Gallorum gloriæ magis quàm Sueuorum erant. Quia autem maximam Germaniæ partem Sueui incolunt, Theutonicis omnibus Sueuorum attribuuntur, nec faciunt ſcriptores differentiam inter Sueuiam & Franconiam, ſed pro vno computant populo. Multa bella geſſerunt ante Domini incarnationem cum Romanis & aliis finitimis. Vnde cum Romani Conſules orbem ſubiugarent, & paſſim gentes rebelles interficerent, Theutomodus ſeu Theudolus Rex Theutonum aſſumptis Sueuorum copiis & aliorum finitimorum, ingreſſi ſunt in Italiam, vt eam delerent,& Romanum imperium extinguerent,& diſcurrentes maximas cædes & ſtrages fecerunt. Fecerant autem ſibi de curribus præſidium, & cunctam prædam & in eum comportabant ad vxo-

ad vxores & filios, quos ſecum duxerant, vt ſi meliores ſedes inuenirent, illic remanerent. Cum igitur res ſic tranſiret, Marius Conſul exercitibus ſuperueniens ſuperauit. Porrò matronę CCC. & aliæ Theutonicorum, Sueuorum, & Cymbrorum feminæ, cum didiciſſent viros ſuos ſuperatos ſeq. captiuandas, primùm Conſulem deprecatæ ſunt, vt templo Cereris ac Veneris in ſeruitium traderentur. quod cum non impetrarent, pudicitiæ ſuæ curam agere cogitauerunt. vnde paruulis ſuis primò ad ſaxa colliſis cunctæ ſeſe ferro ac ſuſpendio peremerũt. Alia vice Theutones & Cymbri integris copiis Alpium niues emerſi Italiæ plana peruaſerant. Itaq. cum rigidum genus diu blandioribus auris, poculis, cibis, ac lauacris emollirentur, tandem ſuperuenere Romani viroſq. in bellum traxerunt, acriq. certamine eos ſuperauerunt, quorum prægrandis coniugum numerus ad ſarcinas erat pudicitiæ ſacræ & conſtanti propoſito laudandus, quinimo extollendus præcipuè. Vt enim mulieres illæ Theutonicę audierunt ſuos fugiſſe viros & interemptos, non virorum ſecutæ ſunt fugam, ſed plauſtris, quorum grandis illis erat copia, in formam valli redactis, ſtulto ſed animoſo conſilio præuſtis fuſtibus, lapidibus gladiiſq. libertatem ſuam caſtimoniamq. tutare quàm longius poſſent diſpoſuere. Sed acie facta, aduenientibus Romanis militibus, cum non diu obſtitiſſent, ſenſere quàm in vacuum conatus diſponerent, & ob id ſi poſſent inire cum Imperatore concordiam petiere. Erat enim illis infixum animo, ſi viros, ſi ſedes, ſi vitas, ſi ſubſtantias omnes pugna perdidiſſent, vna ſaltem qua poſſent via libertatem & pudicitiam ſeruare ſuam. Idcirco poſtulauere vnanimes non fugientium virorum pacẽ, non in patriam redire ſuam, non vt ſua reſtaurarentur auro damna, ſed vt omnes Romanis virginibus Veſtalibus iungerentur. Quod cum honeſtiſſimum viſum foret & ſinceræ mentis teſtimonium, nec impetraſſent, ſuccenſæ furore perſæuum iniere facinus. Nam ante omnia colliſis in terram paruulis atq. peremptis, vt illos qua poterant via iugo ſeruitutis ſubtraherent, nocte eadem inter vallum à ſe conſeptum, ne & ipſæ in de-

decus caſtitatis ſuæ & victorum ludibrium traherentur, laqueis omnes loriſq. mortē conſtituere ſibi, nec prædæ aliud ex ſe præter pendentia cadauera auidis liquere militibus. Cædibus pręfatis Theutonum peractis, cōſtituere quidem manere in ſua terra & exercitus Romanorum expectare, & cum eis in ſuo ſole conflictum, ſi venirent, habere. quod & fecerunt. Nam, vt dicit Æneas Siluius; *Calcator*, inquit, *terrarum omnium & orbis domitor Iulius Cæſar, quamuis ſubactis Gallis ſępe Rhenum tranſiuerit, reſq. maximas in Germania geſſerit, bellicoſam tamen & aſperam Sueuorum gentem dimiſit indomitam, quouſq. quaſi vltro ſe potentiæ Romanorum ſubderet, inducta Cæſaris oratione ornatiſſima.* Reperi enim in quadam hiſtoria Theutonico ſermone conſcripta, quod dum Cęſar Iulius deuictis Gallis Germaniam Rheno tranſito iuxta fines Vbiorum, id eſt Colonienſium, ponte facto accepit gentem in Germania, (Sueuos videlicet) quæ ceteros Germanos longius à ſe propelleret, vt patet in quarto Commentariorum Cęſaris, & neminem timeret: qui cum eis congreſſus ab inferiori aſcendit contra eos. ſed cū non proficeret, rediit ad pōtem Rheni à ſe factum, eoq. tranſmiſſo per Galliam Belgicam aſcendit & in Italiam venit, collectoq. grandi exercitu Italorum & Gallorum Sueuos à ſuperiori parte vincere conatus eſt, & Alpibus tranſcenſis in capite Sueuiæ iuxta Alpes populum cædere ceperunt & vaſtare agros. Quod vt Rex Sueuorum audiuit, collectis copiis obuiam Cæſari occurrit. Conuenerunt autem vtræq. legiones in Colle Leporum, quem vulgares nominant *Haſenbuchel*, non longe ab oppido Fieſen Auguſtēſis dioceſis, in quo corpus ſancti Magni quieſcit, ibiq. durum valde bellum commiſſum eſt vsq. ad amborum cornuum non diſſipationem ſed debilitationem, nec illis nec iſtis ceſſit victoria. Separatæ ergo ſunt ibi ab inuicem legiones, & ad aliam congreſſionem ſe parauerunt. Condicto autem prælio iuxta flumen Licum, qui Auguſtam Vindelicam alluit, quem vulgares *Lech* nominant, multis horis bellatum, multuſq. ſanguis ſupra modum effuſus hinc & illinc neutrum cornu aliud confringere valuit. Tertium deinde bellum indicunt ſibi

Digitized by Google

ſibi partes iuxta ciuitatẽ Mundelhaim, ibiq. coeuntes atrox & miſerabile prælium committitur, horrendum auditu. Euellebant ſanguinolentas ex corporibus ſuis ſagittas Sueui, ac truncatis manibus in hoſtes irruerunt, nec prius animam exhalabant, quàm occiſorem ipſi occidiſſent, & quidam hoſtes confoſſi & onuſti telis inter Romanos currentes necem ſuam vindicabant. Videns autem Cæſar Sueuos vinci non poſſe, niſi lugubri & cruentiſſima victoria, & quod iam non in ſpem victoriȩ, ſed in mortis vltionem toto niſu ac deſperato animo tenderent, contraxit manum vitæ ſuorũ & aduerſariorum deferens, iudicans tam imperterritam gentem non extinguendam ſed conſeruandam pro imperii Romani ſingulari gloria, & quos dura inuaſione vincere non potuit, dulci perſuaſione aggreſſus eſt. eloquio enim mirabili pollebat, & quos nulla arte vincere valuit, prudenti eloquio in ſui perduxit amorem. Affatus ergo populum eius lingua materna, quia multarum gentium nouit linguas, eorum commendabat ſtrennuitatem, eosq. multa gloria dignos prædicabat. ſed & ſenatus Romani benignitatem, ac ceteras virtutes dulciſſima oratione explicabat, ſicq. inuincibiles Sueuos vicit, & dextris datis cuſtodes capitis ſui ex eis elegit, eisq. ducẽ vnum ex ſuis amicis conſtituit. Compoſitis ergo rebus per Sueuiam aſſumpſit exercitũ ſuorum non paruum, & cum eo contra ceteras nationes aggreſſus omnia ad imperium Romanum duxit multis commiſſis bellis. Sicut autem in inferiori Germania pontem fecerat per Rhenum, vt cum Gallis contra Sueuos procederet, ſic in ſuperiori pontem fecit, vt cum Sueuis contra rebelles Gallos tranſiret. Iuxta pontem illum oppidum ædificauit, ibiq. aliquot diebus & menſibus conſedit, & ideo oppidũ hodie vocatur Cathedra Cȩſaris, vulgariter *Kayſerſtul.* Decem a. annis deſudauit Cæſar maximis laborib⁹ ad imperii Romani dilatationem, totaq. Europa obtenta cum triumpho & gloria ad vrbem proficiſcebatur. Sed dum vrbi proximus eſſet, non fuit qui victori occurreret, imo & portæ vrbis clauſæ erant ex imperio ſenatus, à quo decretum erat, vt in vrbem numquam, niſi dimiſſo

Digitized by Google

exercitu,veniret. Hoc Cæſar grauiter tulit,Sueuosq́. & cæteros Germanos & Gallos aduocauit & robuſtiſſimum exercitum apud Rauennam congregauit, cum quo Romam hoſtiliter contulit. At verò Pompeius & omnis Romanorum ſenatus creſcentibus Cæſaris viribus trepidi tanquam Italia pulſi Gręciam adierunt, Dirachium gerendi belli ſedem eligentes, quæ ciuitas Romanorum colonia erat. Cæſar autem cum Sueuis Romam ingreſſus,& ex ærario publico fractis ſeris & oſtiis pecuniam tulit, ſuisq́.fidelibus militibus Sueuis & Germanis elargitus eſt, & priuilegiis ac gratiis ampliſſimis dotauit, eisq́. aliquas Italiæ vrbes contulit, vt in eis ſibi præſidio eſſent. Senam autē de nouo Sueui condiderunt, vnde vsq. hodie dicitur *die Tutſchen*. opinantur aliqui, quod primitus fuerit vocata Sueua, poſt Seua, vltimò Sena. Verùm Italici multa de Senenſi ciuitate fingunt, ne cogantur concedere tam egregiam vrbem eorum à Sueuis ædificatam. Poſt Iulii mortem manſerunt Sueui in firma ſeruitute Romani imperii, & vocati ab Imperatoribus comparuerunt. Vnde cum Titus & Veſpaſianus in Syriam proficiſci decreuiſſent contra Iudæos in Ieruſalem ad ſecum transfretandum Sueuorum nobiles aduocauerunt, de quo hodie Marchiones de Baden patentes litteras ſuæ vocationis oſtendunt. Ab eo ergo tempore, quo Sueui Romanis ſe ſubdiderunt, fideliſſimi imperio extiterunt, & numquam ſe ab eorum poteſtate ſubtraxerunt; ſicut ſępe legimus alias nationes feciſſe. Vnde ſeuientibus Principibus Romanis in Chriſtianos tempore Martyrum, Principes Sueuorum & præfecti crudelius in Chriſtianos ſeuiebant, & multos pro Chriſti nomine trucidabant amore Romani imperii, ſicut patet in legenda ſanctæ Afræ apud Auguſtam Sueuiæ diris ſuppliciis cum ſuis ſodalibus conſummatam ſub Diocletiano. & in legenda ſanctorum Felicis & Regulæ & Exuperantii apud Tullingnum, nunc Turegum, ciuitatem paſſorum, & multis ſuppliciis peremptorum ſub eodem Imperatore. & in legenda ſanctæ Verenæ, quæ apud Zurzach incarcerata fuit poteſtate Romani imperii, &c.

CAPVT

CAPVT XI.

Sueuorum ad fidem conuerſio.

SIcut autem Sueui ad Romanum Imperatorem ſemper fideliſſimi manſerunt, ſic poſt tranſlationem imperii ad Græcos, ad Papam & Eccleſiam, vt ſingulares protectores, manſerunt ab eo tempore, quo fidem Sueui receperunt. Succeſſiuè autem creuit fides Chriſti in Sueuia tempore Martyrum. Nam in Auguſta prædicauit ſanctus Narciſſus fidem, & ſanctam Afram conuertit cum aliis pluribus tempore Diocletiani & Maximiani circa annum Domini CC. LXXXVIII. Similiter eodem tempore fecit ſanctus Felix in Thurego, & ſancta Verena. Prædictus autem ſanctus Narciſſus fuerat Epiſcopus Ieroſolymitanus, & Auguſtam vsq. deuenit cauſa dilatandi fidem. Et ſecundum hoc fides Chriſti fuit in Sueuia vltra mille & ducentis annis, non quidē generaliter, ſed inter paganos creſcebāt Chriſtiani. Et quia Chriſtiani tunc habebantur vt hoſtes Romani imperii, & quærebantur, & occidebantur, pauci potentes conuertebantur ad fidem, ſicq. fides erat apud pauperes & humiles vt in plurimum. Inſuper legimus quod anno Domini C. LXXX. ſanctus Lucius in Alpibus Rhæticis prædicauit, & Daſas regionem conuertit ad fidem. ex quibus liquet, fidem in Germania & in Sueuia vltra mille annos viguiſſe & trecentis. Conſequenter anno Domini CCCC. XLIIII. vel paulo minus vel plus venit in Sueuiam ſanctus Theoneſtus cum Vrſo & Albano & aliis diſcipulis, pulſi de Macedonia ab Arrianis, & Sueuiam iamdudum ad fidem cōuerſam inuenerunt hæreſi Arriana deprauatam, pro cuius extirpatione laborabant. Vnde etiam ſanctus Vrſus in Auguſta Sueuiæ occiſus fuit ab hæreticis, & ſanctus Albanus in Moguntia anno Domini CCCC. LV. Tempore iſtorum ſanctorum fuit ædificata eccleſia in Kyrchberg ſupra Biblingen, ſicut inuenitur ſculptum in lapide ibi. Deinde anno Domini D. LXIIII. venit in Sueuiam ſanctus Columbanus cum ſancto Gallo, & Gallo in Sueuia derelicto ipſe Columbanus Abbas Curiam intrauit. Sanctus autem Gallus idola iuxta lacum

Digitized by Google

Conſtantienſem deſtruxit, & populum ad Chriſtum conuertit, vt habetur in eius legenda. Poſthæc anno Domini DCC.XIIII. miſſus fuit in Germaniam ſanctus Bonifacius ad conuertendum populum nondum credentem, & ad confirmandum credentes, factusq. fuit Epiſcopus Moguntinus. Et in illis temporibus fuerunt per Sueuiam erecta monaſteria multa ordinis Diui Benedicti ob fidei & deuotionis incrementum. Deinde anno Domini octingenteſimo primo tranſlato imperio in Carolum Magnum cepit ipſe Carolus in vniuerſis prouinciis Germaniæ idola & hęreſes funditùs extirpare, ſicq. eius tempore mundatā credimus Sueuiam ex integro. Nam multa monaſteria ordinis ſancti Benedicti conſtituit, præſertim illud in Campidona, à quo poſtea alia ſunt cōſtructa. Multas etiam collegiatas eccleſias fundauit, ſicut eccleſiam Thuricenſem, & alias. Ex quibus patet quod ſtatim poſt Apoſtolos in Sueuia fuit fides Chriſti ab aliquibus ſuſcepta, & quod vno & eodem tempore fuit in Sueuia idolatria, hæreſes & fides Katholica vsq. ad Carolum Magnum, qui quaſi omnia reduxit ad vnitatem. Verùm ea, quæ manſerunt fidei contraria, poſteri Pontifices ſancti & Imperatores Sueui emēdauerunt. Nam circa annum Domini milleſimum floruerunt in Sueuia ſancti Epiſcopi, ſanctus Vlricus in Auguſta, & ſanctus Conradus in Conſtantia, & vterq. legitur habuiſſe prædeceſſores ſanctos. Sanctus Vlricus Vngaros infideles à ciuitate Auguſtenſi fugauit, & Noricos ſiue Bauaros eccleſias deuaſtantes vicit & de Sueuia eiecit. Territorium etiam Auguſtenſe, vt dicitur, liberauit à muribus magnis, qui dicuntur glires, qui non poſſunt ibi viuere. Huius rei quidam experientiam recepit. Nouem enim glires in ſaccum tulit, & Auguſtam detulit, ſed aperto ſacco eos minimè inuenit. Poſtquam autem in domum ſuam reuerſus fuit, eos in domo ſua reperit, à quibus ſemper poſtea moleſtabatur. Inſuper multa egregia de Ducibus Sueuorum leguntur. Eſt enim ducatus Sueuiæ vetuſtiſſimus & nobiliſſimus, de quorum progenie ſemper Imperatores Romani aliquos in curia habebant. Vnde Otto primus huius nominis Imperator, qui etiam

primus

Digitized by Google

primus fuit purus Germanus, vtpote Saxonię Dux, ad imperium ſublimatus anno Domini DCCCC. LXII. à cuius tempore vsq. in hunc annum, qui eſt M. CCCC. LXXXVIII. ſemper manſit imperium apud Theutonicos, quamuis etiam Imperatores à Carolo Magno vsq. ad Ottonem primum fuerint Germani, ſed dicebantur Germani Franci. Otto ergo primus amiciſſimus Hermanno Duci Sueuorum, cuius auxilio caſtrum & oppidũ Briſacium ſuper Rhenum inuaſum cepit. & inde profectus Romam duos filios Ducis Sueuorum iuuenes ſecum ſumpſit. Imperatore autem Romæ moram trahente, cum in die Paſchæ prandium magnificentiæ imperiali cõdignum eſſet paratum, audiens Imperator in curia præ foribus clamores pauperum, omnem paratum cibum iuſſit dari pauperibus: pro ſe autem & Principibus fecit de nouo alia parari, & facta fuit illa expectatio pœnalis iunioribus Principibus. vnde cum dapifer portaret primò laganos ad mẽſam, ſicut moris eſt Theutonicorum, vnus de Ducis Sueuiæ filiis, ex ieiunio & expectatione diutina famelicus, antequã ſediſſent Principes, tulit vnũ fruſtum lagani & comedit, ꝙ videns dapifer cum bacculo percuſſit Ducis Sueuiæ filium ad ſanguinis effuſionem. ſuper quo commotus miles quidã de Sueuia, famulus iuuenis, euaginato gladio dapiferum interemit. Cernens hoc Imperator, in continenti iuſſit militẽ illum capite priuari. Miles autẽ & omnes Principes petierunt dilationem mortis eius vsq. in craſtinũ propter inſtantem ſacram ſolemnitatem Paſchæ. ſed audire eos Imperator noluit, & cum ingenti furia occidi militem præcepit. Quod vt miles vidit, furia Herculina agitatus, quemadmodum ipſe in Cerberi barbam, ſic & miles iſte ſubito in Imperatorẽ irruit, & apprehenſa eius barba in terram proſtrauit & ſtrangulare cepit, nec potuit auelli. Imperator autem iam in periculo conſtitutus ſecuritatem militi promiſit, & vix miles vitam pro vita donare voluit. Liberatus autem Imperator totũ factum peccatis ſuis & demeritis aſſcripſit pro eo quod tãtum feſtum dehonoraſſet, & militem plurimùm commendauit, & Sueuos tamquam viros audaciſſimos penes ſe

ſemper

Digitized by Google

ſemper habere voluit deinceps. Herculi militem adæquauit, qui ſecundum Poetas reuerſus ab Hiſpania cum audiuiſſet Theſei apud inferos detenſionem, ad ſpecum Trinaram, quæ eſt iuxta introitum Euxini, acceſſit, & per eam, cum ſit peruia, ad manes vsq. deſcendit, Theſeum liberauit, & Cerberum inferni mordaciſſimum canem barba ad ſuperos traxit: ſic Sueuus miles viceuerſa in cœlum maieſtatis, imperii ſolium, aſcendit & Iouem barba ad manes protrahere conabatur. Sueui ergo potentes erant, & præcipui inter nobiles in curia primi, ſecundi, & tertii Ottonis. Tempore tertii Ottonis propter difficultatem, quæ erat in electione Imperatoris facta, fecit Papa Gregorius IIII. conſtitutionẽ de electoribus imperii anno Domini DCCCC. XCIV. & poſt mortem Ottonis per conſtitutos electores fuit concorditer electus Heinricus primus huius nominis Bauarus, vir caſtus & ſanctus. Eo autem defuncto electus fuit Conradus Sueuus Dux Franconiæ anno Domini M.XXV. Tunc enim temporis Duces Sueuiæ etiam ducatum Franconię obtinebant. Conradum autem Imperatorem nominabant Salicum, à quo Lex Salica eſt edita. Hic pacem vbiq. eſſe voluit, & edictum ſtatuit, vt quicumq. pacem infringeret, capite puniretur, quia Eccleſiæ orientali ſuccurrere intendebat, quæ vexabatur per Sarracenos. valde enim Dei eccleſiam venerabatur, & vbiq. tuebatur. Quidam autem nomine Dyoboldus Comes de Calwe edicto Cæſaris violato concitauit in Sueuia diſcordias non modicas, Imperatore forte Romæ exiſtente. Cùm autem Cæſar querimonias audiuiſſet, iratus dixit ſe citiùs venturum contra Comitem, & eum exterminaturum. Hoc vt percepit Comes timuit, & accepta vxore & familia caſtrum dereliquit, & occultè fugiens non longè deſcẽdit per litus fluminis Nagalt, & iuxta quoddam molendinum domicilium paruum & miſerum ſibi conſtituit, ibiq. vt pauper ruſticus delituit. Imperator ergo in regionem veniens audita fuga Comitis quieuit: verùm ne diſcordiæ, quas ſeminauerat, pullulare poſſent, in eam regionem ſe cõtulit, & caſtro Comitis capto, quod eſt ſupra oppidum Calwe, in eo

Digitized by Google

in eo habitauit vacans venationibus. Quadam autem vice dum Imperator venationi intentus eſſet, elongatus à famulis, & nocte præoccupatus Deo volente ingreſſus eſt domicilium Comitis ad fugiendam noctem & tempeſtatem, volens ibi expectare lucem. Comes autem eum agnoſcẽs fugit, ne ab ipſo agnoſceretur. ſuſpicabatur forte etiam, quod ex induſtria ingreſſus fuiſſet ad quærendum ipſum. Extinctis ergo luminibus, cum Imperator ad quieſcendum reclinaſſet caput ſuum, infantulus Comitis, quem vxor ſibi de nouo pepererat, tota nocte fleuit, nec Imperatorem dormire permiſit. Vigilante autem ſic Imperatore cum impatientia, vox venit dicens; *Magnanimus eſto, Conrade, & fletum huius pueri ſuſtine, quia gener tuus erit, & in imperio ſucceſſor.* De hoc præſagio turbatus eſt Imperator, & occultè duobus ſeruis mandauit vt puerum raperent, & in ſilua necarent, & cor eius ſibi deferrent. Duo autem ſerui raptum puerum in ſiluam tulerunt: ſed dum puer fulgentem gladium dulciter arrideret, & manu capere ipſum geſtiret, miſerti ipſius illi duo ipſum infantem ſuper truncum arboris iuxta viam nemoris poſuerunt, & abierunt portantes Imperatori leporis capti cor pro corde paruuli. Interea ſuprà memoratus Dux Sueuiæ Hermannus ſterilem habens vxorem, & multo affectu prolem habere cupiebat, via illa tranſiens infantem inuenit, eumq. vxori ſuæ occultè tradidit præcipiens ei infantem tanquam à ſe genitum educare, quod & fecit. Et factus fuit pulcherrimus iuuenis, viribus fortis & prudens, Heinricusq. vocatus, miro modo Duci & Ducíſſæ dilectus. qui cum curiam Imperatoris cum Duce frequentaret, in tantum factus eſt dilectus Imperatori, vt ipſum penes ſe ſemper habere cuperet, eumq. ſecum in Italiam duxit. Quadam autem vice cogitare cœpit de iuuene, qualiter ipſum exaltare poſſet, & penſatis rebus filiæ ſuæ eum copulare deliberabat. Venit etiam in mentem vox illa, quam in domo pauperis audierat de flente puero, & cœpit timere ne forte iuuenis ille eſſet idem, quem occidi mandaſſet, & tãtum pulſabat virum iſta dubitatio, quod mente concluſit iuuenem illum non eſſe Ducis ſed ruſti-

Digitized by Google

celli pauperis filium. Quapropter ſcripſit literas Imperatrici, miſitq. eas à Mediolano Aquisgrani, vbi morabatur, hanc continens ſententiam, vt latorem literarum capi & occidi faceret; & ſi factum non fuerit, mortem acerbam ipſa ſuſtineret. Cum hiis literis iuuenis vsq. in Spiram venit & in domum nobilis & docti viri Decani eccleſiæ Spirenſis declinauit. Dum autem adoleſcens dormiret, ſcrutabatur Decanus ſacculum iuuenis volẽs videre, quid noui de Imperatore portaret. Dixerat enim ſe eſſe Imperatoris nuntium. Cum autem noua legiſſet, compaſſus iuueni cautè ſedit & ſcripturam illam, vbi ſtabat, *iuuenem hunc necabis*, raſit ſcribens, *Iuueni huic filiam noſtram dabis*. Cum hiis literis iuuenis ad Imperatricem venit, & filiam Cæſaris vxorem accepit. Quod vbi auditum eſt ab Imperatore, Aquisgrani venit, & ſeuire volens in vxorem viſis literis raſas eſſe minimè cognouit, & accerſito Duce Sueuiæ rei veritatem ab ipſo & à duobus ſeruis, quibus puerum occidendum dederat, didicit, & intellecto, quod eſſet de nobili ſanguine, quieuit & cognouit quod *non eſt conſilium contra Dominum*. Sub iſto Conrado cœpit populus occidentalis anhelare ad ereptionem ciuitatis ſanctæ Ieruſalem, quia templum Dominici ſepulchri eius tempore Arabes deſtruxerant, & ruinis miſerabilibus Dominicum ſepulchrum opertum & preſſum iacebat. Deniq. Conrado illo ex humanis aſſumpto gener eius prædictus Heinricus Comitis de Calwe filius imperio Romano præficitur anno Domini M. X L. Fuit autem Heinricus ille huius nominis tertius Imperator, verus Sueuus, & homo virtuoſus, natura iocundus, hominibus affabilis, omnibus humilis, hoſtibus terribilis, pauperibus valde pius, & eccleſiæ ſanctæ fideliſſimus. Hic accepta vxore, dum nuptiæ imperiali more celebrarentur, omnes ioculatores, mimos & hiſtriones, qui aduenerant, iuſſit expelli, & omnia eis danda in veſtibus & pecuniis & cibis pauperibus erogauit. In loco ſuæ natiuitatis ſuper fluuium Naglatum monaſterium ordinis ſancti Benedicti in honore ſancti Aurelii Epiſcopi ædificauit, & ipſum pluribus diuitiis dotauit. Succeſſu autem temporis creſcente numero

Mona-

Digitized by Google

Monachorum non poterat monaſteriū eos capere;ideo ex parte altera riui aliud monaſterium maius & à publica via remotius erexerunt, & pontem lapideum ſuper fluuium inter vtrumq. monaſterium fecerunt, & in vtroq. quottidie diuina celebrantur. Sunt autem hodie ibi degentes deuotiſſimi patres ad modum Bursfeldenſium æuo noſtro reformati. Sic magnificus Imperator natus humili tuguriolo, locū ipſum celeberrimum reddidit duplici monaſterio, quod Hyrſaw dicitur, eo quod inſequendo ceruum Conradus Imperator venerit in locum, in quo audire meruit diuinum oraculum de ſucceſſore futuro, vt dictum eſt. Temporibus dicti Heinrici adhuc idolis ſeruiebant Vindelici Sueuis vicini, & Fortunam adorabant, cuius idolum in loco eminentiſſimo erigentes cornu dextræ eius apponunt plenum medone, & vltimo die Nouembris ſedentes guſtant in loco idoli. Et ſi poculum illud plenum inuenerint, ſtrepitu magno applaudunt, ex eo quod in futuro anno pleno cornu copia ſit reſponſura. ſi contra contingat, gemunt, quaſi cariſtiam futuram. Contra hos Heinricus prœlium mouit, eosq. ſubiugauit, & eccleſiæ iunxit. Normannos de Apulia expulit, & terram ad eccleſiæ obedientiam reduxit. Inſuper eius tempore fuit reædificata eccleſia ſancti ſepulchri in Ieruſalem octauo anno regni ſui, ante liberationem terræ ſanctæ X X V. annis. Heinrico tertio ex hac luce ſubtracto eiusdem nominis Heinricus quartus filius eius Romanum ſortitus eſt imperium. Cœpit autem regnare anno Domini M. L X V I I. ſub quo quinquaginta annis Romanum imperium apud Sueuos fuit. Fuit autem hic Heinricus ore facundus, ingenio acutus, eleemoſinis largus, in re militari fortunatiſſimus. Contra hunc Imperatorem Gregorius V I I. commouit & fouit Rudolfum Ducem Saxoniæ, quem Electores in Phorcheim congregati elegerunt in locum Heinrici, quem Papa depoſuit nec confeſſum nec conuictum. ſed Heinricus ſtrennuè Rudolfum aggreſſus cum ſuis Sueuis eum ſuperauit, & depauperauit, & imperium firmiter retinuit. Sub iſto Imperatore erepta

Digitized by Google

pta fuit Ieruſalem ciuitas ſancta de iugo gẽtium per Dominum magnificum Gotfridum Ducem Burgundiæ, adiuuante ad hoc tota Chriſtianitate anno Domini M. XCIX. In hac autem Dominici ſepulchri & ciuitatis ſanctæ & terræ promiſſionis liberatione Sueui pręcipuo honore ſunt extollendi, quorum medio omnia iſta ſunt acta. Quamuis enim in illo primo prælio, quo capta fuit ciuitas Ieruſalem, non fuerit perſonaliter Imperator, nec fiat de eo mentio: notum tamen eſt quod totus exercitus occidentalium mouebatur per eum, & ſi ipſe voluiſſet, Dominus Gotfridus penitus nihil egiſſet vel agere potuiſſet. ideo victoria iſta fuit Imperatoris. Hanc tamen & alia gloriosè per eum geſta non attribuunt hiſtoriographi ſibi, quia vt communiter deſcriptores illi vel ſunt Francigenę vel Italici, quorum affectus ita ſtat ad Alemannos, & præcipuè ad Sueuos, vt non ſolùm non laudabilia enuntient, ſed & nomen Sueuorum ponere abhorreant, niſi cũ deſpectione & ignominia. Sueuorum enim Principes valde graues eis fuerunt in ſedandis diſcordiis & particularitatibus eorum. & quia innatum eſt Italis partialitatibus Rempublicam perturbare, quod Sueuorum Principes dum dominabantur eis ſuſtinere nolebant, eosq. propterea vexabant: ideo vsq. hodie illi partialitatum ſectatores odio habent Sueuos partialitatum deſtructores, & hoc quod illi glorioſi Principes Sueuorum egerunt per Italiam ad tollendas diuiſiones, ipſi Chronicarum deſcriptores machinationes dicunt fuiſſe contra Eccleſiæ emunitatem, contra ſedis Apoſtolicæ auctoritatem, contra Eccleſiaſticam dignitatem, & libros repleuerunt reprehenſionibus & lacerationibus Sueuorum, quos tamen luce clarius patet meliores, deuotiores eſſe ad fidem, ad ſacramenta, ad ſedem ſanctam Apoſtolicam, & ad clerum, quibuſcunq. mundi Chriſticolis, prout teſtãtur de eis ſacri canones & leges & quottidiana facta. Clamant & proclamant Italici Germanos & Sueuos, accuſant de obedientia Eccleſiæ, imo inculpant eos de iniuſta perſecutione, & ad omnia iſta ſilent nec reclamant Germani. cuius non eſſe aliam rationem opinor, niſi quia apud Germanos

manos

Digitized by Google

manos non eſt Rethorica & ornata Latina eloquentia. muti neceſſariò ſumus,quia verba ornata,breuia& facunda exprimere non dico non valemus, ſed non ſcimus, quia non didicimus. Nam etiam vniuerſitatibus noſtris oratoria & poetica penitus incognita eſt,& omne ſtudium iuuenum in elenchis eſt vaniſq. cauillationibus. Si quis Sueuus eloquentia oratoria pollens exurgeret poeſi tritus,poſſet profectò & verè calumniatores antiquorum Principum & Imperatorum ex gente Sueuorum excuſare,& Italorum infidelitatem prodere, noſtrorumq. Principum facta altius attollere, quàm Græcorum aut Italorum aut Francigenarum. Sed,vt dixi,periit à nobis ornata oratio, & habundat vana & ſterilis cauillatio, qua nihil ſolidum, nihil delectabile,nihil verum apparet, etiamſi ſit veriſſimum. Igitur præter quod ſub magnifico Sueuo Heinrico quarto terra ſancta eſt recuperata, inſtituit per Alemaniam quàm plura monaſteria: inter quæ anno Domini M. LXXXIX .conſtrui fecit Zuifaltum monaſterium ordinis ſancti Benedicti non longè à Danubio ſupra Munderchingen. volunt tamen aliqui dicere, quod ipſum monaſterium Imperator primò conſtruxerit in monte Achalin ſuper oppidum Rutlingen, & poſtea,quia mons aptus caſtro erat,quidam tanſtulit monaſterium à mōte in locum vbi nunc eſt, & in monte caſtrum erexit. quapropter quaſi omni anno fulgura & fulmina ipſum montem cum caſtro concutiunt pro eo quod Domino primo conſecratus ad ſeculares vſus eſt acceptus. Sic etiā dicitur de monaſterio ſancti Benedicti,quod eſt ſuper Rhenum iuxta oppidum Stein, quod dicunt ſtetiſſe in monte Wielo,& inde tranſlatum ad locum prędictum.Caſtrum autem,quod iam in loco monaſterii ſtat,Hochwiel dictum,maximas moleſtias patitur à tonitruis, fulguribus, & fulminibus, nec poteſt aliquis habitare in turri campanarum,quæ adhuc ibi ſtat cum parte ambitus & dormitorii. Hoc caſtrum hodie habēt Barones dicti de Clingenberg.Heinricus hic, de quo ſermo eſt, filium Heinricum nomine habuit, cui duobus annis ante mortem ſuum imperium reſignauit, & electus Heinricus quin-

 tus

tus huius nominis vocatus eſt. incepit autem anno Domini M. C. VII. & viginti annis imperauit. Hic doloſè Papæ fuit confederatus contra ſuum genitorem, & captiuato patre coniecit eum in vincula iubente & agente Papa, quem offenderat, quia eccleſiaſticum regimen diſplicuerat ei, contra quod aliqua egerat. Porro ſub Heinrico quinto multa geſſit populus occidentalium in Syria. Hic Heinricus quintus, quia in patrem peccauerat, ſine liberis manſit, & nec filium nec filiam habuit; multi etiam Principes & ciuitates imperii propter crimen in patrem commiſſum ab eo receſſerunt. Vnde ciues Nurembergenſes ſe ei contrapoſuerunt. Quare commotus collecto exercitu Nurembergam cepit, eamq. ciuitatem funditus euertit. Procurante autem eo conuentus maximus eccleſiaſticorum & ſecularium Principum apud Mogunciam factus eſt, ad quem etiam antiquus Heinricus pater illius venit, & omnibus Principibus perſuadentibus ſeniori, filio ſuo iuniori inſignia imperialia reſignàuit, ſcilicet lanceam, globum, ſceptrum, atq. coronam & crucem, proſpera illi imprecans eumq. primatibus cum multo fletu commendans, ſicq. ritè electus fuit Heinricus quintus, viuente adhuc quarto: qui cùm Leodii mortuus eſſet, in excommunicatione eſt ſepultus, iuſſu Papæ extumulatus fuit & Spiram ductus, & ibi ſarcofago lapideo per quinquennium manſit inhumatus. Anno Domini M. C. XI. Heinricus quintus rebus proſperè in Lombardia & Tuſcia diſpoſitis Romam ingreſſus eſt & maximo cum honore receptus, & ſeditionibus ſedatis coronam & benedictionem Papalem accepit, & regreſſus in Alemaniam in extremam ægritudinem incidit, & conuocatis proceribus de ſtatu imperii conſilium dedit; coronam verò & cetera regalia vsq. ad conuentum Principum ſeruanda ad firmiſſimum caſtellum Hamirſtein transmiſit & obiit. Quidam dicunt quod infirmitatem & mortem ſimulauit & occultè in Cluniacenſi cœnobio monachus factus in Dei ſeruitio reliquos vitæ ſuæ dies terminauit. Qui, & patres illius Imperatores omnes de inſtitutione & inueſtituris Epiſcoporum diſcordes fuerunt

cum

Digitized by Google

cum Papa, & ſub eo terminata fuit diſcordia. ſi bonum, ſit Deo laus. Sub eo etiam vel ſub patre eius Sueui conglobati deſtruxerunt ciuitatem Auguſtenſem. quæ cauſa fuerit, neſcio. Mortuo autem Heinrico quinto Imperatore Sueuo, conuenerunt Principes Electores ad alium eligendum. Affuerunt etiam legati & nuntii Papæ omnibus modis obſiſtentes, ne Sueuus eligeretur de generatione Ducum de Waiblingen. ſiquidem præfati Imperatores quinq. proximi, ſcilicet Conradus, & quatuor Heinrici nobiliſſimi ſanguinis fuerant de Waiblingen, qui deſcenderunt de duplici regia Francorum ſtirpe, ſcilicet Clodoueorum & Carolorum, de Caſtro puto Flamecenſi, de quo & Bertholdus huius nominis tertius Dux Sueuiæ legitur fuiſſe, qui anno Domini M. C. XVIII. Friburgum oppidum condidit, & poſt occiſus fuit. cui ſucceſſit Conradus frater eius, cuius filius Albertus ei ſuccedens caſtrum Tecke & totum dominium illud ſibi vendicauit. Et quia Duces Sueuiæ viri ſtrennui erant, multis graues & intollerabiles videbantur. ideo electus fuit non Sueuus, ſed alterius gentis Dux Saxoniæ Lotharius, cum multis perturbationibus Sueuorum, qui electioni non dabant aſſenſum, ſed elegerunt Conradum Ducem Sueuiæ, nepotem ex ſorore Heinrici quinti. Fuit hæc electio facta anno Domini M. C. XXVIII. Facta electione Lotharius & Conradus graues diſceptationes ſimul habuerunt. Vnde quia Vlmenſes pro Conrado erant, Lotharius exercitu Vlmam vallauit, eamq. capiens vsq. ad ſolum deſtruxit annò Domini M. C. XXXIX. Conradus verò grandi exercitu collecto ingreſſus eſt Italiam, & more Imperatorum ſe corona ferrea fecit coronari. & cum vsq. Romam progredi vellet, pecunia exhauſtus in Alemaniam rediit. Lotharius autem totis viribus ad hoc anhelabat, vt progeniem Heinrici prædeceſſoris ſui nobiles de Waiblingen humiliaret. Tandem poſt longas decertationes fuerunt vterq. Lotharius & Conradus reconciliati: manſerunt tamen tàm in Italia quàm in Germania ciuitates conſentire Lothario nolentes,

Digitized by Google

tes, præcipuè cum ſcirent quòd imperialia inſignia erant ſub poteſtate Conradi prædicti & fratris ſui Friderici, qui ea nullatenus reſignare volebant. quare etiam ab Honorio huius nominis ſecundo excommunicati fuerunt. Nulla enim alia vindicta in illos nobiles & robuſtiſſimos Sueuos ſeuire poterant, niſi per eccleſiaſticas cenſuras. ad quas tamen ferendas occaſiones ſatis debiles aſſumebant, inſtigati potius prece & precibus partis aduerſæ, & fauoribus quàm rationibus. Tunc enim temporis pene nullos literatos viros habuit Alemania, nullos oratores, qui meliùs Apoſtolicam ſedem informaſſent. Igitur cum Lotharius in vrbe papalem benedictionem accepiſſet, & in Sueuorum Duces, quibus inſidiabatur, maledictionem impetraſſet, in reditu Veronæ obiit, & benedictio ad Sueuos rediit. Mox enim congregatis Principibus Electoribus ad Sueuorum Duces animos inclinauerunt, & præfatum Conradum filium Hermanni Ducis Sueuorum fratrem Friderici primi, & nepotem Heinrici quinti elegerunt in Romanorum Imperatorem anno Domini M. C. XXXVIII. & regnauit XV. annis. Hoc vt Papa audiuit Innocentius huius nominis II. obſtupuit & timuit pro eo, quod gens Sueuorum iterum culmen imperii apprehendit, & ſtipendia grandia miſit Bauariæ Duci Heinrico genero Lotharii Imperatoris defuncti, prohibens eum, ne inſignia imperialia, quæ apud eum depoſita fuerant, electo daret, ſed contra eum arma ſumeret. Sed & Duces Saxoniæ aliàs amaricatos propter præfatum Lotharium Papa ampliùs incitauit cõtra Conradum, qui tamen erat vir probiſſimus, & pro Chriſtiana religione zeloſiſſimus, ſicut ſequentia declarabunt, & de eo ſcribentes etiam Italici teſtimonio fideli probant, ſed de iniuriis ei factis à Papa nihil dicunt. Et ſi Conradus reprehenſibilis fuiſſet pro vno digito, in cubitos multos extendiſſent: ſed coacti veritate dicunt veritatem, in parte tamen eis placita. Cum ergo Conradus III. huius nominis Imperator pro inſigniis Heinricum Bauarum impeteret, & dare nollet, mouit contra eum exercitũ. Vt autem Papa hoc audiuit, miſit in adiutoriũ Heinrico Bauaro magnum exerci-

Digitized by Google

exercitum Gallorum, Italorum, & Siculorum ad expugnandum Conradum. ſed & Conradus omne imperium ſibi ſubditum conuocauit, & Fridericus frater Conradi totum robur Sueuorum armatorum congregauit ad ſe defenſandum, & ſua iura & patriam, ſicut tenebantur, cum ſit de iure diuino. Porro prædictus Heinricus Bauarus per ſe bellare non valens ſenectute pręgrauatus Gwelfonem fratrem ſuum iuniorem Bauariæ Ducem exercitibus præfecit & belli curam commiſit. Congreſſi ergo ad prœliandum Fridericus Dux Sueuiæ ex parte Conradi Imperatoris, & Gwelfo ex parte Ducis Bauariæ Heinrici, congreſſum fecerunt in campo iuxta oppidum Nerusheim, quod inter Giengen & Nerdlingen eſt. Arriſit autem diuina clementia Sueuis audacibus, cum etiam *Fortuna iuuat audaces*, & Fridericus glorioſam victoriam obtinuit: Gwelfus verò ceteris interfectis cum paucis confuſus in Bauariam rediit. Poſtea in memoriam æternam illius victoriæ Duces Sueuorum monaſterium in loco fundauerunt ordinis ſancti Benedicti. Demum Papa inquietus de imperio Sueuorum fortiorem exercitum deſtinauit Bauaris, & Gwelfo Bauarus paratus contra Sueuos procedit in prœlium in campum iuxta villam Elnhofen prope Winſperg. Porrò clamor Bauarorum, quo Sueuos terrere putabant, erat ex nomine ſui capitanei clamantes, Hic Gwelfo, vulgariter, *hie Welf.* Clamor autem Sueuorum, quo Bauaros deridebant, erat ex nomine villæ, in qua lactatus à nutrice fuerat Fridericus Dux Sueuiæ capitaneus Sueuorum, quæ dicitur Giblingen, clamantes, *Hic* * *Giblingen*, per quod denotari volebant, quod non regali potentia, nec per Ducatum Sueuiæ Gwelfonem vellet debellare, ſed lacte nutricis ſuæ, id eſt, auxilio ruſticali. quod & contigit. Itali autem, Galli, & Siculi in exercitu Gwelfonis ex parte Papæ exiſtentes dum iuſſi eſſent, vt in congreſſu clamarent *Hie Welf*, non intelligentes idioma interrogabant ſignificatum orationis, quibus dictum eſt, quod *Hie Gwelf* eſſet clamor deſignans ſeruitutem ſpectantem ad Papam, & è contrario *Hie Giebling* eſſet clamor ſeruientium Imperatori. Vnde vsq. hodie apud Italos clien-

Eadem verbis iisdem leguntur apud Hermannū AEdituum in Chron. qui hunc clamorem vocat die Kry.

* *in al.* Hie Guaivvelin. *nam & ipſa villa vocatur* Waiblingen. *ſed* Guabelin *Germanicum eſt*, Gibelin *Italicum.*

clientes & de parte Papæ dicuntur *Gwelf*; & armigeri de parte Imperatoris dicuntur *Gibling*. Et ſub hiis duobus nominibus ab eo tempore vsq. in hodiernum diem ſeditiones & diuiſiones truculentiſſimæ quaſi per ſingulas Italiæ ciuitates ſunt. *Hæc nomina* dicit dominus Antoninus in Chron.tit.17.cap.8.*eſſe peſtifera nomina, pro eo quia ablatiua ſunt vnitatis & pacis*. In ſupplemento autem Chron.lib. 13. ſub Gregorio I X. dicuntur *nomina peſtifera ad totius Italiæ interitum deſeruientium*: & ibi ponitur aliud principium illorum nominum, ſed iam dictum verius eſt. Hora ergo ſtatuta Gwelfi & Giblini congreſſi, iterum vicerunt Sueui, & Ducem Bauarum Gwelfum interfecerunt, & multum populum cum eo. ceteri fugæ præſidio ſaluati euaſerunt. Conradus autem Imperator manu fratris ſui victoria potitus Bauariam ſibi ſubneruauit, & Ducatum Heinrico abſtulit, & nobilem virum militem Baronem de Schiringen Ducem Bauarorum præfecit. Eodem tempore infeſtabant Sarraceni regnum Ieroſolimitanorum, & multa committebantur prœlia inter Chriſtianos & Sarracenos, clamorq. ad Papam venit, quod niſi citiùs mittendo plures bellatores ſuccurreret, regnum cum ciuitate ſancta Ieruſalem perieret. Quibus rumoribus conſternatus Papa compulſus neceſſitate cogitare cœpit Sueuorum in bellis fortunam, & quomodo ſibi poſſet Conradum Imperatorem reconciliare. Hoc autem adinuenit conſilium. Beatum virum Bernhardum abbatem Claravallenſem, qui tunc in humanis deguit, & verbo & exemplo vbi claruit, & hæc tempora feliciora reddidit, Papa aduocauit, & mediatorem inter ſe & Imperatorem Conradum miſit in Alemaniam pro reformanda pace. Qui iuſſa diligenter complens Spiram venit, & viſione beatiſſimæ virginis Mariæ in eccleſia Cathedrali conſolatus pacem optatam inter Papam & Imperatorem reformauit, quæ in Franckfordia ſigillis Principum eſt roborata. Non autem ſolùm pax facta fuit, ſed Imperator ſimul cum Principibus motus in terræ ſanctæ ſuccurſum ſe voluntarios exhibebant. Vnde ſereniſſimus Imperator vnà cum Ludwico Rege Francorum & Alfon-

Digitized by Google

Alfonſo Rege Hiſpaniæ, ac Heinrico Rege Angliæ, aliisq. Principibus crucem ſumpſit. Vnde magno cruce ſignatorum comparato exercitu Conſtantinopolim peruenit, vbi ab Emanuele Græcorum Imperatore precibus compellitur, vt nullo comparato commeatu Iconium oppidum optimè habitatum ſtatim duceret, polliceturq. ſe omnia, quæ exercitui erant neceſſaria, præſtiturum. Dedit ergo Imperator Græcorum Imperatori noſtro ductores & alimenta, ſicq. Helleſponto tranſito in Syriam peruenit. Obſeſſum eſt igitur oppidum natura & artificio munitum. Sed cum ſceleſtus Imperator Græca vſus infidelitate gypſum farinæ immiſcuiſſet, & ex ea re panis conficeretur, quo Chriſtianus exercitus aleretur, tot ſtatim milites periere, vt obmiſſa obſidione in Thraciam ſecedere oportuerit. Inſuper ductores Græci in locum deſertum exercitum duxerunt, & cunctis quieſcentibus eos reliquerunt. Exercitu autem Domini ſic vagante irruerunt ſuper eos fame iam ſemimortuos hoſtes, & plaga magna multa milia militum Theutonicorum proſtrauerunt. Dicebatur autem publicè, nec vero diſſonum, quod de conſcientia & mandato Imperatoris Conſtantinopolitani, inuidentis profectibus Latinorum, conſtructa fuerant hæc periculoſa molimina. Suſpectum enim ſemper & habuiſſe & habere Græci dicuntur Latinorum, plus Theutonicorum, & maximè Sueuorum tanquam imperium æmulantium conualeſcere dominium, eò quod eorum Rex Imperatorem Romanorum & Auguſtum ſe nominat. In hoc enim nimirum ſuo exiſtimant detrahi Imperatori, quem ipſi monarcham, id eſt, ſingulariter principari omnibus dicunt, tanquam Romanorum vnicum & ſolum Imperatorem. Ab omnibus tamen hiis miſeriis viuus euaſit Diuus Imperator Conradus, & cum exercitu Ieroſolimam venit, & cum ingenti deuotione loca ſancta viſitauit. Quo facto multa circa Damaſcum geſſit prœlia: cumq. magnis conatibus eam obſideret, & milites fame ſitiq. laborarent, obſidionem ſoluit, & diminutis variis caſibus exercitibus in Europam cum Lud-

 wico

wico reuertitur. Alibi legi, quod non obſtantibus multis infortuniis cum ſuo populo tot infideles occiderunt, quod equi vsq. ad talos in cruore occiſorum hominum ambulauerunt. Dum autem Conradus in Alemaniam reueniſſet, diſpoſuit ſe tranſire Romam pro obtinenda Apoſtolica benedictione. ſed dum hoc intenderet, tulit eum Deus de medio & obiit, ſepultusq. eſt in monaſterio Loricenſi ordinis ſancti Benedicti, quod paulo ante eum conſtructum fuerat, vt patebit. ſituatum autem eſt hoc monaſterium ſuper Ramaſium inter Gamündiam & Schornopiam.

CAPVT XII.

De Friderico I. Imperatore.

POſt Conradum ſublimatus eſt ad imperium Fridericus primus huius nominis, Dux Sueuorum, præfati Conradi ex fratre nepos. hic vocatus eſt Barbaroſſa. Et cum Electores non cordarent, compromittebant omnes in eum tanquam in ſingularis nobilitatis & prudentiæ virum. Ipſe autem circumſpiciens poſt deliberationem ſe ipſum elegit; ſed & patruus ſuus eum poſt ſe regnaturum ordinauerat. Fuit autem Dux Sueuorum, & anno Domini M. C. LII. factus eſt Rex Romanorum, & anno Domini M. C. LV. benedictione Papali ad imperiũ ſublimatur. De ortu & ſtirpe huius Friderici primi & eius geſtis mira & longa contexta eſt hiſtoria. Fuit enim natus in caſtro Staufen, quod ſupra Geppingen oppidum eſt in altiſſimo monte ſitum. Ab antiquo enim fuerunt nobiles de Staufen mediocres, non infimi nec ſupremi inter Sueuiæ nobiles. Succeſſu autem temporis in bellis adeo fortia egerunt & magnifica, vt inter barones & liberos per Cæſares declararentur, & magni apud Sueuos facti ſunt. Quidam autem de Staufen moriens tres reliquit filios, quorum vnus Fridericus, alter Otto, tertius Conradus dicebatur, viri prudentes & Chriſto deuoti. Vnde Otto literis animum dedit, Epiſco-

Digitized by Google

Epiſcopus Argentinenſis factus fuit. Fridericus autem militari rei intentus ſtrennuè ſe gerebat. Conradus in florida iuuentute diem clauſit extremum, miles cœleſtis curiæ factus. quod inde perpendi poteſt, quia Ottoni Epiſcopo Argentinenſi apparuit poſt mortem in fulgenti ſpecie, eiq. ſuum obitum ſtatim futurum prænuntiauit, & fratris eorum Friderici exaltationem ſuper cunctos anteceſſores de Staufen prædixit. & ne videretur eſſe fantaſma, arcana quædam reſerauit, quæ tres illi fratres ſimul locuti fuerant iuxta ſepulchrum Caroli Magni Aquisgrani. Dixerat enim frater vnus aliis duobus iuxta ſepulcrum; *Ecce fratres, hic eſt ille ſepultus nobiliſſimus Germanus, fortiſſimus mundi domitor. O ſi eſſemus & nos illius ſanguinis, fortunæ, & probitatis!* Ad hoc ergo defunctus Conradus prædixit ſtirpem Friderici inſerendam eſſe Caroli Magni trunco, & hiis dictis diſparuit. ſtatim autem poſt hoc Otto Epiſcopus obiit, cuius mortem alia, quæ defunctus prædixerat, ſunt ſubſecuta. Nam cum Heinricus IV. regeret imperium, Dux Sueuiæ contra eum elatus machinari cœpit contra imperium. quem cũ Imperator contriuiſſet, filiam ſuam prædicto Friderico de Staufen dedit vxorem, eumq. Ducem Sueuiæ fecit, & Ducatum ſibi appropriauit & ſuis heredibus: ſicq. per filiam Imperatoris nobilitatus eſt ſanguis & ſtirps Dominorum de Staufen. Erat enim Heinricus IV. de illa nobili Francorum ſtirpe de Waiblingen, quos conſtat eſſe de duplici regia proſapia Clodoueorum & Carolorum intuenti librum genealogiarum nobilium Sueuiæ. Prædictus autem Fridericus de Staufen Dux Sueuiæ, vir erat Deo deuotus, monaſterium ſolemne conſtrui ſuis expenſis fecit non longè à Staufen, Lorch nomine, ordinis ſancti Benedicti, quod hodie ſub obſeruantia bona ſeruit Altiſſimo. Eſt autem illud monaſteriũ multis reliquiis dotatum & temporalibus bonis à prædictis Dominis de Staufen, quorum ibi ſolemnes ſepulturæ cernuntur. Fuit autem Fridericus ille de Staufen primus illius ſtirpis Sueuiæ Dux & nominis primus Imperator, de quo nunc ſermo eſt auus. Erat Fridericus primus animo prudens, acer ingenio, facundus ſermo-

ne,iocundus conuerſatione,armis ſtrennuus,exercitatus bellis, corpore robuſtus,in conſiliis prouidus, virilis in negotiis,affabilis,manſuetus, & miſericors,compatiens miſeris,& memoria excellentiſſimus.quoruncumq. enim hominum vultus vel perſonas ſemel cognoſcebat,etiã poſt multa interſtitia temporum non obliuiſcebatur,ſed reuenientes nomine ſalutauit. ſtaturæ mediocris erat,facie venuſta, barba & capillo ruſo,in bellis arduiſſimus,in victoriis clementiſſimus. Magno labore hic Diuus Imperator concordiam in tota Germania fecit, & inquietos caſtigauit,dominia in alios tranſtulit,& Auſtriam, quæ prius marchionatus erat,Ducatum eſſe voluit,&Moguntiæ,Coloniȩ,Auguſtæ,& Vlmæ dietas & Dominorum conuentus plures pro bono Reipublicæ tenuit,ſicq. multa prædia nunc emptione,nunc procerum donatione ſeu quacumq.ſucceſſione fiſcali vel hereditaria imperio conquiſiuit. Rudolfus quippe Comes de Pfullendorf omnia ſua prædia contulit Imperatori.Iisdem temporibus mortuo Adelgoſo de Suabeg ſine herede, qui fuit Aduocatus Auguſtæ ipſamq. aduocatiam tanquam propriam poſſidebat, ipſe Imperatori omnia ſua vindicauit,& Auguſtam ciuitatē imperio addidit. Quamuis enim ab antiquo ciuitas imperialis fuerit,tamen per nobiles fuit imperio ſubtracta,ſicut etiam modò cum ciuitate Ratisponenſi contigit. Ille tamen Fridericus omnia antiqua alienata reſtituit imperiali vſui,&noua cōſtituit. Dicitur enim,quod ante ſua tempora in tota Sueuia non fuerit vna imperialis ciuitas, ſed Domini & Nobiles totum habebant, & quantū volebant,tantum de eis Imperatori miniſtrabant.Sedatis itaq. in Alemania diſcordiis & rebus ordinatis iter arripuit in Italiam, in qua tanta geſſit,quod grande volumen vix cōtinere poſſet ab eo ibi acta. Acerrimis ibi bellis totam Lombardiam & Tuſciam attriuit,& conta Romanorum inſolentias in monte Radicaphano eminentiſſimum caſtrum ipſe primus conſtruxit, ex quo Romanos preſſit in tantum, quod Alexander Papa Romæ manere non potuit. Hoc caſtrum quaſi per totam Tuſciam videtur, & à peregrinis Theutonicis Rabacopf nominatur, ad cuius

cuius radices via regia contra Romam ducit exeuntibus à Senis. Alia multa per Italiam conſtruxit, quæ imperii eſſe voluit, & grandes ciuitates obedire nolentes ad ſolum deduxit, vt Terdonam, Secaſam, Spoletum, Cremonam, & cum pluribus aliis Mediolanum metropolim & regiam ciuitatem cepit multis interfectis viris ac mulierib⁹ & paruulis in Sueuiam miſſis, eamq. glorioſiſſimam vrbem ſolo æquauit. Qua diſſipata & ſpoliata Fridericus ad perpetuam rei memoriam aratrum ſemel huc & illuc cirmduci fecit, atq. ſalem per eam ſpargi iuſſit. In eam autem ciuitatem ſic crudeliter deſeuit, quia aliquotiens periuros ſibi inuenit & rebelles. Vnde Gwelfi Imperatricem cum ſuis ignominioſè poſuerunt ſuper aſinos auerſis vultibus, caudas ei pro frenis ad manus dantes, ſicq. poſt iuramenta Imperatori præſtita Imperatricem & omnes Giblinos de ciuitate eiecerũt. Hoc audito Imperator reuenit, & reos facinoris coegit ſugere ficos de poſterioribus aſinorũ. & inde eſt illud contumelioſum verbum, *Tolle de fic.* & illud turpe ſignum etiam inde venit, quo quis alteri oſtendit pollicem protenſum per medium duorum digitorum, dicens; *Oſcula hunc ficum.* hoc ſignum Italici moleſtiſſimo animo ferunt. Porro in deſtructione ciuitatis Mediolanenſis donauit Imper. Principibus & Epiſcopis corpora Sanctorum & reliquias inuentas per eccleſias. inter quos Reginaldus Archiepiſc. Colonienſis accepit corpora Sanctorum triũ Regum de loco vbi nũc eſt cõuentus noſter, eaq. Coloniam transportauit, vbi hodie clarent. Corpora autẽ ſanctorum Geruaſii & Prothaſii accepit, & in ciuitatẽ Briſacum tranſtulit, & ſic de aliis. Dum ciuitas ſubuerteretur, inuentus fuit vnus lapis, qui hos verſus inſculptos habuit;

Rex eſt venturus Mediolanum tibi durus,
Rex tibi crudelis per quadrum diminueris.

Intrauit etiam Sclauoniam & Pannoniã, & quę voluit, ordinauit, & Bohemiam regnũ eſſe cõſtituit, & Saxones humiliauit, & mira fortuna quaſi alter Alexander Magnus felix extitit. multas contrarietates cũ Epiſcopis, clericis, & Romanis Pontificib⁹ habuit. vnde ſæpe excõmunicatus fuit & reabſolut⁹. Sub eo eccleſia nouis & inauditis errorib⁹ periclitari cœpit, & Dominicũ ſepulchrũ

perditum fuit: ſanctus Thomas Cantuarienſis martyrizatus; & filius ſuus Otto à Venetis captus; ipſe autem de nouo ab Alexandro Papa grauiſſimè excommunicatus. Creſcentibus ergo malis Imperator prouidus, animæ ſuæ timens Venetias ad Alexandrũ Pontificẽ venit, depoſito imperiali veſtimento in ianuis eccleſię beati Marci populo ſpectante humi ſe proſtrauit, & veniam ſuppliciter expoſtulauit. qui ſuſcepta pœnitentia paceq́. iureiurando firmata & integra obedientia promiſſa abſolutionem accepit, ſicq́. Romanæ Eccleſiæ reconciliatus eſt. Hiis ex ſententia bene & optimè geſtis Fridericus magno exercitu comparato ad terræ ſanctæ ſuccurſum iter arripuit, & per Vngariam veniens vsq. Conſtantinopolim deuenit cum ſuis baronibus de Sueuia. Inuenit autem ibi imperantem Iſaac Græcum, qui Friderici potentiam veritus traiicere Boſphorum hortatus eſt. Transmiſſis itaq. copiis Fridericus & Philomenam vrbem de Turcis capit, & agrum Iconio adiacentem populatur, atq. multa prœlia & barbarorum cædes ſtrennuè gerens Armeniam minorem in ſuam redegit poteſtatem. Cum autem ibidem ad refocillandum exercitum remanere decreuiſſet, hortante Liuone Armeniorum Domino ad recreandũ animum venationibꝰ inſiſtebat. Cumq́. quadam die vi caloris æſtuans lauandi gratia rapidum amnem inexploratum ingreſſus fuiſſet, in eo permittente Domino eſt demerſus in totius Chriſtianitatis irreparabile damnum. Nam Saladinus adeo formidabat eius aduentum, vt relicta Syria cum ſuis Turcis in Ægypto ſe ducere cogitaret, deſperans ea loca, per quæ Imperator tranſiturus erat, poſſe tenere. vnde omnia diminui mandauit. Mortuus eſt autem hic inclitus Princeps, eiusq. funus à filio repertum Tyrum delatum, ibiq́. cum maximo luctu ſepelit. in cuius ſepulchro hii ſculpti ſunt verſus;

Si probitas ſenſus, virtutum copia, cenſus,
Nobilitas orti poſſent reſiſtere morti,
Non foret extinctus Fridericus qui iacet intus.

Obiit autem anno XXXVIII. imperii ſui, vir certè magnificus atq. prȩclarus, qui adeo ſuo tempore dilatauit imperium, vt poſt Caro-

Digitized by Google

Carolum Magnum geſtorum magnificentia vix parem haberet, & perpetuum Sueuorum decus eſſet & omnium Germanorum. Poſt cuius mortem exercitus eius vnà cum filio in agrum Antiochiæ peruenit, & partim morbo, partim fuga conſumptus eſt. Filius autem eius Fridericus Dux Sueuiæ, qui cum patre fuerat, cum paucis ad obſidionem Ptholomaidæ venit, ibiq. poſt paucos dies etiam obiit in ſacro prœlio. Hunc Principes exercitus Domini ſtatim loco patris creauerunt in Regem Romanorum in ipſa expeditione: ſed, vt dictum eſt, non multis diebus ſuperuixit. ideo inter Reges Romanorum non connumeratur. Adhuc de primo Friderico multa notabilia poſſem inſerere, ſed transeant. Vxores duas habuit, prima dicta Adyla, filia Marchionis de Hochburg, cum qua diuortium celebrauit propter conſanguinitatis propinquitatem. Deinde duxit Dominam Beatricem de genere Burgundionum nobiliſſimam filiam Comitis Biſuntini, quæ illi vnica erat heres omnium bonorum patris, cuius dote quinq. milia militum eius ſubduntur imperio. Ex ea habuit filios Fridericum & Heinricum &c. Multas nouas ciuitates conſtruxit in orbe. in Sueuia quasdam villas ciuitates fecit, quas muris cinxit & libertatibus priuilegiauit, & imperii eſſe voluit, ſcilicet Eſlingam, Rudlingam, & Fontem Salutis, vulgariter *Hailbrunnam*. Mortuis itaq. Friderico primo & filio eius in expeditione Ieruſolimitana, creatus eſt Imperator Romanorum de conſenſu Principum filius Friderici primi Heinricus VI. Dux Sueuorum natus de Stauſen anno Domini M. C. XC. & imperauit annis ſeptem. Erat autem hic Heinricus in agendis ſtrenuus, in hoſtes acer, in largiendo munificus. huic rebellauerunt Colonienſes in principio, & Comites Burgundiæ, ſed omnia vicit. Anno Domini M. C. XCII. Romæ coronatus fuit à Cœleſtino Papa. accepto itaq. diademate imperiali mox in fines Apuliæ armato exercitu tranſit, vt Siciliæ regnum accipiat, quod ad Dominam Conſtantiam Imperatricem vxorem ſuam pertinebat iure hereditario; ſed infecto peſte exercitu in Alemaniam rediit. Dux autem Auſtriæ tradidit Imperatori Regem Angliæ,

Digitized by Google

quem captiuauerat,qui centum milia marcas argenti ſub ſua liberatione Imperatori dedit, & accepta pecunia exercitum duxit in Apuliam,& totum Siciliæ regnũ accepit, & Marquardum de Anawiler dapiferum Ducem Rauennæ fecit,& Dyopoldum Sueuum Apuliæ præfecit; & hii duo bella eius geſſerunt. Inuenit autem Imperator in palatio Panormitano Erinam filiam Regis Græcorum, quæ fuerat deſponſata Tancredo. hanc tradidit vxorem Philippo fratri ſuo. Quomodo autem regnum Siciliæ ad vxorem Imperatoris pertineat, & quo iure, ſic patet. Nam Clemens III. Papa Heinricum V. de Alemania euocauit, vt Romam veniens Tancredum, qui erat Rex Siciliæ & Apuliæ,expugnaret, quia cenſum Eccleſiæ debitum non ſolueret, & contra Eccleſiæ iura epiſcopatus & abbatias conferret,&c. Venit autem Imperator Romam, nec adhuc vxorem habuit. Et quia Papa intendebat auferre Tancredo regnum, vt hoc honeſtius fieri poſſet, prouidit Heinrico de vxore Sicula, ad quam regnum ſpectabat de iure. Superfuit autem ſola Conſtantia, quæ monialis erat quinquagenaria in monaſterio Panormitano, pro qua ſcripſit Papa Epiſcopo Panormitano literas,vt eam de monaſterio educeret, & Romam ſibi transmitteret.quod Archiepiſcopus fecit,eamq.Romam transmiſit. Quo cum veniſſet, Papa ei exuit religionis habitum & ſancti Benedicti veſtem,& diſpenſans eam ſecularem fecit & Heinrico Imperatori vxorem tradidit,& nuptias ſolemniſſimas Romæ celebrauit.ex qua non multo poſt filium ſuſcepit, & grauida facta in Siciliam reducta eſt. Reuerſa autem in Siciliam multi dubitare cœperunt de eius conceptu, cum eſſet ita antiqua, putantes eam grauidam ſimulare, vt ſubrogaret alienum natum. Sed dum appropinquaret partui, fecit Imperatrix papilionem extendere in medio plateæ ciuitatis Panormi, & lectum ſub ea ſterni,& edictum poſuit vt quæcumq. mulier vellet accedere & intrare papilionem, cum eſſet paritura,liberè intraret, vt tolleretur omnis ſuſpicio de eius vero partu. Peperit ergò maſculum, eumq. nomine aui ſui Fridericum vocauit, ſicq. in Sicilia

genitus

genitus eſt ex moniali quinquagenaria ueuus de Staufen ſub papilione in medio vrbis Panormitanæ, Heinrico huius nominis Imperatori Romanorum V I. Fridericus huius nominis ſecundus Imperator. Nuſquam legimus alicuius Regis tam ſolemne initium. ſic ergo Sicilia in poteſtatem Heinrici venit, quam in dotem cum Conſtantia accepit,& filium ſuum Fridericum iam dictum, licet paruulus eſſet, coronari fecit in Regem Alemaniæ, cui omnes Principes Alemaniæ iurauerunt fidelitatem. Poſtquam autem Heinricus Siciliam pacificè poſſedit, crudeliter deſeuit in eos, quos poſt vxorē nouit eſſe proximos heredes regni, eoſq. eunuchauit & exoculauit & captiuos in Sueuiam duci fecit in caſtrum Staufen. & hoc ideo fecit, vt hoc regnum in poteſtate Dominorum de Staufen maneret. Quapropter Papa contra eum infenſus ſententias eccleſiaſticas in eum fulminauit, & Ducem Zaringiæ Berchtoldum contra fratrem eius Conradum Ducem Sueuiæ mouit. Dux autem Conradus hæc omnia ſciens de voluntate fratris mouit contra Berchtoldum prœlium. ſed dum Conradus eſſet in oppido Durlach, ibi defunctus eſt,& corpus eius in Lorch deportatum. Porro in illo tempore grande bellum gerebatur contra Saladinum Regem Ægypti pro recuperatione terræ ſanctæ, & videns ſibi neceſſarium Imperatorem pro hoc negotio, eū abſoluit & in Aſiaticum bellum cum ſuis Theutonicis tranſire rogauit. ſed cum perſonaliter ad hoc bellū procedere non poſſet, miſit Conradum ſuum Cancellarium & Archiepiſcopum Moguntinum, Heinricum Ducem Saxoniæ, Leupoldum Ducem Auſtriæ,& Lantgrauium Thuringiæ, Patauienſem, Ratiſponenſem Epiſcopos, Marchiones, Comites, cum ingenti armatorū multitudine in partes Syriæ. Qui dum veniſſent in Syriam, treugas inter Sarracenos & Chriſtianos fregerunt,& inde multa turbatio ſecuta fuit & paucus fructus. Imperator autem de Alemania reuerſus in Siciliam Meſſanæ ægrotare cœpit. cognita ſui morte propinqua vxorem & filium Papæ Innocentio commiſit,& Philippum Germanum ſuum Ethruriæ Ducem, quantum in ſe fuit, Romani imperii

& regni Siciliæ gubernatorem eſſe conſtituit, & Panormiæ obiit anno Domini M. C. XCVIII. Statim autem poſt mortem Heinrici orta eſt magna perſecutio Theutonicorum in tota Italia, & paſſim interficiebantur officiales Imperatoris & præfecti expellebantur: ſed & Principes Alemaniæ & Nobiles Sueuiæ iuramentum factum Friderico in cunis iacenti non curantes de eligendo altero Rege & Imperatore tractabant, & à domo Dominorum de Staufen ſe abſtrahere conabantur, & orta eſt maxima diſſenſio inter Electores, quam Papa Innocentius III. mouit, qui omnibus modis obſtitit, ne Sueuus de generatione Staufen eligeretur, & dum audiuit Philippum fratrem Heinrici VI. defuncti tutorem Friderici pueri eligendum, multa excogitauit, etiam, ſi phas eſt dicere, friuola & fatua contra eum, seducens Principes à concordia & obiecit ei excommunicationem, quam incidiſſe, cum dixit, dum adhuc eſſet præfectus & Dux Ethruriæ. Hoc aduertens Philippus in Hagnouiam tranſiuit, & cum ſuis Principibus & Baronibus & Nobilibus conſilium habuit. Graue enim ei erat perdere imperium, quod pater ſuus tanto labore in tantum augmentauerat, & frater ſuus tenuerat, & intolerabile videbatur ſtirpem tam egregiam exhereditari, præcipuè cum adhuc penes ſe omnia imperialia inſignia haberet. Durum etiam videbatur Papæ eum admittere propter vexationes, quas ſui anteceſſores Eccleſiæ intulere. Vnde fertur Papam dixiſſe; *Ego*, inquit, *vel auferam Philippo diadema regium, aut ipſe tollet à me inſigne Apoſtolicum.* Hic Dux Berchtoldus anno Domini M. CC. XVIII. obiit, qui caſtrum Friburg conſtruxit, & tantum habuit appetitũ edendi carnes humanas, vt ſeruos ſuos occidi iuberet & coqui. ſicq. inſtanter laborabat Papa contra Philippum, ne eligeretur, alliciens Principes minis & promiſſis, & Berchtoldum Ducem Zaringiæ denominauit Regem in preiudicium Philippi. Interea multi Principes, Barones & communitates diſceſſerunt à Philippo, & Electores ſine eius requiſitione conuentum in Andernach fecerunt ad celebrandam electionem. ſed Philippus hoc intelligens impediuit, & in Mulhuſen tranſi-

tranſiens Nobilium conuentum habuit, vbi a Sueuis, Bauaris, Saxonibus, Bohemis, & quàm pluribus Rheni Principibus eligitur in Regem. Incepit autem Philippus perſequi ſuos aduerſarios, & multos tribulauit. Videns autẽ Berchtoldus Dux de Zaringen & nominatus Romanorum Rex, quod non poſſet Philippum vincere, veniam petiit apud Philippum & inuenit. Poſthoc Archiepiſcopus Colonienſis & Epiſcopus Argentinenſis cum multis nobilibus & communitatibus contra Philippum congregati aduocauerunt Ottonem Saxoniæ Ducem ex inſtinctu Papæ, & eum Coloniæ in Regem elegerunt, quẽ Papa mandauit coronari Aquisgrani. Erat autem & ipſe Otto ex parte patris Sueuus, & ex matre Anglicus, in quarto gradu Philippo attinens. Cum autem præfatam machinationem percepiſſet Philippus, ſine mora Aquisgrani deſcendit, Ottonem cum ſuis prę-ueniens, ciuitatem intrauit, & nobiles in præſidio conſtituit, inter quos erat Walramus filius Ducis de Lymburg & Heinricus Druchſaſs vel Dapifer de Waldpurg. Sic ergo ciuitate munita ſuperuenit Otto cum Colononienſibus & ceteris ſuis fautoribus, vrbemq. obſedit. Cumq. interiores eam tenere nõ poſſent, accepta pace & perſonarum ſecuritate dederunt ciuitatem. Et ingreſſus Otto ab Adolfo Archiepiſcopo Colonienſi coronatus eſt. Aſcendit ergo Philippus, & quaſi robur imperii ei adheſit & Alſatiam vaſtauit, Argentinam accepit, & impedimenta Ottoni præſtitit, nec vltra Spiram aſcendere potuit. demum Thuringiam intrauit & Lantgrauium domuit. deinde Coloniam Philippus obſedit, & pace facta Adolfus Archiepiſcopus Colonienſis cum eo Aquisgrani deſcendit, eumq. etiam in Romanorum Regem coronauit. Papa autem omnes ſibi adherentes excommunicauit, Adolfum Colonienſem Epiſcopum depoſuit, ſtetitq. tota Alemania in maxima perturbatione & continuis bellis. Hiis peractis ingreſſus eſt Philippus cum exercitu Saxoniam, vt & ibi rebelles reduceret, & veniens in Bambergam à quodam doloſè & latẽter in camera ſua occiſus fuit, ſicq. totum imperium in Ottonem, qui eius filiam cum diſpenſatione acce-

pit, deuoluitur. cuius corpus poſt tempus aliquot annorum in Spiram eſt delatum,& in ſepulchris Regum reconditum per Fridericum ſecundum,& ob commemorationem tanti Regis contulit canonicis eccleſiæ Spirenſis eccleſiam in Eſlingen cum omnibus ſuis attinentiis,ex qua eccleſia hodie dicti canonici magnos recipiunt prouentus in vino & aliis.Hic Philippus erat homo virtuoſus,animo lenis,mente mitis,eloquio affabilis,&legalis, ac largus quaſi vsq. ad prodigalitatem, & dum ſibi pecunia deficeret, impignorauit prædia, villas, & etiam monoſteria ac eccleſias. Vnde monaſteriũ Vrsperg obligauit Domino Berchtoldo de Nyfen, cuius poſteri in tantum grauabant monaſterium,ne conuentus ibi poſſet nutriri. poſtea Dominus præpoſitus liberauit eccleſiã C C. argenti marchis, & ditati ſunt iterum in tantum vt laborarent apud ſedem Apoſtolicam, quatinus præpoſitus eorũ Abbas infulatus eſſet. Quo obtento in temporalibus non multum proſperati ſunt.vnde æuo noſtro neceſſitate cogente vendiderunt multas poſſeſſiones, & alienauerunt bona à conuentu vsq. ad libros & calices; quæ ab eis emit bonæ memoriæ Dominus Iohannes primus Abbas monaſterii in Roggenburg, quem nominabant Gotzadam. Igitur cum Philippus vita exceſſiſſet Bambergæ anno M.C C. V I I I.Otto præfatus cum ſuo exercitu imperium ambire cœpit,& multa impedimenta inuenit. Nobiles enim inuitè à domo Staufen receſſerunt. & ea de cauſa accepit Otto filiam Philippi vxorem, non obſtante conſanguinitate, vt per eam Nobilium & Sueuorum acquireret fauorem. Eo tempore Dominus Sifridus de Rechberg Epiſcopus Auguſtenſis deſtruxit caſtrum Suabegg in odium Ottonis. Et Dominus Heinricus de Scharffenberg Epiſcopus Spirenſis, qui in caſtro Triuels imperialia inſignia habuit, ea Ottoni Imperatori dare recuſauit. cui Imperator Cancellariam curiæ ſuæ commiſit & eum Cancellarium fecit, vt inſignia haberet. Videns autem nobilium animos ſibi non inclinatos, vt vulgum & clerum ſibi attraheret, incepit caſtigare milites & Barones, qui ſibi accuſabantur à ruſticis vel propter depræ-

deprædationes vel ſpoliationes & exactiones. Vnde etiam aliquos occidi iuſſit, & eccleſiaſticis contra nobiles aſtitit. ex quo opinio in plebe & clero orta eſt nunquam fuiſſe tam iuſtum tamq. fidelem Cæſarem. Dum hæc agerentur, multam congregauit pecuniam & exercitum grandem, cum quo ingreſſus Italiam, Romam pro confirmatione & coronatione peruenit. Præſtito autem Papæ Innocentio III. iuramento de cuſtodiendo patrimonio beati Petri & defendendo eccleſiam, coronatus eſt Romæ in Imperatorem. Sed ipſa die coronationis ſuæ cum Romani quædam ex conſuetudine peterent, quæ Imperator dare ex debito coronationis tenebatur, tumultus & murmuratio in populo oritur. cumq. Theutones Romanos clamantes proterue & ceruicoſe reprimerent, grauis diſcordia exoritur. vnde ad arma vociferantes bellum inter Romanos & Theutonicos exurgit, in quo Imperator multa damna accepit, vltra mille & centum equites amiſit, & quoſdam de ſuis curialibus nobilioribus. Igitur poſt coronationem ex vrbe diſcedens, ſicut dudum animo conceperat, caſtra & munitiones, quæ prope erant, de iure hoſtiliter inuadens occupauit. Quod cum ad notitiam Innocentii deueniſſet, ad illum ſolemnes nuntios miſit petens vt à violentia reſiliret & occupata reſtitueret. qui non ſolùm illa facere noluit, imo prioribus malis peiora accumulans faciebat Romipetas exſpoliari. Vnde Papa contra ipſum prouocatus, tanquam periurum & eccleſiaſticorum bonorum vſurpatorem, & ſpoliatorem publicarum ſtratarum de communi conſilio fratrum ſuorũ Cardinalium excommunicauit, mandans omnibus & ſingulis, ne quis eum Imperatorem nominaret nec ei obediret, & omnes Principes Alemaniæ à fidelitate eius abſoluit. Vnde ex hoc receſſerunt ab eo Lantgrauius Thuringiæ, Dux Auſtriæ, Rex Bohemiæ, ſed & Achriepiſcopus Moguntinus, Treuerenſis, & multi alii.

Anno Domini M.CC.X. excommunicatus & denuntiatus vbiq. eſt Otto Imp. Vnde Electores & præfati Principes conuenientes ad eligendum alium, ſicut eis fuerat à Papa imperatum.

Acc-

Accedentes autem ad electionem concordauerunt vnanimiter in Fridericum Siciliæ Regem, filium Heinrici, de domo Dominorum de Staufen in Sueuia, qui, vt dictum eſt, fuerat ſub papilione natus Panormię. Eo ergo electo miſerunt ſolemnes nuntios imperii nobiles ab Alemania in Siciliam, vt eum in Germaniam perducerent. & inter nuntios erat Dominus Heinricus de Nyfen, & Dominus Anſhelmus de Iuſtingen, ingenui viri. Hii cum magnis periculis propter inſidias Ottonis ingreſſi Siciliam Fridericum electum educendum, ſed omnibus ſuis contradicentibus ipſe ordinatis negotiis ſui regni cum ſuis nuntiis profectus eſt in Alemaniam deductus per Italiam cũ maximis cautelis propter Ottonis latrones. Cum autem vsq. in * Aulonem Tridentinam veniſſet, ex ea non valuit in Alemaniam venire, quia Otto omnia oſtia montium, per quæ publica itinera erant, obſerauit. Vnde derelictis publicis ſtratis per deuia montium & per iuga altiſſimarum rupium tranſierunt in Rhæticis Alpibus, & vsq. in Curiam Rhætiæ peruenerunt, ibiq; ab Epiſcopo Curienſi reuerenter acceptus. aduenit Abbas ſancti Galli & Domini nobiles illius diſtrictus, à quibus perductus eſt vsq. Conſtantiam. Vbi dum moraretur electus aſcendit Otto contra eum, & cum ſuo exercitu locauit ſe in Vberlingam oppidum nõ longè à Conſtantia, & præoccupauit itinera, ne poſſet Rex nouus deſcendere per Rhenum. Audiens autem Comes de Kyburg electum Imperatorem anguſtatum per Ottonem, congregauit exercitum fortium virorum ex toto ſuo comitatu & de confinibus, & venit Conſtantiam armata potentia ad deducendum Dominum electum. Eſt enim Kyburg caſtrum vetuſtiſſimum & fortiſſimum in monte alto ſitũ, muris ſpiſſiſſimis, turribus & propugnaculis munitum, non longè à Thurego & Wintertur, vtpote in medio earum ſitum, in quo quondam habitauerunt nobiliſſimi Comites dicti de Kyburg, & terras obtinuerunt latiſſimas à fluuio Tura vsq. ad Ducatum Sabaudiæ, & quaſi omnis regio Suicerorum erat Comitum de Kyburg & Habſpurg; ſed in Fortunæ rotæ reuolutione alii labores eorum intrauerunt, iamq.

fort. Alpionem. *qua voce & infrà vtitur.*

amq. Thuricenſes & ceteri Suiceri hæc dominia poſſident. In eodem caſtro fuerunt aliquando repoſita inſignia imperialia, & hodie eſt ibi capſa bene ferrata, & capellula in qua reſeruabantur. Ego ipſe in eodem caſtro aliquibus annis poſt mortem patris mei fui puer cum patruo meo bonæ memoriæ Oſchwaldo Schmid, qui erat xx. annis præfectus caſtri & aduocatus totius Comitatus anno Domini M. CCCC. XLIIII. Comes ergo de Kyburg cum ſuis per Rheni lineam duxit electum vsq. Baſileam, & ibi occurrit ei Dominus Heinricus de Veringen Epiſcopus Argentinenſis cum quingentis milibus, quorum & aliorum fretus auxilio ciuitates Rheni accepit, demptis aliquibus caſtris, in quibus Otto præſidia locauerat. Sed & ipſe Otto ex altera parte Rheni deſcendit, & in Briſacum caſtrum ſe recepit. Ciues autem eiusdem oppidi & caſtri contra eum inſurrexerunt, & multos de ſuis occiderunt, ipſe verò vix euaſit, & dimiſſus ab omni exercitu profugus effectus eſt, & cum confuſione in Saxoniam eſt reuerſus, omni auxilio & honore deſtitutus, propter quam ignominiam infirmatus anno Domini M. CC. XVIII. obiit.

Fridericus autem ductus Aquisgrani cum ingenti gloria & triumpho coronatus fuit anno ſequenti. Negotiis autem per Alemaniam ordinatis Fridericus Italiam repetiit, & Romam ingreſſus cum militia magna & apparatu, honorificè à cuncto populo & clero receptus eſt. quē Honorius huius nominis III. Papa inunxit, coronauit, & confirmauit anno Domini M. CC. XX. in baſilica ſancti Petri. Statim autem in recompēſationem beneficiorum contulit Imperator Eccleſiæ beati Petri de bonis & prædiis in Italia multa, & votis vota addens de manu Domini Herengelini Oſtienſis Epiſcopi crucem accepit ad pergendum contra infideles in ſuccurſum terræ ſanctæ. Cum ergo in Italia Rempub. imperii diſponeret auxilio & conſilio Theutonicorum à Bononienſibus & aliis Italicis malè tractabatur. Exiſtimabant enim ex quo inter eos natus eſſet, quod eorum cōſiliis rem imperii gubernare, & ſpernere ac odire Theutonicos deberet,

P ſicut

Digitized by Google

ſicut ipſi ex natura eis contrariantur. ſed non potuit celari in nobili Principe ingenuitas Sueui ſanguinis, ſed ſe totaliter ad Alemanorum partem declinauit, fidelitatem eorum, fidem,& probitatem expertus. Vnde cum vidiſſet Italos ſibi contrarios, remiſit inſignia imperialia quæ ſecum habebat,ſcilicet reliquias imperii, quæ Nurembergæ iam ſeruantur, in Sueuiam Eberhardo nobili de Taun Dapifero ſuo, qui ea in Waldpurg caſtrum collocauit. Sed & filium ſuum Heinricum iam octo annorum ex Sicilia tulit & in Sueuiam eum tranſtulit, quem ſuſcipiens Dominus Conradus de Taun Pincerna imperii eum in caſtro Winterſtetten poſuit. Porrò Imperator contra duos Comites Tuſciæ, videlicet Matthæum & Thomam, qui occupauerant quædam caſtra & terras ſuæ ditionis in Apulia, pugnare cœpit, & expugnatos omnibus bonis priuauit. qui confugientes ad Romam præſidium ſedis Apoſtolicæ implorarunt. Sic & alii, quos offendit & correxit, ad Papam confugerunt, vt eum contra Imperatorem commouerent, ſicut & factum fuit. vnde in magnam indignationem Papæ & Romanæ curiæ incidit. Erat autem Fridericus ille magni ſenſus naturalis, ſatis peritus literis ſecularibus, magnanimus,& multùm vniuerſalis in rebus mundi, doctus in pluribus idiomatibus, ſcilicet Latina, Græca, vulgari Gallica, Theutonica, Sarracenica, liberalis & magnificus. Ad hæc opponunt Italicorum deſcriptores temporum multa enormia vitia, quæ tamen non reperiuntur in deſcriptione vitæ eius, ſed quia oppoſuit ſe Papæ,in illius vituperium & in alterius complacentiam ſcribunt,ad quæ affectantur. nec habuit ille Fridericus viros eloquentes excuſatores, ſicut multos habet accuſatores,

Anno igitur Domini M. CC. XXII. conflictus graues habuit in Sicilia,Calabria, & Apulia contra Sarracenos, qui in eas regiones iam dudum ſe infuderant. Interea mortua prima eius vxore, cum qua habuerat duos filios Heinricum & Conradum, accepit ſecundam Domini Iohannis generoſi Regis Ieruſalem filiam, ex qua Iordanem filium habuit. & hæc cum

etiam

Digitized by Google

etiam vita functa fuiſſet, tres filios cum concubina habuit, ſcilicet Fridericum quem fecit Regem Antiochiæ, Manfredum quem fecit Principem Tarenti, qui poſt ſe fecit Regem Siciliæ; & Renzum quem fecit Regem Sardiniæ. Porro Heinricum filium primæ vxoris, quæ fuit filia Regis Vngariæ, ordinauit Ducem Aquisgrani, & ibi electus fuit in Regem Romanorum anno Domini M. CC. XXIII. Hic eſt Heinricus huius nominis VII. qui de conſilio patris ſui accepit Agnetam filiam Ducis Auſtriæ Lupoldi vxorem, quæ etiam poſteà Aquisgrani regina coronata fuit. Defuncto autem Heinrico Conradum filium alium eligi in Regem Romanorum ordinauit. Cum igitur Fridericus Cæſar pro cauſis ſatis leuibus grauiſſimis ſententiis puniretur per ſedem Apoſtolicam, ſicut patet in epiſtolis ſuis, quas ſcribit Principibus Alemaniæ, & ſuis aliis amicis, ſuperuenit ſereniſſimus Rex Ieruſalem Iohannes ſocer Cæſaris, anguſtiatus pro tribulatione regni ſui Ieroſolimitani, & multis placitationibus Papam Gregorium & Fridericum concordauit, ſicq. Imperator contra Sarracenos procedere ab bellum Aſiaticum ſe parauit, & exercitum non paruum cum impenſis ante ſe præmiſit. Interea Papa Gregorius parata grandi claſſe ex omni natione Chriſtianorum requiſiuit Imperatorem ſuper promiſſione & voto facto de transfretando in ſubſidium terræ ſanctæ. Qui facta & ipſe copioſa præparatione nauium profectus eſt cum legato Apoſtolico. Et ecce proficiſcentibus venit curſoria nauis in Imperatoris claſſem portans Cæſari nuntium, quod Papa conueniſſet cum Iohanne de Brenna Rege Ieroſolimitano, quod Imperatore in Syria morante vterq. federati facerent Siciliam Friderico rebellare. Hoc vt Imperator audiuit, & certus factus de facto in Siciliam rediit pro redemptione terræ natiuitatis ſuæ. Quia autem Papa dolum intenderit præfatum, ſequentia docebunt. Fridericus autem poſitis præſidiis in ciuitatibus & caſtris Siciliæ anno Domini M. CC. XXXIV. præparatis magnis copiis

Digitized by Google

iter arripuit ad terram ſanctam redimendam non ſine timore perditionis terræ ſuæ. Nam ſcribentes de illis brigis inter Gregorium Papam & Fridericum Imperatorem, vtriq. & Papæ & Imperatori ſatis doloſa & proditoria facta imponunt, nec poteſt ſcribi cum veritate iſta materia, niſi cum notabili nota impietatis & rancoris tam in Papa quàm in Imperatore. Cùm ergo Imperator in Domini exercitum veniſſet in Syriam, & hoc Soldanus audiuiſſet, vehementer timuit, & Ambaſcatam ſolemnem ad eum miſit treugas poſtulans & obtinuit. In hiis Soldanus timore compulſus tradidit Imperatori ciuitatem ſanctam Ieruſalem & Nazareth & Ioppen & terras adiacentes, demptis paucis caſtris quæ retinuit. Vnde hiis habitis Imperator ciuitatem ſanctam Ieruſalem ingreſſus eſt, & in ea paſcha ſolemniſſimum & lætiſſimũ celebrauit cum multis expenſis, moreq. regio coronatus eſt. Ædificia autem collapſa de templo Dominici ſepulchri reſtituit, & muros ac turres Ieruſalẽ innouauit. Cumq. Imperator ſuper hoc glorioſo & laudabili facto Papæ ſcripſiſſet amiciſſimas literas reuerentia & honore ac gaudio plenas, honori & gloriæ Auguſti inuidens, quem implacabili odio proſequebatur, literas ipſas abiecit & ſpreuit, & recompenſare labores, quos Cęſar in regni Ieroſolimitani adeptione habuit, inimico modo cogitauit. Vnde ſtatim Iohannem Ieroſolimitanum Regem aduocauit, eumq. cum exercitu cruce ſignatorum, qui paratus erat contra Sarracenos, in Siciliam miſit ad expugnandum vrbes Friderici. quod & factum eſt in magna parte. Vt enim id quietiùs efficerent, diuulgauerunt per Siciliam, Fridericum vita in Syria functum eſſe. Ideo multæ ciuitates ſe vltrò Papæ tradidere. Eos autem, qui Iohanni & Papæ nollent obtemperare, iuſſi ſunt crudeliter perimi. Inſuper notum factum eſt omnibus fidelibus, quod legiones grandes peregrinorum militum cruce ſignatorum in terræ ſanctæ ſubſidium intrare volentium Papa noluit dimittere, & eos ab ingreſſu retraxit, quin imò & arma, quæ in Sarracenos parauerant, in Chriſtianos Friderico

Impe-

Digitized by Google

Imperatori adherentes conuerti iubebat. Singulariſſimis autem & immaniſſimis cruciatuum generibus Theutonici trucidabãtur vbiq. inuenti per Italiam & Siciliam. Hæc audiens Imperator feſtinatò relicta Syria & Iudæa in Siciliam remeauit, cuius reuerſione comperta crudelitas ſeuientium & furor inuadentium conquieuit, & in breui tempore omnia ſibi ablata recuperauit. Repentinus autem receſſus ſuus à Ieruſalem inordinatam rem dereliquit, quia anguſtiatus in propriis minùs alia curauit: ex quo Ieruſalem in manus ſuorum priorum Dominorum rediit in damnabilem heu ſeruitutem. quis in culpa ſit, perpendat qui voluerit. Porro poſt reditum in Europam Imperatoris, plurima bella mouit cõtra ſuos aduerſarios adiutorio filiorum ſuorum, in quibus Renzus ab Onorenſibus captus in cauea ferrea vitam finiuit. Et quamuis Papæ quaſi omnes, qui ſub Friderici temporibus Eccleſiam rexerunt, eum excommunicauerunt, ſemper tamen humiliter inſtetit pro abſolutione. Anno autem M. C C. L. incarnationis Domini diem clauſit extremum in Apulia in ciuitate Firenziola. Quidam dicunt quod Mansfredus eius filius eum ſuffocauerit iacentem in lecto cum ceruicali, quod ego credo eſſe confictum à ſuis inimicis. Sub iſto Friderico ex ortæ ſunt duæ religiones celeberrimæ & ſanctiſſimæ, quas ſancta mater Eccleſia inſtituit contra duas ſectas contagioſas paulo ante exortas. Prima religio eſt Prædicatorum, per quam ſublata eſt ſecta Humiliatorum. Humiliati quippe nulla habita auctoritate & licentia, nec ſcientia, populis prædicabant, confeſſiones audiebant, & vitam plebium regere ſatagebant. quæ omnia Prædicatoribus ſunt legitima auctoritate commiſſa. Alia religio eſt Fratrum Minorum, per quam ſublata eſt ſecta Pauperum de Lugduno ſeu Waldenſium, quæ dicebat ſe vitam Apoſtolicam tenere, nihil volentes poſſidere, & numquam in eodem loco ſtabiles manebant, & in occultis dogmatizabant, & multos errores ſeminabant. Et hæc omnia rite & recte dat Eccleſia agere Fratres Minores. Igitur poſt Friderici mortem Conradus filius eius electus in Romanorum Regem impe-

rium non attigit. Collecto tamen exercitu in regno gyrauit, & dum iuxta Franckfordiam cum ſuo exercitu reſideret ad imperium ſuſcipiendum, Heinricus Lantgrauius electus ipſum fugauit,& imperium obtinuit,paruo tamen tempore. Hic præfatus Conradus dum quadam vice in Ratiſpona apud ſanctum Emirammum cum ſex armigeris eum cuſtodientibus dormiret, vt putabat, ſecurè, ſuperuenit vaſallus Epiſcopi dictus de Hohenfels, occultè volens Regem occidere cum hiis, qui cum eo erant. Hoc intelligens quidam fidelis miles eius dictus Fridericus de Eutenſchaim prçcurrit velociùs & Regem de lecto traxit, & eum ſubter ſcamnũ abſcondit iubens eum ſilere propter periculum imminens.& ipſe miles ſe ad lectũ poſuit ſponte,in quo interfectus fuit pro Rege,& alii ſex cum eo, ſicq. Rex mortem euaſit,& in craſtino eſt populo cuncto demonſtratus. Poſt hoc ingreſſus eſt Rex ad Italiam cũ magno apparatu Alemanorum ad poſſidendum regnum Apuliæ & Siciliæ patris ſui. Et veniens obſedit Neapolim ciuitatem,eamq. deſtruxit,& Capuam,& nobile oppidum Aquinum. Videns autem ſe morti propinquum diſpoſitionem fecit pro Conradino filio ſuo,& omnes præfecturas ordinauit, ita vt eo defuncto Conradinus ſine difficultate regnum acciperet. Anno ergo Domini M.CC.LII. Conradus Rex moritur Conradino adhuc puero in Sueuia exiſtente cum matre, & Manfredus illegitimus Conradi inuadere regnum conatur obſiſtente ſibi Papa. Videns autem regnum pro Conradino paratum,aduentum eius timuit, cum Papa ſe compoſuit, & ab eo regni amminiſtrationem ſub certis cõditionibus ſuſcepit. Transgreſſus autẽ eſt Manfredus limites ſibi à Papa poſitos,ideo eum excommunicauit & vexare cœpit. Quapropter Manfredus collecto exercitu Giblinorum & Theutonicorum totã pene Italiam perturbauit.Papa autem Vrbanus IV.commotus rebellione Manfredi, aduocauit Carolum fratrem Ludouici Regis Franciæ,eumq. Regẽ Siciliæ fecit anno Domini M.CC.LXIII. commiſſaq. ſunt duriſſima bella. Cum ergo in Sueuia auditum fuiſſet,quod Conradus Siciliæ Rex obiiſſet, & Manfredus baſthardus

Digitized by Google

hardus eius regnum inuaſiſſet, & quod Papa indignatus Carolum vocaſſet eiq. regnum tradidiſſet, commota eſt vniuerſa Sueuia, & Principes Conradinum iuuenem, filium Conradi, verum regni heredem, animauerunt, & collecto fortiſſimo exercitu ex omni Germania Conradinus in graui multitudine ſubitò Lombardiam ingreſſus eſt, & vsq. Piſas deuenit. Eodem autē tempore de vniuerſo mundo congregabantur fratres Prædicatores ad capitulum generale Piſis celebrandum: ſed propter aduentum armatorum Theutonicorum auerſi ſunt Fratres, & Viterbium properabant, vbi Papa tunc erat, qui & per ſe capitulo præſidebat. Dicitur autē quod Papa Clemens IV. dum de palatio ſuo in campum reſpiceret, & multitudinē armatorum exercitus Conradini videret, dixit; *Doleo ſuper innocenti puero Conradino, & compatior ſtulto populo, quia ecce iam ad victimam feſtinant vltimum exterminium accepturi.* Procedente ergo Rege Conradino cum exercitibus ſuis, occurrit ei Carolus cū ingenti multitudine, & congreſſione duriſſima facta poſt multam exercituum luctam & plurimorum cæſionem, exercitus Caroli preualuit & victoria ſibi ceſſit, cōfregitq. exercitum Theutonicorum & proſtrauit. Captus eſt autem Conradinus iuuenis, & Auſtriæ Dux Lupoldus cum eo, & plures alii Sueuorum Comites, Barones & milites; & Manfredus ex patre frater Conradini in prœlio occubuit. Conradinum autem Regem & vniuerſos amicos eius Duces & proceres & Sueuorum optimos captos iuſſit Carolus duci Neapolim, vbi vna ſententia in omnes nocentes & innocentes prolata, educti ſunt ad locum decapitationis. Dum autem Conradinus Rex iuuenis produceretur primò occidendus, ortus eſt maximus clamor lamentantium & flentium innocentis necem pueri. Erat enim pulcherrimus iuuenis, ornatus capillis in auri fulgorem nitentibus, & optima membrorum & colorum diſpoſitione proportionatus. Sic puer decapitatus eſt cum fratribus, & amicis, & ducibus ac nobilibus, & ſepulti ſunt honorificè, prout hodie demonſtratur. nec defuerant à pueri innocentis ſepulchro prodigia quædam ſatis miranda, viſa & facta, quæ

Digitized by Google

quæ vulgus referre ſolet. In iſto itaq. prœlio funeſto tota progenies clariſſima Ducum Sueuiæ deleta fuit & extincta cum inſignibus & armis, anno Domini M. CC. LXVIII. de quo prœlio vide in Chron. Anton. parte 3. tit. 20. cap. 1. per totum. Hii nobiliſſimi Duces tenuerunt imperium circiter per annos C.XX. & ex ea radice quatuor exierunt poſt ſe inuicem Imperatores, ſcilicet Conradus II. Fridericus I. Heinricus VI. & Fridericus II. & Reges Heinricus, Conradus, Manfredus, Conradinus. Hii glorioſi Principes Rempub. Romani imperii licet multum auxerint magnis laboribus, quia tamen Eccleſiaſticorum priuilegiis cõtrauenire videbantur, fit de eis abominabilis mentio per Innocentium III. in ca. venerabile, de Electione, & pleniùs prout legitur & notatur in c. 2. de Re iudic. l. 6. & in Extrauag. Innocenti IV. cum Friderici, & cap. ſignificaſti, de Pœni. & re. Si ſeruaſſent illud præceptum, *Noli tangere Chriſtos meos*, in æternum thronus eorum firmatus fuiſſet. ſed contra facientes facti ſunt in deſolationem, & perierunt propter iniquitatem ſuam cum tota domo ſua, & non remanſit nec vngula ex eis: imo quod deterius eſt, per ipſos tota quodammodo maleficata fuerat Germania, vt poſt Fridericum II. vſq. ad Carolum IV. qui regnare cœpit anno Domini M. CCC. XLVII. venter terræ Germanorum fecundiſſimus non germinauit Imperatorem per annos LIX. & ipſa Sueuia nobilitatis generoſiſſimæ area à prædicto Friderico II. Imperatorem non produxit vſq. ad Fridericum III. cuius hodie non ſolùm Sueuia, ſed Germania tota magnificentia gloriatur. ſicq. Sueuia per CC. XX. annos ſterilis fuit facta; Reges tamen Romanorum tanquam abortiuos genuit, qui ad maieſtatem imperialem non attigerunt, non quod perſonæ dignæ imperio nõ eſſent, ſed quia rota alibi voluebatur, & odibile factum erat nomen Sueuorum; ſi propter iuſta demerita, Deus nouit. Quamuis autẽ execrabilis memoria Sueuorum Imperatorum ſit relicta, & ſacris canonibus inſerta, quibus contradicere phas non eſt, tamen, vt videtur, ſi Sueui habuiſſent excuſatores, ſicut accuſatores; & fauorabiles ſcriptores ſicut liuidos detractores, magni-

Digitized by Google

magnifica proculdubio refulgerent opera, & iniuſta abiectio. Sed quia inimici Sueuorum ſunt iudices,& *hoſtis contra hoſtem teſtis eſſe poteſt,qui aliàs regulariter refutaretur,in caſu quo negaretur*, vt de teſt.quotiens. Idem probatur per ea quæ leguntur & notantur in c. veniens 2.de teſt. in fi. Ideo Sueui teſtimoniis inimicorum ſuorum Italicorum victi ſilent, nec aduerſariorum dictis aut ſcriptis contradicunt,& pro pace Eccleſiæ opponere nolunt prout poſſent. ideo odioſa eorum remanet memoria, quia in Paradoxis Stoicorum dicitur in principio: *Quod nihil eſt tam incredibile,quod non dicendo fiat probabile:nihil tam horridum,& tam incultum, quod non ornata oratione fiat ſplendidum.* imo nihil tam remotum à veritate aut obſcurum falſitate, quod nõ fiat lucidum, delectabile,& credibile venuſta eloquentia, vt patet in poeſi:& viceuerſa nihil tam verum,honeſtum,& bonum eſt,quod acuta & inimica lingua non falſum, ſordidum, & malum oſtendere queat oratione culta. Hoc cognoſcentes Italici Germanorum & præcipuè Sueuorum inimici, ignominioſa quæque colligentes,ornata eloquentia, quæ legentis animum ſtatim ad ſe rapit, volumina conſcripſerunt de Sueuis, quomodo ſint expulſi à regno Siciliæ, & fugati de Etruria, Tuſcia, & Lombardia, imponentes eis grauia etiam fidei contraria, infamantes,iudicantes, condemnantes cum non modica iniuria, & ſi phas eſt dicere, cum multa iniuſtitia. Vnde quidam Guido Orator Etruſcus Gwelfo orationem plenam veneno in Sueuos texuit coram Carolo fratre Ludwici Regis Francorum, eumq. contra Sueuos ornata perſuaſione concitauit, vt patet in Chron. Anton. part. 3.tit.20.cap.1. Ad eius autem mendacem diffamationem non eſt qui reſpondeat.O ſi abſq.ſanctiſſimæ ſedis Apoſtolicæ offenſione perſuaſiuus aliquis orator conſurgeret,in Sueuorum partem excuſator & defenſor, & veritatem nudam de vtriſq. Germanis ſcilicet & Italis proponeret,cõparando fidem vtrorumq. ad Chriſti ſacramenta, reuerentiã ad Apoſtolicam ſedem, obedientiam ad ſanctiſſimum Dominum noſtrum Papam,zelum ad Eccleſiæ vnionem,deuotionem ad Romam,affectum ad ter-

ram ſanctam, timorem ad eccleſiaſticas cenſuras, & omnium quæ ad populum catholicũ ſpectant, profectò videri poſſet Germanos fore virtuoſos, ſanctos & iuſtos Chriſtianos; Italicos verò per omnia in decuplo defectuoſos. Nam moleſtias & inſolentias grauiſſimas ſancta Romana Eccleſia paſſa eſt, & patitur quottidie ab Italicis, de quibus iam multis annis repletæ ſunt aures noſtræ vsq. ad nauſeam, & audire dedignamur, ne in ipſa ſcandalizemur Eccleſia, quæ per iniquos Italiæ præfectos prodita, agitata, vexata, depopulata, & ſpreta non ſentit & ſentire ſe diſſimulat, ne obruatur & penitus extirpetur de Italiæ finibus. O quàm grande volumen comportari poſſet, ſi quis colligere velit Italorum grauiſſima ſcandala, rebelliones, contemptus, inobedientias, Eccleſiæ impugnationes, contumacias, dolos, perfidiam, & horrenda alia eis quottidiana & communia ac nephandiſſima vitia! ſi quis, inquam, hæc tanta diligentia & ornata eloquentia conſcriberet, ſicut Sueuorum Dominorum ſuorum & Germanarum gentium conſcribi & deſcribi fecerunt exceſſus, profectò volumen grande fieret, quo Italia terra nobilis propter generationem malam & adulteram & gentem ignobilem omni vitio vitioſiſſimam, exoſa, odioſa, & abhominabilis Chriſtiano vero & virtuoſo redderetur. Sed ſicut ſepe in antehabitis dixi, & nunc flens dico, quod tota cauſa illius irriſionis, quam patimur ab infeſtis Italicis, eſt, quia Alemania hucuſq. caruit eloquentia, nec hactenus erat qui eos Germanos probos & Chriſtianiſſimos eſſe & eorum infamatores infidelib. deteriores ornata eloquentia oſtenderet. nec defenſionem tantum prohibet eloquentiæ carentia, quantum reuerentia digniſſimæ & ſanctiſſimæ ſedis Apoſtolicæ, quæ apud Italos eſt, propter cuius pacem Italorum infamias ſuſtinemus, & eorum mala tanquam nobis incognita tranſilimus.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XIII.

Origo Comitum de Habchſpurg, qui nunc ſunt Auſtriæ Duces.

POſt omnimodam Ducum Sueuiæ extinctionem remanſit nobilis Sueuia absq. Duce XXI. annis vsq. ad tempora D. Rudolfi Comitis de Habſpurg, per quem reſuſcitatus eſt ducatus per clarioris dignitatis adeptionem. De hac ergo ingenuiſſima progenie, Comitum ſcilicet de Habchſpurg, ſunt pulchræ hiſtoriæ Latinæ & Theutonicæ, de quibus tamen nulla ad meas deuenit manus, cum tamẽ multum ſollicitus fuerim ad habendum. Ea ergo, quæ ſubiungã, ſparſim in libris reperi, & nonnulla auditu didici. Comites de Habſpurg ex nobilium vetuſtiſſimorum Romanorũ radice orti ſunt ex nobiliſſimo & alto Iulii ſanguine emanantes, *& eorum nobilitas omnem ſuperat ſermonem*, vt dicit Æneas Siluius in epiſt. ad Dionyſium Archiepiſc. Strigonienſem & Cardinalem. Quo autem tempore è Roma in noſtras regiones emerſerint, plura dicũtur quæ prætereo. Vulgaris autem fama habet, quod antiquorum tempore erat Romæ familia nobiliſſima, ditiſſima, & habundans in perſonis. De hac duo vterini fratres, collecta omni ſubſtantia in Germaniam proceſſerunt & Argentinæ conſederũt. Senior autem à populo in ſublime actus regionis ſuſcepit gubernaculum. Quidam dicunt eũ in Epiſcopum Argentinenſem aſſumptum. Iunior autẽ euagabatur inter Nobiles regionis, nunc ibi nunc alibi conſiſtens. Tandem in Argouiam deuenit, ſocialiter & liberaliter inter nobiles, quorũ magna ibi erat multitudo, ſe habuit, & cũctos in ſuum traxit fauorẽ & amorem. Placuit autẽ nobili ibi manere, & accepta copioſiſſima à fratre pecunia, dixit ſe ibi ſedem & caſtrũ & arcem pro ſua tuta habitatione conſtituere. ſed omnem illam pecuniam in exercitiis nobilium expendit, quia, vt natura nobiliũ eſt, liberaliſſimus fuit, in tantũ vt à fratre prodigalitatis argueretur. Miſit tamen ſibi iterum aurum multum ſupplicans & mandans, vt quia alibi eſſe nollet, ſibi habitationem & poſſeſſionem vel emeret aut erigeret, & alicuius nobilis filiam acciperet in ſuſcitationem

Digitized by Google

domus. Accepto autem auro omnem curam adhibuit, vt tam nobiles quàm plebeios amicos haberet, quos donis ſibi conquirere ſtudebat: quia, vt dicitur Prouerb. 19. *Diuitiæ addunt amicos plurimos, & amici multi ſunt dona tribuentis.* Prudenter enim præpoſuit amicos pecuniis.

Quadam autem die cum venationi inſiſteret, emiſſus accipiter rapere feram, neglecta præda cuiuſdam alta montis petiit, ibiq.ſuper rupem volans reſedit. Vnde nobilis, quia accipitrem carum habebat, de equo proſiliit, & è veſtigio ſecutus accipitrem,eum in celſa rupe alti montis reaccepit. In monte autem ſolus conſiſtens coniectis oculis per gyrum vidit omnem illam regionem quaſi paradyſum,aruis, ſiluis,& fluminibus ornatam, & montem illum pro loco ſuæ habitationis elegit, & diſpoſitis rebus in monte hoc arcem erigere cepit. Sciſcitantibus autem artificibus de nomine caſtri, ipſe nobilis ab euentu caſtro nomen dedit,quod & ſibi ſuiſq. ſucceſſoribus remanſit. quia enim montem propter accipitrem aſcendit,ibiq.eum reperit,& tunc ibi ædificare deliberauit,accipitris nomen domui tribuit,eamq. *Habchſpurg* nominauit, quod tantum ſonat quaſi Burgus accipitris. Cumq. ad eius iuſſum burgus exilis erigeretur, & minus munita arx, & plures eum ſuper hoc arguerent, reſpondebat, non fore neceſſarium arcem armare inter amicos. Ædificata autem domo omnes Argowiæ proceres & nobiles conuocauit & præfectos regionis,dicens eis,quod fratem ſuum de Argentina vocare vellet ad dedicandum domum, & ordinandum dominium, & quod hoc ſui deſiderii eſſet, vt fratri venienti nemo occurreret, ſed ſine honore eum in caſtrum aſcendere ſineret, ſed eo in caſtro iam exiſtente cuncti nobiles & præfecti cum omni bellico apparatu per gyrum arcis tanquam burgum expugnaturi conuenirent; ſed & nobilium vxores & filiæ in curribus & equis cum ornamentis adducerentur, pro quibus tentoria & coquinæ erigerentur,& omnis patria concurreret petiuit;& ſicut voluit ita factum eſt. Cum enim frater eius cum famulis veniſſet, aſcendit in domum Habchſpurg, & videns immunitam

& par-

& paruam, iram diſſimulauit, mirabaturq́. de tantarum pecuniarum diſtractione, & non ſine vecordia & verecundia ibi fuit. Eadem nocte nobiles terræ cum exercitibus ſuis arcem vallauerunt, & tanta multitudo hominum ad locum confluxit, quanta non eſt viſa ſimul in illa regione. Cumq́. frater Domini Caſtellani de obſidione miraretur, quia myſterium ignorabat, cœpit hæſitare de fratris ſui fidelitate, timens ſe tradi in populorum manus per fratrem, quia videbat fratrem non pauere, nec burgum munitum eſſe contra tam fortiſſimos exercitus. Conſiderans autem Dominus Caſtellanus fratris anguſtias, duxit eum ad mœnia contra populum reſpicientia dicens; Ecce Domine frater, ſi ædificaſſem caſtrum grande cum munitiſſima arce, putatíſne an contra hanc multitudinem eam diutius valerem tenere? ſed nunc exilem burgum erexi, & cum pecunia mihi data omnem hanc multitudinem, & hæc fortiſſima agmina in noſtram amicitiam, fauorem, & ſeruitia emi. Sunt enim hæc agmina huc collecta pro noſtro honore & huius domus dedicatione, quam ſi multis pecuniis fortiorem, ſpecioſiorem feciſſem, ſplendidos iſtos exercitus nequaquam in noſtra obſequia haberem. Nunc ergo, Domine frater, deſcendamus, & videbitur me munitiſſimum ædificaſſe caſtrum, optimis & robuſtiſſimis viris vallatum, indiſſolubili amicitia munitum. Eductus ergo frater cum tanta gloria, gaudio, & triumpho ſuſceptus eſt, & tanto honore, quantum in vita ſua non vidit. Manſerunt ergo exercitus ibi per dies aliquot, & adducebantur vndiq. victualia. & cum ingenti ſolemnitate domus Habchſpurg fuit dedicata & inter nobilia caſtra & comitatus connumerata. Sed & ipſum nomen ingenuæ generationi illi attributum eſt. Nam antea quoddam Italicum Romanum habebat vocabulum: eſtq. domis Habchſpurgenſium ab vniuerſo exercitu declarata & relata in nobiliſſimorum numerum Comitum totius Germaniæ. Profecit autem indies Comitatus Habchſpurg, & per connubia Comitum vicina dominia ei adiuncta ſunt, inter quæ etiam vetuſtiſſimus & nobiliſſimus Comitatus Kyburgenſis eis Comitibus ceſſit. vnde Co-

Digitized by Google

mites de Kyburg derelicto Comitatu ſui nominis transmigrauerunt in Comitatum Tunenſem, ibiq. habitauerunt vsq. ad noſtra tempora, Kyburg Comitibus de Habchſpurg relinquentes. Habebant etiam Comites de Habchſpurg in ſuo Comitatu vallem Artam, habitationem Suitenſium ſiue Suicerorum peregrini populi, ad quorũ repreſſionem dicti Comites plurimum laborabant, ne finitimorum loca turbarent. Faciles enim erant loca & agros vicinorũ inuadere, vtpote à ſanguine & cõditionibus ac morib. vicinorũ alieni & extranei, quos Carolus Magnus in illam intruſit regionẽ hoc modo. Anno Domini DCCCVI. cum magnificus Carolus Saxones vi belli ad Chriſti fidem induxiſſet, illi Saxones Trãsalpini, qui in Cheroneſo Cimbrico reſidebant, reiecta fide poſt abſceſſum Caroli in priſtinos relapſi ſunt errores, quos dum piiſſimus Imperator ſemel, bis, ter, quater reduxiſſet & ſemper recidiuarẽt, omnem gentem illam cum vxoribus & paruulis per diuerſas Germaniæ & Galliæ partes in exilium miſit, de quib. grandem accepit numerum, eosq. trans Rhenum ad montana duxit, & inter Alpes in vallem, quæ Arta dicitur, à villa Arta in faucibus vallis ſita, collocauit, vt eam vallem, quæ adhuc deſerta erat, colerent, & meabilem facerent, quatinus viſitare Romam volentes aut Italiam vel Lombardiam, per vallem illam tranſire poſſent. Exigente autem Imperatore ab eis iuramentum de fidelitate & conſtantia in fide & in imperii ſeruitute, reſponderunt; Serui tui ſumus, o Imperator, & maieſtati tuæ ſeruiemus, & in hac valle mundanda laborabimus vsq. ad ſudorem ſanguineum. Hoc ſic præſtito iuramento dixit Imperator; Ecce tria iuramentum veſtrum implicat vel includit. primum quod imperio ſeruabitis ſtabilem ſeruitutem: ſecundum quod in valle hac mundanda in labore ſudabitis: tertium quod ſanguinem ſudabitis. vt ergo memores illius iuramenti in perpetuum ſitis, do vobis tria in præſentiarum ſingularia præ cunctis gentibus. Pro primo articulo iuramenti veſtri do vobis, vt nuncupemini Confœderati, ſcilicet imperio, vt in ipſo veſtro nomine ſponſionis veſtræ memores ſitis. ideò etiam

in Theu-

in Theutonico nominantur *Eydgnoſſen.* Pro ſecundo articulo aliud impertior vobis nomen. quia enim promiſiſtis in labore deſudationem, hinc nomen veſtrum erit & dicemini *Suitzer*, id eſt, ſudantes, quos Latini nominant Suitenſes, Italici Swiceros, Theutonici Switzer. Vnde ſtatim villam in valle ædificantes ipſam Switz nominauerunt. Pro tertio articulo; quia pro intenſo labore iuraſtis vos ſudare ſanguinem, do vobis vexillum ſanguineum nullo alio ſigno aut colore ornatum. Et hæc tria vsq. hodie apud eos manent. Sic ergo Switzeri finibus noſtris intruſi ab omnibus finitimis differunt moribus & lingua, quamuis ob temporis longæuitatem ſint Sueuis Alſatisq. facti ſatis conformes.

Cum ergo Swiceris, vt dixi, Comites de Habchſpurg multos habuere labores ad reprimendum eorum inſolentias. Primus Comes, quem de iſta ingenua familia nominatim expreſſum reperi, fuit Dominus Albertus pater Rudolfi Romanorum Regis. Hic Albertus erat homo imperterritus & bellicoſus, vnde communitas Argentinenſis, dum à Gallis vexaretur, accepit dictum Albertum in Capitaneum & vexilliferum, & multa glorioſa geſſit bella. Hic filium habuit Rudolfum, quaſi alterum Carolum Magnum, cuius ſtrennuitate tota illa Habchſpurgenſium domus in altum valde ſublimata eſt vsq. in præſens. Erat enim vir totus virtuoſus, cui nihil videbatur deeſſe ad excellentiam laudis. Robuſtiſſimo quippe & pulchro corpore fuit, ſed & conſilii magniq. animi ac egregia liberalitate extitit decoratus. vnde de eo recitatur, quod dum quodam tempore graſſaretur ingens in Argowia peſtis & in toto Comitatu Habchſpurgenſium, Plebanus cuisdam villæ euocatus ad aliam ſuæ parrochiæ villam cum ſacramento, æditituo præcedente cum nola & lucerna, tranſiuit. neceſſe autem erat cũ ſacramento tranſire quãdam ripam, quæ ſolito magis inundabat. Cumq. ſacerdos cum ſacramento nunc huc nunc illuc tranſiret ad quærẽdum locum aptum transuadationis, caſu venit ſolus in equo Dominus Comes Rudolfus. qui vidẽs ſacramentũ proſiliit

de

Digitized by Google

de equo & adorauit. depóſt interrogauit ſacerdotem, quare no equitaret propter longitudinem viç & propter flumen? cui, cum ſe miſerum beneficium habere dixiſſet, mox ſtatim ſacerdoti equum dedit, promittens ei quod in tantum adderet beneficio ſuo, quo deinceps ipſe & æditius haberent equitaturam ad infirmos. Promiſit autem, & promiſſum ſeruauit.

Anno Domini M.CC.LXXIII. cum imperium à tempore Friderici Secundi Regem non habuiſſet, conuenerunt Principes Electores Friburgæ, & de eligendo Rege Romanorum tractauerunt. Erat autem tunc prouerbium vulgi, & publicè in carmine quodam cãtabatur; *Aquila imperii quieſcet in nido leonis*. Hoc prouerbium multi interpretabantur de Ducibus Bauariæ, qui leones ferunt in armis, quod eſſet aliquis eorum Imperator futurus. alii de Comitibus de Habchſpurg intelligebant, qui leonem igneum in aureo ferebant cãpo, quia tunc dictus Rudolfus ſingularis famæ erat. Cum ergo Electores rem ad manus acciperent, prç omnibus nobilibus Comes de Habſpurg nominabatur & vulgus omnis pro eo clamabat. Singulariter tamẽ principalis Elector Dominus Moguntinus totus pro eo fuit, & omnibus modis in eius electionem aſpirabat, quia familiariſſimi ſibi inuicem erant; quæ familiaritas ita contracta fuit. In conuentu Minorum Luceriæ erat gwardianus frater, quem Dominus Rudolfus certis temporibus ad ſe in Habſpurg vocabat, eiq. confeſſionem ſuam facere ſolebat: ſic & vxor, & tota familia. Poſt hoc Dominus Rudolfus viro confidẽs, ipſum, ſcilicet gwardianum, præfecit curiæ ſuæ, quam habebat in ciuitate Baſilienſi, quæ hodie eſt prope veterem portam ante conuentum Prædicatorum. Contigit autem vt moreretur Epiſcopus Baſilienſis, & Electores Canonici in electione diſcordarent. Poſt longam autem diſceptationem cum omnino in regulari electione concordare non poſſent, concorditer illam viam elegerunt, vt mitterentur tres Canonici ad conuentum Fratrum Minorum, qui primum fratrem clericum eis occurrentem raperent & adducerent, & illum pro ipſo vero Epiſcopo habere vellent. Miſſi ergo tres ad Mino-

Digitized by Google

Minores, importunè ad portam pulſabant. Caſu autem dictus gwardianus Lucerienſis in ambitu deambulabat, & audiens importunam portæ percuſſionem ociùs accurrit, & oſtio reſerato in manus Canonicorum venit, qui ſtatim virū rapientes ipſum in capitulum Canonicorum traxerunt, & factus eſt Epiſcopus Baſilienſis, cauſasq. Domini Comitis Rudolfi fideliter fouit, qui cum Baſilienſibus tunc in contrarietate ſtetit magna. Creditam autem diocœſim ita bene rexit, vt mortuo Archiepiſcopo Moguntinenſi concorditer ab omnibus eligeretur, ſicq. Archiepiſcopus Moguntinus factus ex continenti Elector imperii fuit. & ideo in illa electione ipſum Comitem de Habſpurg, quē ex intimis cognoſcebat, virum probum & imperio dignum promouit. Aderat etiam eligentibus venerabilis vir Dominus Albertus Magnus Epiſcopus Ratisponenſi ordinis Prædicatorum qui ea tempeſtate in humanis erat, & propter eius excellētiam in omni re ſcibili, & propter vitæ ſanctitatem multa grandia à Regibus & Principibus ſuo committebantur iudicio. Hic clariſſimus magiſter inſpectis conditionibus & corporalibus Comitis diſpoſitionibus, omnibus modis iudicabat eum eſſe eligendum, & efficaciſſimè id fieri Principibus ſuadebat. Deniq; omnes quaſi Alemaniæ Epiſcopi non vocati ad locum electionis venerunt, vt pro Rudolfo de Habſpurg clamorem extollerent ad Electores. Sed inter omnes Prælati monaſteria in dominio Habſpurgenſium habentes & poſſeſſiones importuniùs acclamabant eligendum Rudolfum Eccleſiarum tutorem, cleri protectorem, monaſteriorum prouiſorē, & totius populi Chriſtiani digniſſimum Imperatorem. Nam eius tempore Suiceri ruſtici plurimùm monaſteria moleſtare cœperunt, & grandia ſacrilegia commiſſa ſunt per eos, quorum inſolentias Comes inſignis pœnis condignis repreſſit & humiliauit. Cumq. vnanimi ille voce omnium ad imperium peteretur, Domini Electores ipſum licet abſentem, non tamen longè diſtantem, elegerunt. Eo enim tempore in ciuitate Baſilienſi guerras habuit, & de facto cum exercitu nobilium & Suicerorum Baſileam obſe-

dit,& valde artauit. Sed dum nuntii ſolemnes ab Electoribus ad eum miſſi eſſent, & ſuæ electionis noua audiuiſſet, furorem remiſit,& compoſitionem pacis cũ Baſilienſibus acceptauit,& obſidionem ſoluit. Quantum autẽ gaudium fuerit in tota Germania quis exprimere queat? Sed & in aliis regnis fama magnifici Rudolfi diuulgata erat, proter quam & Reges procul exiſtentes eum Imperatorem fieri optabant, demptis Regibus Angliæ & Bohemiæ, qui miris machinationibus conabantur eius impedire electionem. Electus autem in Regem, tradita ſunt ei inſignia imperalia cum imperii reliquiis. quæ omnia trãſtulit in caſtrum ſuum Kyburg, vbi hodie capſa bene ferrata eſt, in qua aliquamdiu concluſa manſerunt. vnde incolæ illius comitatus eandem capſam viſitant & capita imponunt ægra, dicuntq́. ſanata Dei virtute fieri. Factus autem Rex Romanorum, impleta fuit vulgi prophetia, quæ dicebatur & cantabatur communi carmine, quod *Aquila imperii requieſcet in nido leonis*. vnde poſt electionem eius quidam de anno electionis eius hæc compoſuit metra verſu;

Bis ſexcentos ſeptuaginta tres noto Chriſti
Annos, electus dum Rex Rudolfe fuiſti.

Et de armis ſuis dixit idem metriſta;

Tu Comes in clipeo tuleras inſigne leonis,
Quem velut ad prædam diſtento corpore ponis;
Sed Rex fers aquilam, quæ transuolat omnia, claris
Signans indiciis, quòd tu cunctis domineris.

Reperi autem duplicia arma Comitum de Habſpurg. Prima, clipeus, cuius ſuperficies eſt diuiſa duobus coloribus, albo ſcilicet & rubeo: pars dextra tota eſt alba, ſiniſtra rubra. & in iſto ſic colorato campo ſtat vnus igneus iracundus leo. ſic hodie repeRiuntur arma illa in Argowia in eccleſiis & vitreis feneſtris, quas ædificauerunt,& in ſculptis lapidibus vbiq. in illis locis. Alia arma ſunt, clipeus aureo campo ſiue ſuperficie ornatus, & in eo leo igneus per transuerſum erectus tanquam prædam attractu-

rus.

Digitized by Google

rus. Porrò poſt Rudolfi electionem aquila illa fortis & grandis leonem de cubili ſuo eduxit, eiq. Ducatus, Principatus, Marchionatus, Comitatus, Baronatus, regna, & regiones in prædam condiuiſit, quia per Rudolfi imperium domus Habſpurgenſium magna conquiſiuit dominia, vt ſequentia declarabunt. quo factum eſt, vt & nomen & arma ſua primęuæ originis in meliùs ſint transmutata. Facti enim ſunt poſt Rudolfi Regis electionem ex Comitibus de Habſpurg Archiduces, Duces, & Principes, & nobiliſſimorum comitatuum Comites, & Marchiones, & demum diuerſorum regnorum potentiſſimi Reges, & Romanorum Reges & Imperatores, & Regum omnium totius Chriſtianitatis, etiam in extremis terris, conſanguinei & affines, nec inter illuſtriſſimos computantur, niſi aliqua attinentia huic Habchſpurgenſium generoſo trunco inſerti fuerint. & hęc omnia demonſtrat dies hęc. Idcirco mutata ſunt illorum Comitum arma & nomina, & dicuntur nunc Archiduces Auſtriæ, cuius Ducatus antiqua & vetera ferunt arma, quia in eo primò ducalis dignitatis aſcenderũt veſtigia. Vetuſtiſſimi enim Duces Auſtrię habuerunt aëreum clipeum cum quinq. philomenis aureis expanſis alis & roſtris ſurſum hiantibus. demum habuerunt duas albas Angeli alas, & in medio alarum draconem aureum, clipeum nigrum cum alba cruce. deinde habuerũt albam aquilam ſuper galeam alis nigris ſurſum protenſis & clipeum lazurinum, in qua aquila alba cum aureis alis erectis. poſthæc habuerunt auream aquilam extenſis alis ſuper galeam. in clipeo verò rubeam aquilam bipartitam, cuius media pars nigra, alia alba. Illis iterum mutatis habuerunt ſupra galeam, aquilam auream expanſis alis ad latera, & in clipei campo cœleſtis coloris auream aquilam cum alis extenſis, ſiniſtra nigra, & dextera alba. Poſtea anno Domini D. C C C. I I I I. cum Romani ſancto Leoni Papæ oculos eruiſſent in obprobrium Eccleſiæ, & ei miraculosè reſtituti fuiſſent, non ferens magnificus Carolus tantam Eccleſiæ moleſtiam, collegit grandem exercitum, in quo etiam Dux Auſtriæ cum ſuis erat militibus,

Digitized by Google

& ingreſſus Romam irruit in ſacrilegos & horribili plaga peremit. In hac cæſione Dux Auſtriæ armis ſplendens & ſuper thoracem ſericum album teriſtrum habens procinctum ſudario adeò fortiter debacchatus eſt in ſacrilegos, vt totum ſericum indumentum, quod album fuerat, tinctum ſanguine eſſet; & dum finita ſtrage ſe exueret, veſtis rubea erat, dempta media parte, quam ſudarium cinctorium à ſanguine præſeruauerat. Hæc veſtis dum Carolo præſentata fuiſſet, imperauit Ducibus Auſtriæ, vt pro perhenni gloria arma ſua ad modum illius veſtis colorata ducerent, ſcilicet rubeum clipeum alba zona per medium ducta diuiſum. Simile contigiſſe legimus anno Domini M. C. XXXVIII. tempore Conradi Imperatoris huius nominis Secundi. qui cum Principibus Germaniæ mare tranſiens pugnam iniit cum infidelibus pro terra ſancta, & tam magnam proſtrauit multitudinem, vt equi vsq. ad talos ambularent in ſanguine. In hac pugna erat etiam Dux Auſtriæ totus tinctus Sarracenorum ſanguine, dempta media parte cinguli. ſicq. iterum arma priora nobilitauit, & de nouo accepit ab Imperatore Conrado. alii dicunt de Friderico Primo, qui poſt Conradum fuit, & multos conflictus cum infidelibus habuit. Sic ergo Comites de Habchſpurg facti Duces Auſtriæ ducalia illa ſumpſerunt arma, habentq; ſuper galeam coronam auream cum magno faſciculo ſiue manipulo de pennis pauonum ſpeculatis, & clipeum rubeum albo tramite per medium ſectum.

Igitur poſt electionem Rudolfi, Papa Gregorius IX. fuit electus in Viterbio, dum eſſet abſens. erat enim vir deuotus multum, de Placentia, Archidiaconus Leodienſis. & ante ſuam electionem tranſiuit mare gratia viſitandi Ieruſalem & loca ſancta: vbi dum eſſet, & Cardinales in electione concordare non poſſent, ipſum licet abſentem elegerunt anno Domini M. CC. LXXI. de quo quidam inquit;

Papatus munus tulit Archidiaconus vnus;
Hunc patrem patrum fecit diſcordia fratrum.

Hic anno tertio à ſua inſtitutione Lugduni celebrauit concilium

lium generale magnum, in quo congregatio magna fuit Prælatorum ſpiritualium & ſecularium. & erat principalis tractatus de inſtituendo Rege aut Imperatore, qui aptus eſſet capitaneus populi Chriſtiani ad transducendum exercitum Domini contra Turcos, Sarracenos, & Mauros, qui terram ſanctam obtinebant. Sed & Papa perſonaliter cum exercitu proficiſci ad terram ſanctam promittebat, dum modo Imperator ſtrennuus & in bellis expertus exercitibus præficeretur. Cum ergo electus Rudolfus præſentatus fuiſſet Concilio, vt confirmaretur eius electio, ſub iſta conditione confirmata fuit, vt Romam pro corona & benedictione accederet: & deinde collecto exercitu Chriſtianorũ pro recuperando ſepulchro Domini properaret. Huic concilio interfuit ſanctus Bonauentura Cardinalis ordinis Minorum, ibiq. diem clauſit extremum. Ad idem concilium vocatus fuit de Neapoli ſanctus Thomas de Aquino, & dum in itinere eſſet, in Campania obiit, vt habet Anton. in Chron. lib. 3. tit. 20. cap. 2. Rudolfus ergo contra Iohannem Regem Caſtellę, qui ſe pro Cæſare geſſit confirmatus, obligauit ſe ſub pœna excommunicationis venire Romam; ſed ſuccreſcentibus contra eum in Germania bellis, apud Papam non comparuit, ſicq. excommunicationem incurrit. quam, vti vir probus, diutius ferre non valens, reconciliationem ab Eccleſia recepit, & in recompenſationem loco ſatisfactionis Eccleſiæ comitatum Romandiolæ tribuit, quem hodie poſſidet, vt habet Anton. in Chron. lib. 3. tit. 20. cap. 6. Verùm Iacobus Philippi de Bergamo in Supplem. Chron. dicit, Rudolfum Romam adiiſſe, & à Gregorio Papa omne ius imperii accepiſſe, præterquam coronam, quam tamen ſibi pollicitus eſt, quàm ſtatim iter in Siriam arriperet ad liberandum Dominicum ſepulchrum in Ieruſalem. ſicq. rediit in Germaniam. Statim autem accepto regno conuocationem Principum in Nuremberga habuit, ad quam omnes venerunt, demptis Ottakero Rege Bohemorum, & Heinrico Duce Bauarorum, qui citati nec ad iſtã dietam, nec ad duas alias ſequentes venire volebant. & propter eorum abſentiam obmiſſa eſt

R 3 expe-

expeditio contra Sarracenos in terram ſanctam pro liberatione Ieruſalem, quam inſignis vir Rex Rudolfus facere intendebat. Pro qua etiam in concilio Lugdunenſi à Papa Gregorius X. crucem accepit cum Rege Franciæ & aliis Principibus multis. Non enim poterat Rex abeſſe Alemaniæ, Boemis & Bauaris terræ aduerſantibus, cũ & Auſtria eisdem ſubiecta foret. Mandauit ergo Rex Rudolfus per literas Ottakero Regi Boemiæ imperio reſignare regiones, quas occupabat. qui dum mandatum Regis ſperneret, collegit Rex Rudolfus exercitum Sueuorum fortem, & humiliato Duce Bauarorum Heinrico deſcendit contra Auſtriam ad expellendum Boemos ex ea. Procedens autem contra Wiennam ſtatim intromiſſus eſt, quia ciues oderant Ottakerum Boemum. & conſequenter ex Wienna obtinuit totam Auſtriam, Stiriam, & Carinthiam. videns autem Ottakerus periculum ſuum, venit Wiennam & flexis genibus veniam à Rege Rudolfo petiit, & feuda accepit, reſignans Auſtriã, Stiriam, Carinthiam Regi, & iuramenta pacis & fidelitatis præſtitit & abiit. Rex autem Rudolfus ex Auſtria, quæ Marchionatus erat, fecit ducatum, & filium ſuum primogenitum Ducem Auſtriæ inſtituit Albertum nomine.

Longam & pulchram legi hiſtoriam de multis mutationibus factis in Auſtria. Nam in antiquiſſimis temporibus erant longo tempore Iudæi illius regionis Rectores, & poſteà Pagani, & deniq. Chriſtiani. Rexerunt autem Iudæi & Pagani ſecundum calculationem Chronicæ ante Chriſti natiuitatẽ annis M. CCCC. LXXXII. poſt natiuitatem verò CCC. LXXXIX. annis, & multas mutationes ſui nominis habuit hæc regio & armorum & heredum. Primus enim, qui legitur inhabitaſſe terram, fuit de oriente Nobilis, eamq. Iudaiſaptan nominauit. Transacto aliquo tempore Dominus terræ Laptan vocauit eam regionem Swarytz. deinde multis euolutis annis quidam dictus Pinian obtinuit à Principibus, vt Marchionatus Swaritz fieret ducatus, & hoc facto mutauit nomen eius, dicens eam Sannas. poſt temporum decurſum quidam Dux in Sannos vocabulo Antz nominauit

uit eam terrã Pannaus.multoautem euoluto tempore Dux quidam Zema nominauit terram Tantonium. Omnes autem præfati Marchiones & Duces fuerunt gentiles idololatræ. Deinde regnauit ibi Peyman, qui filio ſuo Sennan reliquit ducatum Tantonium. Hic induxit ritum Iudæorum in regionem totam, cuius duo fratres circumciſi facti ſunt Iudæi cum ipſo, Dein regnauit Septani Iudęus,& nomẽ prouincię appellauit Mittanaus. Poſt hoc Dux regionis Laptan Iudæus mutauit iterum nomen prouinciæ,& vocauit eam Fannaue.Inde Duce Ranthanais regnante vocauit nomen eius Auaratam.Poſt multos annos Dux Raban vocauit regionem Sylam. Poſtea decurſu annorum Nathan Dux voluit regionem dici Raraſma. Deinde poſt plures annos quidam Iudæus Dux Ianner nomine nominauit eã Corrodantiã.Hic Ioannes Iudęus Dux filium babuit nomine Monton,qui patre defuncto Iudaiſmũ abnegauit,& gentili ſuſcepto ritu ducatum idololatrare compulit. Transactis multis temporibus quidã nomine Rathan regionis Dominus ſine liberis obiit, & terra abſq. legitimo herede manſit.Quod audientes Romani quendã Hungarum Roland nomine Ducem fecerunt Corrodantiæ,qui etiam ſine herede obiit. ſicq. tam Paganorum quàm Iudæorum poteſtas in terra illa ceſſauit.Romani autem mortuo Rolando Comitem quendam Aman nomine in Corrodantiam miſerunt,qui conſanguineus erat ſancti Alexii & Chriſtianus,& vxor eius Helena etiam erat Chriſtiana, & occultè fidem Chriſti dogmatizabant in populo. poſtea tamen idem Aman Dux martyrium ſuſcepit. Tres autem filii eorũ ſuſcepto ducatu eius mutauerunt nomen Oſterland vocantes. poſt tempus aliquod quidam Dux nominari prouinciam voluit Oeſterrich. Deinde Duce Eberhardo orbato duobus filiis, quos habuit cum Suſanna filia Ducis Bauariæ,in tantam triſtitiam venit,quod Dux ampliùs nominari recuſauit, & Ducatum Marchionatum eſſe voluit,& ſine herede obiit.itaq.Marchionatus ad imperiũ cecidit. Cæſar verò Marcihonatum Auſtrię contulit Regi Bohemiæ,qui etiam ſine herede Cæſari regionem dereliquit. Cæſar autem

Digitized by Google

Heinricus eam Ottoni Hungaro dedit, qui moriens Conrado filio ſuo eam reliquit. Marchio autem Conradus poſt electus in Regem fecit iterum ducatum ex marchionatu. Deinde poſt multos annos deficiente ſtirpe illa iterum deuolutus eſt ducatus ad imperium. Anno Domini M. XIIII. Imperator cuidam Alberto nomine contulit regionem, & voluit eſſe marchionatum. Illa Alberti ſtirps diu manſit, & anno Domini M. C. XIII. iterum mutata eſt regio in ducatum. Tempore autem Friderici Primi erat Dux Auſtriæ Leopoldus, qui cum Imperatore contra infideles cruce ſignatus proceſſit, & adeò fortiter dimicauit, vt Imperator ſibi pro munere galeam corona aurea & manipulo de pennis pauonum ornatum conferret. Anno Dom. M. CC. XLVI. iterum Duces Auſtriæ defecerunt, & imperio ducatus ceſſit. Verum antequam prouiſio facta eſſet, Rex Bohemiæ Wentzeslaus filium ſuum Marchionem Morauiæ Ottakerum intruſit in Auſtriæ ducatum, & cum multis difficultatibus ducatum poſſedit, & Ratiſponam inuaſit, & in Bauaria plura loca obtinuit cum ſuis Bohemis. Erat enim Ottakerus homo bellicoſus, & timor eius etiam Sueuos inuaſit. Sed cum Rudolfus Comes de Habſpurg, de quo iam ſermo currit, factus eſſet Romanorum Rex, ille eum vicit, & Auſtriæ ducatum ſibi abſtulit & alia quæ imperio ſubtraxit. Non multo poſt Ottakerus ruptis iuramentis præſtitis Rudolfo repetiit Auſtriam, & cum ingenti exercitu parauit ſe ad bellum contra Regem Rudolfum. Cui Rex Rudolfus obuiam in campo Weidenbach venit, eumq. contriuit plaga magna, & Bohemiam aggredi conatus eſt. ſed per mediatores facta pace dedit Rudolfus filiam ſuam iuniori Regi Bohemiæ vxorem. Habuit autem Rudolfus tres filios, & nouem filias, quibus omnibus optimè prouidit, & nobiliſſimè elocauit, vt patebit poſtea. Vnde tanta diligentia ſuæ domui prouidit, & tantum in hoc laborauit, vt ſeipſum & Eccleſiam negligeret. Seipſum quidem, quia Romam non intrauit, vt Papalem benedictionem acciperet, qua Imperatores benedicuntur. Eccleſiam autem in hoc neglexit, quia ſuo tempore erat

maxima

Digitized by Google

maxima opportunitas capiendi Ieruſalem & terram ſanctam, ſicut interim numquam fuit: & fuit Ieruſalem ſibi oblata à Rege Tartarorum Cuſſano, qui eam Sarracenis abſtulerat. ſed cura regni ſui & prouiſio liberorum eum retinuerunt, licet in votis habuerit præliare contra Sarracenos, quia certè ſignatus erat ad hoc, vt ſupra dictum eſt. Et quia Sarracenis bellum, ad quod tenebatur, inferre noluit, inteſtina bella Deus contra eum excitauit. nam quindecim Comites Alemaniæ coniurauerunt contra eum: inter quos ille de Montfort, & Helfaſtein, & Nuremberg, & cæteri, contra quos proceſſit, & multis laboribus vicit & ſubiecit. nec dubito quin minoribus laboribus & expenſis tunc terram ſanctam habuiſſet. Hic cum Nicolao III. tractatum habuit de diuiſione imperii in quatuor partes, vt eſſent quatuor regna, ſcilicet regnum Alemaniæ, regnum Viennenſe, regnum Siciliæ, regnum Lombardiæ. Miſit autem exercitum in Italiam accipere ciuitates imperiales: ſed pauci miſſum Capitaneum ſuſceperunt, alii pecuniis datis ſe ab imperio redemerunt. Papa etiam quaſdam ciuitates petiit, dicens Eccleſiæ pertinere, quas ſine contradictione dedit. Suo tempore venit in Sueuiam nigromanticus, dicens ſe Fridericum eſſe Imperatorem, quem multi ſequebantur etiam armati nobiles. Hunc Rudolfus captum & examinatum iuſſit comburi. Deinde Domina Anna vxor Rudolfi Wiennæ moritur, & corpus eius in ſepulchrum Reginarum Baſileam defertur. Mos enim erat reginas Aquiſgrani coronatas Baſileæ ſepeliri. Anno Domini M. CC. XCII. ſecutus eſt Rex Rudolfus vxorem, & in Erfordia obiit, & Spiræ in ſepulchro Imperatorum tumulatus fuit ingenti pompa, cuius epitaphium hæc continet;

Mortuus eſt anno milleno C triplicato.
Sex minùs atq. tribus, Iulii Rex menſe Rudolfus.

Et quamuis fuerit paruus Comes dictus de Habſpurg, dioceſis Conſtantienſis circa partes Baſileæ, & confinis Comitis Sabaudiæ, ſua tamen probitate regnum Alemaniæ in magna parte poſſedit XVIII. annis. Mortuo autem Rudolfo congregati ſunt

Electores imperii Francofordiæ, & vnanimiter elegerunt Comitem Adolſum de Naſſaw in Regem Romanorum. quod Comites de Habſpurg filii Rudolfi grauiter tulerunt, tamen diſſimulauerunt ad tempus, practicantes cum ſuis amicis nobilibus ea, quæ cordi habebant. Adolſus autem Rex imperio vtilis & fidelis erat, & plura imperio addidit. Vnde Columbariam rebellantem obſedit & cepit, & in ea reperit vnum Baronem de Ropelſtein, quem captiuauit, & Sculterum ciuitatis captiuum in curru ſuper rotam ſedentem circumduxit ſecum per loca in exemplum aliis. Et intentionem habuit, quod pacificata Alemania in Syriam & ad terram ſanctam tranſiret. Poſtremò neſcio, quo merito nobiles in odium Regis Adolfi inciderunt. Contra aliqui Electores imperii in Moguntia congregati Adolſum depoſuerunt, & Albertum filium Rudolfi Regis, Ducem Auſtriæ, Comitem de Habſpurg, in Regem elegerunt. Quod audiens Adolſus exercitum, quem habere potuit, congregauit, quia iam Sueuorum nobiles ab eo receſſerant, & cum Alberto erant, & conabatur Adolſus Albertum de regno pellere. Albertus autem cum Vngaris, Boemis & Sueuis magna fortitudine vallatus in ſuperiorem venit Sueuiam, & per lineam Rheni deſcendit Spiram, & prope Wormatiam in loco qui dicitur Haſenbuchel conſerto prœlio ex vtraq. parte multis interemptis victoria ceſſit Alberto, ipſeq. Adolſus interfectus eſt, & filii ſui cum multis nobilibus captiuati ſunt. Ipſe Albertus fuit primus Dux Auſtriæ, filius Rudolfi Regis Romanorum de Habſpurg, & occiſo Adolfo adeptus eſt imperium. Et quia quidam Electores ſuæ primæ electioni non conſenſerunt, reſignauit ius primæ electionis in manus Electorum, ne notaretur de violenta regni vſurpatione. Electores igitur altera vice congregati ipſum concorditer elegerunt, & Aquiſgrani coronatus eſt anno Domini M. CC. XCVIII. Miſit autem ſtatim ſolemnes nuntios Romam pro confirmatione ſua ad Papam Bonifacium, qui eum confirmare noluit, pro eo quod monoculus eſſet, & ruſticoſum vultum haberet. Non multo poſt oppoſuit ſe Eccleſiæ Philip-

Philippus Rex Franciæ, contra quem Papa Principes concitare volens vltro miſit Alberto confirmationem & Apoſtolicam benedictionem, tradiditq́. ſibi auctoritate Apoſtolica regnum Franciæ, auferens illud Philippo. Sed & alias regiones ei dedit, vt Sabaudiam & Boemiam. Miſit autem fratrem ſuum Hartmannum cum armato exercitu in Sabaudiam, qui bellis eam cepit. Inde autem victor lætus rediens cum militibus ad Rhenum venit prope Rinow ſub Schafhuſen, volens nauicula flumen tranſire. vt autem in medium venit, rapitur in flumen nauicula, & petris illiſa protinus mergitur, & Dux frater Regis cum ſuis pereunt, & planctus magnus ſuper eum fit. Eſt enim Rhenus iuxta illa loca rapidiſſimus, & petris ac ſcopulis plenus. Deinde Albertus congregato exercitu magno contra Wenzeslaum Regem Boemiæ proceſſit. ſed dum populus ad loca veniret & biberet vbiq. fontes, & putei erant infecti, & magna facta fuit plaga in populo, ita quod Rex ſine effectu regreſſus fuit. Eodem tempore inculpabantur Iudæi, quod ipſi aquas inficerent infundendo venena. vnde multi in diuerſis locis exuſti ſunt. Poſt hoc parauit Albertus Rex ſecundam profectionem in Boemiam, & dum iam educere exercitum vellet de Sueuia, occiſus fuit à filio fratris ſui modo qui ſequitur: Dum enim frater Regis Rudolfus moreretur, ſuſcepit Rex filium eius Iohannem in tutelam; & hereditatem eius paternam poſſedit, quousq. puer adoleret. nam ad eum Ergowia hereditario iure pertinebat, quam Rex cum ſuis bonis regebat.

Cum ergo Rex in Boemiam proficiſci vellet, inſtigabant Nobiles armigeri iuuenem Iohannem Ducem vix XII. annos habentem, vt à patruo Rege portionem ſuæ hereditatis exigeret, & ſibi dominium in paternis bonis habere ſineret. Quod cum iuuenis, vt edoctus fuerat, importuniùs à Rege peteret, miratus Rex importunitatem pueri eum deriſit, nolens illa vice condeſcendere. Iuuenis autem educto pugione in patruum truſit, ſicq́. Regem interfecit non longè à Brugga oppido prope Ararim & Ruſam fluuios. Illicò autem perpetrato

Digitized by Google

latrocinio & conſilio Diaboli conſummato, illi, qui iuuenẽ hoc facere iuſſerunt, fugerunt, & Ducem iuuenem ſolum reliquerunt. qui videns ſe ab omnibus derelictum aſſumens aſtantem ſibi paris formæ iuuenculum velociter abiit, & extra terras in locis alienis exulauit vsq. ad decrepitam ætatem ad LX. annos. Porro relicta vxor occiſi Regis Domina Elizabeth filia Comitis de Tyrola in loco interfectionis viri ſui incepit conſtruere monaſterium monialium, & altare ſummum in eo loco poſuit, in quo Rex exſpirauit. Interea Rex Hungariæ etiam obiit, cuius vxor Domina Agnes prædicti Regis Alberti filia in patriam propriam reuerſa in conſtructione monaſterii prædicti coadiutrix fuit, ſicq. in viduitate ſancta ambæ manſerunt, & moniales ſanctæ Claræ in conſtructum monaſterium poſuerunt, & pro ſeipſis habitacula annexa ædificauerunt. Sed & pro XII. fratribus minoribus locum ædificauerunt iuxta monaſterium, & tam pro ſororibus quàm pro fratribus prouiſionem copioſam in temporalibus fecerunt. Fundatio monaſterii illius facta fuit anno Domini M.CCC.VIII. in loco interfectionis Regis, in campo qui dicitur Campus Regis, vulgariter *Kingsfeld* ſub caſtro Habſpurg, vbi hodie ſeruiunt Deo. Inſuper prædicta Domina Agnes Regina Hungariæ ſub caſtro Kyburg prope oppidum Wintertur ædificauit aliud grande monaſterium monialium ordinis Prædicatorum ſuper ripam Toeſs, à quo etiam monaſterium nomen habet & Toeſs dicitur, & ipſum monaſterium multis diuitiis ditauit, in quo vsq. hodie ancillæ Chriſti manent. In ipſo etiam caſtro Kyburg capellam pulchram ædificauit in honore depoſitionis Dominici corporis de cruce, ad quam nonnunquam de longinquis partibus peregrinantur homines pro veneratione crucis, ſicut ſæpe vidi me moram in caſtro trahente. In lapide ſuperiori oſtii, qui eſt ſupra caput capellam ingredientis, eſt ſculptus clipeus cum inſigniis regni Hungariæ. Hanc capellã conſtruxit propter imperiales reliquias, quæ hodie Nurembergæ conſeruantur, quæ tunc in Kyburg ſeruabantur tanquam in loco tutiſſimo. Eſt enim caſtrum valde firmum & pulchrum, & ab ante-

Digitized by Google

anteriori parte vallo intermedio habet oppidum, quod tamen iam eſt deſtructum, & eſt villula. Foſſata tamen oppidi & murorum ruinæ adhuc cernuntur, imò in collibus adiacentibus gentilitatis veſtigia in nominibus relucent. Quidam collis ſub caſtro dicitur *Marsegg*, id eſt cornu Martis, quia aliquando Mars Deus belli ibi cultus fuiſſet. Aliud cornu dicitur *Sternegg*, cornu ſtellarum, eadem ratione. Dicunt etiam mulieres, ſicut ſæpe audiui, quod ab eo tempore, quo veri Domini caſtri à caſtro receſſerunt, nulla femina in eo genuit, niſi cum aliquo ſingulari periculo, & quod pueri in eo nati ſtatim ante annos pubertatis moriuntur. Dicunt adhuc aliud, quod etiã ego ipſe vidi, quod tempore futurorum bellorum in Comitatu apparent ſigna euidentia ſupra caſtrum per ignem. Nam eo tempore, anno ſcilicet Domini M.CCCC.LXI. quando confederati ſiue Swiceri oppidum Wintertur obſeſſuri erant, antequam venirent, viderũt omnes, qui in caſtro erant & extra in villula, culmina turrium & fortaliciorum ſine humana incenſione ardere & flammare ſine conſumptione culminum. & hodie plures viuentes noſco, qui hoc viderunt. Digreſſus ſum paululum à propoſito, ſed nunc redeo. Igitur cum Albertus Rex ſic eſſet a nepote ſuo Iohanne interfectus, abiit Iohannes vagus & profugus, timens filios patrui ſui & regni Principes. Multos enim filios & filias dereliquit Albertus. Sed quò Iohannes peruenerit, nemo experiri potuit, & tamen exacta diligentia quæſitus fuit multo tempore. Porrò depòſt ad LXX. vel citra ſpatium annorum venit quidam de longinquo, vt aſpectus docebat, homo venerabilis, & prope iuxta Campum Regis ædificato ſibi tugurio manſit in eo, ducens honeſtam vitam ſolitariam. Hunc ſæpe moniales vocantes ad ſe propter honeſtam ſuam conuerſationem, & inter alia interrogabant eum de caſu prædicto, & ſciuit omnia ſicut prædictum eſt, & nomina eorum, qui iuuenem ſeduxerant & acta veteranorum. Vnde ſuſpicio multis erat, quod ipſe eſſet Dux Iohannes, cum & ipſe Iohannes vocaretur, & ſtaturæ legalitas virum eum nobilem eſſe demonſtraret & morum affabilitas. Sed quo-

tiens interrogatus fuit, an ipſe idem eſſet, curialiter diſſimulauit. Tandem cum omninò decrepitus eſſet, receperunt eum intra monaſterium curam eius agentes. Cum autem tranſiturum in proximo ſe ſentiret, facta confeſſione & ſacramentis receptis, palam verbis & ſignis cum multo gemitu & lachrimis oſtendit Iohannem Ducem ſe eſſe, nec poſt hoc verbum locutus eſt, ſed obiit in Kingsfeld ſepultus. Statim autem occiſo Alberto & in Spira ſepulto conditio Ducum Auſtriæ vel Comitum de Habſpurg peiorata eſt in eisdem regionibus, & multiplicata ſunt mala in terra illa de die in diem. Nam illud primum inter quatuor, per quæ ſecundum Salomonem Prouerb. 3. mouetur & turbatur terra, poſt mortem Alberti mox incepit: quia Swiceri ſerui Dominorum de Habchſpurg tunc regnare ceperunt, & paſſim nobiles extirpare, & ſibi dominium vendicare, & confederationes firmare. Huius autem contradictionis initium & ortum contra Principes ſic dicunt fuiſſe: Nam Comes de Habſpurg naturalis Dominus Suicerorum in valle Arta, & in quodam caſtro Lœwers nomine ſuo loco poſuit Caſtellanum & vallis dictæ gubernatorem, quem duo Swiceri interemerunt pro eo quod ſuſpectum eum habebant, quod eorum ſororem violaſſet. Quos cum Comes punire vellet, quia ſine euidentia Caſtellanum interfeciſſent, punientibus reſiſtere deliberabant. quibus ſic in contumacia ſtantibus alii duo Switenſes eis adiuncti ſunt contra Dominum ſuum parati ſtare, hinc illis alii decem; coniurationem fecerunt velle potius mori quàm puniri primos duos. ſicq. creſcentę tumultu omnes iſtius vallis habitatores contra Dominum ſuum inobedientiam profeſſi ſunt, & ligam ac coniurationem fecerunt. Et conglobati caſtrum prædictum radicitus confregerunt. Hoc videntes montani eis vicini dicti Subſiluani, vulgariter *Vnderwaldenſes*, ſub dominio Dominorum de Landaberg, cum Swiceris practicabant. In nocte ergo ſacræ natiuitatis Domini, dum Dominus de Landaberg matutinis intereſſet, ſerui ſui caſtrum intrauerunt, eumq. ſpoliantes deuaſtauerunt, & Dominum turpiter à ſe fugauerunt, ſeq. cum Swi-

ceris

Digitized by Google

ceris confederauerũt. Hinc Lucernenſes oppidanos quondam ſub dominio Abbatis Marbacenſis, dum eos corrigere & regere non poſſet, Comiti de Habſpurg tanquam potentiori ſubiecit: qui Comes inuicem eidem Abbati oppidum Gewiler cum caſtro Hugſtein dedit, & Baronem quendam de Grinenberg ad caſtrum Rotenburg eiſdem Lucernenſibus præfecit. Hic Baro quadam die ſuum cocum de caſtro ad oppidum miſit ad emendum carnes. Cui carnifex dixit, vt demonſtraret ſibi locum occiſi bouis, de quo ſibi placeret carnes habere. & cum cocus manum extenderet, macellator cultello ſuo coco manum amputauit. Hanc crudelitatem cum Baro prædictus nomine Domini ſui vindicare & punire vellet, oppidani circundata domo Baronis in medio oppidi locatam, & deſtructo caſtro Rotenburg Swiceris ſe cõiunxerunt, terga vertentes Domino ſuo. Hiis demum vallis Vraniæ, quondam ad Abbatiam Thuricenſem ſpectans, fœdere iuncta audaciam eorũ plurimum augmentauit, & oppidum Zug Ducum Auſtriæ, & vallis Clarona, quæ Abbatię ad Secouiam pertinebat, & villa Bernenſis, & oppidum Solodorenſe eis ſe iunxerunt cum vicinis populis. ſicq. indies creuerunt, quibus multi ſponte iurauerunt, multi coacti idem fecerunt. Inſuper Concilium Conſtantienſe quaſi Ducem Auſtriæ ſuſpectum habuit, quod contra decreta Concilii ageret, licentiam dedit Swiceris inuadendi & in ſuam confederationem redigendi totam Ergouiam cum oppidis, caſtris, & villis. quod & fecerunt. & ita Comitatus Habſpurgenſis, origo Ducum Auſtriæ, in rem iudicatam tranſiuit, & alienatus fuit à ſuis Dominis & fundatoribus. Poſt hoc Baſilienſes, Thuricenſes ſe eis ad tempus confederauerunt, & quędam aliæ ciuitates. alia etiam vicina ceperũt eiicientes nobiles inde. Tempore etiam Pii Papæ anno Domini M.CCCC. LXIV. multa cœperunt de terris Ducum Auſtriæ iuſſu ipſius Papæ, qui domui Auſtriæ plurimùm aduerſabatur. In hiis omnibus aſtiterũt Switenſib. proteruiſſimi ruſtici, Abbacellenſes dicti, qui ſe à iuriſdictione Abbatis S. Galli ſubtraxerunt, & Swiceri facti ſunt. Non autem ſine ſanguinis effuſione

copioſa

Digitized by Google

copioſa aucti ſunt Swiceri illi, ſed vnus Princeps Dux Auſtriæ, & multi Barones, Comites, milites & proceres ac nobiles interempti fuerunt, & de communi vulgo infiniti orphani derelicti, patribus & amicis ac neceſſariis priuati & orbati. Et hoc ſcribens vix contineo planctum manifeſtum; lachrimas prohibere minimè poſſum, recolens meipſum proprio & dulciſſimo patre in hiis malis orbatum, & multis conſanguineis, quos mucro furioſus, crudelis, ſæuus, cruentus, mihi abſtulit, & ex continenti hereditate paterna ſpoliauit, & inſuper natali ſolo ab eo tempore vsq. in hanc horam (ſunt anni nunc XLIIII.) me priuauit, exulemq. conſtituit. Ideo de hoc funeſtiſſimo bello mihi tam præiudiciali & moleſtiſſimo aliqua ſubiungam cum omni diſcretione, nec inhumanitates & crudelitates, quæ in eo contigerunt, referam parcens parti aduerſæ, in qua hodie non paucos habeo conſanguineos. Nimis longum eſſet dicere, quomodo ciues nobilis & imperialis oppidi Thuricenſis primò Swiceris confederati, & demum legitimo iure, ſoluto federe, imperialibus, vt decuit, mandatis parere decreuerunt. Hoc autem Swiceris videbatur intollerabile, vt oppidum fortiſſimum Thuricenſe, per quod eſt introitus & exitus in terras hoſtium eorum, & per quod nobiles inimici eorum eis obſtaculum præſtare poſſent, ne ad placitum in terras extra montana ſe diffundere valerent. Idcirco inceperunt grauiſſimis iniuriis ciuitatem Thuricenſem vexare, & vndiq. moleſtare non paucis annis. Cum autem Swiceri viderent ciues Thuricenſes tribulationibus eorum non frangi, congregati omnes armata manu contra ciuitatem Thuricenſem properauerunt, & eam per duos menſes & XIII. dies obſederunt anno Domini MCCCC.XLIII. In die autem ſanctæ Mariæ Magdalenæ decreuerunt ſimul committere bellum iuxta capellam ſancti Iacobi, vbi leproſorium eſt in campo vltra Limam fluuium. Swiceri autem iniuſtiſſima fraude vſi vltra quadringentos de ſuis ſignauerunt ſigno nobilium & Thuricenſium, rubeis videlicet crucibus abſcondentes albas cruces proprias. Dum ergo nobiles & Thuricenſes audacter de ciuitate erumpe-

Digitized by Google

erumperent cõtra inimicorum cuneos, adiunxerunt ſe eis Swiceri illi fallacibus ſignis ornati. & dum congrediendum eſſet, ſimulabant mendaciter ſignati fugam, alioſq. fugere ſecum cogebant. Quos Swiceri ſecuti cædebant eos, & in caſtella ſancti Iacobi plures occiderũt. & ſic decepti cæſi & proſtrati ſunt multi Nobiles, & maximè ciues Thuricenſes, inter quos & pater meus diu cum aliis ſtans iuxta fluuium ſeq. defendens occubuit ſanguine mercatus æterna præmia. de quo minus dubito, quàm ſi in lecto mortuus fuiſſet, quia dicit Leo Papa, & habetur 23. q. 8. *ſi quis pro veritate fidei & defenſione patriæ mortuus fuerit, à Deo cæleſte præmium conſequetur*. Hoc etiam probat lex ciuilis. ff. de iniur. & Tullius inquit, *nullum eſſe periculum quod ſapiens pro ſalute patriæ arbitretur vitandum*. Et Ariſtoteles 3. Ethicor. *Principaliter*, inquit, *dicetur fortis, qui contra bonam mortem erit impauidus pro defenſione patriæ*. Hac virtute fortitudinis genitor meus ornatus ſtetit imperterritus, nec fugam cum aliis formidoloſis iniit, ſed cum fortibus manens vſq. ad mortem certauit cõtra hoſtes, eligens potiùs glorioſè mori quàm ignominioſè fugere, exemplo Eliazari 1. Machab. 6. & Codri Regis Athenienſium, & Mutii Romani, & ſuorum CCC. ſociorum. De huiuſmodi patriæ dilectione & virorum plurium illuſtriſſimorum pro patria corporum & rerum exhibitione vide Valerium Maximum lib. 5. cap. 4. & ſanctum Thomam de Regimine Principum ad Regem Cypri lib. 3. cap. 4. Quàm iuſtum autem & legitimum bellum Thuricenſes habuerint cum Swizeris, prolixo ſermone exprimere poſſem. & quàm iniuſtè Swizeri eos afflixerint. & vltimò mendacibus ſignis hoſtium deceperint & proſtrauerint, non breuiter narrare poſſem. Quamuis autem hoſtis hoſtem decipere poſſit in bellicis negotiis cõſilia occultando, bellica ingenia non manifeſtando, induſtria circumueniendo, tamen falſum dicendo, fidem non ſeruando, iura belli infringendo, nunquam hoſtem decipere & fallere licitum eſt, & faciens mortaliter peccat. Sic autem Swiceri Thuricenſes fallaciter deceperunt falſum dicendo & faciendo, & iuribus belli contrauenicndo in eo

T præci-

Digitized by Google

præcipuè, quod ſigna hoſtium crues rubeas ſibi aſſumpſerunt, quod nunquam aliquo iure fieri poteſt, quia directè contra rationem, naturam, & probitatem. & in eo facto crimen falſi commiſerunt, & eſt pœna ignis, tene conſuetudinem: aliàs tamen ſecundum leges deportatio & publicatio bonorum: ſecundum alios pœna eſt vltimum ſupplicium, vt ff. de pœn. l. 3. §. vlt. item lex Cornelia. Sub eiſdem autem ſignis occidentes latrocinium commiſerunt, vt Iudas cum oſculo perpetrauit. In Germania eſt pœna membrorum omnium per rotam confractio, & eorum in rotam inflectio, & rotæ in modum crucis exaltatio. & hanc Germaniæ conſuetudinem approbat Azo in ſumma de pœnis. item furca, & habet vim legis de conſuetudine, c. cum dilectus, & c. fi: C. quæ ſit long. tem. Sub tali etiam ſigno ignem ponentes ſunt incendiarii, & iuxta conſuetudinem & iura prædicta eſt pœna ignis. Sunt etiam inimicorum ſigna recipientes raptores, quorum eſt pœna capitis ſecundum leges & iura. Talibus autem & ſimilibus inhumanis attrocitatibus ſepe dicti Swiceri multa acquiſierunt, & multis prudentibus viſum eſt, quod ſint flagellum Principum & Nobilium. Sed & ipſi Swiceri met mirantur de ſuo profectu & fortuna, & plagam mundi ſe eſſe fatentur. Vnde quidam de prudentibus eorum mecum Thuregi confabulationem habens dixit mihi, quod iã actu eſſent ambaſiatores Regis Franciæ & Regis Hungariæ apud eos, & diuerſorum Principum nuntii & communitatum, qui omnes eorum confederati fieri peterent, & eorum auxilia requirerent. & intulit; certiſſima plaga mundi eſt, & confuſio ordinis, quod Reges, Principes & Chriſtianæ religionis prælati potentiores, nobiliores & ditiores quærunt auxilia ruſticellorum ignobilium, rudium, pauperum, indoctorum. O, dixit, quantum hoc eſſet mentibus hominum inculcandum, quantis clamoriſius prædicandum in terrorem omnium ratione vtentium, nemo confideret nec in fortitudine, nec in potentia, nec in nobilitate! &c. Et multa talia catholica & vera loquebatur ille Switenſis. nam prudentes eorum bene incongruitatem illam intelligunt, & tamen rem, ſicut eam inuenerant, conſeruant.

CAPVT.

CAPVT XIIII.

Heinricus Septimus.

IGitur poſt mortem Alberti Romanorum Regis electus fuit Aquisgrani Heinricus huius nominis VII. Comes Luzelburgenſis anno Domini M.CCC.VIII. & fuit à Clemente V. coronatus in Imperatorem. Nam à tempore Friderici II. qui mortuus fuit anno M.CC.L. vsq. ad hanc diem ſedes imperialis dignitatis vacauerat, ſcilicet LXII. annis. Fuit autem hic Heinricus in militaribus actibus ſtrennuiſſimus, & conſiliis ac auxiliis Ducum Auſtriæ mira per Italiam geſſit, eamq. de nouo imperio ſubegit. Deinde ad maritimas regiones proficiſci voluit, ſed dum in quodam flumine refrigeraretur, inuaſit eum peſtis qua & mortuus eſt. Subintrantes autem quidam peſtilentes homines diuulgauerũt quendam religioſum fratrem ordinis Prædicatorum, quod ſub ſpecie panis ſacramentalis miniſtraſſet ſibi venenum, quia ante paucos dies in conuentu Prædicatorum communicauerat in die beatæ Virginis, ſicut omnibus feſtiuis diebus facere conſueuerat. Ideo huic operi bono inuidentes nepharii homines hoc mandacium ſuadẽte Diabolo excogitauerunt, occaſionem forte accipientes ex morte Victoris Papæ huius nominis III. qui occultè iniecto ſibi veneno in calice, dum celebraret, mortuus fuit. Ex hac autem diffamia venerũt fratres Prædicatores in maximam tribulationem per totã Alemaniam, quia Imperator ille omnibus hominibus gratiſſimus fuit, & tantam in eum confidentiam habebant, quod nec ante nec poſt ſe aliquis creditur mortuus fuiſſe, quem tantùm cuncti plangerent; & ideò in fratrem ſuſpectum & in totum ordinem omnes ſeuiebant. Quapropter frater ille ad filium & ad vxorem defuncti acceſſit, & ad eos qui ſemper ei vsq. ad mortem aſtiterant, & ſigillata teſtimonia accepit ab eis & ab aliis Principibus, & bullam à Papa ſuæ innocentiæ teſtimonium. de quibus literæ & bullæ patentes adhuc hodie habentur in Eſlinga &

Argentina ad Prædicatores. Porro ad hanc diffamiam mendacem aliud æmuli noſtri excogitauere mendaciũ, dicentes quod Papa pro hoc facto totum Ordinem Prædicatorum puniuerit hac pœna, vt ſacerdotes fratres eiusdem Ordinis de cetero ſumant venerabile altaris ſacramentum ſiniſtra manu. Verum quidem dicunt, quod ſumimus venerabile altaris ſacramentum ſiniſtra manu, ſed mendaciſſimè addunt, quod ſit Ordini in pœnam impoſitum. & ex eo clarè patet, quia Ordinarius noſter, & Rubrica ordinis iubent nos communicare in Miſſa ſiniſtra manu. fuit autem Ordinarius & Rubrica ordinis Prædicatorum conſtituta multo tempore ante natiuitatem illius Heinrici Imperatoris, ſicut patet vbiq. in conuentibus, in quibus notulæ pene omnes ſunt ſcriptæ, antequam Heinricus ille natus fuit, quia ab initio Ordinis conſuetum fuit ſumere ſacramentum ſiniſtra manu, quod ordo accepit à Ciſtercientibus, qui etiã ſic ſumunt, nec ſic puniti leguntur eſſe. Cauſas autem, quare ſumimus ſiniſtra manu venerabile ſacramentum, aſſignat venerabilis magiſter Leonardus de Vtino in ſerm. de beato Dominico, & in quadrageſimali de legibus, in ſer. de ſecunda feria poſt Palmarum in tertio membro ſecundæ diuiſionis. Nec dubium, ſi non haberent rationabiles & diuinas cauſas Ciſtercienſes & quidam alii religioſi, qui lõgè ante Prædicatores fuerunt, non aſſumpſiſſent pro cerimoniali ſuorum ordinum.

Mortuo Heinrico Electores Aquiſgrani congregati ad eligendum diuiſiq. in electione fuerũt. Vna pars elegit Ludwicum Ducem Bauariæ: alia pars elegit Fridericum Ducem Auſtriæ, filium Alberti quondam Regis Romanorum anno Domini M. CCC. XIV. Erant autem ambo electi conſanguinei, ex fratre & ſorore nati. horum vterq. conſcripſit ſe Regem Romanorum, & prœliis ac incendiis terram perturbabant multis annis. Tandem autem Dux Auſtriæ Fridericus captus fuit à Ludwico in bello, & ſui interfecti, & cuſtodiæ mancipatus duobus annis & ſex menſibus. in qua captiuitate Diabolus aliquotiens viſibiliter Friderico apparuit, promittens ei quod eum educere velit, ſi conſen-

conſenſum ad hoc dederit. ſed Princeps fidelis ſeruitium Diaboli rennuit,mallens potiùs in captiuitate eſſe ſeruus Dei,quàm in libertate Diaboli ſeruus. Vnde contra Diaboli temptamenta multas cruces lapidibus inſculpſit, quæ hodie videntur. Aliqui dicunt,quod vxor Regis Friderici fuerit nicromantica, & miſerit ſibi Dæmones vt eum liberarent, ſed noluit.caſtrum hoc dicitur Truwenicht. Emiſſus autem de carcere deſcendit in Auſtriam. Ludwicus autem Romanam curiam ingreſſus, verum Papam Iohannem XXII. ſpreuit ipſum deponens, & Antipapam creauit Petrum de Coruaria ordinis Minorum, à quo coronam & benedictionem vel potiùs maledictionẽ accepit. Cum Fridericus audiuiſſet Ludwicum grauiſſimè excõmunicatum, pro Rege geſſit ſe,& titulum reaſſumpſit, quem tamen in carcere reſignauerat, & fuit periculoſa diuiſio facta in toto imperio. vnde aliqui Epiſcopi tenuerunt interdictum,aliqui non. Interea Epiſcopus Conſtantienſis nihilominus per quoſdam fuit captiuus ductus in caſtrum dictum Hewen, & diu ibi detentus, & eo in captiuitate exiſtente venerunt innumerabiles locuſtæ, & omne viride corroſerunt ſicut in plaga Ægyptii,& præcipuè iuxta oppidum Wintertur, vbi cum crucibus & reliquiis proceſſiones fecerunt contra hanc peſtem. Anno Domini M. CCC. XXXVIII. mandauit Ludowicus, qui ſe pro Imperatore geſſit, omnibus clericis & religioſis vt diuina officia,quæ Papa interdixerat,reaſſumerent,nec proceſſus Apoſtolicos acceperent. Vnde aliquæ Eccleſiæ reaſſumpſerunt contra Eccleſiam,ex quibus vna fuit Conſtantienſis, quæ ceſſauerat multis annis, ſcilicet XII. ſed compulſi per ciues prophanauerunt. aliqui autem receſſerunt, vt ſeruarent interdictum, quibus fauit nihilominus Epiſcopus Conſtantienſis, ſine cuius conſenſu reaſſumpta fuerunt officia. Aliquæ Eccleſiæ nunquam ſeruauerũt interdictum. aliquæ ſeruauerunt,& fuit grande ſcandalum in tota Alemania. Multi Epiſcopi adhærebant Ludowico,& aliqui non. Principes verò quaſi omnes contra Papam Ludowico fauebant & ciuitatenſes. Vnde Fratres noſtri Vlmæ eo tempore,quia prophanare nole-

Digitized by Google

nolebant, eiecti fuerunt de ciuitate. In illis diebus cum omnes Alemaniæ Principes eſſent cum Ludowico, dempta domo Auſtriæ, fecit & ipſa pacem cum eo. Nam & Dux Albertus filius Alberti Regis, & frater Friderici Regis, Dux Auſtriæ, Stiriæ & Carinthiæ, Dominus Carniolæ Marchiæ ac portus Naonis, Comes in Habſpurg & Kyburg, Landgrauius ſuperioris Alſatiæ, Comes Phyretarum, Marggrauius in Ryſenſpurg & in Burgow, & Comes in Sigmaringen, & in ceteris pluribus Comitatibus. Hic Albertus quanuis eſſet claudus & debilis pedibus, ſicut Miphiboſeth, valde tamen rationabilis erat & vir magni conſilii. In curru ergo aſcendit in Pataviam ad Ludowicum, & fecit fedus cum eo aduerſus omnes eius aduerſarios, dempto Papa & Eccleſia, quam tunc Ludowicus terribiliter tribulabat. Anno Domini M. CCC. XXXIX. Conſtantienſes, Thuricenſes, Vlmenſes, & quaſi omnes alii ciues imperii coegerunt Clerum prophanare, & qui nolebant, expulerunt. Vnde eodem tempore oppidum Rotwilenſe Conſtantienſis diocesis penitus combuſtum fuit, demptis ſex domibus, quod à multis credebatur accidiſſe propter prophanationem. Eodem tempore multi Nobiles & Comites cõtra Swiceros proceſſerunt, pro eo quod Imperatori non obediebant, quos iuxta caſtrum Laupen pene omnes proſtrauerunt, & ingentem ſtragem fecerunt. Orta eſt etiam magna ſeditio in ciuitate Conſtantienſi; primò inter ciues qui cum tumultu concurrentes alios Conſiliarios & ciuitatis rectores & officiales poſuerunt: ſed & mechanici in ſeditionem verſi priorem ſtatum mutauerunt. deinde Canonicos & omnes prophanare nolentes expulerunt, ſicq. XVII. menſibus extra manſerunt. Religioſi verò aliqui cum eis manentes violauerunt interdictum.

Eadem tempeſtate anno Domini M. CCC. XLIII. fuit tanta aquarum inundàtio, vt Conſtantiæ aquæ iuxta portam piſcium circa Prædicatores murum ciuitatis aſcenderent; & Rhenus adeò inundauit, quòd omnes pontes pene abducti fuerunt, & ſecuta eſt grandis cariſtia. & præter iſtas miſerias ortæ ſunt lites

lites inter Ducem Auſtriæ & Comitem Eberhardum de Wirtēberg, & Comitem de Schelklingen propter oppidum Echingen, quod Dux Auſtriæ à Comite de Schelklingen comparauerat certis conditionibus; & deuaſtationes & incendia fiebant, & Mœngen oppidum fuit deuaſtatum per Comites prædictos.

Anno Domini M. CCC. XLVI. reducti fuerunt in Conſtantiam fratres Prædicatores per Epiſcopum, qui propter interdictum VI. annis exulauerant, & in Dyſenhofen deguerant, (aliqui autem in conuentu prophanantes manſerant) & cum conuentum intraſſent, in ſequeſtrato loco habitabant, quia prophanare nolebant. ſicq. vna pars fratrũ tenuit interdictum, alia pars violauit, quæ tamen minor pars erat. Minores vbiq. prophanabant, demptis conuentibus in Schafhuſen & in Briſaco. Porrò in Lantzhuta & in Ratispona cũ Prædicatores XXV. annis clauſis ianuis celebraſſent, quidam Satrapa de Deck in conuentum Lantzhutenſem cucurrit cũ incenſis faculis, comminans, niſi cantarent, quod omnia igni traderet. & ſic victi prophanabant. Cum autem mala & ſciſmata indies ſuccreſcerent, tandem mors benedicta Ludwici Bauari pacem rebus Eccleſiaſticis dedit.

Anno Domini M. CCC. XLVIII. facta eſt magna Iudæorum perſecutio quaſi vbiq. adeò vt gens Hebræorum crederet finem veniſſe, & vndiq. comburebantur ſine differentia ſenes & iuuenes. Dicebatur enim de eis, quod venena in aquas ſparſiſſent, quod & fatebantur in tormentis. Porro Dux Auſtriæ Comes de Habſpurg & Kyburg rogatus à Iudæis, qui erant in illis Comitatibus, vt eos protegeret, reſeruauit in Kyburg CCC.XXX. ſed ciuitates Duci Alberto ſcripſerunt, quod eos per ſuos iudices cremaret, vel ipſæ eos per iuſtitiam comburere vellent, & illi etiam omnes exuſti ſunt. In illa autem Iudæorum perſecutione multi baptiſati fuerunt & in vita conſeruati. Ceſſante autem perſecutione, quidam

Iudæus

Digitized by Google

Iudæus baptiſatus in Conſtantia cum ſua familia incluſit ſe in domo ſua,& ante noctis medium eam ſponte incendit,& per feneſtram clamauit,quod ipſe cum ſuis vt Iudæus non vt Chriſtianus mori vellet, & multa blaſphemans combuſtus eſt proprio igne,& XL. domus ſimul ab eodem igne incenſæ ſunt & combuſtæ. Similiter quidam Iudæus baptiſatus extra portā in quodgam tugurium ſe recepit,& ſe in eo combuſſit. Ex illis autem incendiis orta fuit indignatio magna contra Iudæos baptizatos tempore cremationis.vnde proſcripti fuerunt extra regionem. In Eſlinga etiam Iudæi omnes ſuam intrantes ſynagogam eam incenderunt ſeipſos in ea concremantes. ſicq. fuerunt Iudæi pene omnes deleti. Cauſa autem tantæ ſeueritatis in Iudæos erat immaniſſima peſtis,quæ per totum ferè mundum graſſabatur etiam in transmarinis partibus,& vbiq. Iudæi inculpabantur quod fontes infeciſſent. Adeo autem ſeuit peſtis, vt vix tertia pars hominum in mundo remaneret; & multæ ciuitates, oppida, & villæ absq. habitatore manſerunt peſte omnes auferente. Vnde ſub iſta clade turmatim procedebant homines aliquando octingenti ſimul nobiles & ignobiles,ſeipſos vsq. ad ſanguinis effuſionem flagellantes. Inter hæc autem amara dulcis Dominus ſuos conſolatione gratiſſima viſitauit in multis terræ locis. vnde pueri plures agonizantes ridendo , iubilando , & dulciſſimè cantando exſpirabant : peccatores verò ſani conuerſi frequenter communicabant, & tam dulciter moriebantur,quod viuentes mortem optabant.Fuit hiiſdem temporibus pulchra puella XII. annorum,quæ peſte infecta dum extremis propinquaret, pulchrior & iocundior efficiebatur, & mirans ac iubilans iugiter cœlum inſpexit. Quam pater interrogans,quid ſic in cœlum ſuſpiceret?reſpondit;non videtis cœlum apertum, & innumerabilia lumina de terra continuè in eum aſcendunt? Interrogata autem,quid eſſent lumina, dixit ea eſſe animas electorum. Cunctis autem, qui aſtabant,ſilentibus reſpiciens eos puella ait;Vt verum me cognoſcatis dixiſſe, ſic accipite: En hac nocte morior,& tu mater tertia die poſt me morieris; & deinde

exten-

Digitized by Google

extendit digitum, & ſeptem perſonas aſtantes demonſtrans cuilibet diem mortis ſuæ prædixit, & aliquas perſonas non præſentes morituras dixit illis & illis diebus; & omnia quæ dixit, euenerunt eodem modo, quo dixit.

Anno Domini M.CCC.L. facta eſt grandis ſeditio in ciuitate Thuricenſi. Fuerunt enim Swiceris confederati. & quibus confederatio non placuit, expulſi fuerant & ab officiis remoti. vnde occultè & ſubtili ingenio armata manu in ciuitatem reuenerant cum non paruo exercitu. Inter quos etiam erat Dux Iohannes Comes de Habſpburg & multi nobiles, qui ſupra currus in vaſis & ſaccis, ſportis & ciſtis introducti fuerant tanquam merces & ſupellectilia, vt nocte cum tumultu ciuitatem caperent cum ſibi in ciuitate adhętētibus, quorum erat magna multitudo, quia confederatio Swicerorum ſemper nobili ciuitati Thuricenſi moleſta fuit. Verùm antequam tumultum concitarent, delectum fuit conſilium eorum magiſtratui ciuitatis, & circundata domo plures de illis occiderunt. Ducem autem Iohannem de Habſpurg captiuauerunt, & confederatorum auxilium inuocauerunt, & oppidum Raperswil, quod Comitum de Habſpurg fuerat, deſtruxerunt, & alia quæ ad domum Auſtriæ pertinebant, turbabant. Hæc audiens Albertus Dux Auſtriæ, Stiriæ, Carinthiæ, &c. qui in XIIII. annis ex Auſtria non fuerat egreſſus, parauit ſe ad ſuccurrendum locis & dominiis, quæ in Sueuia habebat. Moleſtum autem ei erat exire Auſtriam, quia pedibus & manibus inualidus erat, & moueri non poterat, niſi geſtatoria ſella portatus. Hoc tamen non obſtante, collecto exercitu de Auſtria cum eo in equorum feretro aſcendit, & in Echingen oppidum ſuum venit. ibi compulit Eberhardum de Smallegg reſtituere XXV. centenaria florenorum, quos abſtulerat quibuſdam. Deinde Nigram Siluam & Rhenum transgrediens in Bruggam oppidum ſuper Ararim venit in Ergowiam, ad quem venit Dominus Albertus Comes de Hochenberg à ſede Apoſtolica electus, & prouiſus eccleſiæ Friſingenſis nondum conſecratus. ſed ad petitionem Domini Ducis Auſtriæ ſuam

V conſe-

conſecrationem recepit in monaſterio Campi Regis prope Bruggam, in quo erat ſoror Ducis Domina Agnes Regina Hungariæ vidua; & fuit ordinatus à tribus Epiſcopis, quorum vnus fuit Ordinis Minorum, alii duo Ordinis Prædicatorum, & omnes tres habebant titulos transmarinos. Deinde Dominus Dux cauſæ, propter quam aſcenderat, intendens diffidauit ſolemniter Thuricenſes, eo quod cum inimicis ſuis Swiceris, Lucernenſibus, Vallenſibus confederationem fecerant, & quod caſtrum in Raperswil ruperant, quod erat Comitum de Habſpurg, & quod Comitem amicum ſuum de Habſpurg Iohannem ceperant. Anno ergo Domini M. CCC. LI. aſcendit Albertus Dux Auſtriæ cum grandi exercitu de Brugga contra ciuitatem Thuricenſem, ſecum habens Epiſcopum Conſtantienſem Vlricum, & Epiſcopos Friſingenſem, Argentinenſem, Baſilienſem, Comitem Vlricum de Wirtenberg, Comites de Montfort, Comites de Kyburg, de Arburg, de Froburg, & Friburgo, & ciuitates Argentinenſem, Baſilienſem, Friburgenſem in Briſgaudia, Bernenſem & Friburgenſem in Euchtlandia, & Solodorenſem, & Nobiles alios de Sueuia, de Auſtria, de Alſatia vltra duo millia galeatorum, & 30. milia peditum. Thuricenſes ergo vallati & obſeſſi pacem poſtulauerunt, & cunctas promiſſiones fecerunt, Duci pro ſe & ſibi confederatis Vallenſibus & Lucernenſibus exhibentes XVI. fideiuſſores obſides de ſuis melioribus ciuibus. & hoc facto ſoluit Dux obſidionem & receſſit à ciuitate.

Decurſis autem diebus ſtatutis miſit Dux ad Thuricenſes ad reddendum ſibi promiſſa, vt & ipſe remitteret obſides. Thuricenſes autem ſeruare promiſſa non poterant, quia Lucernenſes penitus contradicebant, nec placuit eis concordia cum Duce. Hoc vt Dux percepit, obſides coniecit in vincula, & incepta fuit grauis guerra, homicidia, incendia, deuaſtationes. In illo diſturbio ruſtici de valle Clarona, vulgariter *Clariſs*, qui Ducis fuerant ſerui, alienauerunt ſe à Duce confederantes Thuricenſibus contra Ducem. & ſic lis continuè augmentabatur.

Digitized by Google

tur. Interea vxor Domini Ducis Auſtriæ Alberti Domina Iohanna Comitiſſa Phyrtarum obiit, & ideo Dux illum Comitatum recepit, & ad exequias peragendas in Auſtriam deſcendit, & rem inchoatam cum Thuricenſibus infectam reliquit.

Eo autem in Auſtria exiſtente Thuricenſes cum ſuis fautoribus deſcenderunt in locum Thermarum, & hoſpitia omnia ac domus iuxta balnea igne conflagrarunt, & conchas ac receptacula calidarum aquarum lapidea, in quibus homines balneabantur, deſtruxerunt, & oppidum ac caſtrum capere nitebantur. Sed homines Ducis Alberti vndiq. confluxerunt de Ergowia, de Rheno, & de Comitatu Kyburg, & Thuricenſes cum Swiceris repulerunt interfectis trecentis. Sicq. vsq. ad muros ciuitatis Thuricenſis fugati ſunt in die ſancti Stephani martyris anno Domini M. CCC. LII. Statim pòſt rurſum congregati Lucernenſes & Vallenſes (id eſt, *Vnderwalden*) & Swiceri contra oppidum Surſee proceſſerunt habentes in exercitu quatuor milia peditum, & ſuburbium incenderunt, villas interiacentes vaſtauerunt, & aliis locis circumiacentibus Ducis Auſtriæ minas graues fecerunt, ſe ea in breui incenſuros, niſi ad ſe confederatos conuertant & Dominum ſuum abnegent. Inſuper cum exercitu oppidum Zug Ducis Auſtriæ obſederunt, & anguſtiati oppidum Swiceris tradiderunt. villas verò & caſtra, quæ ſe tradere eis diſtulerunt, incenderunt, & magna ruina facta eſt domus Auſtriæ in illis terris. Quod audiens Albertus Dux Auſtriæ, Stiriæ, Carinthiæ, &c. collecto ex Auſtria grandi exercitu aſcendit in Sueuiam, ducens ſecum filium ſuum Fridericum puerum; & aduocatis in adiutorium Marchione Brandenburgenſi, Epiſcopo Bambergenſi, & Curienſi, Conſtantienſi, Comite de Wirtenberg Eberhardo, & Comitibus de Kyburg, Oetingen, Montfort, Helfenſtein, & ciuitatenſibus, de Argowia Thuregum aſcendit, & ciuitatem obſedit, excifis

Digitized by Google

vitibus aliquibus. Interuenerunt autem quidam de pace tractantes, ſed myſterium pacis pauci intellexerunt. prudentes tamen dixerunt, quod non eſſet honorificum Duci rem ſic dimittere. Seductus ergo Dux obſidionem ſoluit, & in Auſtriam deſcendit.

Anno Domini M. CCC. LIII. Carolus IV. huius nominis Imperator Romanorum, Rex Bohemiæ, audiens Sueuiam ſuperiorem inquietari bellis, venit cum multis Principibus Conſtantiam, & inde in Thuregum proceſſit. Thuricenſes autem eum cum faculis & frondibus & mirifico honore ſuſceperunt III. Non. Octobr. Venerunt etiam ad eum Vallenſes, qui aliàs Subſiluani dicuntur, oſtendentes ei priuilegia antiqua, contra quæ, vt dicebant, Albertus Auſtriæ Dux eos cogere conabatur, & ſpes magna erat, quod Imperator concordiã inter Thuricenſes & Ducem faceret. Sed poſt moram Thuregi contractam in Spiram abiit, nihilq́. eſt factum de pace. Deinde anno Domini M. CCC. LIIII. turbatis negotiis in ſuperiori Sueuia, aſcendit Carolus Imperator ſecundò Thuregum, volens Thuricenſes & ſibi cohęrentes cum Duce Auſtriæ Alberto concordare, ſed nihil poterat efficere. Deſcendit ergo in Alſatiam ad Montem Cæſaris, vulgariter *Keyſersberg*, & omnes ciuitates imperiales cõuocauit, & pacem vbiq. eſſe voluit, ſuumq́. fratrem Iohannem Ducem Lutzelburgenſem conſtituit, & ita Ducatus ille inſtitutionem habuit. Hiis ſic compoſitis in Ratiſponam venit Imperator, ad quem de Auſtria aſcendit Albertus Dux Auſtriæ, Stiriæ, Carinthiæ, &c. & eius auxilium implorauit contra Thuricenſes, Vallenſes, & Lucernenſes. Dux verò ille ſecum habuit VII. millia equitum, quos ſecum de Auſtria contra Thuricenſes adduxit. Concluſum eſt ergo per Principes, quod omnes ſimul debellare Thuricenſes cum Swiceris ſuis vellẽt. Eſt enim Thuregum oppidum munitiſſimum & vetuſtiſſimum bipartitum per intermedium flumen, & non niſi maximis expugnari poteſt: ſuntq́. in eo ab antiquo homines audaces & bellicoſi. Igitur anno M. CCC. LIIII. in menſe Auguſto Dux Auſtriæ Albertus

bertus trahens ſecum ingentem exercitum de Auſtria & Sueuia venit in Raperswil oppidum, quod Thuricenſes paulo ante combuſſerant & deſolauerant, idq. oppidum reparauit, & ibi ſuum exercitum collocauit. Eſt autem oppidũ hoc ſupra Thuregum in littore laci Thuricenſis ſituatum, multis & crebris tribulationibus quaſſatum in bellis Swicerorum. Sed & Carolus Imperator in adiutorium Ducis Auſtriæ venit, mandans ciuitatibus imperii vt eum ſequerentur ab Herbipoli incluſiuè vsq. ad Auguſtam Rhętiæ, & vltimo Auguſti cum Duce eſſent cum ſuis agminibus in Raperswila; & cum vtroq. erat magna nobilium, Comitum, Baronum, & militum multitudo cum ſuis exercitibus, & ciuitatenſes à Francofordia vsq. Auguſtam. Menſe autem Septembri deſcenderunt Imperator & Dux cum vniuerſis bellatoribus contra Thuregum, & Kuſsnach villam deſolauerunt. Inuenta autem ſunt in exercitu Ducis Auſtriæ XXIIII. centenaria galeatorum. inter quos potentior erat * Iohannes Epiſcopus Conſtantienſis, qui ante Epiſcopatum cancellarius fuerat Ducis Alberti, & ſtrennuiſſimus erat. Verumtamen in iſta expeditione offenſus fuit, & ita ex indignatione cum ſuo agmine ad propria remeauit. Cauſa autem ſuæ offenſionis hæc fuit, quia Dux Auſtriæ alteri Domino vexillũ Sueuorum, quod nominant ſancti Georgii, commiſerat, ſub quo Sueui pugnare ſolent, & primam aciem belli tenere ab antiquiſſima conſuetudine; & hoc non ſolùm in partibus Sueuiæ, ſed in vniuerſa Chriſtianitate, ſiue bellum ſit contra fideles ſiue cõtra infideles, præcedunt Sueui cunctos bellatores, & primam tenent aciem cum ſancti Georgii vexillo, & primi ſunt in aggrediendo, vltimi in recedendo. Procedens ergo Dux cum agminibus contra Thuregum, omnia deuaſtauerunt, & torcularia incenderunt, domus & villas & vites ac arbores ſucciderunt ab oppido Raperswila vsq. vltra Thuregum ad viam, qua deſcenditur in Baden. Dum autem ſic terra deuaſtaretur, ecce Thuricenſes eruperunt armati de ciuitate, & impetum in exercitum Ducis fecerunt. ſed multitudo ſtatim repreſſit conatum eorũ & refugerunt in ſuam

* Iohannes Windegg *Scaphuſianus, qui Bruſchio* Windlock, *ſed perperam.*

Digitized by Google

ciuitatem. Imperator autem & Dux optabant cum eis congreſſionem facere, ſed exire amplius nolebant. Erat autem oppidum plenum Swiceris. ideo nobiles valde libenter eum cepiſſent, vt Swiceros vexaſſent & torſiſſent. Imperator autem videns, quod non ſic poſſet capi ciuitas, citauit Thuricenſes ſuper rebellione ſua, & remiſſis exercitibus ſoluit obſidionem, & cum Duce in Baden deſcendit ad conſiliandum de cauſis. Miſeru nt tamen iuxta ciuitatem Thuricenſem in præſidiis cuſtodes, qui prohiberent omnem intrare vel exire volentem, & ne victualia inferrentur. Imperator autem in Sueuiam tranſiuit, & Dux in Baden manſit, moleſtans Thuricenſes. Diſpoſitis verò ſtipēdiariis & prædariis, qui Thuricenſes moleſtarent, ipſe Dux cum filio ſuo Rudolfo montana intrauit in Pontinam, vulgariter *Inſprugg*, ad Ducem Bauariæ, qui Comitatum Tyrolis poſſidebat ex vxore, quæ erat Duci Alberto in ſecundo gradu, qui ei Comitatum illum regendum commiſit, obligando ſibi eum pro nongentis milibus marcarum argenti; & inde Dux in Auſtriam deſcendit, & Capitaneum pręfectum in ſuperiori Sueuia dereliquit. Hic capitaneus vir prudens & pacificus concordiam fecit inter Ducem Albertum & Thuricenſes, & ſcriptis ac ſigillis firmata eſt concordia anno Domini M. CCC. LV. in Kalendis Sept. Durauerat autem diſcordia inter Vallenſes & Ducem XL. annis, ſed inter Thuricenſes & Ducem quatuor annis tantùm.

In illo tempore fuit Iohannes Epiſcopus Conſtantienſis vir notabilis, ad quem oppidum Marckdorf deuenit per mortem nobilium de Marckdorf. Conradus autem miles de Honburg dixit ſibi de iure credere ratione vxoris ſuæ, quæ erat de ſanguine Marckdorffenſium; ſed Imperator dedit Epiſcopo ius, monetam, iudicium, forum, & thelonea caſtri & oppidi Marchdorf. Hic Epiſcopus dum primum officium in Eccleſia Conſtantienſi cantare vellet & magnam ſolemnitatem vbi pronunciaſſet, prohibuit, ne quis clericus ſuæ ſolemnitati intereſſet, niſi tonſura & habitu clericali. quia notauerat clericos ſine raſura & in habitu ſeculari procedere. vnde aliqui magni Canonici Conſtantienſes

non

Digitized by Google

non interfuerunt Miſſæ, nec tonſuram volebant accipere, cum quibus poſtea Romæ multas lites habuit, & interdictum poſuit propter eos in Conſtantia. Miles etiam prædictus Conradus de Honberg ratione caſtri Marchdorf impugnabat & vexabat Epiſcopum. vnde inuaſit caſtrum Gotlieben, & ſuburbium incendit & aliquos Nobiles Epiſcopi familiares interfecit. In ipſa autē ciuitate Conſtantia eodem tempore in medio noctis ignis erupit, & partem ciuitatis, quæ dicitur Niderburg, conſumpſit ante Solis ortū. & credunt multi, ꝙ in pœnam ſit eis hoc illatum, pro eo quod non mouiſſent, quando viderūt Gotlieben ardere. Sed & Aduocatus Ducis Auſtriç perſequebatur Epiſcopum illū valde, pro eo ꝙ receſſerat de exercitu ante Thuregum, vt dictum eſt. ideo in caſtro Gotlieba manere non audebat, timens captiuari, ſicut captus fuerat de Hornſtein ſororius eius, & Mons Sanctus partim captus, partim obſeſſus à ꝑdicto Aduocato. Multas alias inimicitias habuit ille, quia diues & pecunioſus fuit. vnde anno tertio officii & ordinationis ſuæ interfectus fuit ſedens in *cęna per duos Nobiles de Stofflen, & quoſdam ciues Conſtantienſes, nec fuit ex hoc ſacrilego homicidio orta aliqua turbatio in ciuitate. in excōmunicatione autem obiit propter plebanum S. Stephani, quem absq. cauſa captiuauerat. Dereliquit autē absq. vaſis aureis & argenteis, quæ ſe ad C C. marcas argenti extendebant, XC. marcas auri. Anno Dom. M.CCC.LVI. in die S. Lucæ Euangeliſtæ poſt prādium factus eſt terræmotus per totam Alemaniam, & non vno tantū motu, ſed pluribus vicibus terra mota eſt per tres menſes, ita vt pauciſſimi homines in oppidis manerent. Nam die præfata ante veſperas fuerunt tres motus, quartus verò maior præcedētibus in pulſu veſperarum. In nocte verò ſequenti à primo ſomno vsq. ad mediū noctis mota eſt terra, ſex vicibus. ſed primus fuit valde magnus, ad quem multa corruerūt ædificia. ſequenti die duo fuerunt motus, & conſequenter alii. Per illas autē motiones ciuitas illa ſolemnis Baſilea ſubuerſa eſt, & primò per primum terræmotū pars ciuitatis & eccleſia cathedralis cecidit ſuper ſcolas, & aliqua ruebat deorſum in Rhenum. vnde

in Chronico Conſtantienſi, & alio quodam Anonymi, per Waltherum de Stœfflen equitem, & Eglinum de Emps, & ingenuos quosdam ciues Conſtantienſes, vtputa Stryblinum, Goldaſtum, Zuickium, Schvvarziū, Roggvvilerum, Wienerum, &c.

Digitized by Google

vnde dicũt campanile cum campanis lapſum fuiſſe in Rhenum, qui ſub illo loco profundiſſimus eſt. vnde multi homines ſunt obruti: alii in campos transfugerunt. Poſt veſperas dicto die ignis erupit de monaſterio ſancti Albani, quod in die corruerat, & terrorem magnum videntibus incuſſit. Dicunt autem quod ignis ille per totam vrbem quaſi inſaniens diſcurrebat, & per ſancti Iohannis portam exibat. & ſic diſparuit incenſa ciuitate in pluribus locis. Porrò illi qui extra ciuitatem fugerant compaſſi aliis in ruinis exiſtentibus intrauerunt laborantes in exportandis rebus & in querendis hominibus & amicis ſub ruinis. Et dum omnes non oppreſſi laborarent vsq. ad tenebras, venit iterum pręgrandis terræmotus & plures homines oppreſſi ſunt, quàm à primo, & domus ac turres remanẽtes deiecit, & omnes eccleſiæ ceciderunt, & teſtudines lapſæ fuerunt, dempta eccleſia ſancti Iohannis, & eccleſia Prædicatorum, quæ tamen ſciſſuras plures accepit: & chori noſtri teſtitudo manſit ſtare ſuper compagines arcuum, ſed reliquum corruit. Dicunt autẽ fratres, quod tantus motus fuerit, vt campana noſtra trina vice vna nocte per motum terræ mota ſonum dederit. vnde in iſta miſeria corruerunt ſolùm in dioceſi Baſilienſi XLVI. caſtra in montanis per gyrum ciuitatis, quarum maior pars adhuc in ruinis eſt. Et ita terræmotu & igne mirabiliter fuit Baſilea afflicta. In illo autem tempore Dux Auſtriæ Albertus, cuius adhuc erat Baſilea minor, ſtetit in magna differentia cum ciuibus Baſilienſibus ratione municipalium vtriusq. ciuitatis. & etiam verbum fuit, quod confederaſſent ſe Swiceris inimicis ſuis, & ideo minabatur obſidionem. Cum autem ciuitas, vt dictum eſt, corruiſſet, deſcenderunt ad Albertum nobiles præfecti patriæ in Auſtriam quaſi bonum nuntium allaturi, dicentes ei; Ecce Domine Princeps, tradidit Deus ciuitatem Baſilienſem in manus veſtras. ſi vultis eam capere, non erit reſiſtentia, quia turres, muri, & mœnia corruerunt, & perterriti homines diſſolutis manibus non reſiſtent. Ad quos ille; Si Deus pugnauit cum Baſilienſibus, & contriuit terræmotu & igne, nequaquam nos pugnabimus

cum

Digitized by Google

cum eis. abſit à nobis tanta crudelitas, vt deiectos, vulneratos ac humiliatos occidamus. Ædificent, erigant deiectam vrbem, & ad placitũ muniant, ad quod & manus noſtras eis porrigemus, & dum æqualis fortunæ nobis fuerint, ſi libuerit, pugnabimus cum eis. ſic verò, vt nunc ſunt, non ſolùm non impugnabimus ſed adiutorium præſtabimus. Et miſit Dux humaniſſimus de Silua Baccenis, vulgariter *Swatzwald*, quadringentos fortes & laborioſos ruſticos in Baſileam, vt expurgarent ſuo nomine integrum vicum à ponte Rheni vsq. ad forum granarum, qui vicus dicitur vicus ferri, *Iſengaß*. & manſerunt viri illi Baſileæ in labore illo expurgationis & deportationis ruinarum in Rhenum ad multos dies in expenſis Ducis Auſtriæ. Ecce quàm ſpectabile ſignum in illo Principe veræ nobilitatis. Innata eſt enim Principibus veris clementia. Vnde Seneca; *Nullum clementia magis ex omnibus quàm Regem & Principem decet, quia peſtifera vis eſt valere ad nocendum. Principum enim crudelitas bellũ eſt; clementiâ, in quamcunq. venerint ciuitatem, eam felicem & trãquillam faciunt. Apes iracundiſſimæ & aculeos in vulnere relinquunt, ſed Rex ipſarum ſine aculeo eſt. voluit enim natura nec telum ſæuum eſſe nec vltionem petere, telumq́ detraxit & eius iram inermem reliquit in exemplum Principum.* Sciuit, non dubito, Princeps ille clemens, quod *clementia*, vt Seneca dicit, *& miſericordia vicina eſt miſeriæ*, & quia Baſilienſes miſeria laborabant, ad eos miſericordiam dirigebat. ſicut Iob, dum eſſet Rex, feciſſe legitur, qui dicebat cap. xxx. *Flebam ſuper eo, qui afflictus erat*. In hoc facto Princeps ille clarè noſcitur fuiſſe de ingenuiſſimo antiquorum Romanorum ſanguine, *cuius nobilitas & dignitas nata eſt de fonte pietatis*, vt dicit Conſtantinus Magnus à Silueſtro baptiſatus. & Val. Maximus lib. 5. cap. 1. narrat de clementia Marcelli Romani, *cum cepiſſet Syracuſam ciuitatem affluentiſſimam intuens afflictæ ciuitatis lugubrem caſum, fletum cohibere non potuit*. Et de clementia Pompeii Romani Principis dicit Valerius lib. 5. c. 1. quod cum Regem Armeniæ, qui tamen contra Romanos multa geſſerat, & infeſtiſſimos vrbi protexerat, *in conſpectu ſuo ſupplicem diu iacere non paſſus eſt, ſed benignè verbis recreatum,*

Digitized by Google

diadema, quod abiecerat, capiti imponi iuſſit, & per omnia priſtinæ fortunæ reſtituit, æquè pulchrum eſſe iudicans vincere & facere Reges. Et Paulus Conſul Romanus *cum vidiſſet quendam Regem captum adduci ad ſe, occurrit ei, conatumq; ad genua procumbere detera manu alleuauit, & grato ſermone ad ſpem exhortatus eſt, lateri ſuo proximũ conſilio ſedere fecit, nec honore menſæ indignum iudicauit.* Nam ſi egregium eſt hoſtẽ deiicere, non minus tamen laudabile infelicibus ſcire miſereri, quod optimè Princeps, de quo ſermo, noſcitur ex præcedentib. didiciſſe. Anno Dom. M.CCC. LVIII. obiit Dominus Albertus Dux Auſtriæ, Stiriæ, & Carinthiæ, relinquens poſt ſe quatuor filios, Rudolfum, Fridericum, Lupoldum & Albertum, & duas filias. Eo autem mortuo dedit Imperator Rudolfo, filio Alberti prædicti, qui gener ſuus erat, aduocatiam in Alſatia. Erat autem Rudolfus ille iuuenis elegãtiſſimus inter omnes Principes, prudens & virtuoſus, XVIII. annum gerens: & vxor eius filia Caroli Imperatoris XV. habens annos, ſpecioſiſſima, optimis moribus adornata. Hic ergo Dux Rudolfus cum vxore & familia de Auſtria in ſuperiorem Sueuiam aſcendit, & in ſuo oppido Dyſenhofen reſedit ad tempus cum ſua curia. Eſt enim oppidum hoc ſanum ſuper Rheni litus ſitum, profundis foſſis & muris circundatum à Rheno vsq. per gyrum ad Rhenum in modum mediæ Lunæ, & habet caſtrum ab occidente habitaculum Principis, quod tempore meo poſſidebãt Dapiferi nobiles. eccleſia parrochialis annexa eſt caſtro, cuius S. Dionyſius eſt patronus, à quo & ipſum oppidum nomen accepit, quod dicitur *Dyſenhofen* vulgariter, Latinè Dionyſii curia. ſub oppido ad Rheni litus eſt monaſterium grande monialium ordinis Prædicatorum ad S. Katherinam dictum. quod licet non ſit de obſeruantia hodie, tamen ſemper in eo ſunt moniales ſanctæ & maturæ; quod, vt opinor, fundauere Duces Auſtriæ aut Dapiferi de Dyſenhofen. Porro in illo oppido, licet paruum ſit, tamẽ ſemper Duces Auſtriæ libenter ibi manſerunt, quia eſt prope Conſtantiam, prope Thuregum, prope Hegowiam, & piſces & carnes habẽtur ibi in bono & leui foro. Reſidente autem ibi Duce Rudolfo, ipſe Dux diebus cũ nobilibus

tracta-

tractabat, Duciſſa verò in monaſterio cum monialib. Deum timentibus colloquium ſanctum habebat. vnde multæ nobiles inter moniales vota ſua ſancta Duciſſæ aperientes optabant eſſe in aliquo monaſterio, vbi obſeruantiam regularem obſeruare poſſent, & nullum hominẽ videre. quibus Domina promiſit, quod eis prouidere vellet de monaſterio nouo, in quo iuxta vota ſua viuere poſſent. Nam illis temporibus nullũ adhuc monaſterium ordinis Prædicatorum reformatum fuit in prouincia. promiſit ergo & ſeruauit, licet poſt plures annos. Dux ẽt magnificentiam ſuam oſtendit Iodanni militi Dapifero de Dyſenhofen, qui VII. filias habuit, quarum duas poſuit in ſuam curiam ad ſeruitium Dominæ Duciſſæ, & aliis etiam prouidit. Deinde à Dyſenhofen receſſit, & in Enſisheim venit, & poſthoc in Rinfeldiam reaſcendit, & in Brugga iuxta Habſpurg dies ſolennes natiuitatis Domini cum ſuis curialibus peregit. Ea tempeſtate ann. M.CCC.LX. venit in poteſtatem Dn. Friderici Ducis Auſtriæ, fratris præfati Rudolfi, Comitatus nobilis Tyrolis cum territorio Athyſis, qui fuerat Ducum Bauariæ. Hunc Comitatum ſubiugauit Duci Friderico Dux Meinhardus filius Ludwici Ducis Bauariæ, filii Ludwici Bauari Magni, qui fuit Imperator. Res autem circa hũc Comitatũ ſic geſta fertur. Añ. M.CCC.LVI. venit Dux Auſtriæ Albertus in Pontinam ad Ducem Bauariæ Ludwicum filium Ludwici Imperatoris, qui Comitatum Tyrolim poſſidebat, natusq. ex vxore, quæ erat Duci Alberto præfato in ſecundo gradu. Hic Ludwicus neſcio qua agẽte neceſſitate prædictum Comitatum regendum commiſit Duci Auſtriæ Alberto, obligando ſibi eum pro nongentis milibus marcarũ argenti. Poſteà autem anno M. CCC.LX. Meinhardus Bauariæ Dux filius pręfati Ludwici Comes Tyrolis propter odium, q. habuit ad patruos ſuos Duces Bauariæ, prędictum Comitatum dedit Duci Auſtrię Friderico matre ſua eum ad id inſtigante. Recitatur de hac hiſtoria magna & longa, quomodo mortuo prædicto Ludwico mulier illa incontinens vidua promiſit Comitatum ei, quem potentiorem in actu Venereo reperiſſet. & multis Nobilibus admiſſis nullus placuit. Porro Principum filii ad eam accedere verecundabantur

Digitized by Google

& dedignabantur propter feminæ turpitudinem corporis & vitæ. Habuit enim os magnum & faciem deformem, propter quod nominabatur *Multeſch.* Ad hãc acceſſit Fridericus Alberti filius, & obtinuit comitatum mortuo Meinhardo. Propter hũc Comitatum fuerunt multæ diſcordiæ inter domum Auſtriæ & domum Bauariæ, & mille artes Duces domus Bauariæ excogitauerunt, quomodo illum Comitatum iterum in ſuam poſſent redigere poteſtatem, ſed vsq. huc nihil profecerunt.

Anno Domini M. C C C. L X. venit vnus ingens & crudelis peregrinus exercitus in Burgundiam, & diffudit ſe per Lothringiam & per Alſatiam vsq. ad Rhenum. Eruperat autem exercitus ille ex vltimis occidentis regionibus ex Brittannia & Anglia, & anno ſequenti vaſtauit Alſatiam igne & rapinis, & per decennium dominati ſunt regionibus; ciuitates tamen magnas non ceperunt. Hiis tandem adiuncti ſunt Piccardi, Scoti & ceteri occidentales. & dum aſcenderent contra Bernam, occurrerunt eis Bernenſes cum ſuis copiis, & iuxta monaſterium Fontis Mariæ penitus ſunt omnes interfecti.

Anno ſupradicto conuenerunt in oppidum Zouingen, quod eſt in Ergowia, duo Duces Auſtriæ, ſcilicet Dominus Rudolfus & Dominus Fridericus frater eius, & præceperunt omnibus vaſallis, nobilibus, & plebeis, vt in Carniſpriuio ibi eſſent, & ab eiſdem Ducibus ſua feuda reciperent, quod & fecerunt, & fuit factus conuentus magnus nobilium ibi. Nam vnus Dux Bauariæ aduenit, & Eberhardus de Wittenbeg, qui omnes Duces & Nobiles præſentes inuitauit ad nuptias filiæ ſuæ, quam tradidit Duci Lothringiæ, & celebritatem nuptiarum habuit in Stogardia. Hunc Comitem Eberhardum de Wirtenberg conuocauit ad ſe Imperator Carolus ad Nurembergam, & omnes Sueuiæ ciuitates cum eo, adhortabaturq. Comitem reſtituere munitiones imperii, & quod ſatisfaceret ciuitatibus de iniuriis quibusdam eis illatis, & quod diſſolueret ligam, quam cum fratre ſuo fecerat in graue præiudicium imperii. quod ſi nollet, pręcepit in eius præſentia omnibus eccleſiaſticis & ſecularibus ipſum bello aggredi-

gredi. Diſſoluto autem concilio Comes Eberhardus de Wirtenberg à Nuremberga receſſit, & ad rebellandum ſe parauit. Contra quem Imperator Carolus expeditionẽ fieri mandauit. Conſtantienſes ergo egreſſi ſunt cum magno exercitu, & iuxta lacum in villa Hagnaw conſederunt exſpectantes illos de ſancto Gallo, de Vberlinga, & de Lindow. Simul ergo congregati deſcenderunt vsq. Vlmam, & ibi ad eos venerunt Auguſtenſes & Memingenſes, Campidonenſes, & ceteri. Expectantibus autem eis in Vlma mandatum Imperatoris, ecce fulgur deſcendit & Bachron oppidum laci conſumpſit. Ordinatis autem exercitibus ingreſſi ſunt terram Comitum de Wirtenberg, & Carolus Imperator obſedit oppidum Schorndorf. Dux verò Rupertus Palatinus obſedit oppidum Gruningen. Auguſtenſes verò & Vlmenſes cum ceteris Sueuiæ ciuitatibus obſederunt oppidum Gœppingen. Porrò Comites illi de Wirtenberg videntes ſe anguſtiatos conſilio inter ſe & ſuos inito cum Imperatore concordauerunt, & ſibi duo optima caſtra reſtituerunt, ſcilicet Achalm & Staufen, quæ erant prędictis Comitibus de Wirtenberg Eberhardo & Vlrico impignorata, vnà cum aduocatia in Eſlingen & in Rutlingen, & coniurationem, quam præfati duo Comites contra Imperatorem fecerant, diſſoluerunt rumpentes litteras coniurationis, & ſeruitutes, quibus ciuitatenſes ſibi vicinos angariauerant, remiſerunt, & thelonea noua per eos facta depoſuerunt, & Imperatori obedientiam, & imperio fidelitatem promiſerunt. Et ita Imperator pacatus remiſit exercitus, & reuerſus eſt vnusquisq. in locum.

Anno Domini M. C C C. L X I. aſcendit de Auſtria Dominus Dux Rudolfus, Auſtriæ, Stiriæ & Carinthiæ, &c. Dux, & terram Patriarchæ Aquilegienſis ingreſſus, eam igne & deprædationibus vaſtauit cum adiutorio Imperatoris Caroli, eumq. Patriarcham compulit ad ſatisfaciendum ſuæ voluntati. Inſuper caſtrum Grimenſtein in diœceſi Conſtantienſi cepit illudq. ædificauit.

Eodem anno diſcordauerunt duo Comites de Wirtenberg

tem & per multorum annorum curricula Domini de Wirtenberg non tantùm illius caſtri, ſed multorum Comitatuum, Baroniarum, dominiorum, caſtrorumq́, vicorum, villarum, & terrarum poſſeſſiones adepti potenter acquiſierunt non ſolùm in circuitu Wirtenberg caſtri ſui, ſed in longum latumq́. per Sueuiam omnium Dominorum fines attingunt. Sed nec hiis contenti, vt magnanimi vltra Rhenum in Alſatiam domificauerunt, & conſequenter, quod hiis præſtantius eſt, vsq. in Burgundiam ſuperiorem alas extenderunt in Montem Peligardi. Et licet non ſint Principes, Principibus tamen pleriſq. diuitiis & potentia præpollentes longè potiores & agnatione, cognatione, ac affinitate per multas ſe ſublimauerunt generationes, & ſibi fecerunt terræ Principes æſtimatione communi quaſi pares. Et ex nunc diuerſos Comites & Barones ac alios Nobiles ſibi curuarunt domeſticos commenſales & familiares. Et ne tangat illos tormentum malitiæ, volubilis dico rotæ fatalis, aut ne Fortunæ illaqueantur indignatione, fortaſſis apud Deos & homines feliciter meruere tam præcelſum nobilitatis gradum. Sed quia ordo graduum nobilitatis aſſignatur certus, vt natura docet & vſus, quia nobilis nobili præfertur; & leges, quia ſcribitur in 2. lib. Feud. cap. 10. & Canones in cap. clericis, de immun. eccleſ. lib. 6. & per Gregorium X. de ſen. ex. quicunq. lib. 6. & Wilhelmus Durandus in Speculo de ſtat. mon. 10. & 11. & ſanctus Thomas Comes de Aquino in lib. de Regimine ad Regem Cypri, qui poſt Reges ponit Principes, deinde Comites, Duces, Marchiones, Barones, Caſtellanos, Satrapas, Optimates, Magiſtratus, & Tribunos. Quærendum ergo eſt, qua nobilium ſtatione locandi ſunt Domini de Wirtenberg, vt nulli præiudicii notam impingamus. *Puto*, inquit Magiſter Felix clariſſimus Decretorum Doctor in ſuo Dialogo de Ruſtico & Nobili, *non aliter eos, ſaluo tamen ſemper ſaniori iudicio, quàm, vt Comites peregrinos de Roma, dictum caſtrum fundaſſe aut poſſediſſe, & ab antiquo nomen de caſtro prædicto conquiſiuiſſe: aut quondam in ſimplici nobilitate in eodem caſtro, de nouo Principis beneficio creatos, dignitatem*

Comi-

Digitized by Google

diu Marchiam Teruiſinam,ſed tamen adhuc arma Ducum Auſtriæ, quæ hodie in alto pariete lapidi inſculpta ſunt in prætorio Teruiſino, id oſtendunt, & publica omnium fama id dicit, *quæ probare videtur in hiis, quorum memoria non habetur*, vt ff. de probat. l.ſi arbiter. Credo tamen quod hiſtoria vel Chronica compoſita de illis Ducibus hæc & alia contineat, quæ me latēt, quia Chronicam illam multis in locis quęſitam inuenire non potui. Libenter enim gloriæ illorum nobiliſſimorum Ducum adderem, ſi geſta eorum magnifica haberem. *Habeo* enim, vt more vulgi loquar, *infixam in me caudam pauonis*, quam nemo, dum vixero, deplumare poterit. Rudolfus frater prædicti Friderici in Wienna deſtructam eccleſiam reædificauit, & multa pro cultu diuino geſſit. Albertus verò frater illorum, Dux Auſtrię, literarum amator, Vniuerſitatem Wiennenſem inſtituit, poſtquam vniuerſitas Pragenſis deficere cepit. Lupoldus Dux Auſtriæ, frater trium dictorum, Sueuiam ſuperiorem rexit, & Comitatus Kyburg & Habſpurg defenſauit à Swiceris, qui ſuo temporę dominiũ Ducum Auſtriæ plurimum turbabant. Nec æſtimanda ſunt iam dicta de quatuor Ducibus quaſi exilia. Nam quod Fridericus Dux Comitatum Tyrolim adeptus eſt, formidabilem domum Auſtriæ reddidit Venetis, Lombardis, & toti Italiæ. Rudolfus verò frater eius, quia Wiennæ eccleſiam ſancti Stephani in admirandum ædificium deduxit, Auſtriam totam famoſam reddidit, & Wiennam ciuitatem eo ædificio coronauit. Sed Albertus ſuo ingenio non ſolùm Wiennæ aut Auſtriæ aut Alemaniæ profuit, ſed toti eccleſiæ Catholicæ. Nam Pragæ deficientem Vniuerſitatem Wiennæ reſuſcitauit, quæ viros ſplendidiſſimos eccleſiæ genuit non paucos, quorũ doctrinis multi illuminati ſunt. Nam, vt de ceteris taceam, viros clariſſimos hęc vniuerſitas ordini noſtro dedit, quibus noſtra prouincia & honorata fuit & recta. Hinc habemus magiſtrum Franciſcum de Retza, qui primus in illa vniuerſitate inſignia magiſtralia theologicalis facultatis accepit, qui ſuis ſcriptis, qualis fuerit, oſtendit. hic *Comeſtorium vitiorum* comportauit, & ſuper *ſalue Regina* grande volumen collegit.

git. Hinc etiam accipimus Magiſtrum Iohannem Nyder conuentus Nuremburgenſis,cui inter nouos vel modernos Doctores vix ſecundus inuenitur,qui tãta & tam vtilia ſcripſerit. Hinc Magiſtrum Conradum Herbſt notabilẽ habemus: Magiſtrum Iohannem Streler conuentus Franckofordenſis; Magiſtrum Leonhardum de Valle Brixinenſi; Magiſtrum Chryſoſtomum, & Magiſtrum Iacobum de Stubach,qui hodie, Deo fauente,in humanis eſt,virum vtiq. ſcientia,doctrina, religione,& vita eximium. Hic prouinciam noſtram multis annis Prior Prouincialis exiſtens laudabiliter rexit, & poſt mortem Magiſtri Ordinis Vicarius generalis totius Ordinis fuit, ordinante hoc ſummo Pontifice Innocentio VIII. Hic Venetiis in conuentu ſancti Iohannis & Pauli Capitulum celebrauit generale pro electione Magiſtri ordinis, ad quod Capitulum miſſæ fuerunt literæ ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ,& ſereniſſimi Domini noſtri Imperatoris Friderici III. & multorum Cardinalium & Principum, quibus hortabantur ordinem eligere prædictum Magiſtrum Iacobum. Sed ipſe omnes has literas ſumpſit, ne eligeretur in generalem. ſed & ſine promotionibus talibus electus fuiſſet, ſi aliquo modo pro ſe practicare voluiſſet,vt, proh pudor, moris eſt, ſed ècontrario omnibus modis obſtitit ne eligeretur. Huic Capitulo & ego interfui elector ex parte prouinciæ noſtræ, & in pœnam,quod dimiſimus virum dignum & ordini vtilem, elegimus virum decrepitum & inutilem, qui XXX. die poſt electionem obiit Venetiis, & omnis labor fratrum & expenſæ perditæ erant, & anno ſequenti in eundem locum conuenimus & alium elegimus, qui hodie eſt, Magiſtrum Ioachimum Turrianum. Præter nominatos habuimus ab illa Vniuerſitate adhuc Magiſtrum Innocentium virum ingenuum & inſignem, qui ante Magiſtrum Iacobum de Stubach noſtram rexit prouinciam multis annis. Eſt autem conuentus noſter Viennæ inſignis Vniuerſitati incorporatus. Quartus autem Dux frater trium Lupoldus militiæ operam dabat, & zelans hereditatem paternam conſeruare ſtudebat, pro ea vitam ponere paratus.

Huic

Digitized by Google

Huic de conſenſu Regis Hungariæ & Venetorum ſeſe dederunt Foruilienſes, & poſtea Taruiſium poſſedit & cepit, & Feltrum, & ciuitates, oppida, quæ tamen poſtmodùm Franciſco Paduano impignorauit. Deinde in natale ſolum rediit, & pro Comitatu Habſpurg, & Ergowiæ defenſione & ceterarum ſuarum terrarum certamina multa habuit cum Swiceris, qui ſui erant omnes cum ſolo. ſed obſtinati contra naturalem Dominum ſuũ, eius præcepta & iuſſiones penitus ſpernebant, in tantum vt generoſus Princeps cogeretur arma, quæ in ſuos inimicos acuerat, in ſeruos proprios conuertere, & contra eos alios Principes concitare & communicare. Porro eo tempore Wenzeſlaus filius Caroli IV. regni Romani gubernacula tenebat, & inter alia, quæ geſſit, hoc recitatur, quod cum ciuitates imperii conquererentur de diuerſis grauaminibus & incommodis, colligauit eas omnes in vnam ligam per Alemaniam, in qua erat colligatus etiam Archiepiſcopus Saltzburgenſis, & quidam alii Domini, licet pauci. Ex hac liga ciuitates confortatæ contra inſultus Nobilium viriliter ſtare cœperunt, & non modicùm fauebant Swiceris rebellibus Dominis ſuis. Videbantur enim Swiceri & ciuitatenſes habere eandem cauſam colligandi & confederandi ſe, ſcilicet grauamina Nobilium, quanuis multùm diſſimilis eſſet colligatio. quia colligatio Swicerorum fuit conſpiratio ſine auctoritate Principis contra proprium Dominum: colligatio autem ciuitatenſium imperialium fuit confederatio ex ordinatione ſui ſuperioris contra iniuſtè moleſtantes. Ex hac autem ſimilitudine vtriusq. colligationis orta eſt amicitia quædam & fauor inter ciuitatenſes & Switenſes, non tamen ſecuta fuit confederatio inter eos, quia Imperator fortè non admiſiſſet propter alterius partis iniuſtitiam. Hæc ergo amicitia Nobilibus fuit formidabilis & moleſta, quia ſi ciuitatenſes confederati fuiſſent Switenſibus, extirpaſſent nobiles de Alemania. & ideo patiebantur nobiles, & præſertim Dux Auſtriæ à ſuis ſubditis moleſtabatur, in tantum ab inuocato auxilio nobilium, qui

Digitized by Google

met premebantur à ciuitatenſibus contra Swiceros bellare ſe pararet. Sed quemadmodum ab antiquo fieri ſolitum fuit, vt caſus magnorum Principum aliquo prodigio prænuntiabatur, ſic ante hoc Ducis prœlium præcurrerunt præſagia triſtia futurorum. Recitat Val. Maximus lib. 1. cap. 4. Memorabilium, quod *Rex Acho Lacedæmoniorum bellaturus cum Græcis, congregatis ſuis gentibus refectione grandi parata, cunctis ſuis armigeris diſcumbentibus in menſa Regis cunctis cernentibus non ſolùm ſemel, ſed iterum & tertiò vinum conuerſum eſt in ſanguinem ſtupentibus vniuerſis. Occaſione cuius Regem periclitaturũ vates prænuntiari dicebant*, prout in eodem bello diræ mortis iaculo ſuccubuit. Similiter, prout dicitur in Chronicis, *fluuius Tholoſæ ciuitatis viſibiliter mutatus eſt in ſanguinem*, & conſequenter eadem ciuitas paſſa fuit miſerabilem deſolationem. Sic etiam ante deſtructionem ciuitatis Ieruſalem tempore Machabeorum fuerunt prius viſa mirabilia in aëre, vt patet 2. Mach. 5. & tempore Chriſtianorum ante deſolationem eiuſdem ciuitatis per Titum & Veſpaſianum, vt habetur in hiſtoria eiusdem euerſionis. Eodem modo multa præcurrerunt ſigna funeſtum prœlium, de quo intendo. Nam iuxta caſtrum Mellingen illo tempore, quo Dux Lupoldus regionem gubernauit, in flumine Ruſa videbant incolæ erumpentem violenter cruoris riuulam ſegregatim in altum ſcaturientem. ſed quid ſignificaret prodigium, euentus rei oſtendit, quem non ſolùm terreſtria, ſed & cœleſtia corpora oſtendebant. Nam anno Domini M. CCC. LXXII. viſus eſt in Alemania circulus rubeus circa Solis orbem, & deprope comparuerunt duæ cruces notanter eminentes. Et eodem anno per cunctas Sueuiæ ciuitates imperiales homicidia, conflagrationes, & multa mala acciderunt. Et ſicut antiqui ex diſpoſitione & coniunctione ſyderum imaginabantur quædam animalia, vt ſcorpionem, cancrum, piſces, thaurum, capricornum, &c. quæ ſigna cœleſtia ſunt, quia tali tempore fit coniunctio ſyderum in modum cancri vel ſcorpionis, &c. Sic eodem anno, ſcilicet M. CCC. LXXII. quidam doctus Theologus Aſtrologizans vidit coniunctionem ſyderum, ſic ſe

Digitized by Google

ſic ſe habentem, ac ſi vir nudus cum armato horribili congrederetur bello, armatusq. ſuccumberet nudo. & hāc ſtellarum compoſitionem publicè prædicauit idem in imperiali ciuitate Thuricenſi. quid autem ſignificaret, prędicere non potuit, ſed ſtatim nona die menſis Iunii effectus manifeſtus declarauit. Anno enim præfato & menſe congregauit Dominus Lupoldus Dux Auſtriæ grandem nobilium exercitum, & ad reducendum Swiceros ad obedientiam debitam proceſſit. Swiceri autem, vti Domino ſuo inobedientes, venienti occurrerunt armati, & iuxta caſtrum Sempach congreſſum habuerunt, & horribili impetu pugnantes victoria Swiceris ceſſit, qui paſſim Comites, Barones, milites, & Nobiles proſternentes inter eos ipſum belli Ducem, & terræ illius Dominum Lupoldum crudeliter interfecerunt, vt manifeſtè pateſceret inferiora cōfigurari ſuperioribus, vt ſicut in ſyderibus nudus ſuppreſſit armatum, ſic in hominibus pauper & inermis populus proſterneret armatum & ſplendidum exercitum. Videtur quod Dux ille non adeò fideles ſeruos habuerit, ſicut Rex Dauid, qui cum vellet in periculoſum prœlium exire cum populo, dixit populus; *Non exibis nobiſcum, quia tu vnus pro decem milibus computaris. melius eſt enim nobis, vt ſis nobis in vrbe præſidium*, 2. Reg. 18. Et iterum 2. Reg. 21. iurauerunt ſeptem Principes Dauid volentis tranſire cum eis ad bellum, dicentes; *Iam non egredieris nobiſcum in bellum, ne extinguas lucernam in Iſrael.* & ibidem dicitur; *Dum Dauid cum ſuis eſſet in prœlio, ingens gygas Iesbidenob de Geth cum grauiſſima haſtæ nitebatur percutere Dauid. Sed Abyſag Princeps Regem protexit, & gygantem proſtrauit.* Hic verò in funeſto bello nobilis Princeps nec fuit domi retentus, nec in campo à ſuis defenſus, ſed à propriis vernaculis in proprio ſolo pro ſuo patrimonio truculenter occiſus, & de loco occiſionis deportatus & in Campo Regis ſepultus. Quis non turbetur de tam miſerabili occubitu tanti Principis? Dicitur enim quod dum percuſſus cecidiſſet in terram, nec adſtatim ſurgere poſſet pondere armorum grauatus, accurrit quidam viliſſimus Swicenſis cadens ſuper eum, & euaginato pugione quæſiuit

Digitized by Google

crebris punctionibus perfodere Principem, nec locum inuenit, quo nudum corpus tangere poſſet propter armaturam. videns autem Princeps vitæ periculum ſibi imminere, aperuit quis eſſet, ſperans vitam redimere. Sed vt Diabolicus homo ille audiuit hunc, quem tenebat, Principem eſſe, vt fera crudeliſſima deſæuit in Dominum ſuum, & pugione aliquas compagines armorum ſoluit & deprecantem Ducem interemit. Quis non indignetur iſti ſceleſtiſſimo homicidæ & crudeliſſimæ genti? Profecto *inhumanus Turcus, ferus Sarracenus, beſtialis Tartarus, atrox Arabs, vilis Aegyptius, inuidus Græcus, fellitus Iudæus* peperciſſet, ſecuraſſet, ſuis præfectis captiuum præſentaſſet Principem, & gloriam ac præmium reportaſſet, & pacem celerem terræ hoc faciens procuraſſet. Sed quia inhumaniter egit, atrociſſima ſecuta ſunt bella plurima, & multa milia hominum perempta. ſed & ipſe nequiſſimus homicida, imo principicida, ſtipendium iuxta ſuum meritum ſtatim accepit. Dum enim neſciretur, quis Principem occiderit, & de hoc miratio & murmur inter Swiceros eſſet, proſiliit ille maledictus principicida, homuncio ſtrumoſus & viliſſimus in medium, prædicens ſe publicè ſic & ſic Ducem interfeciſſe. Quem rapientes traditum tortoribus crudeli morte dilaceratum peremerunt in oppido Bernenſi. Sed improportionata vindicta eſt iſta, nec opinandum eſt rem ſic inultam tranſire, quin potius in totam illam peregrinam Swicerorum gentem deſæuitura eſt ira, ſed non niſi completæ fuerint iniquitates eorum, ſicut & de Amorræis dicitur. Porro in loco vbi fuſus eſt Principis ſanguis, anno reuoluto flos quidam creuit in calamo alto in modum lylii, non tamen erat lylium; ſed flos magnus miræ pulchritudinis & peregrinæ diſpoſitionis, cuius ſimilitudo prius non eſt viſa; eiuſq. figura habetur depicta in capella quæ in loco eſt. Simile refert Ouidius de Ebalide, qui & Iacinthus dicitur. hic dum eſſet cuiusdam Regis nobiliſſimi filius, in quodam interemptus prato, de cuius ſanguine flos naſcebatur mirabilis & delectabilis, & in ſingulis foliis ſyllaba prima ſui nominis fuit inſcripta, ſcilicet *Ia Ia.* Nec mirum, ſi tantæ nobili-

nobilitatis ſanguis terram fecundet, & florem ſpecioſum prodire faciat, quia ex natura ingenuitatis in vita & in morte inſolita efficiunt, & aliis hominibus ruſticoſis impoſſibilia. Legimus enim in Chronicis Comitum de Habſpurg, quod tantum donum gratis datum habeant, vt quicunq. ſtrumoſus aut gutture globoſus de manu alicuius Comitis de Habſpurg potum acceperit, mox ſanum, aptum & gracile guttur reportabit. quod ſepe viſum eſt in valle Albrechtztaal in Alſatia ſuperiori, in qua ſunt homines ſtrumoſi naturaliter, qui paſſim prædicto modo ſanabantur, dum vallis adhuc eſſet illorum Comitum vel Auſtriæ Ducum. Inſuper notorium eſt, & ſepe probatum, quod dum quis balbutiens eſt, vel impeditioris linguæ, ſi ab vno Principe de præmiſſis ſine alio quocunque ſuffragio oſculum acceperit, officium loquendi diſertiſſimè ætati ſuæ congruum mox patenter obtinebit.

Atque, ſi cui placet videre, quomodo etiam gentilibus nobilibus ante Chriſti incarnationem datum ſit inſolita operari, legat Valerium Maximum in primo libro cap. 3. & 4. &c. Audiui etiam à iuuentute, & hodie vulgus dicit, & fama publica eſt, quamuis ſcriptum non inuenerim, quod præfati Comites de Habſpurg ab vtero matris ſuæ crucem auream in dorſo habeant, hoc eſt, pilos candidos vt aurum in modum crucis protractos. Nec hoc mihi difficile eſt credere, cum Marcus Venetus in Itinerario ſuo ſimile ſe inueniſſe recitet. Perambulans enim XLV. annis regiones Aſiaticas, in Corzanorum regnum deuenit, cuius Reges, licet ſint ſub Rege Tartarorum, ſe tamen nobilores præ aliis terræ Regibus eſſe iactant ex eo, quia cum naſcuntur, ſignum aquilæ nigræ ſuper humeros ſuos de vtero matris ſuæ producunt, & per dies vitæ hoc imperiali ſigno ſunt inſigniti, & cunctis populis honorabiles & metuendi habentur. Nobiles ergo aliquo ſingulari dono à Deo inſigniti præter potentiæ & diuitiarum

præmi-

præeminentiam ſunt merito magis à plebibus honorandi, metuendi, ſupportandi, iuuandi, & tuendi. Iniuſtè ergo opponunt ſe Swiceri cõtra tam inſignes nobiles de Habſpurg, Duces imò Archiduces Auſtriæ. nec patietur Deus, cuius beneficiis præ aliis ditantur & gaudent, iniuſtas eorum impugnationes multas. Porro prædictus Dux occiſus fuit, non tam per inimicos interfectus, quàm per amicos ſuos neglectus. Non enim debuiſſent eum perſonaliter ad iſtum periculoſum conflictum in tam arto diſtricto inter montes admiſiſſe, nec exercitum induxiſſe, vbi non eſt niſi vel victoria vel mors, & nullus effugii locus. Debuiſſent etiam eum more fidelium militum circumuallaſſe, & nullo modo ſolum reliquiſſe; & tunc, etiamſi cunctos interfeciſſent, eum ſeruaſſent, & perpetuam pacem cum eo comparaſſent vel diuitias. Inſuper Principe interfecto debuiſſent omnes ſui bellum continuaſſe, & nouis exercitibus in principicidas irruiſſe, & filium eius Erneſtum, patrem ſereniſſimi Friderici III. Imperatoris hodie mundi, & auum glorioſiſſimi Regis Maximiliani nouiter coronati ſecum in bellum duxiſſe etiam in cunis iacẽtem. Accendiſſet enim pueri præſentia virtutem militum, commiſerantium puero iniuſtè patria & patre orbato. Simile enim legimus feciſſe Macedonas cum Illyricenſibus pugnãtes, qui in primo conflictu ſuccubuerunt Rege eorum perempto. Sequenti autem die Macedones collecto alio exercitu certamen inſtaurant, & infantem, ob cuius regnum iam certabant, ad bellum iacentem in cunis in campum tulerunt. Quo viſo tantus ardor inuaſit milites, quod quaſi leones facti fuerunt & hoſtes mirabili ſtrage percuſſerunt, victoriam non ſibi ſed puero aſcribentes. Habuit autem prefatus Dominus Lupoldus vxorem filiam Ducis Mediolani, & quatuor filios cum ea, ſcilicet Wilhelmum, Lupoldum, Erneſtum & Fridericum. Wilhelmus erat vir prudens, ſancta cum hoc habens deſideria. hic pro amore Dei periculosè ſe expoſuit, & mare tranſiens Dominicum ſepulchrum in Ieruſalem viſitare ſtatuit. & dum ingrediendo Venetias applicuiſſet, Dux Venetorum cum Senatu ei magnificè occurrit, ſuſcipiens eum

Digitized by Google

eum more magnorum Principum, & in eccleſiam ſancti Marci introduxit. & dum per locum ſtrictum eundum eſſet, vbi ambobus lateralis tranſitus non præſtabat anguſtia loci, Dux Venetorum prætulit Ducem Auſtriæ. qui retrahens ſe; *Non*, inquit, *fiat hoc: dignior eſt virtuoſa probitas ad principatum electa.* & alter; *Dignior eſt illuſtriſſima proſapia ex ſe ad principatum præfecta.* vnde poſt multa incola detulit accolæ conſueto more. Viſitatis autem locis ſanctis cum reueniſſet in regionem, & ſuperiorem Sueuiam peragraret, tantam habuit ſequelam nobilium & popularium, vt Dux Sueuorum diceretur, ſeq. Ducem Sueuorum ſcriberet. Secundus filius Lupoldus erat Dux. Lupoldus homo longus & magnus degens in ſuperiori Sueuia, & vxorem habuit filiam Ducis Burgundiæ, & ambo erant Ordini Prædicatorum bene inclinati & deuoti. Quare Duciſſa cum monialibus in Dyſenhofen frequens fuit. ad quam acceſſerunt deuotariæ monaſterii rogantes eam, vt promiſſionem dudum eis factam per vxorem Ducis Rudolfi compleret. Domina ergo promiſit & compleuit. Cum enim eſſet in oppido Enſisheim Baſilienſis diœceſis, & quadam die cum puellis & ſeruis ſuis in ſilua prope Enſisheim pro ſolatio euagaretur, venit ad vnum deſolatum monaſterium cum combuſta eccleſia, quam Anglici quondam, dum Alſatiam vaſtarent, combuſſerunt. Videns autem locum vacuum, & tamen ſatis religioni congruum, ſcrutinio habito quod Domini Canonici regulares, qui loci poſſeſſores fuerant, reædificare non intenderent, locum ad ſuas ſuſcepit manus Duciſſa illa deuota, & collapſam eccleſiam & monaſterii ruinas remouens, officinas clauſtri inſtaurauit cum conſilio reuerendi Patris Conradi de Pruſſia, primi reformatoris Ordinis Prædicatorum in prouincia Theutoniæ. Loco ergo aliqualiter aptato aſcendit Domina Duciſſa in Dyſenhofen, & inde tulit ſorores affectum & deſiderium ad regularem obſeruationem habentes, & duxit eas in locum præfatū, qui dicitur Schœnenſteinbach, & monaſterio incluſit. Inter quas erat vna dicta Claranna de Honburg, perſona celebris & religioſa, & adeò docta in artibus, vt li-

Z bros

Digitized by Google

bros S. Dionyſii legeret & intelligeret, q̃ in Prioriſſam primam illius monaſterii elegerunt. Hæc vitam artiſſimam incepit in eodem loco, & ſponte ſupra communes ſororum cõſtitutiones totalem clauſuram etiam quoad hominum conſpectum inchoauit cum aliarũ omnium aſſenſu & voluntate. Fuit autem monaſterium hoc incorporatum ordini Anno M.CCC.XCVII. per Bonifacium I X. ſub fratre Raymundo de Vineis Capuano Magiſtro ordinis, & fratre Vlrico Theobaldi Prouinciali prouinciæ Theutoniæ de conuentu Baſilienſi in capitulo generali eodem anno Franckofordiæ celebrato. Præfata autem Duciſſa Auſtriæ cõtulit illi monaſterio villas, prædia, & poſſeſſiones, & valde benefecit eis. Audiui autem ab antiquis, q̧ dum moniales adductas de Dyſenhofen, & de quibusdam aliis locis, incluſiſſet omninò cũ ſolemnitate in præſentia multorum Nobilium & fratrum, & Miſſam primam intus cãtaſſent, ſubordinauit domina, vt nemo rotam accederet, niſi ipſæ intus prius pulſarent. nihil autẽ adhuc intus habebant neq. ignem nec cibum nec potum. Et dum extrà omnes pranſi eſſent, adhuc illæ intus prandium mittendũ expectabant, ſed nemo illis dabat. Tandem adveſperaſcente die neceſſitate coactæ incluſæ pulſabãt. Statim autem accurrit Domina Duciſſa, dicens *quid peterent*? Et Prioriſſa; *Domina* inquit, *adhuc ieiunæ ſumus, & refici petimus propter Deum*. Ad q̃ Duciſſa; *Et quid eſt hoc, quod petitis refici corporaliter? nunquid non ſufficit vobis ſpiritualis refectio, & ſeculi ac totius mundi abdicatio*? Ad q̃ Prioriſſa ſimpliciter ſed prudenter reſpõdit; *Non poſſumus hic in mundo ſine corporali nutrimento viuere, nec ſpirituale poteſt ſine corporali & temporali ſubſiſtere*. Ad q̧ Domina ait; *Ex quo ergo non poteſtis ſine tẽporali ſubſidio ſpiritualiter viuere, neceſſe eſt, vos tẽporalia bona habere*. & produxit Duciſſa literas non paucarũ poſſeſſionum & cenſuũ & decimarum, & per rotam tradidit eis dicens; *Accipite*, inquit, *hæc temporalia, & ſpiritualiter viuite, & Deum pro domo Auſtria orate*. Cum magna autẽ gratiarum actione dona acceperunt. Domina autẽ pro eis prandium pingue extrà parari iuſſit, & miſit eis per rotã. A b illo tempore vsq. in hanc diẽ monaſterium hoc Dei gratia ſub ſingulari

degit

Digitized by Google

degit obſeruantia,& ab eo deriuatus eſt modus viuendi in regulari vita per totã noſtram prouinciam, quia præmium fuit in obſeruantia. Tertius filius Ducis Lupoldi fuit Dux Fridericus, Dominus in Pontina ſuper Comitatũ Tyrolim, & duas habuit vxores. Prima fuit Palatina Rheni: ſecunda fuit filia Ducis de Brunſwig, de qua habuit filiũ Ducem Sigiſmundum, qui hodie in humanis eſt, & eandem terram pacificè regit & poſſidet. Quartus filius eſt Dominus Erneſtus Dux, qui fuit ſtrennuus in armis & agiliſſim⁹ in haſtiludiis, torneamentis, & in omni re militari expeditiſſimus. Hic Dux duos habuit filios nobis in ſuperiori Sueuia optimè notos ex vxore filia Ducis Moſſauiæ. Vnus fuit Dux Albertus, alter Fridericus, cuius memoria in benedictione habundantiori erit. Ambos hos Duces ſepe vidi. Tempore autem, antequàm adoleuiſſent duo illi Duces, vt ab antiquis audiui, pater eorum Dn. Erneſtus vir prudens ex coniecturis conditiones amborum ſic accepit. Argentum vel aurum ante maſculos proiecit, iubens colligere & pro ſe retinere. Accurrentes autẽ iuuenes cum gaudio pecuniam collegerunt. Promptior tamen fuit Fridericus quàm Albertus in colligendo: & Albertus collectam pecuniam rurſum diſperſit familię, nihil ſibi retinens; Fridericus autẽ diligentiſſimè collectum argentum ſeruauit & tenaciter incluſit. Hinc Dux Erneſtus miratus oppoſitas fratrũ conditiones, vnum nimis largum futurum, alterum nimis tenacem iudicauit.

Anno M. CCCC. XI. cum Sigiſmundus Rex Vngariæ fuiſſet factus Imperator, dedit filiam ſuam vxorẽ Alberto Duci Auſtriæ, filio Domini Alberti Ducis, quẽ habuit ex Domina Iohanna de Holandia, & fuerũt nuptiæ maxima cum ſolemnitate celebratæ. Non autem loquor iam de Alberto, fratre Friderici, filio Erneſti; ſed de Alberto filio Alberti. Fuerũt enim ſucceſſiuè quinq. Alberti in vna linea. Nam Rudolfi primogenitus erat Albertus Rex Romanorum. & hic etiam habuit filium Albertum ſecundum; & ſecundus tertium; & tertius quartum; & quartus quintum & vltimum, qui filiam Imp. habuit, & poſt mortem ſoceri ſui fuit factus Rex Romanorum, ſicut patebit. Fuit autẽ hic Albertus Imperatori cariſſimus ac ſi fuiſſet proprius eius filius.

Digitized by Google

Porro anno Domini M.CCCC.XIV.conuocatum fuit magnum Concilium ad Conſtantiam propter maximum ſciſma in Eccleſia: quia erant tres Papæ, & omnes tres citati fuerunt ad concilium. Noluit autem Papa ille, qui reſidebat Romæ, Iohannes XXIII. dictus venire, niſi Dux Auſtriæ Fridericus filius Lupoldi Dominus Athiſi eum aſſecuraret, & ſecurè eum Conſtantiam ducere & educere promitteret. Cum autem ductu Friderici Ducis Conſtantiam veniſſet, ſubmiſit ſe concilio & humiliter iurauit ſtare. Sed Diabolo incitante eum, ſecretè requiſiuit ſuum ductorem Dominum Fridericum Ducem Auſtriæ, vt ſe educeret clandeſtinè, quia rigorem concilii ſuſtinere non poſſet nec vellet. Graue autem fuit Domino Friderico facere & educere eum contra concilium; graue etiam ſibi videbatur non tenere iuramentum, quod pręſtiterat Iohanni de ſecura ductione. In hiis autem vſus conſilio Domini Moguntini Archiepiſcopi accepit ſiniſtrum conſilium, quia prædictus Moguntinus tunc cum Imperatore diſcors erat, & ideo malum conſilium dedit, vt potius fidem Iohanni ſeruaret, & ſui in hoc honori conſuleret, quàm obedientiam concilio & fidelitatem Eccleſiæ. Quadam ergo nocte ductu Friderici aſcendit Iohannes Papa nauiculam cum paucis, & in ciuitatem Scafhuſen per Rhenum feſtinè traiectus à Friderico Duce Auſtriæ ibi ſeruatus eſt. de cuius receſſu magnus planctus & miſerabile lamentum in concilio fuit propter Eccleſiæ periculum, non tamen ideo fuit diſſolutum. In iſta turbatione commotus Imperator Sigiſmundus & omnes ibi congregati, contra Dominum Fridericum Ducem Auſtriæ Switenſes aduocauerunt, & eis auctoritate concilii in pœnam Friderici totam regionem Argowiæ cum omnibus oppidis, caſtris, & villis dederunt, imperantes eis vi armorũ omnia illa capere. Audiens autem hoc Dux Fridericus, in pœna intellexit ſe malo deceptum conſilio, & Iohannem Papam in Burgundiam aufugere conantem & iam actu fugientem inſecutus eſt, & eum cepit ſacroq. concilio præſentauit, quem Imperator & concilium recluſerunt in caſtro Epiſcopi Gotlieben, & pœnitentem

Digitized by Google

rentem Fridericum Ducem ad gratiam ſuſcepit Imperator, & donationem factam Swiceris reuocauit, eiq́. Argowiam reſtituit. Sed Swiceri non impigri, vti alienorum bonorum cupidi, iam regionem inuaſerant,& ſuas ſedes in ea collocauerant, quas propter reuocationem illam dimittere nolebant. Et ita domus Auſtriæ ab illo tempore vsq. in hanc diem caret terra ſuæ natiuitatis: quo iure, perdendat vir prudens. Nam antequam terram caperent Swiceri, peruenit ad eos reuocatio. qua non obſtante nihilominus caſtra, caſtella,& oppida oppagnabant & capiebant, & ea quæ fortia erant, deſtruebant, vt caſtrum Baden ſupra oppidum in monte, quod penitus deſtruxerunt, & vetuſtiſſimas literas de regionibus illis, quæ erant Ducum Auſtriæ, acceperunt in arce illa repertas. Et inter hæc locus originis ſpectabilium Auſtriæ Ducum Habſpurg, in manus & poteſtatem deuenit miſerabilium ruſticorum Swicerorum. Sed & Kyburg caſtrum impignoratum fuit per duos Comites fratres de Kyburg conſanguineos Comitum de Habſpurg, & ipſi in Tunis caſtro & oppido degentes non vt fratres, ſed vt inimici ſimul viuebant quaſi depauperati. Vnde creſcentibus calamitatibus vnus germanum ſuum interfecit, quod Bernenſes cernentes fratricidam eiecerunt,& Comitatum Tunenſem poſſederunt vsq. hodie; ſicq́. genealogia Comitum de Kyburg euanuit. Inſuper oppidum Schafhuſen fortiſſimum per Ducem Auſtriæ cuidam nobili fuit pro ſumma pecuniæ impognoratum. Ciues autem oppidi impignorationem ægrè ferentes collectis pecuniis oppidum ſuum redemerunt, ſeq́. cum Swiceris federauerunt.

Anno Domini M.CCCC.XXXVII. poſtquam Sigiſmundus Imperator XXXVII. annis regnauit, anno quarto poſt coronationem ſuam imperialem, ſciens ſibi mortem vicinam iuſſit Imperatricem recludi, ne aliquid machinaretur, & omnia regna ſua ac alios principatus vbicunq. vnicæ ſuæ Dominæ Elizabeth eiusq́. marito Alberto Duci Auſtriæ ex teſtamento legauit, quamuis prius per auream bullam ordinauerat filias Regum Bohemiæ non ſuccedere ſicut filios. & in lecto extremæ ægritu-

Digitized by Google

dinis iacens, ambaſiatores miſit in Bohemiam & Principibus ac præfectis cōmendauit filiam reginam & generum ſuum Albertum Regem. Sic mortuo Sigiſmundo ſucceſſit ei in regno Bohemiæ Albertus Dux Auſtriæ. Eodem anno idem Albertus electus fuit in Regem Hungariæ. Poſthoc congregati Principes Electores pro Romanorum Rege eligendo, eū Regem Bohemiæ Hungariæ, & Ducem Auſtriæ Albertum elegerūt in Regem Romanorum anno Dom. M.CCCC.XXXIII. Erat enim vir optimus & omnium virtute plenus, quo apud Franckfordiam omnium ſuffragiis ea opinione & virtute electus fuit, vt eius imperio & principatu orbis felix diceretur, cuius rerū bene geſtarum magno cœlo & immortalitate dignus erat. Magnus erat zelator Eccleſiæ & fidei. vnde multa glorioſa bella geſſit contra hæreticos. Poſtea in Vngariam conuocauit exercitum ingentem volens procedere contra Turcos, ſed dyſenteria diſſolutus ventris profluuio mortuus eſt. Hunc autem fluxum dicunt ſibi per inſidiatores procuratum, vt moreretur. Dereliquit autē filium paruulum Ladiſlaum omnium paternorum regnorum heredem. Hic pulcherrimus & optimorum morū iuuenis Rex Bohemiæ, Rex Vngariȩ, Dux Auſtriȩ cū filiam Regis Francorum ſibi deſponſaſſet miſiſſetq́. ſolemnes nuntios ad traducendā ſponſam in Pragam, vbi ſtatuit ſolemnes nuptias celebrare, perfidia hæreticorum & dolo veneno extinctus eſt per vxorem, ſicut fertur, Ieorii, qui poſtea ei ſucceſſit in regno. De cuius morte tota conturbata eſt Alemania, imo omnis Europa, quia ſalutem terræ per eum fieri omnes ſperabant. Non vidi in vita mea tam vniuerſalem planctum ſuper aliquo mortuo, ſicut ſuper illo iuuene. Nam ego ipſe tunc iuuenis exiſtens de morte eius dolui plurimùm, quia videram per Photzheim nuntios eius cum magna pompa properare in Franciam ad ſponſam tollendam; ſed poſt paucos dies ſequebantur alii nuntii triſtes, qui reuocare omnia volebant propter extinctionem Regis. In illo Ladiſlao defecit vna linea genealogiæ Ducum Auſtriæ ab Alberto II. deducta in Albertum III. ab eo in Albertum IV. & vlterius in V. de quo in præ-

fatum

Digitized by Google

ſatum Ladiſlaum, & ibi ſtetit. Alia tamen linea deducta ab eodem Alberto II. in Lupoldum, de illo in Erneſtum, de iſto in Fridericum, de Friderico in Maximilianum, & de Maximiliano in Philippum; & hæc ſanguinis nobiliſſimi traductio per auream vsq. hodie decurrit venam perhenni, optamus, manſura tempore, &c.

CAPVT XVI.

De Diuo Friderico Duce Auſtriæ, Imperatore, & eius bello cum Suiceris.

FRidericus III. huius nominis Imperator, Auſtriæ Dux, Erneſti filius, anno Domini M. CCCC. XL. omnium ſuffragiis Cæſar creatus imperauit vsq. in præſens annis LIIII. Verùm ſciſmate prohibente vsq. ad Nocolaum V. diſtulit coronari. Tandem verò Leonora Luſitaniæ ſiue Portugalliæ Regis filia & Alphonſi Regis nepte, vxore ducta vnà cum eadē anno ſalutis noſtræ M.CCCC. LII. die IX. Martii Romam veniens maximo cum gaudio & apparatu à Nicolao Pontifice benedictis præmiis nouis nuptiis imperatoria corona donati ſunt in ſancti Petri baſilica. Quo facto dum ad ſanctum Iohannem in Laterano proficiſceretur, ex more in Adriani ponte multos auratos creauit milites. Abiens inde cū vxore Neapolim viſendi Alphonſi Regis cauſa, maxima pompa & ſumptuoſo apparatu ſuſceptus eſt. Rurſumq. mari Romam rediens iter in patriam ſtatim arripuit, quia intellexerat quoſdā Principes res nouas in Alemania moliri. Porro Franciſcus Mediolani Dux Imperatorem per legatos ad coronam ferream Mediolani ſuſcipiendam (vt mos erat) inuitauit, ſed rennuens alia via profectus eſt, veniensq. Ferrariam Galeacium ipſius Ducis filium miræ pulchritudinis adoleſcentem ingenti apparatu obuium habuit. cuius eleganti & ſuaui oratione Cæſar allectus ſuſceptis eius muneribus illum auratum equitem creauit, & à ſe collaudatum dimiſit. Veniens autem in

Alema-

Digitized by Google

Alemaniam,quantum potuit, pacem reparauit. Fuit autem Imperator ille,& hodie eſt vir pacificus,quietus,& patientiæ ſingularis, & prudentiſſimus,cum ſilentio & quiete multa vltra modum diſponens per orbem. Eſt etiam deuotiſſimus in diuinis officiis,quottidianus eccleſiaſticis perſonis, affectus religioſis,bonis totus inclinatus, moribus compoſitus, & in cibis & potu & ſomno valde ſobrius.& quicquid de viris bonis dici conſueuit, illi Imperatori ſine fictione attribui poteſt. De duobus tantum vulgus eum defectibus inculpat, dicens eum eſſe tardum & tenacem. Prudentes tamen iudicant tarditate ſua pacem fouiſſe, & ciuitatum diuitias creuiſſe. Tenacitate verò ſua futuris temporibus malum prouiſum eſſe,& theſauros eius pro Repub.ſeruari putant. Suo tempore dum eſſet Rex,fuit ſciſma magnum in Eccleſia inter Eugenium & Felicem,quod ſedecim annis durauit.ad cuius ſciſmatis diſſipationem plurimùm laborauit,& vsq. in finem cum Eugenio ſtetit; & quanuis perſonaliter Baſileæ in Concilio non fuerit, ſententiæ tamen ſuæ ibi efficaciter operabantur ad eccleſiæ pacem. vnde omnibus temporibus ſui regiminis nunquam ab Eccleſia receſſit, & cum octo Papis,ſub quibus fuit,pacem habuit. Defuncto Papa Calixto III. Æneam virum eloquentiſſimum,qui ſuus fuerat Cancellarius,in Papatum promouit. Paulum II. Papam,virum valde magnificum Romam petens adiit, cum quo longum & ſecretiſſimum colloquium habuit.& niſi Deus Paulum Papam de medio citiùs tuliſſet, opinantur multi,Italiam in aliud regimen redactum, & Remp. Eccleſiæ emendatam. Dietas & Principum conuocationes Nurembergæ & Ratiſponæ habuit pro bono & pace Eccleſiæ, & contra Turcorum & hęreticorum incurſus ſollicitus exſtitit. Inſuper tractatus multos habuit cum ſuis, & multò plures cogitatus ſuæ mentis,qua via hereditatem ſuam paternam,quam Swiceri vſurpauerunt, redimiret, & ſanguinem aui ſui Lupoldi in eis vindicaret.egit quod anno Domini M. CCCC. XLIIII. Venit igitur in terram noſtram illuſtriſſ. Delphinus Regis Franciæ primogenitus cum innumerabili multitudine Armiacorum & omnium

Digitized by Google

omnium occidentalium regnorum populis. Erant autem Swiceri in obſidione ciuitatis Thuricenſis & caſtri Vaſpurg prope Baſileam. Audientes autem Swiceri populum alienum contra ſe aſcendere, electiſſimorum ruſticorum collegerunt nouum exercitum & tanquam deuoraturi Delphinum cum ſuis aſcendentibus iuxta Baſileam vrbem occurrunt in loco Leproſorum ad ſanctum Iacobum. ibi ergo congreſſione facta hoſpites illi terræ noſtræ impetu facto in Swiceros primum cornu eorum conterunt, & eo confracto cædere ſequentem populum incipiunt continuè à mane vſq. ad veſperam, & quatuor milia Swicerorum proſtrauerunt. Multi autem de Swiceris fugæ præſidium quærentes in habitacula leproſorum ſe receperunt, quod ſcientes Armiaci igne ſuppoſito capellam plenam Swiceris & habitacula incenderunt & crudeliter cremauerunt, ſicq. eos de igne temporali ad ignem gehennalem transmigrare compulerunt, ſicut Sodomitis accidit. Et ita iuſto Dei iudicio factum eſt, vt filii eorum orphani fierent, & vxores viduæ, qui orphanos & viduas multas conſtituerant. Porrò poſt menſem à cæde prædicta, dum locus certaminis pro leproſorum reductione mundaretur, apertum fuit cellarium quoddam ſub cineribus, in quo centū minus vno ſtabant exanimata Swicerorum integra corpora compreſſa, quorum animas extorſerat timor amariſſimæ mortis & fumus ſuffocans, ſicq. tabefacta ſtabant corpora vt idola in ſtuporem omnium videntium & ammirantium. Dicitur etiam, quod in ipſo conflictu Swiceri videntes ſe paſſim interfici, ignem grandem fecerunt, & corpora ſuorum infectorum iniecerunt comburentes, vt numerus cæſorum maneret incertus. Porro finito prœlio cum iam omnes receſſiſſent, religioſi viri de monaſteriis de Baſilea exeuntes diſperſa corpora per campum collegerunt, & ea in cemiterio ſancti Iacobi ſepelierunt, vt per omnia pœna correſponderet culpæ. Pro quo pulchrè conſiderandum, quod Carolus Magnus ſanctum Iacobum Apoſtolum præ omnibus ſanctis coluit, vt habetur in eius legenda, & eius tempore ipſo procurante peregrinatio S. Iacobi inſtituta fuit.

AA His

Digitized by Google

His Carolus diuerſas hinc inde conſtruxit ſancti Iacobi eccleſias extra oppida, vt illi qui non poſſent viſitare ſancti Iacobi limina in Compoſtella, ſaltem exeuntes in illas eccleſias inuocarent ſancti Iacobi patrocinia. Idem Imperator Swiceros tranſtulit de vltimis Saxonum regionibus in hæc montana, quæ incolunt. Cum ergo Swiceri per Carolum miniſtrum ſancti Iacobi ſint de regione prouiſi, & in contemptum ſancti Iacobi & Caroli oppidum Thuregum impugnarent, & ciues Thuricenſes in capella ſancti Iacobi per Carolum fundata funderent & occiderent anno M. CCCC. XLIII. ſuſcitauit Deus Delphinum de ſtirpe Caroli, qui gentem refugam & Carolinis legibus contrariam & Carolo periuram in loco S. Iacobi perimeret anno ſequēti, quod ipſi apud Thuregum idem fecerāt ad ſanctum Iacobum. Ambas illas eccleſias extra portas Thuregi & Baſileæ Caroli deuotio in honore ſancti Iacobi inſtituit, & Thuricenſem ciuitatem ſibiipſi quodammodo dedicauit, ædificans eccleſiam collegiatam in loco Felicis & Regulæ martyrum, eamq́. optima prouiſione cleri dotauit. Qui Carolus videns per Swiceros ruſticos enormiter anguſtiari & grauari ſuos ciues Thuricenſes apud Regem regum, in cuius palatio æternaliter militat, ſui caſtri nobilis impetrauit liberationem per ſuum ſucceſſorem nobilem Delphinum, per quem Deus vltionum Dominus liberè egit. Nimis enim & vltra metas humanæ bonitatis in Thuricenſes exceſſerant accipiendo ſigna inimicorū, quod nunquam licet: ſicut nec licet quod Notarius vtatur alterius Notarii ſigno, aut aliquis alterius ſigillo illo neſciente vel nolente, cum hoc ſit crimen falſi, vt ff. qui teſta.fac.poſs. ad teſt.§. ſi quis ex teſtib. & l. pen.&d.cap.ſignificauit, de app.&Spec.de inſt.4.di.§.poſtremo ver. Et eſt ſimile crimen Iudæ crimini, qui Chriſtum ſignis amicitiæ quatuor in mortem dedit, ſcilicet amplexando, oſculando, ſalutando, Rabi nominando, Matth.27. Sic & Ioab fecit 2. Reg. 20. effundens ſanguinem belli ſigno pacis, propter quod occiſus eſt 3. Reg. 2. Et Achot portans munera ſignum amicitiæ Regi Eglon interfecit, Iud. 3. Cum his ergo fallacibus ſignis aſſum-

ptis

Digitized by Google

ptis deceperunt ciues Thuricenſes, & interfecerunt. & præter hanc crudelitatem aliam, cuius ſimilẽ nusquam legi vel audiui, exercuerunt. Nam inter conciues cecidit etiam inſignis vir Rudolfus Stuſs bellator ſtrennuiſſimus actu Magiſter ciuium Thuricenſium. Quem dum Swiceri adhuc palpitantẽ & ſemiuiuum reperiſſent, gladio ventrem eius aperuerunt, & de penetralibus corporis cor eius integrũ euulſerunt, & in nobilis humanæ conditionis contemptum cum corde illo calciamẽta & ocreas perunxerunt more ſutorum & tanquam beſtiales & agreſtes gentes inteſtina iam morientis contrectauerunt propter mordaciſſimam inuidiam ad virum, quem ſciebant domui Auſtriæ fidelem & nobilibus omnibus acceptabilem. Et hæc ſcribuntur atq. recitantur ad perpetuam eorum infamiam. etſi ipſi dicunt, Inimici noſtri hæc dicunt, ideo nullum eſt eorum teſtimonium. Ad hoc reſpondetur, quod in hoc caſu *hoſtis contra hoſtem teſtis eſſe poteſt, qui aliàs regulariter refutaretur in caſu quo negaretur*, vt de teſtib. quotiens. & ꝙ hoſtis poſſit eſſe teſtis, probatur per ea, quæ leguntur & notantur in c. veniens, 2. de teſtib. in fi. & alibi ſepe. Grandis infamia incurritur, dũ quis illegitimè prœliatur & iura prœliantium transgreditur, vt Swiceri fecerunt ante Thuregum cum fallacibus ſignis, quod Turci bellantes contra Chriſtianos non facerent, quia eſt iniuſtiſſimum; ideò puniti ſunt etiam in ſeipſis. Nam dum Thuricẽſes proſtrauiſſent, & ſe ad propria redire diſponerent, ſecuti ſunt illi Swiceri, qui in cauda exercitus fuerant locati, quibus nihil de aſſumptione falſorum ſignorum conſtabat. Hii ergo videntes ſocios rubeis crucibus ſignatos æſtimabant inimicos, & vibratis lanceis & gladiis cædere cœperũt ſuos & plures occiderunt. propter quod ortum fuit inter partes eorum magnum diſcidium, quod vix poterat ſedari. Puniti ſunt etiam à Delphino, vt dictum eſt, quem adduxerat in eorum correctionem illuſtriſſimus Dux Auſtriæ Fridericus nunc Romanorum Imp. cui ciues Thuricenſes conqueſti fuerãt, quod propter domum Auſtriæ per Swiceros anguſtiarentur, eo ꝙ ei federati eſſent. ſiquidem Thuricenſes ligam perpetuam fecerant cum

Digitized by Google

illuſtriſſima domo Auſtriæ Ducum, cum expreſſa conditione, vt ligæ, quam prius habebant cum Swiceris, non deberet præiudicare. Nam expreſsè cauebatur in literis Swicerorum ſuper liga illa confectis, vt Thuricenſes poſſent ſe liberè cum aliis quibuscunq. confederare, prout proximè Bernenſes fecerant, qui ſaluis ſaluandis cum Baſilienſibus ligam fecerant. Timentes autem Swiceri prædictam ligam cum Domo Auſtriæ factam in futurum poſſe eis nocere, conabantur per vim, cum de iure non poſſent, ligam diſſoluere. vnde ortæ ſunt inter Thuricenſes & Swiceros mortales diſcordiæ, cum tamē Thuricenſes nihil egerint contrarium ligæ, quam cum eis ante centum fecerant annos. Sic enim liga antiqua Thuricenſium cum Swiceris erat firmata, vt protunc quando facta fuit, non poſſet videri modus diſſolutionis eius, eratq. membrana grandis, & eſt hodie cum inſcriptis conditionibus ligæ, quæ ſigillata eſt ſigillis omnium partium confederatorum, & ſemper de decennio in decennium coram congregatis partibus legitur publicè, & iuramentis nouis ratificatur. In eisdem autem chirographis patenter eſt cautum, quod quælibet vniuerſitas dictæ ligæ ſeorſum ſalua priori confederatione cum quibuscunq. Principibus aut communitatibus ſimiliter ſe confederare poſſit. Sic ergo communitas populi Thuricenſis nuper ſe cum illuſtriſſima domo Ducum Auſtriæ confederauit & perpetuò colligauit, & iuramentis confirmauit, prout ex priori conuentione facere potuit, & iuri rationiq. congruit. Nam Iudas Machabeus & communitas Iudæorum in Ieruſalem confederationem fecerunt cum Romanis ſine præiudicio conuentionum cum vicinis Principibus, vt habetur 1. Machab. 6. Et hoc idem ibidem cap. 14. & 12. & 2. Machab. 11. & hodie licet, vt legitur & notatur 11. q. 1. ſi qui clericorum; & clarius ibidem per Archidiacon. ſed clariſſimè per eundem de ver. ſig. conſtitutio. lib. 6. in gloſ. Hiis omnibus non obſtantibus Swiceri contra Thuricenſes diſplicentiam geſſerunt, & vt Thuricenſes illam nouam confederationem rumperent, aut coram ipſis iuri parerent, vt dicere poſſent Thuricenſes illud; *Inimici*

noſtri

noſtri ſunt Iudices, Deuteron. 32. aut contra eos tanquam contra inimicos & violatores federis arma ſumere parati eſſent. Thuricenſes autem voluntariè ſe obtulerũt de ſtando iuri coram conſulatu Solodorenſi & Bernenſi & aliarum ciuitatum imperialium. Sed de hoc Swiceri minimè contenti grauiſſimas & hoſtiles inuaſiones Thuricenſibus intulerunt contra conditiones & pacta dudum fideliter iurata & in literis contenta, & ipſorum oppidum obſederunt, & ſuburbia, villas, poſſeſſiones, & domus extra incenderunt, & in Thuricenſium terra monaſteria & religioſorum loca, eccleſias collegiatas & parrochiales ac capellas numero XXIIII. ignis voragine conſumpſerunt, & miſerabiliter eccleſiaſticas perſonas tractauerunt, vinculantes, compellentes, & cruciantes; ſicq. Swiceri iuris ordinem & iuſtitiæ rigorem non ferre potentes, bellum in quo ſpem fixerunt violenter, contra quoſcunq. præmiſſerum occaſione conſtanter elerunt, quod per annos IX. & vltra durauit interuenientibus interdum treugis. Et illo Thuricenſi bello vltra octo milia ruſticorum ſucceſſiuis actibus perdiderunt: de parte verò aduerſa Ducatus Auſtriæ & Thuricenſibus vltra octingenta virorum nunquam ſuccubuerunt, qui tamen, vt eſt ſpes noſtra & ſuperiùs declaratũ, feliciter deceſſerunt, quia iuſtiſſimè pugnauerunt: Swiceri autem quia *iudicium & iuſtitiam refugerunt, apparet eos de iuſtitia diffiſos eſſe*, 11. q. 1. Chriſtianis. adhoc 3. q. 9. decernimus. *& fugiens ob timorem accuſatus pro condemnato habetur*, vt dicit l. ff. de bo. lib. ſi in liber. & in authent. de exhib. reis, §. ſi verò quidam, col. 5. legitur & notatur, quod *fuga accuſat fugientem*, vt hic. Nam ipſi Swiceri tam contumaciter iuſtitiæ nec non iuris ordinem fugerunt, quod ſe reos coram Deo & hominibus reddiderunt patenter. Dum ergo vtraq. pars læderet, & quottidie læſionem acciperet, & terra multis annis in vertigine bellorum volueretur, tandem non poterant nec iſti nec illi ſuſtinere, & collatione habita per mediatores inter Thuricenſes & Swiceros, viſum eſt prudentibus, vt declaratio fieret & finalis concluſio, an Thuricenſes abſolutè deberent cum Duce Auſtriæ eſſe, vel an Swice-

Digitized by Google

ris deberent adhærere abſolutè,& ligam cum domo Auſtriæ reſignare. Non enim fuit poſſibile hic & ibi amicum eſſe,quia nemo poteſt duobus Dominis ſibi contrariantibus ſeruire. Tanto enim odio erant Swiceri nobilibus,vt dedignarentur partem cum eis in aliqua re habere:& vice verſa Swiceri adeò amaricati erant contra nobiles, & præſertim contra domum Auſtriæ, quod non poterant nec nomine audire. Vnde ſi quis in illo tempore in aliquo loco Swicerorum bona locutus fuiſſet de Ducibus & nobilibus, vel aliquo verbo aut ſigno oſtendiſſet ſe de parte vel fauore eorum, fuiſſet ſine iudicio occiſus. & tantum erat odium,quod in tota terra Swicerorum nullum ſuſtinebant pauonem,pro eo quod Duces Auſtriæ in galea habent pauonis caudam. & ſi quis in pileo geſtaſſet pauonis pennam, ſine interrogatione fuiſſet interfectus à proximo Swicero ſibi obuiante. Audiui ſepe,quod quidam Swicerus ſedens inter ſocios ad menſam ante ſe habuit vitrum vino plenum: ſol autē ſplendens ad vitrum reſplendentiam facit ab alia parte in modum pennæ pauonis,præſertim ſi vitrum eſt puſtulis reſperſum. Quidam de aſſidentibus cernens reſplendentiam, dixit ſine præmeditatione; Ecce bene formata & pulchra penna pauonis.quod cernens Swicerus exemit gladium, & vitrum cum blaſphemiis, maledictionibus cædens in multas comminuit particulas. Sed & arma Ducum Auſtriæ depicta in parietibus abraſerunt in eccleſiis & hoſpitiis. Ita quod illæ duæ partes erant extremæ contrarietatis, & quia ciuitas Thuricenſis quaſi in medio vtriusq. partis ſita erat, anguſtiabatur ab vtraq. nec poterat eſſe neutralis. Conſtitutum ergo eſt per mediatores, vt Thuricenſes duos de ſuis ciuibus eligerent, & Swiceri etiam duos, & Dominus Dux Auſtriæ vnum virum neutralem, qui nec eſſet Swicerus nec Thuricenſis nec Auſtralis, ſed arbiter rationabilis, & ille auditis cauſis vtriusq. partis deberet ſententiam ferre, & Thuricenſes illi vel iſti parti abſolutè adiudicare. Electis ergò viris, vt dictum eſt, dedit Dux Auſtriæ ciuem vnum de Auguſta,* dictum N.de Arga,nulli parti ſuſpectum,nec ipſi Principi notum ſingulariter,

Petrus de Argovv, *Stumpſio.*

lariter,& in ipſum virum Princeps, Thuricenſes & Swiceri compromiſerunt. Vir autem ille auditis partibus & omnibus penſatis iudicauit probono pacis eſſe neceſſarium,quod Thuricenſes abſolutè in confederatione Swicerorũ eſſent,concludens Thuricenſes cõfederatis iungi nouis iuramentis ſub quibusdam nouis conditionibus. Vt autem hæc concluſio Thuregi audita eſt, quantus ortus ſit planctus & vlulatus in plebe, murmur & triſtitia,non facile dixerim. Nam & ego puerulus fortè VIII. vel IX.exiſtens annorum fleui,cum tamen extra Thuregam eſſem in Dyſenhofen,audiens Thuricenſes Swiceros fore factos,quia omnib. ſtupor fuit tã ſubita mutatio de extremo in extremum, vt Thuricenſes dicerentur Swiceri. Omnes enim communitates iunctæ Swiceris cum eis nomen communicant, & Swiceri à villa Swiz nominantur. ſicut totum regnum Bohemiæ & Marchionatus Morauiæ ab vna ſola perſona Iohanne Huſs Huſſitæ dicuntur per vniuerſum mundum, ita adhærentes Switenſibus dicuntur Swiceri. Poſt cõcluſionem ergo datam venerunt Swicerorum communitates Thuregum & iuramenta à Thuricenſibus acceperunt,ſicq́. manſit Thuricenſis ciuitas in federe Swicerorum vsq. in hodiernum diem. Multa autẽ obprobria & improperia ſuſtinuerũt Thuricenſes à communi vulgo per totam Alemaniam propter illam transmutationẽ, & vbiq. periuri diffamabantur & fractores federis.in quo tamen,vt præcedẽtia demonſtrant,eis iniuria fit. Sed & nobiles conabãtur Thuricenſes cũ Switenſibus diſcordare,& eos contra ſe inuicẽ concitare. Vnde poſt confederationẽ Thuricenſium cum Suiceris in quadam nobilium cõuocatione erant præſentes Thuricenſes cũ quibusdam Switenſib.poſtulantes à Duce Auſtriæ quosdam centenarios flor. quos ſibi conceſſerant. Surrexit autem coram omnib. Thuringus ſenior de Halwil,dixit Swiceris,aſſiſtentibus Thuricenſib. Ecce vos Swiceri aſſiſtitis nũc Thuricenſib.ad poſtulandam pecuniam,quam Thuricenſes ipſi conceſſerunt Dn.noſtro Duci ad perdendũ vos in pſonis & rebus. hiis verbis volens reddere Thuricẽſes Swiceris odioſos,& vt deſiſterẽt à poſtulatione pecuniæ

qui conſulem facit Auguſtanum.

Digitized by Google

pecuniæ. Hiis & aliis iniuriis indurati fuerunt Thuricenſes & amaricati contra Nobiles, ſicut olim Swiceri ſimul cum ipſis exorbitare cœperunt in multis. Multa autem mala orta fuerunt in terra propter Ducis Alberti fratris Imperatoris prodigalitatem, & paſſim occupabant Switenſes oppida & loca Ducum Auſtriæ, quia Dux Albertus ſtipendiarios milites non poterat inuenire, vt eis reſiſtentiam faceret, nec fortunatus in bellis fuit, & ita multa perdidit. Conſiderans autem Imperator Fridericus fratrem ſuum Albertum Ducem deficere, & ſub eo rem non proſperari, reuocauit eum in Auſtriam, & Duci Sigiſmundo Domino Atheſis terras ſuperioris Sueuiæ, Alſatiæ, & Briſgaudiæ commendauit. Erat autem Dux ille Sigiſmundus homo magnificus & valde pius, conferens nobilibus & ſibi familiaribus quæcunq. ab eo petebant, & nonnunquam ob id ſeipſum & curiam ſuam ſpoliabat. Sed & mulieribus vltra modum inclinatus nullam à ſe dimiſit niſi magnificè remuneratam, propter quod iuuenculæ vltrò ſe inferebant conſentientes ei paſſim, ſcientes quod cum nudæ ac pauperes ad Principem ingrederentur, non niſi plenæ & dominæ emittebantur. imitabatur in hiis actibus Salomonem quodammodo & Aſſuerum Reges. Verùm vnam habuit vxorem Dominam Helienoram filiam Regis Scotiæ ſibi matrimonio iunctam, quæ erat mulier deuotiſſima & ſancta, quæ nunquam credere voluit dicentibus Principem adulterum, & ſine prole defuncta eſt. Poſt hoc cum eſſet iam decripitus, ſuaſus à nobilibus inuenculam duxit filiam Ducis Saxoniæ Alberti, cum qua hodie viuit. Cum ergo Dux ille Auſtriæ Sigiſmundus terram illam regendam ſuſcepiſſet, cauſam bellandi nemini dedit, quia rebus bellicis minùs aptus erat, pacem cum voluptate deligens. Alii tamen res ſuas perturbantes eum ad ſe defendendum excitauerunt, & præcipuè Swiceri, qui multa oppida & pagos eius dominio ſubtraxerunt, præſertim tempore Pii Papæ, qui dedit eis auctoritate Apoſtolica poteſtatem vndiq. inuadendi terras ſuas, pro eo quia Dominum Iohannem de Cuſa Cardinalem captiuauerat, propter quod multa ſuſtinuit Dux ille, quia ipſe

Digitized by Google

ipſe cum tota terra ſua interdictus fuerat, & omnes eius territorium pertranſeuntes, pœnis eius includebantur. Cum autem Dux Sigiſmundus videret, quod terram protegere non poſſet ab incurſibus Swicerorum, inuocauit Principes, ſed non inuento auxilio impignorauit terrã Carolo Duci Burgundiæ, & conſequenter res gerebantur, ſicut patet ſupra. Et ſic res Ducis Auſtriæ & Swicerorum pacificata fuit in tantum, vt Dux de Pontina Thuregum veniret, & beatam Virginem in loco Heremitarum viſitaret. Fuit autem ille Sigiſmundus adeò largus & credulus, quod totam Athiſim & terram ſuperioris Sueuiæ perdidiſſet, ſi induſtria Friderici Imperatoris non fuiſſet præuentum, vt ſequentia docebunt.

CAPVT XVII.

De Friderico III. Imperatore, & eius factis ſingularibus.

DE glorioſiſſimo Imperatore nunc propriè agendum. Hic, vt dixi, habuit patrem Ducem Erneſtum, virum ſtrennuiſſimum, qui anno Domini M.CCCC.XIIII. transfretans mare Ieroſolymam petiit, & cum proſperè reueniſſet in Auſtriam, in Schadwiena iuſſus fuit expectare quouſq. populus congregaretur ad inducendum eum cum condigna ſolemnitate in Wiennam. Dum autem ibi eſſet expectans, mutato habitu ruſticoſam induit tunicam, & in nocte exiens de Schadwien ad Nouam ciuitatem cucurrit ad vxorem ſuam, quæ ibi morabatur, & illa nocte cum eã dormiuit cunctis ignorantibus, & clam manè receſſit, & in Schadwien ad exercitum turbatum reuenit. Porro Domina Duciſſa eadem nocte concepit, & anno Dom. M.CCCC.XV. in die ſancti Matthæi filium genuit, eumq. Fridericum nominauit. Eo nato Domina frequenter ſolita erat dicere, quòd puer eſſet ſanctus, quia de primo coitu fuiſſet, quem ſuſcepit à viro poſt aduentum eius de ſancto ſepulcro. Genuit & Albertum, de quo ſuprà dictum eſt. Dicunt autem, quod dum adhuc

BB vterq.

Digitized by Google

vterq. cum matre eſſet, mater Domina ſingulariter venerabatur Fridericum, & ei, quando ingrediebatur, aſſurgebat, quod alteri filio Alberto non faciebat, & quando interrogabatur, quare illi aſſurgeret & non iſti, Prophetica voce reſpondit; Hic Fridericus magnus erit & toti mundo venerabilis, ſed Albertus nullus erit. Et eiusdem ſententiæ fuit etiam pater eorum Erneſtus. Tandem autem ſucceſſu temporis Fridericus electus fuit in Romanorum Regem & Imperatorem, vt ſupra dictum eſt. Sublimatus autem in regnum transfretauit mare, & terram ſanctam adiit non vt peregrinus, ſed vt Rex magnificus aperto vexillo & manifeſtis ſui principatus inſigniis, quod à tempore Friderici II. nullum feciſſe legimus, ſed omnes Reges & Principes neceſſe eſt, vt occultent ſui excelſi ſtatus conditiones ipſis Sarracenis. Ille autem à Soldano ſaluo conductu accepto ſe Regem Romanorum publicè geſſit, & cum gloria ac formidine Sarracenorum Ieroſolymam intrauit & exiuit, nec auſus fuit quis leuare contra eum calcaneum. Reueniens autem de terra ſancta eccleſias diligere cœpit & religionem fouere. vnde in Auſtria plura monaſteria erexit, & noſtro ordini duos nouos conuentus in Gretz & in Stira ædificauit. Temporibus ſui regiminis multas perpeſſus eſt tribulationes etiam à proprio fratre à Duce Alberto. Hic enim cum ciuibus Wiennenſibus eum cum vxore & filio Maximiliano concluſum in caſtro Wiennæ obſedit & cum bombardis contra eum iecit, & in tantum anguſtiauit, vt paterentur defectum in caſtro Imperator, Domina, & filius, & miraculosè fuit eis prouiſio facta. Tandem poſt longam obſidionem venit Rex Bohemiæ cum exercitu & liberauit eum. Inſuper ſerui ſui, qui magni Domini cum eo facti fuerant, quaſi Satrapæ terræ, inſurrexerunt contra eum in Auſtria, & omnes poſt multas inſolentias vicit & ſuppreſſit, de quibus conſcribendæ forent longæ hiſtoriæ. Demum anno Domini M. CCCC. LXX. Dux Burgundiæ Carolus obſedit Nuſiam Rheni oppidum infra Coloniam. Implorantes autem Nuſienſes Imperatoris auxilium de-

ſcendit

Digitized by Google

ſcendit cum nobilibus & ciuitatenſibus in multitudine graui,& fugauit eum à ciuitate, quod nemo crediidiſſet,quia Carolus ille valde potens erat & ſuperbiſſimus. In omnibus autem prœliis Imperatoris Friderici ita actum manifeſtum cernimus,quod ſine ſanguinis effuſione partes vnitæ ſunt, & cum ipſius Imperatoris profectu & vtilitate. Nam apud Nuſiam fuit res pacificata ſine ſtrage populorum, & filia Ducis Burgundiæ deſponſata fuit Maximiliano filio eius, & magna munera reportauit tam à Colonienſibus, quàm ab aliis qui liberati à Carolo gaudebant. Conſueuit etiam hic Imperator bella atrociſſima pacare viſis pecuniis, & multum ſanguinem redemit acceptis pecuniis. quod certè vitioſum minimè eſt,ſed vitioſiſſimum eſſet pecuniam accipere pro humano ſanguine effundendo, quod eum feciſſe compertum non eſt. Anno Domini M.CCCC.XC. Rex Hungariæ,quē ad regale faſtigium ſubleuauerat, ſe ei oppoſuit, & inualeſcens Wiennam cepit, & ciuitatem Nouam, ipſumq́. Fridericum Imperatorem Dominum terræ expulit, & duriſſimum bellum fuit. Multi tamen opinantur, quia omnia iſta de conſenſu & voluntate Friderici fiant,vt puniantur Wiennenſes ſuperbi ab alieno Rege magna pœna, qui nolebant à proprio Domino ſuſcipere exiguas. Sic & Nouæ ciuitatis ciues puniri voluit propter plurimas eorum rebelliones ſibi factas, vbi frequentiùs in caſtro morari ſolebat. Et dum emigrare iam propter Regis Vngariæ propinquitatem neceſſe foret, ſic dixiſſe fertur; Veniat Rex Vngariæ & emendet crudelitate, quod nos nequiuimus bonitate; caſtiget rebelles, corrigat ſuperbos, humiliet potentes, ſpoliet diuites, totum hoc placet, tantùm hortulos noſtros nō diſſipet, non deſtruat viridaria, nō deiiciat alta & voluptuoſa noſtra pomeria. In quibus verbis manifeſtè patet Regē Hungariæ de ſua permiſſione Auſtriam ingreſſum fuiſſe, cum hortulos ſuos tantæ ciuitati prætulerit. Fecerat enim pro ſuæ ſenectutis ſolatio in caſtro Nouæ ciuitatis ſuper altas teſtudinis hortum ſtupendū & delitioſum, & piſcinulas fodit, & aquas eduxit. Plantauit in horto illo platanos ſua manu, ſeminauit herbas

aromaticas,odoriferas locauit plantulas, peregrinas ſeuit arbuſtulas,& in hiis mentem iniquietatam fluctibus ciuilium rerum recreari ſolebat, dulce ſectari otium, honeſtũ agere negotium, modeſta vti voluptate. nec primus ex ſapientibus viris & potentibus in hoc viuendi genus ex rebus publicis conuolauit hic Fridericus, ſed grauiſſimi viri hoc egiſſe leguntur. Vnde Horatio principi inter poëtas Lyricos & Satyricos nulla voluptas maior fuit quàm ruri ſeſe recipere. Quò cum veniſſet, vix illinc poterat Octauiani Cæſaris & totius mundi Domini iuſſibus euocari. Sed & Diocletianus,cui orbis parebat, depoſitis imperii faſcibus in villa Salone agriculturæ ſtudiis ſeſe tradidit. Feciſſet idem Auguſtus, vt quidam ſcribunt, niſi timuiſſet inſidias. Fridericus autem Imperator, vt hortos colore poſſet, & inſidias non metuere,in alto & ſecuriſſimo ſui caſtro loco aream ſibi fundauit, quæ prudentia Auguſtum latuit. Sed & Cyrus Perſarum Rex gloriari plurimùm ſolebat,cum venientibus ad ſe hortum oſtenderet ſuis manibus conſertum, & arbores in ordinem poſitas. Etiam Deus ipſe benedictus cum hominem primò creaſſet,in hortis delitiarum poſuit, & cum eum de Paradyſi horto expuliſſet,in agrum miſit. Meritò ergo graue erat prudentiſſimo Imperatori tantum ſuæ ſenectutis ſolatium dimittere, & alienas ædes adire, quibus etſi horti aſſunt, non tamen tuti nec à ſe culti & ſerti. Adhuc hoc die Rex Hungariæ ſedes obtinet vi Ducum Auſtriæ, ſed quàm diu Deus nouit. Deinde poſt emigrationem Diui Imperatoris alia turbatio ei accidit. Nam prope erat,vt non ſolùm Auſtria priuatus fuiſſet,ſed omnem terram in Athiſi,in Sueuia, in Suncauia,in Alſatia,in Briſgaudia, & Silua Nigra perdidiſſet. & hæc practicabant Duces Noricorum exquiſitiſſimis aſtutiis, quibus antiquum Archiducem Sigiſmundum adeò dementauerant,vt pene totum extra manus ſuas elapſum fuiſſet. Inſuper eum inſtigabant ad impugnandum Venetos, ad quam pugnam pecunias accommodabant, frumenta miniſtrabant,vt creſcentibus debitis terram & loca Ducum Auſtriæ caperent. Capitanei autem illius belli & omnes quaſi Duces Auſtriæ conſiliarii

pro

Digitized by Google

pro parte Bauarorum erant, & nihil agebatur in prœlio illo, niſi quod infinitæ creſcebant expenſæ in alienationem patriæ. Hæc autem patriæ proditio occultiſſimè tractabatur per maiores curiæ & rectores familiarum Ducis Auſtriæ. Inſuper filiam sereniſſimi Imperatoris, quam Duci Sigiſmundo emigrando de terra Auſtriæ transmiſerat cuſtodiendam, deſpoſauit idem Sigiſmundus Duci Alberto Bauaro de Monaco ſine ſcito & conſenſu, vt dicitur, ſui genitoris Diui Friderici Imperatoris, quam duxit vxorem & in Monacum deduxit De omnibus hiis poſſet confici magnus & ſatis mirabilis tractatus. Cum autem quidam Nobiles, & quidam plebeii domui Auſtriæ fideles proditionem intelligerent & iacturam domus Auſtriæ, deſtinauerunt ad Imperatorem Nurembergam, & periculum imminens nuntiauerunt. Quod vt Imperator audiuit, oblitus decrepitæ ſenectutis ſuæ nec aſperitatem hyemis nec viæ longitudinem aut moleſtiam conſiderans iungi iuſſit currum & exercitum parari, ſicq. feſtinus Nuremberga exiuit, & ſine intermiſſione iuſſit agitari, & in die ſancti Thomæ Apoſtoli Vlmam venit anno Domini M. CCCC. LXXXVIII. inchoante; & inde in montana petiit, & Pontinam deuenit. Audiens autem pronepos Sigiſmundus Dux aduentum Imperatoris, ei obuiam in vehiculo aduenit, & ambo ſenes ſeipſos complexi cum tantis lacrymis, vt totus exercitus in fletum ſolueretur. Ingreſſus Imperator Pontinam, rem in pendulo ruinam minantem inuenit, & manum apponens fortiter tenuit, & collapſa reſtaurauit, & omnes reos proditionis patriæ banno grauiſſimo imperiali condemnauit, & exulare fecit, & migrare à ſuis propriis bonis, qui bona ſua non alienare cogitauerant à propriis heredibus. Nouum etiam conſilium Ducis cõſtituit, officiales mutauit, præfectos depoſuit alios ſubordinans, & omnia in alium ſtatum reduxit. Inſuper vt tam terræ Ducum Auſtriæ quàm ciuitates in maiori ſtarent ſecuritate & pace, fecit vnam colligationem ſuarum terrarum cum ciuitatibus imperialibus ad certos annos. & firmiſſimo federe coniuratio facta eſt multorum Nobilium & communitatum. Nam

Digitized by Google

Comes Eberhardus de Wirtenberg cum omni terra Wirtenbergenſium confedere iunctus eſt cum domo Auſtriæ & omni terra eorum; & Marchio Brandeburgenſis cum ſuo robore; & omnis nobilitas militans ſub S. Georgii vexillo, ſocietas grandis Comitum, Baronum, militum, & militarium. Hiis iunctæ ſunt ciuitates imperiales, Vlma, Memminga, Campidona, & ceteræ ſuperes ciuitates, vt Eſlinga, Rutlinga, Auguſta, &c. quibus multi adhæſerunt prælati ſpirituales, Epiſcopi, Abbates, & Præpoſiti. Hæc liga multis Principibus & communitatibus eſt formidabilis, & quorſum tendere velit, mirantur plures, quia potens eſt, & exercitus grandis, & fortiſſimi ex ea poſſunt elici. Opinantur multi, quod Imperator aliquid arduum mediante liga illa agere velit. Magna enim cura ei eſt, vt eam augmentet, & ciuitates ac cõmunitates pœnis compellit adhærere, ſic & nobiles Sueuiæ; & præpoſuit ligæ capitaneos, viros induſtrios & bellicoſos, qui ordinem ſtatuerunt, vt ſciat vnusquisq. quid teneatur ligę & quantum, & actu parata ſunt omnia ad inuaſionem inimicorum & ad defenſionem. Dum autem Dominus Imperator hæc practicaret, & adhuc Pontinæ maneret, ecce alia ingens turbatio diuinum virum affecit. Nam velociſſimi nuntii de Flandria aſcenderunt triſtia hæc noua portantes, quod Brugenſes cepiſſent in eorum ciuitate Romanorum Regem Dominum Maximilianum filium ſereniſſimi Imperatoris. O quanta anguſtia, quanta triſtitia, quantus timor cor Domini Imperatoris concuſſit, dum filium ſuum vnigenitum Regem captum à ſuis audiuit! Cum magna ergo feſtinantia collecto exercitu de montanis Rhæticis Vlmam aduenit, & ibi vndiq. armatis ad eum concurrentibus exercitum collegit alium. Duo etiam Principes Bauariæ, ſcilicet Dux Chriſtoferus & Dux Wolfgangus, & Barones, Comites, & Nobiles & communitatum clientes Imperatori adiuncti ſunt, ſicq. cum exercitibus præcedentibus, concomitantibus, & ſequentibus eum in Flandriam deſcendit, & Brugenſem ciuitatem terribili exercitu vallauit. Continuata autem obſidione aliquibus menſibus quotidie augmentabantur exercitus. quod

vt

Digitized by Google

vt Brugenſes viderunt, anguſtiati Regem ad certa iuramenta eis facienda compulerunt, & ita eum de vrbe in exercitus emiſerunt Imperatori patri eum reſtituentes. Continuata eſt tamen obſidio hiis non obſtantibus & totius Flandriæ vexatio, vsq. in hanc diem, quæ eſt XX. Auguſti de anno M.CCCC. LXXXVIII. Et eſt multorum opinio Imperatorem obſidionem illam non totaliter ſoluturum, niſi aliqui magni practicauerint. Eſt enim vir mirè cogitatiuus & inuentiuus: nec eſt homo in mundo, cui archana ſui cordis aperiat, ſed apud ſe cuncta gerit, de futuris agendis deliberat. & quia nemini cor ſuum aperit, multi ei obloquuntur, & ſua negotia derident dicentes eum delirare. Habuit autem hic Imperator cum vxore ſua Leonora tres filios, ſcilicet Chriſtoferum, Iohannem & Maximilianum, & vnam filiam Kunegundem. Duo, Chriſtoferus & Iohannes in innocentia baptiſmali mortui ſunt & inter Deos relati: alii duo, Maximilianus & Kunigundis, adhuc ſuperſunt. Kunegundis quidem iuncta eſt matrimonio Duci Alberto de Monaco, cum quo hodie viuit gloria & honore felix, Bauarorum ſtirpem ingenuiſſima nobilitate plurimùm exaltans & ſpectabilem reddens, &c.

CAPVT XVIII.

De Duce Auſtriæ Domino Maximiliano iam Rege.

MAximilianus ingenua Friderici III. proles ſequitur patrem ordine naturæ. præcedit autem eum nobilitate, quia de Imperatore Romanorum patre, & Regina Luſitaniæ matre; pater verò ſolùm Dux ab vtroq. parente. Sed & ſtrennuitate, agilitate, bellicoſitate, liberalitate, affabilitate, tantùm à patre differt, quantum harum virtutum habitus à priuatione vel ab habitibus oppoſitis. Hic Maximilianus magnifico nomine in baptiſmo dotatus excellentiam futuri ſui quodammodo præſagium extitit ſtatus. Nam multi Principes, Reges,

Reges,& Imperatores ante eum aliquam participationem glorioſi ſui nominis habuerunt, nullus tamen completum & perfectum nomen habere meruit vſq.ad ipſum. Aliqui enim ſuis propriis nominibus non contenti,ſubſtratum nominis Regis noſtri ſuis propriis nominibus addiderunt,pro exprimenda magnitudine,vt Sennacherib Rex Aſſyriorum, qui ad horribile nomen ſuum poſuit Magnus, & dici voluit *Sennacherib Magnus Rex Aſſyriorum*, 4.Reg.18.Et Alexander Rex Macedonum mundi domitor dici volui *Alexander Magnus*. Sic & Carolus Rex Germanicus Francus,in quem tranſlatum fuit imperium à Græcis,dictus eſt *Carolus Magnus*. Sed & æuo noſtro Machumetus Tyrannus Turcorum Imperator VIII.dictus eſt per orbem *Turcus Magnus*. Quidam alius Romanorum Imp. dedignabatur dici *Magnus*, & nominari voluit *Maximus*.alius dicebat *Maxetius*,alius *Maximius*, alius *Maximinus*, alius *Maximianus*. Sed cõpletio omniũ illorum eſt hoc nomen *Maximilianus*,quia Rex noſter etiã quodammodo re ſicut nomine excedit omnes prædictos. Nam Sennacherib Magnum immensùm excedit,quia fuit Rex tantùm Aſſyriorum vnius prouinciæ & monarcha orientis,nec tamen ipſum orientem integrè poſſedit, cum Syriam Aſſyriis conterminam non habuerit, & inſuper blaſphemus fuit, & ad Deum blaſphemandum Rapſacen miſit,præferens ſuam magnitudinem diuinæ immenſitati. Quapropter *percuſſit Angelus Domini eius exercitum ante Ieruſalem, & occidit vna nocte centum octoginta quinq. milia*, vt habetur 4.Reg.18. ipſum verò interfecit filius eius Aſſaradon in templo Dei ſui, & ita Aſſyriorum potentia defecit.Sed & Alexander Magnus noſtro Maximiliano æquiparari non valet in generis nobilitate,quia erat ex adulterio conceptus, Nectanabi nicromantici filius, & iracundus,&in multis valde vitioſus:in rebus tamen bellicis fortunatiſſimus. Fuit enim ſupra humanam potentiam magnitudine animi præditus, & tantam militibus ſuis fecerat fiduciam, vt illo præſente nullius hoſtis arma etiam inermes timerent. Cum nullo enim hoſte congreſſus eſt, quem non vicerit; nullam vrbem obſedit, quam non expugnauerit; nullam

Digitized by Google

nullam gentem adiit, quam non calcauerit; ſemper de primis in acie fuit. In hac belli fortuna non parum imitatur Maximilianus Alexandrum, & vsq. ad hanc horam à pueritia ſua feliciſſimè in bellis magnis victor euaſit, & ſeipſum ſemper vincere potens fuit, quod Alexander nequaqam potuit. Conſtantinus primus etiam dictus eſt *Conſtantinus Magnus*, & verè magnus pietate, fide, & deuotione, adeò vt in fine vitæ monachus efficeretur, vt dicunt Græci, & pro ſancto eum feſtiuant die XXI. Martii. Sunt tamen qui dicunt, eum ab Euſebio Nicomedienſi Arriano Epiſcopo rebaptiſatum fuiſſe. quæ res Chriſtianiſſimi Principis fidem plerosq. in dubium vertit, & eius magnitudinem diminuit. Sed noſtri Maximiliani magnitudo indies augmentum capit. Duos enim legimus Romanorum Imperatores, quorum quilibet Maximus dicebatur. Primus fuit vir bellicoſus contra Diocletianum electus à Romanis, ſed non præualuit. Alius Maximus tempore beati Martini vſurpauit ſibi Romanum imperium & atrociſſima geſſit contra Valentianum & Gratianum, in quibus etiam Gratianum Imperatorem proſtrauit. Maxentius autem Imperator qualis tyrannus fuerit, Eccleſia ſancta in geſtis canit ſanctæ Katherinæ virginis. Erat autem Maxentius Herculei cuiusdam robuſtiſſimi filius, vir ſæuiſſimus, magica arte plurimùm delectatus, grauidas Chriſtianorum mulieres funeſtis ſacris adhibitas infantium cauſa ſcindere faciebat, quorum cineribus in magia vtebatur, & munera dedit tribulantibus Chriſtianos. Tandem autem corpus eius putreſcere cœpit & intolerabiliter fœtere. Quapropter conuerſus Chriſtianos libertati reſtituit, & in fœtoribus obiit. Alius Imperator dictus Maximius magni quidem nominis, ſed nullius virtutis, vnde nihil niſi nomen reperimus. Alius autem dictus fuit Imperator Maximinus, bellicoſus, robuſtus, ſed tyrannus & magus. vnde magorum Magiſtris & malarum artium Doctoribus præmia decernebat auguriis fidem præſtans. Et hæc omnia ſi quis cõtemnere præſumpſiſſet, ſæuis pœnis afficiebatur, propter quod multi Chriſtiani ab eo interempti ſunt. Poſt hunc alius fuit eodem alto nomine

Digitized by Google

Imperator Maximinus, qui Alexandrum Imperatorem occidit, & ſine auctoritate ſenatus ab exercitu eſt electus anno Domini CC. XXXVII. hic ſecundum Hugonem Floriacenſem *trinomius fuit, quia dicebatur Maximus, Maximinus & Iulius.* vnde quidã hoc nomen *Maximilianus à Maximo & Iulio* compoſitum eſſe dixerunt. Hic Maximinus Germaniam cæde & igne vaſtauit, & inauditas tyrannides etiam in ſuos milites & amicos exercuit, de quibus vide in Chron. Anton. lib. 7. cap. 7. Audientes autem Romani tyrannidem eius, alium elegerunt Imperatorem. quod audiens Maximinus poſitus in Alemania abſorptus eſt ab ira, & iaciebat ſe in parietes, nonnunquam ad terram ſe proſternebat, exclamabat inconditè, arripiebat frequenter gladium quaſi ſenatum poſſet occidere, ſcindebat propriam veſtem, obuios verberibus & pugnis afficiebat. Et in hoc furore excitato exercitu cõtra Romanos properabat, & primam Italiæ ciuitatem occurrentem Aquilegiam obſedit & oppugnauit, & cum illi viribus ſe defendere dubitarent, & Maximino ſe tradere cogitarent, Monophilus conſularis, qui vrbem iuſſu ſenatus regendam ſuſceperat, obſtitit dicens, Deorum oraculo ſe didiciſſe Maximinũ vincendum. Qua ſpe inducti reſiſtebant multo tempore. Ferunt in Aquileiana obſidione feminas Aquilegienſes, cũ nerui & funes ad emittendas ſagittas viris deeſſent, ex earũ capillis præciſis funes feciſſe. Vnde in earum honore templum Veneri Caluæ ſenatus dedicauit. Videns autem Maximinus oppugnationem trahi in longum, multos ex ſuis occidit tribuens eorum ſegnitiei dilationem. Quo facto milites ſuos contra ſe commouit, & excitata ſeditione & tumultu Maximinum patrem cum filio Maximino in tentorio occiderunt, eorumq́. capitibus amputatis & lanceis infixis Aquilegienſibus oſtenderunt, qui certificati de facto exercitui portas aperuerunt. Quia verò hæc ciuitas Aquilegia ſub ditione illuſtriſſimorum Ducum Auſtriæ fuit ab antiquo, placet hic circa eam aliquantulum ſtare.

Anno Domini M.CCC. LXI. Rudolfus Dux Auſtriæ ſubegit ſibi totam terram Patriarchæ Aquilegienſis. Et Fridericus Dux

Digitized by Google

Dux Auſtriæ,primus poſſeſſor Comitatus Tyrolis de Ducibus Auſtriæ,fuit aduocatus Aquilegienſis ciuitatis & territorii, vt ſupra patuit. Aquilegia ergo olim Italiæ Transpadanæ primaria potentiſſimaq. à mari aliquantiſper ſemota.ad eam flumine aduerſo onerariis nauigatur nauibus per Natiſonem fluuium plus ſtadiis L X. Gentes ad Hiſtrum Illyricæ ad ipſum ſubuehuntur emporium.conuectant autem res, hæ ſanè maritimas,vinum & oleum;illæ autem mancipia,pecora,pelles. *Hæc*, teſte * Carnio, *for.Carione.* *à quodam Troiano Aquilo è Troia pulſo,conditionis ſuæ principium ſumpſit, & à ſe Aquileiam nuncupauit*. vel, vt Magiſter ait, *Aquileia quaſi aquis ligata cognomen accepit*. Hanc Octauianus Cæſar plurimùm inhabitauit, & propterea omni ornatu & diuitiis florere cœpit. Iulius Cæſar in ea forum orientalium atq. occidentalium mercimoniorum conſtituit, & ideo Forum Iulii appellauit. Hanc Marcus Euangeliſta ex mandato beati Petri Apoſtoli ad fidem conuertit,& ibi ſacrum ſuum Euangelium conſcripſit,cuius primus liber manu ſua exaratus Venetiis digniſſimè ſeruatur, & ibi Hermagoras Epiſcopus ordinatus à beato Petro totam regionem Chriſto dedicauit, quem poſtea Nero pro fide occidit. Hac poſtremò ab Attila diruta omnes Aquilegienſes Venetias conuolantes rem Venetam mirum in modum auctam reddiderunt. Attila enim tyrannus eam continuò triennio obſidens, cum aduerſus eam ſtrennuè dimicaret & non præualeret, murmur in exercitu oritur propter famem. Tunc Attila quadam die ciuitatem circuiuit, vt qua parte poſſet expugnare ſciſcitaretur, cernit repente ciconias vno impetu ex vrbe migrare, fœtusq. ſuos ſublatos per rura forinſecus roſtris ferre : *Aſpicite*, inquit ad ſuos, *aues futuræ cladis præſcias perituram linquere ciuitatem*. ſtatimq. adhibitis machinis hortatur ſuos; vrbē cepit,& trucidatis omnibus ac direptis opibus cetera igni ſuppoſuit. Porrò tempore expugnationis erat in vrbe nobilis mulier Digna nomine,liberalis, venuſta atq.honeſta,quę è turri excelſa ædibus ſuis,quas ad mœnia vrbis ſitas habebat, annexa in Natiſonem fluuium obuoluto capite ſe antè præcipitem dedit metu amittendi propoſitum

caſtitatis, quàm in hoſtium poteſtatem deueniret, ne immanium barbarorum corpus ſuum reſeruans nodum inuiolatæ pudicitiæ ſolueret. In ea vrbe nũc paſtores & piſcatores atq. quàm plurimi ſacerdotes ſunt: ab aliis eſt pene derelicta. Ab hac vrbe cœpit prædictus tyrannus Attilia iter in Theutoniam per aſperrimas Alpes aſcendens. Patet enim hodie ad oculum via à campis ſurſum per altas rupes, per quos ipſe cum curribus ſuis aſcendit, ſicut hodie impreſſa rotarum veſtigia demonſtrant, & vniuerſum ſuum exercitum ibi transduxit, quod tamen omnibus cernentibus mirabile videtur, cum iam magno labore & multa difficultate vix poſſint equi Somarii tranſire. Aliqui dicunt Iulium etiam ibi Alpes aſcendiſſe cum ſuis legionibus, & in Alemaniam vertiſſe. Hanc regionem Aquilegianam ſiue Forum Iulii æuo noſtro Turcus Magnus ingreſſus cum furenti manu, & multa hominum milia abduxit, & in Carniola terra Ducum Auſtriæ multa loca vaſtauit, quæ hodie ſilueſtria ſunt, vbi ante paucos annos gleba fertilium agrorum & hortorum fuit & villarum grandium, vbi nunc ſunt ſiluæ. Et inde deſcendit in Pannoniam, & Thaurinum, quæ eſt Alba Græca ſeu Albamenia vulgariter *Grieſchwiſſenburg*, magno exercitu obſedit vrbem paruam, in loco vbi Danubius & Saus confluunt, ſitam. ſed obtinere eam nequaquam potuit. perfregit autem machinis priores muros & conabatur in vrbem irrumpere, & die noctuq. pugnatum eſt, nunc victi nunc victores viſi hoſtes. Ad extremum vulneratus Magnus Turcus ſub papilla, relictis omnibus noctu trepidus aufugit. Ferunt Machumetum ab eo tempore nunquam poſtea eius cladis meminiſſe, quin mentum barbamq. manu demulcens quaſſansq. caput ei diei maledixerit, qua pugnam ad Albam conſeruit. Huic Foro Iulii Carinthia adiacet, regio valde nobilis, multæ in ea valles colleſq. feraces tritici, multi lacus, multi amnes, quorum præcipuus Drauus, qui per Stiriam ac Pannoniam in Danubium fertur, à quo ſacer efficitur Iaſonis nauigatione. Imperium illius prouinciæ Principes, de quibus iam ſermo eſt, Auſtriæ obtinent. & ob eius prouinciæ vetuſtam nobi-

Digitized by Google

nobilitatem cuicumq. regio paret Archidux appellatur. Et inde eſt quod Duces Auſtriæ, quia Principes Carinthiæ ſunt, Archiduces nominantur. Quotiens enim nouus Princeps Reip. gubernationem init, nusquam alibi auditam ſolemnitatem obſeruant. non longè ab oppido ſancti Viti in valle ſpatioſa vetuſtæ ciuitatis reliquiæ viſuntur, cuius nomen temporis aboleuit antiquitas. Iuxta in pratis latè patentibus marmoreus lapis erectus eſt. Hunc ruſticus aſcendit, cui per ſucceſſionem ſtirpis id officium hereditario iure debetur. Ad dexteram bos macer nigri coloris aſtat: ad ſiniſtram pari macie deformis equa. Tum Princeps ex aduerſa parte pratorum procedit, purpurati circum proceres ambiunt, vexillum ante ipſum, & inſignia portantes Comes Goriciæ, qui Palatii curam gerit, inter XII. minora vexilla præcurrit, reliqui magiſtratus ſequuntur. Nemo in eo Comitatu non dignus honore videtur, niſi Princeps ipſe præ ſe ruſtici ſpeciem gerens. Agreſtis ei veſtis, agreſtis pileus, calceusq́. & baculus in manu geſtantis paſtorē oſtendit. Quem poſtquam ruſticus ex lapide venientem conſpicatus eſt, ſermone Sclauonico; *Quis hic eſt*, exclamat, *cuius tam ſuperbum inceſſum video?* Reſpondent circumſtantes, *Principem terræ aduentare.* Tunc ille, *Iuſtusne iudex eſt, ſalutem patriæ quærens, liberæ conditionis, dignus honore? eſtne Chriſtianæ cultor fidei ac defenſor?* Reſpondent omnes, *Eſt & erit.* Rurſum ille; *Quæro igitur quo me iure ab hac ſede dimoueat?* Dicit Goriciæ Comes; *Sexaginta denariis abs te hic locus emitur, iumenta hæc tua erunt* (bouem atq. equam oſtendens,) *veſtimenta quoq. Principis, quæ paulo ante exuit, accipies, eritq́; domus tua libera & absq. tributo.* Quibus dictis ruſticus blando vultu, leui alapa Principem cædit, dicens; *Eſto, quæſumus, rector & Dux noſter bonus, iuſtus & pius: & iam nō tantùm Dux, ſed Archidux per mundum vocaberis.* Quo facto ruſticus loco cedit & beſtias ſe cum abducit. Princeps verò conſcenſo lapide nudum gladium manu vibrans ad omnem ſe partem conuertit, æquum iudicium populo promittens. Ferunt & aquam frigidam ruſtico illatam pileo bibere, tanquam vini vſum damnet. Deinde Princeps & vniuerſi cum eo ad ec-

cleſiam Solienſem pergit, quæ in propinquo eſt, vbi peractis ſacrificiis Princeps ruſtica indumenta deponit, paludamentum induit, conuiuatusq́. ſplendidè cum proceribus in prata reuertitur, ibiq́. pro tribunali ſedens ius petentibus dicit, & feuda confert. Vnde autem ruſticatui collata ſit inueſtitura ſui Principis ſic habetur. Nam anno Domini D C C. X C. imperante Carolo Magno Dux gentis Yngo nomine inuitato Carolo & cunctis nobilibus ac ruſticis grande conuiuium fecit. Agreſtibus autem ſuis in vaſis aureis & argenteis miniſtrauit; ſuis verò nobilibus procul à ſe locatis fictilibus vaſis intulit & ſine honore. Hoc admirans Carolus interrogat cauſam. Cui Princeps reſpondit, ruſticos dudum eſſe mundatos fonte baptiſmatis. Principes verò & Magiſtratus mundationem vsq. ſpreuiſſe, & ideo indignos honore eſſe. De cõſenſu ergo Principum dedit Imperator ruſticis prædictum priuilegium. & ſtatim omnes nobiles prouinciæ ad baptiſmum conuolauerunt, & in recòmpenſam Ducis, ne moleſta ſibi foret ruſtica inſtitutio, voluit eum hinc eſſe Archiducem & Romani imperii venatorem, ad quem lites omnium Venatorum deferendæ eſſent, & vocatus in iudicio coram Imperatore non niſi Sclauonica lingua reſpondere teneretur.

Eſt in hac prouincia oppidum dictum Klagenfurt, in quo conſuetudo contra fures eſt duriſſima. Si quis in furti ſuſpicionem inciderit, mox captus laqueo ſuſpenſus vitam finit. Sumpto ſupplicio poſt triduum de ſuſpicione iudicant. Si reum fuiſſe necatum inueniunt, pendere cadauer infame ſinunt, donec ſua ſponte conſumptum decidat. Sin verò, depoſitum in cemiterio condunt, iuſtumq́. funere publico fuiſſe declarant, animæq́. gratas exequias pendunt.

In hac prouincia ſunt Comites Goriciæ, & ipſum caſtrum Goricia, vulgariter *Gertz*. Hæc prouincia Carinthia Stiriam habet adiunctam, quæ etiam eſt Ducum vel Archiducum Auſtriæ, quæ etiam eſt prouincia mo[illegible] & [illegible] orientem latos habet campos, & inſignes fluuii D[illegible] & Mu[illegible] eã irrigant,

& Mu-

& Mura in Drauum exoneratur, ille in Danubium ſacrum. Hos fluuios putant Iaſonem cũ Argonautis nobilitaſſe. Eſt in ea vetus oppidum, quod Ciliam vocant, natale ſolum Moderni Præpoſiti eccleſiæ Conſtantienſis, viri doctiſſimi, oppidum munitum valde, quod tempore Reipub. Romanorum antemurale fuit Italiæ contra crebras incurſiones barbarorum, ſupra ripam fluuii Sauii, qui deprope Sauum flumen influit, in promontoriis Adriatici maris ſitum. Hoc oppidum ſuperioribus annis fuit traditum ſereniſſimo Domino Imperatori Friderico, cum eius notabili Comitatu, mirabili practica, in qua diuina protectione mortem ſibi attentatam euaſit. Multæ in hoc oppido ſunt reliquiæ, inter quas ſancti Maximiliani ædes & oſſa extant, ob cuius honorem Imperator Fridericus ſuum filium Regem Romanorum maximum nominauit Maximilianum. Sunt etiam ibi ſepulchrales lapides inſcriptione Romanorum Principum vetuſtiſſimorum. Dicit etiam Dominus Præpoſitus, tempore adoleſcentiæ ſuæ effoſſas eſſe ſtatuas binas aureas & muſaici operis portiones admirabiles vetuſtate cuniculis ſubterraneis Ciliæ. In Stiria etiam decoquitur ſal, quod ad vicinas regiones deportatur, in loco qui Halis dicitur, Germani enim quaſi omnia loca, in quibus ſal decoquitur, *Halis* vel *Hallis* nominant, imitatione cuiusdam fluminis Aſiæ Minoris, quod ſine aſpiratione Alis vel Allis dicitur, *cuius aqua faciliter in ſalem decoctione conuertitur*, vt dicit Æneas Siluius. Habet etiam Stiria mineras locupletes ferri & argenti.

Præfatis regionibus ForoIulii, Carinthiæ, & Stiriæ, adiacet Carniola, quæ duplex eſt. vna eſt ſicca & aquis indiga, in qua Hyſtrii ſunt & Carſi, medii inter Labacum & Tergeſtum incolunt montes, & ad Timauum vsque proferuntur. Altera eſt irrigua, in qua flumen Saus ortum habet & Nauportus, qui Labacus hodie appellatur, & alii plures fluuii.

Ad dicendum vlterius de nominibus appropinquantib. nomini

Digitized by Google

mini Regis noſtri reſtat adhuc nomen ſatis propinquum illius tyranni, qui cum Diocletiano regnauit, ſcilicet *Maximianus*, qui ſic dictus fuit à *Maximo* & *ano*. i. ſuprà, quaſi ſupra Maximum. & verè ſupra omnes tyrannos maximus fuit, ſicut vbiq. patet de crudelitatibus Diocletiani & Maximiani. & quamuis prædicta nomina ſint glorioſa, ad gloriam tamen, quam hoc nomen Maximilianus importat, nullum peruenit. Dicitur enim quaſi magnus milleſies ſupra maximos, vel maximus ſupra mille, vel magnus vt Iulius Maximus. Quantæ autem potentiæ ſit Rex noſter illuſtriſſimus Maximilianus, tum ex paterna hereditate, tum etiam ex vxore, tum ex acquiſitis, &, vt ſperamus, acquirendis iuſtis bellis ſcribent noſtri ſequaces. Hunc Dominus Imperator ſuus pater poſt mortem piiſſimæ ſuæ genetricis eduxit de Auſtria anno Domini M.CCCC.LXXIII. in ſuperiores regiones, & eum bonæ memoriæ Domino reuerendo Iohanni de Werdenberg commendauit Epiſcopo Auguſtenſi. & poſteà mortuo in bello Domino Carolo Duce Burgundiæ eius filiam Mariam ſibi deſponſauit, cum qua Ducatus, Comitatus, & grandes ac ditiſſimas regiones accepit. Celebratis ex more regiis nuptiis tres pueros cum ea habuit: duos Duces Franciſcum & Philippum; & vnam filiam, quæ in pueritia deſponſata fuit filio Regis Franciæ & in Franciam ducta. Franciſcus verò puer obiit: Philippus autem Dux hodie ſuperuiuit. Mater etiam iuuenis & læta anno præterito venationi intenta dum incautiùs equo inſidens lepuſculum inſequeretur, lapſa de equo corruit & expirauit. cuius mortem præter ineffabile lamentum ſunt ſubſecuta mala. Nam Gandenſes & ceteri Flandrenſes multis modis infideliter cum ſuo Domino agere cœperũt, & cum Rege Franciæ ac ceteris inimicis Domini Ducis Maximiliani tractatus habuere. vnde magnas gerras habuit, & tamen ſemper victor euaſit. Inter alia mala Flandrenſium filiam Ducis Maximiliani ſine eius iuſſu in Franciam miſerunt, & eius filium Philippum detinuerunt recuſantes eum patri reddere. vnde pro tanta iniuria ſereniſſimus Fridericus III. Cæſar pater Ducis commotus cum

exercitu

Digitized by Google

exercitu deſcendit, & in ſui filii adiutorium conſurgens Philippum Ducem adhuc iuuenculum liberauit de manibus Gandenſium. De hoc iuuene Duce referunt omnes, qui eum viderunt, tanta præconia, vt omnium animos concitent in pueri dilectionem. Eſt enim puer vltra quàm credi poteſt formoſus, optima membrorum & colorum diſpoſitione proportionatus; capillis flauis & in auri fulgorem nitentibus, prout communis natura Alemanorum ſuperioriſtarum eſt, qui flaua gaudent coma. Vnde dicitur quod Flandrenſes, Brabantini, & aliæ inferioris Germaniæ gentes nigræ & aduſtæ darent milia coronarum, vt Dux Philippus haberet nigros crines ad modum cõditionis eorum. Mallent enim puerum Æthiopica pelle eſſe contectum deformem & ſibi æqualem, quàm albida & rubicunda omnibus amabilem. Riſum habet puer iſte cum verecundia, nihilq. in eo emenda dignum. Si nudum ſolumq. in nemore quis reperiſſet, regium genus in puero cognouiſſet, nec aut illi canis aut lupa defuiſſet nutrix, ſicut de Cyro referunt atq. Romulo. O ſi puerũ hunc viderent Sueui & omnes imperio fauentes, & domum Auſtrię diligentes! O ſi eum tangere & audire poſſent; quos animos ſumerent, quas acies ducerent, quæ bella gererent, quas ederent hoſtium ſtrages! O generoſum puerum, quis eſt qui te ſpernat Principem? quis eſt qui tibi nolit ſubeſſe? quæ illi nobilitas ſatis erit, cui tua minor videtur? Nemo in orbe toto (audenter dico) qui te generis claritate præcellat: nemo par eſt, multumq. diſtet neceſſe eſt, qui tibi ſecundus ponatur. Fabulantur Gallici Troianam proſapiam, ſed illa iam diu defecit, terq. poſt Francorum in Galliam tranſitum regiam ſtirpem Gallici variarunt. Aiunt Anglici Brutum quendam euerſo Ilio ad ſe veniſſe, vnde Reges eorum trahunt originem, quod nullus hiſtoricorum tradit, præter Anglicum quendam parùm eruditum, qui volens Romano generi inſularem æquare ſanguinem, quod Liuius atq. Saluſtius graues autores de Ænea narrant, finxit de Bruto Romano Anglicus. At tecum, Philippe, nihil oportet fingere; vtinam veritati ſatisfacere calamus, noſtraq. poſſet oratio fieri ve-

DD ro con-

ro confirmis! ſed ſuperat omnem ſermonem tua nobilitas. Nam quis enarret nobiliſſimæ Auſtralis domus originem ab alto vsq; Iulii ſanguine repetendam? Genitorem tuum Romani Electores in Regem Romanorum iamiam elegerunt. Auus tuus eidem & aliis regnis præfuit: ſub cuius auſpiciis hac tempeſtate Romana Aquila alas pandit, qui imperium ſacrum adminiſtrat. Egregia indoles, de quo loquimur, adoleſcentis præſagium facit paternam in eo fortitudinem, auitam prudentiam, & vtriusque probitatem innatam. Nec tantam de ſe ſpem aut Aſcanius Æneæ, aut Hector Priamo, aut Alexander Philippo præbuit, quantam in hac ætate Philippus ſe viſentibus exhibet. Hunc auus Cæſar vel pater Rex propediem in ſuperiorem Germaniam adducet, vt videri ab hiis poſſit, qui amant; & timeri, qui odiunt. Faxit Deus, vita eius vt illi longior ſit, vt & Neſtoris æquet annos & Auguſti felicitatem ſuperet. Tantum autem nunc de iuuenculo nobili dixiſſe ſufficiat.

De Archiduce glorioſiſſimo Maximiliano poſt prædicta ſic ſe conſequenter res habuit. Poſtquam enim multa bella geſſit, & felices triumphos plurimos habuit, ſupra magnificum nomen ſuum hoc additum eſt, vt ab omnibus *Inuictiſſimus Dux* diceretur. Viſum eſt ergo cunctis nobilibus & plebeiis, ipſum in Regem Romanorum ſublimandum. Igitur anno Domini M. CCCC. LXXXVI. venit Romanorum Imperator Fridericus III. Franckofordiam, & conuocatis Electoribus imperii & omnibus aliis Alemaniæ Principibus, Baronibus, Comitibus confluentibus electus eſt concorditer Archidux Auſtriæ Maximilianus in Romanorum Regem cum tanta ſolemnitate, quantam nullus nunc viuens recordatur. Poſthoc redeſcendit Rex in Flandriam, & Imperator Nurembergam. Emiſit autem anno Domini M. CCCC. LXXXVII. Imperator mandata ad Principes omnes Alemaniæ, paucis demptis, & ad ciuitates imperii, & ad Prælatos ſpirituales, præcipiens omnibus ſub pœnis priuationis imperialium gratiarum anno futuro, hoc eſt LXXXVIII. in armis iuxta poſſibilitatem

tem

Digitized by Google

tem cuiuscunq. comparere in campo Lyci, qui eſt prope Auguſtam. Anno Domini M. CCCC. LXXXVIII. dum ſe omnes præpararent ad procedendum in campum prædictum, alia aduenit regni occupatio. Nam Rex Maximilianus ingreſſus quodam die ciuitatem ſuam Brugenſem, verſi in ſeditionem ciues contra eum, clauſis portis eum ceperunt & incluſerunt. Hoc audito Imperator, qui tunc erat in Pontina, remandauit cunctis, quos in campo Lyci comparere in armis ordinauerat, deſcendere armatos in Flandriam ad liberationem Regis efficiendam. Anguſtiati ergo Brugenſes fortiſſimis exercitibus, & terribiliſſimis proceſſibus & ſententiis Apoſtolicis innodati niſi captum Regem emittant & libertati reſtituant cum omnibus ſuis, ipſum Regem emiſerunt ad ſuos. Verùm quanuis emiſſus & reſtitutus eſſet Rex, non tamen ceſſauerunt ab impugnatione Flandrenſium, & adhuc hodie mala bellorum finem non habent ibi. De hoc Rege glorioſiſſimo, & Philippo ſuo filio Archiduce adhuc reſtant conficiendi codices pluzimi de ipſis.

CAPVT XIX.

De Ducibus Sueuorum de Zairingen, de Teck, & aliis.

PRæter Duces de Staufen, & Duces de Waiblingen, & Duces de Habſpurg, de quibus iam dictum eſt, non inuenimus alios Duces in Sueuia oriundos, qui fuerint magni nominis, vel ad altiora aſſumpti. Reperimus tamen quondam fuiſſe Ducem dictum Berchtoldum de Zairingen, qui eleuatus citò & citò defecit. Erat enim Berchtoldus ille vir nobilis, Principum ſeruus, affabilis & benignus, reſidentiam habens in Briſgaudia in quodam caſtro, cui ſuberat villa. Contigit autem Fridericum primum, qui fuit anno Dom. M.C.LII. Romanorum Rex, diſcordẽ

fieri cum Principibus Moguntiæ in dieta quadam, ita vt vitæ ſuæ timeret & inſidiæ ei pararentur. Habuit autem tres fideles amicos, cum quibus habitu peregrino aſſumpto clam cunctis ignorantibus exiuit Moguntia, & verſus Sueuiam properabat velociſſimè. timebat enim inſecutionem. Venientes autem in Brisgaudiam, Friburgam intrare nolebant, ſed extra in villa dicti Berchtoldi de Zairingen manere per noctem coacti ſunt, & ingreſſi villam cum hoſpitium non inuenirent in ea, ad caſtrum diuerterunt; nec tamen ipſi nobilem, nec nobilis ipſos agnouit. & tamen vir prudens erat, conſiderauit hoſpites eſſe curiales, nobiles, laſſos, & formidulosos. nam ſine requie à Moguntia vsq. in Brisgaudiam per deuia venerant. Procurauit autem Berchtoldus pro ipſis & equis ſumma cum diligentia neceſſaria legaliſſimè. & dum in mane recedere vellent, & tam ipſi quàm equi laſſati eſſent, per vim retinuit eos Berchtoldus promittens eis ſecuritatem, & ipſis refocillatis deductionem ad quemcunq. locum tenderent. Remanſit ergo Imperator per aliquot dies cum nobili illo, & poſt reſumptionem virium dixit viro, quod per deuia cuperent aſcendere Rotwilam. Deduxit ergo eos per nemora contra Vilingen, & inde contra Rotwilam. Et dum propinqui ciuitati fierent, præmiſit Fridericus vnum de ſuis nobilibus in ciuitatem nuntiare eius præſentiam. Erat autem tunc congregatio magna nobilium de Sueuia ibi, & audientes adeſſe Imperatorem cum regio decore in occurſum venerunt venienti, & eum grandi pompa introduxerunt. Quod cernens Berchtoldus & ammirans ad pedes Imperatoris procidit, conquerens ſe indignè tantum hoſpitem neſcium tractaſſe. Imperator autem iuſſit eum manere ſecum, & in medium nobilium producens virum, militem creauit, deinde Comitem fecit, poſthoc Baronem conſtituit, ſemper tribuens ad quemlibet gradum competentiam, villas, & caſtra, & vltimò ipſum Ducem Zairingiæ fecit, dans ei terram in minori Burgundia in territorio nunc Bernenſium & Friburgenſium in Oethtlandia, quæ duo oppida tunc exiguæ villæ erant. Ad hunc Ducem Berchtoldum ſcripta fuit

Digitized by Google

fuit decretalis Venerabilem de Elect. per Innocent. III. vt patet in ſuperſcriptione: qui expoſt defuncto Heinrico VI. filio Friderici Primi per Principes Electores in Regem Romanorum electus fuit, & videns ſe quaſi compulſum receſſit & acceptare rennuit. deinde tempore Friderici II. fuit in vicarium Imperii conſtitutus, cum dictus Fridericus per Papam fuiſſet depoſitus, vt patet in integra dictæ decretalis. & poſt hæc obiit, & duos filios dereliquit, quos Nobiles minoris Burgundiæ veneno peremerunt, & ita poteſtas illorum & germen exterminata ſunt.

Fuerunt præter illos in Sueuia Duces dicti de Teck, quorum reliquiæ ſeminis æuo noſtro ſuperant. Sed de eorum ortu & dominio parum habemus. Caſtrum Teck hodie in Sueuorum Alpibus eminens eſt, & pagus fertiliſſimus & amœnus ſub eo, in cuius medio eſt oppidum Kirchen dictum, & iuxta hoc monaſterium monialium Prædicatorum ordinis habundans, quod præfati Duces de Teck ædificauerunt, eosq. hodie Moniales fundatores ſuos recognoſcunt, & ſepulchra eorum habent. Æſtimant multi, quod illi Duces ſint iidem cum illis de Staufen quarti, quorum defectu ſuperſtites dicti ſunt Duces de Teck. iam autem nullus ſupereſt, ſed omne dominium poſſident Comites de Wirtenberg. Quis autem eos creauerit Duces, non inuenio, ſed quod antiquo tempore fuerint Comites, reperi in vulgari quodam libro, cui tamen paruam accommodo fidem.

Sunt ergo Duces Sueuorum nobis ex veris hiſtoriis noti, nobiles de Waiblingen primi, nobiles de Staufen ſecundi, nobiles de Habſpurg tertii, & nobilis vir Berchtoldus de Zairingen ſolus Dux, & Duces de Teck. In antiquis autem Sanctorum hiſtoriis ſepe legimus de Ducibus quibusdam Sueuiæ, quorum quidem nomina propria ponuntur, ſed non cuius generationis & nobilitatis fuerint, vt in legenda ſancti Galli ponitur Otwinus peſſimus fuiſſe Sueuorum Dux. Inſuper hodie apud nos ſunt nobiles, quos vt Barones veneramur, qui olim alibi illuſtriſſimi fuerunt Reges. Nam anno Domini M. C. XLIIII. regnante

Digitized by Google

Conrado II. erat apud Spoletum, Italiæ adhuc vigens Ducatus à temporibus Longobardorum, quem duo fratres patre defuncto poſſidebant. Hii duo Duces per vicinorum potentiam repulſi ad noſtram Germaniam peruenerunt, quorum vnus in Sueuia prope Rotwilam caſtrum, videlicet Vrſlingen, quia de genere erat Vrſinorum de Roma, fundauit, & dicebatur Dux de Vrſlingen, communiter tamen appellabatur Dux de Schiltach. Per temporum autem ſucceſſus principatus dignitate & nomine priuatus Comitum & Baronum ſtatu fuit deſignatus. Alter frater Alſatiam applicuit, & * prope Italiam ad montana Alſatiæ baroniam de Roplotzſtein ſolerter acquiſiuit, & dimiſſo nomine Ducis de ſuo dominio perpetuò ſe nominauit. Attamen ambo iam dicti mutatis ſedibus & nominibus arma apparatu ſimili retinent vsq. modo. Vnde ego in euagatione mea ſecunda Dominum & ſocium habui maximum, vulgariter de Roplotzſtein, qui poſteà fuit Spoleti, & prodita per eum ſuæ originis ſerie, eum ſuum eſſe Dominum recognouerunt, & honoratum remiſerunt.

ſor. procul Italia ad m.

CAPVT XX.

*Reprehenſio cuiusdam vulgaris hiſtoriæ, de Nobilibus Sueuiæ * confectæ.*

à Thoma Lyrer Ranckvvilenſi, qui vixit circa annum Christi 1200.

Reperi in quodam libro Theutonicè conſcripto hiſtoriam ſatis iocundam, ſed veritati minùs conſonam, de origine nobilium Germaniæ, & præcipuè Sueuiæ, quæ videtur eſſe compoſita ad demulcendum aures nobilium, & ſignanter Dominorum Comitum de Montfort, quorum originem principaliter deducit. Hoc autem dubium me reddit & ſuſpectam mihi hiſtoriam facit, quod annorum numerus & ſanctorum nomina & factorum tempora communibus Chronicis & ſanctorum legendis non concordant, & ponit quod ſanctus Theoneſtus fuerit Romæ, Auguſtæ, & Moguntiæ, ante Conſtantini tempora, vel ante ſanctæ Crucis inuentionem: & quod ſanctus Vrſus Augu-

Digitized by Google

Auguſtæ,& ſanctus Albanus Moguntiæ fuerint martyrizati ante ſanctæ Crucis inuentionem tempore Traiani Imperatoris, quod non poteſt eſſe. Dicit etiam de quodam Imperatore, Curio nomine, è Roma pulſo à ſenatu propter fidem, quam ſusceperat à ſancto Theoneſto. Notum autem eſt ſcienti legendas, quod tempore Theoneſti erat tranſlatum imperium in Græcos, & tunc Romæ nec erat ſenatus nec Imperator, ſed Archadius & Honorius Chriſtianiſſimi Imperatores Conſtantinopoli degebant, & Leo Papa Romæ reſidebat. Inſuper tunc temporis erant omnia idola pene eliminata, ſed trucidabantur tunc Chriſtiani propter hæreſim Arrianam, quæ per mundum diuulgabatur, & multos habebat defenſores. Dicit etiam, quomodo per nobiles fides fuit eorum gladio inducta in Alemaniam & Sueuiam, quod non poteſt ſtare, cum Sueuia dudum antè per martyres & alios fuerit conuerſa. Dicit etiam de quodam Patriarcha poſito in Sueuia prope Vlmam, de quo tamen canones nullam faciunt mentionem, nec alicubi habetur, quod in Sueuia fuerit aut Patriarcha aut Primas. Dicit etiam quod viſio Conſtantino facta de ſigno Crucis, in quo vincendos inimicos ſuos dictum ei erat, expoſita fuerit ſibi à Duce Sueuiæ, & quod cum Sueuis vicerit Maxentium, quod contrarium eſt Eccleſiaſticæ hiſtoriæ & Tripartitæ. Mentionem etiam facit de Owia maiori & de Vlma, & de Wingarten ſub alio colore, quàm contineatur in antiquiſſimis litteris conſtitutionum illorum locorum; & procedit, ac ſi Vlma pertinuiſſet ad Owiam maiorem ante Conſtantini tempora, cum tamen conſtet Vlmam datam Abbati ordinis ſancti Benedicti Owiæ maioris, qui ſanctus Benedictus quaſi ducentis annis fuit poſt Conſtantini tempora, & monaſterium Owiæ maioris aliquibus annis poſt ſanctum Benedictum fuit fundatum: niſi dicere velimus, quod ante inſtitutionem ordinis S. Benedicti fuerit ibi alius ordo vel clericorum congregatio, ſicut ſcriptor præfatus videtur velle, quod tamen demonſtrare non poteſt. Pręter hæc multa alia incongrua ponit in eadē hiſtoria, quam ſine correctione imprimi fecit quidam in* Vlma, & iam vndiq. mēdacia *apud Conradū*
diſper-

Digitized by Google

Dinckmut anno Chriſti 1486. die 12. Ianuarii.

diſperguntur in Alemania in præiudicium illuſtrium Comitum de Montfort, & aliorum nobilium, quibus confictis mendaciis complacere æſtimabant. Continet enim prima riga vel linea apertum mendacium, dicens anno Domini CIIII. Romæ Curionem imperaſſe, & ſenatum ſibi conſentientem habuiſſe, & Theoneſtum patrem Vrſi & Albani martyrum ipſum conuertiſſe, &c. Conſtat autem prædicto anno Traianum Imperatorem fuiſſe, & Euariſtum Papam, propè circa tempora Apoſtolorum. Sanctus autem Theoneſtus Phipenſis Epiſcopus ab hæreticis de ſua ſede pulſus Arrianis, cum Vrſo & Albano & aliis duobus diſcipulis Romam venit ad Leonem huius nominis primũ, à quo miſſus in Alemaniam cõtra hæreticos diſputauit, & Vrſus Auguſtæ martyrizatus per hæreticos, Albanus autem Moguntiæ. Fluxerunt autem inter Traianum & Theodoſium Imperatores anni plures quàm centum; vel inter Euariſtum Papam & Leonem primum inueniuntur mediaſſe anni multi, cum Euariſtus præſederit anno Domini CIIII. & Leo ſecundus anno Domini CCCC. XLIIII. & ſub hoc Papa venit ſanctus Theoneſtus in Alemaniam. Multis autem ſignis notare poſſum, quod hiſtoria prædicta non eſt omninò conficta & abſolutè falſa, ſed in rebus geſtis eſt vera quidem, alium tamen colorem & alia tempora aſſignat & alias cauſas. Æſtimauit enim compoſitor, quod nemo cum induſtria lecturus eſſet eam: ideo honeſtiùs quo potuit rem facti colorauit alio tempore & cauſis, quod ei indulgemus, quia poſſibile eſt mihi ſimile contingere. Saluando autem hiſtoriam in facto dicere poſſumus, quod translato imperio in Græcos circa tempora Theodoſii & Archadii, Honorii & Theodoſii Iunioris, fuit pax in oriente, vbi regebant, quia deuotiſſimi Imperatores erant: ſed Huni, Wandali, & Gothi vltra modum occidentem vexabant, Italiam turbabant, & Romam multipliciter quaſſabant. In iſtis tribulationibus potentes Romani & alii Italiæ nobiles cordibus fracti dicebant, Chriſti fidem horum malorum eſſe cauſam, & nitebantur reinducere antiquorum idololatriam, ſub qua Romam ad priſtinas fortunas ſpera-

Digitized by Google

ſperabant venturam. Et ob hoc orta eſt grauiſſima contentio inter fideles, illis in fide manere volentibus, aliis idola patrum reſumere & apoſtatare contendentibus. De quibus factis Auguſtinus de Ciuit. Dei, & Oroſius hiſtoriographus multa ſcripſerunt. In hiis litigiis venit Theoneſtus Romam, & facta ſunt, quæ ſequuntur, quæ reperi in vulgari Theutonico multis implicationibus verborum, quibus præciſis nucleum in Latinum deduxi.

CAP. XXI.

Hiſtoria translata de Theutonico in Latinum, quam credit eſſe confictam.

Eamdem tranſtulit & Martinus quoque Cruſius Annal. Sueuic. part. 2. lib 9. cap. 16.

POſt Conſtantinum Magnum & ante Carolum Magnum anno Domini CCCC. XLIIII. creſcebant hæreſes, creſcebant & mundi prophanationes, in tantum vt pleriq. in fide debiles vacillarent, & meliùs ac ſecuriùs viuendum ſub idololatria æſtimarent, erant pugnæ bonorum Chriſtianorum extrà cum barbaris, circà cum hæreticis, & intra cum malis Chriſtianis. Ea autem tempeſtate ſanctus Papa Leo, cui beata virgo Maria manum, quam ſibi abſciderat, reſtituit, in fide vacillantes confortauit, cuius adiutor ſanctus Theoneſtus Epiſcopus fuit. Quidam Romanus illuſtriſſimæ nobilitatis homo * Curio dictus, nō multùm diſſimilis Curioni, de quo Cęſar 2. Commentariorum mentionem facit, ſollicitabatur quottidie à conciuibus ſuis relinquere Chriſti fidem, reſumere patrum idololatriam, & reſtituere in priſtinos honores collapſam Romam. Erat enim Curio ille quaſi totius nobilitatis Romanæ pater, ornatus fratribus & filiis, vxorem habens fidelem nomine * Dockam, quatuor fratres, octo filios, & tres filias. Porro fratres ſui omnes cum aliis Romanis ad inſtituta antiqua gentilium remigrare cogitabant, nec aliquod impedimentum habebant id perficiendi, niſi Curionem qui omnibus totius vrbis nobilibus eminentior habebatur. Vnde videntes eum in fide ſtabilem, & foueri conſiliis Leonis Papæ

Cruſ. Curius.

Cruſ. Eudociam.

Digitized by Google

& Theonesti Epiſcopi, ad eius interfectionem aſpirabant. Perpendens autem periculum, Curio conuocatis filiis & amicis omnibus myſterium cordis ſui aperuit dicens, ad alias ſedes eſſe migrandum, & nullo modo Romæ manendum. Captato autem oportuno & quieto tempore multis curribus & ordinatis turmis cum omnibus liberis, vxore, & amicis nobilibus, & copioſiſſima ſupellectile Roma derelicta de conſilio Leonis Papæ verſus Alemaniam ſeu Sueuiam profecti ſunt, perreptantes niuoſa Alpium confragra & vadoſa vallium concaua in Rhetiæ montana deuenerunt, de quibus Rodanus & Rhenus flumina erumpunt. In ipſis autem montanis populum fidelem dudum per S. Lucium ad fidem cõuerſum inuenerunt, paucum tamen & miſerum. loca enim illa tempore illo vt in plurimũ deſerta erant. Ceperunt ergo ibi in locis munitis caſtra conſtruere & domos more nobilium collibus deſerti ſuperædificare. Vnde hodie tam in Tamleſco quàm in Taphaſo ruinę reperiuntur fortiſſimorũ murorum. & cõſequenter ad caput Rheni, vbi primùm emanat, ædificare caſtrum ceperunt, & per deſcenſum fluminis ſe paulatim diffundentes ab inuicẽ diuiſi ſunt, & inuentum populum ſibi ſubiecerunt. Ab hiis ergo nobilibus prodierũt Sueuorum nobiles vt in plurimum, nec ſolus Curio cum ſuis filiis erat, ſed multi Romani, & duæ præcipuę generationes de Columna & de Vrſinis fuerunt eis iunctæ, & ita vallem illam, per q̃ Renus defluit, primò repleuerunt. & quia autem Italici fuerunt, & Theutonicis nunc propinqui, cõmixtim loquebantur Italicum cum Theutonico. ideo eorum locutio & terra dicebatur Curwalchen, & hodie dicitur Curwalchen à lacu Venetico vsq. ad montem Settner, quamuis iam Theutonicum ſit totaliter introductum. Filii autẽ Curionis diuiſi caſtra ædificauerunt Starckenberg vel Montfort, q̄ hodie eſt, & Hochtreutz, Gutenberg, & ceperunt caſtellum Bolando, quod nominauerunt Lutkirch, & cõſtruxerunt Wartow. Porro vnus de filiis Curionis celibem ducẽs vitam dicebatur Burgundus. hic deſcendit profundiùs in Sueuiam cum ſuis, & ſibi habitationem conſtruxit ſuprà in monte non longè à loco vbi Ylarus

fluuius

Digitized by Google

fluuius Danubio iungitur ex oppoſito oppidi Vlm. hic Burgundus ſuæ habitationi eccleſiam iunxit & Kirchberg nominauit.& hodie creditur ſtare ad minus pars aliqua eccleſiæ illius, cui etiam annorũ numerus lapide ſculptus conſonatiſtis temporibus. Nam in introitu eccleſiæ ad anguſtum ſiniſtrum eſt in pariete lapis, qui habet ſculpturam CCCC. XLIIII. annorum. Hunc Burgundum dicunt * Primatem Sueuorũ à Papa cõſtitutum, & erat tam honeſtę vitæ, q; celebre factum eſt nomen eius. Vnde quottidie Vlmenſes deuoti ad eum exibant, quibus monita ſalutis dabat. Alii autẽ de Vlma alterius mentis murmurabant contra eum, & facta fuit in oppido ſciſma maior. nam hæreſibus tota eccleſia deprauata erat illis diebus. Audiens autem Dux Sueuorum Saturninus, qui reſidẽtiam habuit in Tignopoli, vulgariter *Rauenſpurg*, diuiſiones fieri in terra, & Catholicam religionem creſcere, turbatus eſt animo. Erat enim & ipſe Arrianis conſentiens, vt opinor, vel Romanis illis, qui Chriſti ritum deponere & idolorum culturam reſumere conabantur. Congregato autem exercitu deſcendit Vlmam, & pacẽ reformauit, intendens Burgundum & ſuos expellere, & Kirchberg deſtruere. Burgundus autem vir pacificus nocte cum ſuis per ſiluas aſcendit, & in Curwaldiam ad patrem & fratres ſuos venit, rẽ geſtam eis exponens, & hoc facto alium quietis locum quæſiuit gyrans lacum Veneticum & Acronium, & ibi inuenta inſula, quæ nunc Diues Owia dicitur, eam purgauit, & habitationem ſuæ religioni congruam in ea fecit, quam poſt eum Domini ordinis S. Benedicti acceperunt, & hodie poſſident. Dux autem Sueuiæ Saturninus omnia, quæ fecerat Burgũdus circa Vlmam, deſtruxit, & præfectum Vlmenſibus præpoſuit nomine Sigwaldum, virum vtiq. criminoſum & malum. Ipſe autem aſcendens Warthuſen caſtrum ædificare præcepit, ibiq. cuſtodiam vallis totius poſuit. ideo ei hoc nomen dedit. Porro Curio & filii eius, Burgundi expulſionem inultam relinquere nolentes, cum exercitu grandi de montanis deſcenderunt in pagum Vlmenſium, & caſtra, villas, & omnia quæ Ducis Sueuorum fuerant, demoliti ſunt. Ingreſſi

Patriarcham vocat Lyrer.

Digitized by Google

autem villam Vlm, Sigwaldum præfectum occiderunt, & populum ad fidem Catholicam ab hæreſibus reduxerunt, ponentes clerum Romanum & ſacerdotes. Prope autem Vlmam erat quidam Comes in caſtro reſidens Wœlenſtetten de fauore & fide Domini Burgundi, nomine Hercules de Wœlenſtetten, quem Curio præfectum in Vlma conſtituit, & ei Kirchberg eccleſiam commendauit, & cum exercitu vniuerſo aſcendit Curio ad oppugnandum Rauenſpurg. Audiens autem Saturninus Dux occurrit ei, & commiſſo prœlio victoria ceſſit Curioni, & Ducem interfecerunt, & oppidum Rauenſpurg ceperunt, quod Curio tradidit Romulo ſexto nato filio, quem Ducem Sueuorum fecit, & vexillum aureum cum tribus nigris leonibus tradidit. Poſt decurſum aliquoti temporis Dominus Hercules de Wœlenſtetten præfectus in Vlma aliqua emendare & corrigere volens reſiſtentiam tumultuoſi populi inuenit, & niſi præfectus prudenter declinaſſet, in eum & in ſuos inſultum feciſſent. Aſcendit ergo Hercules ad Ducem Sueuiæ Romulum, & populi rebellionem ei intimauit. Qui collecto exercitu deſcendit, & caſtigatos Vlmenſes emendauit, & oppidum ipſum Domino Burgundo in Owia appropriauit, dãs ei omnem poteſtatem & iuriſdictionẽ in temporalib. & ſpiritualibus, decimas, primitias, prouentus ex daciis & theloneis. Et ita redegit eos in ſeruitutem omnimodam, ne libertate habita iuſtitiam derelinquerent. Alio tamen modo dicitur Vlma in Owiæ poteſtatem deueniſſe. Dominus autem Burgundus Ducem Sueuiæ rogauit, vt oppidum ipſum in ſuam reciperet protectionem, quod & fecit, & poſt eum annis multis in tuitione Ducum Sueuiæ fuit. Interea Curio in immenſum creſcebat quottidie, & ædificauit ſibi domum forte caſtrum, quod ex nomine vxoris ſuæ Dockæ nominauit Dockenburg, & infra caſtrum conſtruxit monaſterium Fiſchingen, in quo ſtatim poſt ſepultus eſt. & filius caſtrum in portionem accipiens, Dominus de Dockenburg nominabatur. & hæc generatio manſit vsq. ad noſtra tempora, quo eſt totaliter extincta, & per Swiceros eorum bona poſſeſſa. Duo autem nepo-

Digitized by Google

nepotes Curionis, quos ſecum de Roma traxerat, Iurgo & Hego, terram, quæ nunc Hegowia dicitur, acceperunt, & Hewa caſtrum conſtruxerũt, à quibus Barones de Hewen ſunt, & plura alia caſtra in eodem diſtrictu fecerunt. Alius de filiis Curionis ædificauit Werdenberg caſtrum, & nomen inde retinuit. Alius * Rinegg, cui etiam ceſſit Gutenberg in hereditatem. Alius ædificauit * Schellenberg, à quo Domini de Schellenberg proceſſum habent. Horum trium auus fuerat Curio, & erant filii Domini Anshelmi de Montfort, qui ſex habuit filios, ſcilicet Wolfrandum, quem heredem eſſe voluit nominis & caſtri Montfort. ſecundus fuit ille de Werdenberg. tertius Anshelmus de Rinegg. quartus Heinricus de Schellenberg. quintus Wilhelmus, & hunc miſit ad Palatinum Rheni, qui ei tradidit filiam vxorem, & partem in Sueuia contulit iuxta Tubingen cum clipeo aureo & rubro in eo vexillo. hic caſtrum & oppidum Tubingen fundauit, & Palatinus de Tubingen nominatus fuit. Sextus filius Anshelmi de Montfort erat ** fratre prædicto, cui deſponſauit filiam Baltaſar de Herrenberg vnicam. ſicq; Baltaſar obiit, & omne dominium Anshelmo manſit, à quo Domini de Herrenberg fuerunt profuſi. Quartus filius Curionis Wilprandus Dominus in Lutkirch, qui duas habens filias cũ vxore nobili de Sunnaberg, vnam dedit cuidam de Roppoltzſtein, alteram Domino de Rotenburg tradidit. ædificauit autem caſtrum Hochentan in valle. Poſt obitum Wilprandi, eius cepit hereditatem Anshelmus de Montfort, eo quod filium heredem non dereliquit. Poſthoc facta eſt cõtentio inter duos fratres filios Anshelmi de Montfort, ſcilicet inter Wolfrandum & C. de Werdenberg, qui caſtrum Vadutz ædificauit contra fratrem, vt ex eo ſibi inſidiaretur. Oppidum etiam Towenfeld, quod poſtea dictum fuit Feldkyrch, contra Wolfrandum fuit, quibus C. de Werdenberg auxilium præbuit. Dominus autem Wolfrandus de Montfort Ducem Sueuorum Romulum patruum ſuum de Rauenſpurg aduocauit, oppidum Towenfeld cepit, eiusq. nomen mutauit & Feldkirch appellari voluit. Deinde Dux Sue-

ſc. Anshelmus.

ſc. Heinricus.

Hic à Lyrero vocatur Rulandus. *Ceterùm locus eſt corruptus: & videntur duo illa verba,* fratre prædicto, *eſſe inducenda.*

Digitized by Google

uorum Romulus audiens Comitem de Teck malè de fide Chriſtiana ſentire, aduocatis fratribus & amicis contra prædictum Comitem proceſſit, cui in adiutorium contra Comitem venit Dominus de Helfenſtein de caſtro eiusdē nominis, quod conſtruxerat. Venit etiam de Tubingen nepos Ducis Palatinus, & Dominus de Herrenberg, & Baro de Stœffel, & Dominus de Gerhuſen, & Comes de Achalin, factusq. eſt exercitus magnus in parte Ducis. Vt autem innotuit res Comiti de Teck, aduocauit Wendelinum Marchionem de Burgow filium ſororis ſuæ in adiutorium. qui venit cum ingenti multitudine Bauarorum habens XXXVIII. milia pugnatorum. Dux autem Sueuiæ tantùm habuit XXIIII. milia. Congreſſi ergo ſunt duo exercitus ſub caſtro Teck in campo iuxta villam Huſen, & victoria ceſſit Duci Sueuorum. Marchionem ergo de Burgow captiuum cepit, & quatuor de Rechberg, qui tunc dicebantur de rubeis leonibus, & reſidentiam habebant in Marchionatu Burgow, & duos de Ybach, & vnum de Lamberg, tres de Weſterſtetten, duos de Ringingen, & vnum de Mulhuſen. Capti ergo gratiam Ducis petierunt: quibus non indulſit redire ad propria, ſed eis montem grandem tradidit Rechberg dictum, & ædificare caſtra licentiauit. tunc ædificatum eſt caſtrum Hochenrechberg & alia caſtra in circuitu. A tergo verò montis Rechberg ædificauerũt in nemore curiam in valle pro ſolatio venatorum, ne cogerentur tantum montem ſemper aſcendere, & in hac curia tantum gaudium fuit, quod eam *Gamundiam* vocauerũt, id eſt, gaudium mundi. De hac curia facta fuit poſtea ciuitas. Sed & Comes de Teck in præfato prœlio captus fuit: qui in loco ſuæ captionis eccleſiam fundauit & caſtellum, eumq. Eccleſiopolim dici voluit, vulgariter *Kyrchen.* erat Comes ille vir prudens, & ideo Dux Sueuorum eum ſecum aſſumpſit in Rauenſpurg, & Ducem de Teck creauit. qui cùm prole careret, filium ſororis ſuæ Wendelinum de Burgow Marchionem heredem conſtituit, & poſt mortem Ducis Ducatum Teck poſſedit. Sueuorum autem Dux Romulus adepta vndiq. pace ordinem regium ſuæ curiæ fecit, & prope

Rauen-

Digitized by Google

Rauenſpurg Bietenberg caſtrum conſtruxit, & inter vineas eccleſiam ſancti Iohannis erexit, eamq. Wingarten appellauit, & villam ſubtus Altorff. Deinde famulo ſuo Gebhardo in nemore domum quandam vetuſtam venatorum tradidit, qui eam muniuit & Waldpurg nominauit, dictiq. ſunt ſucceſſores eius Dapiferi de Waldpurg. Cellerario autem ſuo commiſit ædificare caſtrum Radrach, vnde proceſſerunt Schencken de Radrach. Præfectus equorum ſuorum ædificauit Marckdorf, vnde ortum habent Marckſchelck de Margdorf. Camerarius ſuus ædificauit caſtrum Kemerlang. Ædificauit etiam Dux ille monaſterium Wingarten pro XXIIII. ſacerdotibus religioſis, & obiit, vt dicit eadem hiſtoria, anno Domini CC. XXIIII. quod mihi tamen non videtur verum. Hæc & plura alia continentur in Theutonica hiſtoria, quæ omnia tranſeo. Reperi enim in ea contradictiones multas & mirabiles, quæ quia carent auctore, ea nolui hic inſerere, præter pauca prædicta, quæ etiam non poſuiſſem, niſi de ſancto Theoneſto, Vrſo, & Albano, qui fuerunt temporibus ſancti Ambroſii, Auguſtini, mentio facta eſſet. Dicit etiam illa hiſtoria, quod Sueui quondam bellis & duellis creauerint inter ſe Regem etiam longè poſt natiuitatem Chriſti poſt nongentos annos. quod nullo modo poteſt ſtare, quia ſemper poſt Iulium fuerunt ſub Romano imperio, & præſertim poſt Carolum Magnum, qui nobilitatem in Sueuiam introduxit vel renouauit. Continet etiam quædam ignominioſa de aliquibus nobilibus Sueuiæ, vtputa de illis de Friberg, quæ ponere nolui, & multa indecentia, de quibus tranſiui.

FELI.

Digitized by Google

FELICIS FABRI MONACHI VLMENSIS

HISTORIÆ SVEVORVM

Liber II.

CAPVT I.

De forma vel facie ciuitatis Vlmenſis.

VLma ciuitas à tempore ſuæ ampliationis, ab anno ſcilicet M. C. XXXVIII. vſq. ad annum præſentem M. CCCC. L IIII. ſtetit in continuo incremento, quouſq. deducta eſt in formam pulcherrimæ faciei huius, quam nunc in præſentia cernimus. Hanc formam dupliciter conſiderare poſſumus, ab extra ſcilicet & ab intra. Ab extra habet talem diſpoſitionem. Eſt Vlma ciuitas in litore Danubii quaſi in circulo collocata. contra meridionalem plagam habet portas duas, ſcilicet Laniſtarum, per quam eſt exitus in macellum & ad Blauium fluuium, qui ibi muris incluſus pertranſit. & dicitur Laniſtarum, quia ad eorum vſum tantùm deſeruit, habetq. arcem pulchram ſupereminentem. Alia porta meridionalis eſt porta Pontis gregis, per quam Danubius ponte tranſitur. & quia extra eam ſunt latiſſimi campi ad paſcua gregum, dicitur porta Gregis pontis. habet hæc porta celſam arcem & decoram plurib. culminibus in ſummo, & ſculptam crûcem grandem in facie gerit, cum depictis imaginibus Principum Electorum & eorum armorum inſignibus. In ea ſunt ſemper duo tubicines vigiles clangentes & iubilantes mane & veſpere & media nocte & in aduentu armatorum. Contra orientalem plagam vna eſt porta, dicta Aucarum, quæ noua eſt. Hæc dum ædificaretur, interrogabant artificum Magiſtri præfectum operum

Digitized by Google

operum & optimates, quo nomine eam vocarent. Ad quod quidam ait; Nomen habeat primi animalis, quod per eam iter acceperit vel exeundo vel introeundo. Statim autem, vt aperta fuit, aduenit grex aucarum exiens ad paſtum & ad aquam, & perpetuum nomen portæ reliquit. Hæc porta fundamenta quidem altæ arcis habet, ſed nondum eſt eleuata in altum. Contra ſeptentrionem eſt porta ſancti Leonhardi, iam beatæ Virginis nuncupata, quia per eam itur in eccleſiam ſancti Leonhardi, in qua beata Virgo miraculis clarere cœpit, & nomen portæ tribuit. Hæc porta turrim habet altam & firmam, cuius aſpectus auream ſculptam demonſtrat crucem, & in ea eſt etiam vigil tubicina vel tubicen clangens dum debet vel dum vult. Inter ſeptentrionem & occidentem eſt porta Noua, ſic dicta, quia nouiter facta, cum turri alta & ornata inſignibus paſſionis Domini. Contra occidentem verò eſt porta Gœglingenſis, quia ducit in villam proximam Gœglingen dictam, quam inſcii nominant *Glœglis thor*. Hæc porta firmam arcem habet & ornatam cruce glorioſa, in qua etiam cuſtodes & tubicines vigilant: quæ bene diceretur porta iudiciaria, quia extra eam rei torquentur & occiduntur. In latere meridionali in extrema parte ciuitatis contra occidentem, à qua venit Danubius, eſt turis piſcatorum alta & fortis. quæ ideo ſic nomen habet, quia iuxta eam ſunt habitationes piſcatorum aquaticorum animalium & piſcatricũ fatuorum hominum. Cohæret huic turri protenſum vſq. in Danubium fortalicium firmum cum pluribus propugnaculis, vbi etiam vna pars Blaui deſcendit per foſſatum ciuitatis, labiturq. per fauces firmiſſimis cancellis concluſas in Danubium in ciuitatis cornu. Ab illo cornu & turre piſcatorum deſcendit in aqua Danubii profundatus murus, altus & ſpiſſus, anno in Chronica ſequenti ſignato factus, quia antiquus murus domibus & ædificiis inualidus & peruius fuit factus. Stat autem murus ille in rapidiſſimo fluuio protenſus vſq. ad Danubii pontem per DC. LX. paſſus, habetq. in ſpiſſo X. pedes communes, & prohibet ab vna parte aquas Danubii, ne in ciuitatem ruant; ab alia verò, ne

aquæ Blauii extra fluant in locum ſuum. In iſto nouo muſo ſunt propugnacula & fortalicia ſeptẽ ornata & culmina ad modum turrium, ex quibus bombardis & aliis iaculis contra venientes per aquas defenſio fieri poteſt. Sunt etiam ąbextra multi circuli ferrei ad alligandas naues, & vnci ferrei, in quibus tẽpore guerrarum tegumenta murorum ſuſpendi poſſunt, ne machinis e-contra poſitis lædi poſſint, & plura foramina pro emittendis iaculis lapidum. In medio muri ſunt quatuor oſtia, per quæ Blauius de vrbe erumpens in Danubium labitur. Supra maius Blauii oſtium eſt turris, in qua ſemper cuſtos auſcultat, vt det reſponſa clamantibus ex alia parte Danubii. Contingit enim ſæpe, vt quis propter aliquam cauſam non velit per pontem & portam ciuitatem intrare: & ſi clamauerit ad cuſtodem illum, nauigio transducit eum pretio recepto. ſic qui negligunt & poſt portarũ clauſuram veniunt, & nuntii vrgentes cauſas afferentes ibi inducuntur, dum cauſa magna ſubeſt, quam magiſtro ciuium oportet exponere.

Poſt nouum murum ſequitur turris portæ pontis Gregis & pons, qui latus eſt & fortiſſimus propter impetum fluminis. Sepe enim aquis exundat, & niſi pons bene fundatus eſſet, abduceretur, ſicut anteactis annis ſepe cõtigit. Vnde etiam quondam inceperant Vlmenſes ædificare pontem arcuato opere lapideum, ſed dum eſſent in opere & plurimas feciſſent præparationes & ædificia in aqua, venit ſubitò vndatio, & in vna hora noctis omnia abduxit. Nam aliquando in tantum creſcit fluuius, vt per portam ingrediatur, vt contigit anno Domini M. CCC. LXXIIII. Ideo oportet pontem grauem eſſe, ſicut modernus pons præter neceſſarias trabes habet duo tabernacula in medio ſolatia quaſi turres, non tantum propter ſolatium, quantum propter pondus. Vltra pontem eſt ſuburbium & multæ fullonum domunculæ; ſuntq. ab ea parte munitiones, foſſata, phalæ, & valla, ita vt nemo poſſit equeſter etiam ad aquam ex oppoſito ciuitatis accedere. Sub illo ſuburbio eſt laborarium carpentariorum ciuitatis, & locus vbi omnia in Danubium funduntur, quæ

Digitized by Google

quæ de ciuitate ducuntur, vt purgamenta & murorum ruinæ, vbi etiam eſt portus Danubii primus & ſupremus; de quo deſcendunt onerariæ naues & rates ſiue ſtrues, & aſcendunt de Bauaria in eum, nec vlterius eſt aſcendendi locus. Conſequenter à turre pontis & portæ Gregis deſcendit in aqua murus ciuitatis altus vsq. ad turrim nouam, quæ nouiter facta eſt ſub arce malefactorum, cuius eſt quaſi propugnaculum. Stat autem illa turris noua in aqua, nec habet feneſtras alias niſi foramina bombardarum. Dicunt autem, quod in fundo habeat foueam profundam aqua repletam, in qua ſubmerguntur illi, quos non expedit manifeſtè occidere ad præcauendum maius malum. Supra eam eſt turris olim dicta Baliſtarii, eratq. antiqua ciuitatis orientalis porta, iam eſt turris malefactorum firmiſſima & alta, collulis ligneis repleta pro cuſtodia captiuorum. in qua etiam locus eſt, vbi tormentantur & librantur ſuſpecti ad confitendum publicè arcana cordis ſui. Et dum iam occidendi ſunt, educuntur de cuſtodiis arcis in habitaculum turri annexum, vbi eſt depicta & lucida camera, in qua ſqualore carceris laſſati refouentur, & religioſis exhortationibus ad patientiam animantur, & ſacramenta eis miniſtrantur; & ita ad mortem ducuntur. Hæc habitatio à fundamentis conſurgit de horto fratrum Prædicatorum, vnde rei per feneſtram in eorum hortum reſpiciunt, & videntes aliquos fratres manus extendunt per aperturam, ſupplicantes, vt Deum pro eis intercedant. Sub camera reorum habent fratres cellulam, in qua diſtillantur aquæ medicinales. Ante turrim abintra eſt aliud laborarium ciuitatis, in quo Reſpub. ciuitatis tractantur. Ab illa turre reflectitur murus ciuitatis à meridie contra orientem, & incipit ibi Danubius à ciuitate fugere. ideo inter ciuitatem & aquam eſt foſſatum latum aqua plenum, ſupra quod in mœnibus ciuitatis eſt conuentus fratrum Prædicatorum, quibus longus muri tractus commiſſus eſt, habentq. XLIIII. mœnia à turre malefactorum vsq. ad hoſpitale, & triplici muro eſt in loco illo ciuitas munita. Primus eſt principalis, cui imminet

conuentus Prædicatorum. ſecūdus eſt valli, inter quem & principalem murum eſt tranſitus, & eſt murus ille ſpiſſus & mœnibus ac fortaliciis munitus & ornatus per totum gyrum ciuitatis. tertius murus eſt inter foſſatum & Danubium. in medio autē muro eſt vnum propugnaculum inter Prædicatorum conuentum & hoſpitale, quod etiam imminet principali muro, ſicut conuentus Prædicatorum, nec eſt per totum muri gyrum aliqua domus imminens muro principali, niſi domus Prædicatorum & hoſpitalariorum. In muro autem, cui hoſpitale adiacet, eſt arx alta & firma cum propugnaculis, à quibus conſequenter recuruatur murus magis in orientem vsq. ad portam Aucarum, inter quam & hoſpitale eſt in muro exteriore fortalicium. A porta autem illa vsq. ad turrim rubeā reſpicit ciuitas è regione orientem, & ſupra eam deſerit Danubius murum tāgere exteriorem, & infra eam eſt foſſatum aqua Blauii plenum: quia Blauius fluuius circumplectitur gyrum ciuitatis à Danubio in Danubium, & ipſam ciuitatem alluit, vt patebit. In ſpatio medio inter portam præfatam & turrim rubeam eſt in murro exteriori vnum propugnaculum. Turris rubea eſt arx alta & firma in cornu ciuitatis erecta, vbi ab oriente reflectitur in aquilonem, dorſum Danubio dans. In hoc cornu abintra in ciuitate eſt armamentarium ciuitatis grande & refertum ingeniis & inſtrumentis bellicis, abextra verò ſunt propugnacula & vnum fortalicium pectorale, in cuius medio ſtat defenſorium firmum, quod olim Vlmenſes fecerunt contra timorem Delphini Regis Franciæ & Carmaniacorum, qui Alſatiam deuaſtarunt, & ab illo fortalicio fecerant vallum & foſſatum vsq. in Danubium, quæ iam deſtructa ſunt. A turre rubea contra aquilonem procedēdo extra foſſatum eſt candidatorium, & grandis latitudo pratorum, quæ per gyrum foſſato aqua viua pleno vallata eſt, & in ea latitudine candidantur panni bombycini, qui * Vaſtanicæ dicuntur, numero maximo per æſtatem. in negotiatione illorum pannorum Reſpub. Vlmenſium miro modo profecit annis præcedentibus. De quolibet enim panno cedunt in vſum Reipub. ad minus tres ſ.

Veſcanicæ.

ſuntq.

ſuntq; panni vltra LX. milia. Supra foſſata candidatorii non longe à foſſato ciuitatis eſt tabernaculum ædificatum, domuncula cum rota, quæ aqua agitatur, & ibi trabes magnæ perforantur & dolantur terebro ingenti induſtrioſè aquæ motu. ex oppoſito tabernaculi vltra ciuitatis foſſatum in muro vrbis eſt baſſum fortalicium, quod nominant turrim Theodorici, qui fuit artifex, fecitq. in eo molendinum, in quo pulverizantur illa, quæ ad incenſionem bombardarum exiguntur. Supra molendinum illud ſunt duæ arces non multùm à ſe diſtantes contra candidatorium reſpicientes directè è regione domorũ, quæ ſunt in candidatorio. in hoc candidatorio tractantur æſtiuo tempore, vt præmiſi, panni in tanta multitudine, vt numerus in æſtimatione ſexaginta milia computetur, demptis *Veſtanicis, quæ colorantur nigro. ideo vulgare prouerbium eſt *quod non ſit ciuitas nedum in Alemania, ſed nec in Italia aut Francia, quæ habeat ita delitioſum roſarum hortum ciuitati annexum, ſicut Vlma*, quæ reſperſum albis floribus habet grande pratum, de quibus multa milia hominum pauperum & diuitum viuunt & nutriuntur. Conſequenter extenditur murus ciuitatis vsq; ad portam beatæ Virginis, cui alta innititur turris ſepta propugnaculis. ante pontem huius portæ eſt pectoralis munitio muris & foſſatis fortiſſima, in qua ſupereminent VII. propugnacula. Ab illa porta vsq. ad portam Nouam ſunt in principali muro VIII. turres, & in muro inferiori tres nouiter factæ fortes & firmæ. in vna autem illarum turrium de foſſato ruit aqua & vertit grandes rotas in fundo turris, quibus artificioſè euehitur aqua ſurſum in ſuperius habitaculum, ibiq. effuſum in receptaculum ab eo per cannam plumbeam deorſum relabitur, & per dracones diuiditur per ciuitatem, & in diuerſis locis in fontes ſalientes erumpit. ab ea enim turri & ab alio quodam loco etiam tali modo diuiditur in XXIII. fontes per ciuitatem. ab illa aquarum turre venitur ad arcem altam portæ Nouæ, quæ arx ornata eſt picturis & munita propugnaculis, ante cuius pontem eſt fortalicium pectorale munitiſſimum cum VII. propugnaculis. Ab illa porta reflectitur murus omninò in occiden-

*Veſcanicæ.

tem vsq. ad angulum & cornu ciuitatis,& propugnaculis munitiſſimis iungitur ad turrim viridem,ſic nominatam,quia viride habet tectum. Olim tamen dicebatur turris *der Gremlinger*,ſicut vicus ab ea procedens dicitur *Gremlinger gaſſ*, à quibusdam antiquis ciuibus *Gremlinger* nominatur. & eſt turris rotunda, in qua,vt dicunt, nemo noctu audet habitare propter ſtrepitus & impetuoſas concuſſiones, quas faciunt in ea maligni ſpiritus. munita eſt hæc turris propugnaculis & antemurali. ſupra eam ab occidentali parte aduenit fluuius Blauius, & contra ciuitatem irruens per duas patentes fauces ciuitati illabitur. & ſunt fauces illæ cancellis ferratis munitæ. in illo loco eſt domuncula baſſa ad murum, in qua etiam per rotæ agitationem aquæ per canalia per ciuitatem diuiduntur. Ab interiori parte muri eſt domus fratrum ſanctæ Mariæ Theutonicorum : ab exteriori verò ſunt molendinæ, & Iudæorum quædam domus eorumq. cimiterium.inde flectitur murus reſpiciens occidentem in meridiem, habens ibi vnam turrim nouam in antemurali, poſt quam maius brachium Blauii accurrens quatuor faucibus muri excipitur & ciuitatem ingreditur. Iuxta has fauces, quia patentes ſunt,erectæ ſunt munitiones fortiſſimæ, & tres turres, & ferrea cancella ductilia, quæ poſſunt ſurſum trahi & remitti. & habetur ibi diligentiſſima cuſtodia,ne pariter cum aqua ingrediatur inimicus. Ab illis faucibus extenditur murus vsq. ad portam occidentalem Iudiciariam vel Gœglingenſem, cui imminet arx alta,ornata,& fortis cum propugnaculis. Ante pontem huius portæ eſt terribile fortalicium rotundum pectorale cum VII. propugnaculis. Ab illa arce deſcendit murus per flexuram contra meridiem vsq. in Danubium, vbi angulum & cornu ciuitatis obſerat arx piſcatorum, à qua incepimus deſcriptionem cinguli & muri ciuitatis. Ibi per foſſatum ciuitatis deſcendit per fauces fortiſſimas reliqua pars Blauii, quia ita fluuius ciuitatem ingreditur, quod tamen vndiq. foſſatum implet, & ita per illas fauces ea pars Danubium petit, quæ à ciuitate excluſa foſſato ſeruiuit. Foſſatum autem ipſum gyrans à Danubio in Danu-

Digitized by Google

Danubium, ſine interſtitio eſt muris incluſum & profundum, in quo piſces multi ſunt & anſeres non domeſtici, & alia aquatica. Magnam commoditatem ſimul cum decore ciuitatis recipit Vlma de aquis iuxta eam confluentibus, de quibus dictum eſt. Nam ab Ylaro recipit ligna, à Danubio diuerſa mercimonia deſurſum, ſingulariter tamen ferrum, per ipſum etiam remittit aliis gentibus ſua. Blauius verò nihil nauigiis inducit nec abducit, ſed per ſeipſum plurimam ſalutem ciuitati affert. ideo non abextra ciuitatem tranſit, ſed contra eam currens ingreditur tanquam domeſticus & potens ciuis, ipſam ciuitatem alluit, ſordes abducit, farinam molit, vicos omnes aquis ſuis alit, & nunquam ad momentum ſeruitia ſua intermittit, nec viam aut gurgitem alium facere poterit niſi per mediam Vlmam. Non ſic Danubius, qui, vt dicitur, à ciuitate auerti poterit, licet multo labore. Quondam enim quidam Dux Bauarorum inimicus Vlmenſium conſiliabatur, quo in loco poſſet Ylarum per alium gurgitem auertere, ne Danubio iungeretur, ſciens quod Danubius ſine Ylaro inutilis Vlmenſibus eſſet. Sed de Blauio auertendo conſiliari non poteſt, cum ſit impoſſibile fieri. Quamuis autem ipſe Blauius, vt ciuis & amicus, ſemper aſſit vrbi, tamen ab ipſa ſua genetrice nympha interdum importuniùs euomitur, & tũc intumeſcens quaſi iratus, furens & ſæuiens contra ciuitatem, non vt ciuis & domeſticus, ſed vt hoſtis terribiliſſimus irruit, & turbulẽto fremitu rumpit & deuaſtat quæ inuenit, & omnia repente replet. Vnde anno Domini M. CCCC. LXI. in Quadrageſima ſubitò intumuit, & rapidiſſimo curſu contra ciuitatem in muros irruit, non contentus faucibus ipſos euertere conabatur, & de facto inualdauit, & in ciuitatem veniens rotas omnium molendinarum deſtruxit, & fullonum ac cerdonum ac aliorum circa aquas laborantium ſcamna & inſtrumenta diſſoluit, & XVII. domus à fundamentis eruens, & omnes pontes quaſi deprædator & effractor crudeliſſimus de ciuitate eduxit, ſpolia ditiſſima in lignis Bauaricis & Auſtralibus afferens ex Vlma ra-

Digitized by Google

ma rapta. vnde in vnius horæ ſpatio vltra X. milia florenorum nocumenta ciuitati intulit. Ex eo autem tempore ampliauerũt Vlmenſes fauces fluminis, vt ſic veniens non petat murum euertere. Sed & Ylarus quandoq. de montanis quaſi ſaltum capit & impetuoſiſſimè Danubio iunctus muris inſilit, rates diſſoluit, pontes concutit & abducit, & ciuitatem turbatam reddit. Similiter & Danubius turbinib. auctus omnia quæ tangit, euertit, & nouos gurgites per agros, hortos & prata ſcindens terram ſuffodit & recipit. Non autem ſimul & ſemel omnia tria flumina fremunt. ſi enim ſimul omnia tria ſæuirent, non credo poſſe ciuitatem Vlmenſem manere. Propter iſta flumina nullus Alemaniæ Princeps poſſet eam ciuitatem ſufficienti vallatione obſidere ſuo exercitu: quia eam obſidens neceſſe eſt, vt tribus legionibus eam vallet, nec poteſt vna legio ad aliam venire. & ſi tempore obſidionis inundatio fierit, ipſam obſidionem ſoluere neceſſe foret. Inſuper pręter aquas delectabili latitudine per gyrum cincta eſt Vlma, à quatuor plagis latas valles habens. Nam ab oriente & occidente vallem amœniſſimam Danubii habet; ab aquilone autem vallem Blauii, qui per amœniſſima arua decidit; & ab auſtro vallem fertiliſſimam Ylaris. inter occidentem autem & aquilonem ſanctum Michaëlis montem fructuoſum & ſolatioſum habet, vt terra Vlmenſis non ſit nimia latitudine tædioſa, nec nimia montuoſitate anguſta. Et tantum de exteriori forma & diſpoſitione ciuitatis.

Ab intra eſt ciuitas amœna, aquis irrigua, non ſolùm accurrentibus, ſed etiam ex corde ciuitatis emanantibus, vt eſt fons antiquarum cannarum & putei, qui non aquas de pluuia collectas habent, ſed de venis terræ ſcaturiunt. Vnde puteũ, qui eſt in ambitu fratrum Prædicatorum, nemo vnquã euacuare poteſt, quia quantum extrahitur, tantum, repente influit ex fundo. Vicos habet Vlma latos non tenebroſos, & domos altas ligneas vt in plurimum, quia lapides non ſunt ibi niſi igne cocti. Plateas habet latas tres principales, ſcilicet totam plateã ante Prætorium, & plateam vinariam, & plateam ante eccleſiam beatæ Virginis.

alia

Digitized by Google

alia eſt platea granorum vel bladorum: alia platea equorum in arena iuxta portam Aucarum: alia platea viridorum iuxta Prædicatores, &c. nec ſemper ita fuit. nam platea ante domum Conſulum ante paucos annos multis domibus & mercatorum pategis occupata fuit: & in loco, vbi ſtat iam fons in platea piſcium, ſtetit olim domus, in qua vendebatur panis, quæ iam ſtat ante eccleſiam beatæ Virginis, & in eo loco tunc erat domus bladorum & platea granorum. Domus Conſulum egregia eſt & decora, habens campanile deauratum vndiq. & multa habitacula, & campanam horarum cantatricem magnam, ad cuius tactum etiam in turri eccleſiæ beatæ Virginis cuſtos magnam ictibus percutit campanam, vt qui primam obaudiuit ſignaturam, ſecundam conſideret. In eadem turri beatæ Virginis ſunt ſemper duo cuſtodes, qui mane & veſpere tubis concrepant. ante paucos annos habebant vxores ſecum ſuperiùs: ſed Plebanus modernus eiecit feminas propter eccleſiæ emunitatem ſeruandam. Studio ingenti ſeruatur ciuitas in mundicia, nec ſunt ibi cloacarum & latrinarum fœtores ſicut alibi, ſed per ſubterraneos meatus omnia transeunt. Tantum diligunt ciues ciuitatis mundiciam, vt quadam vice decernerent nullum ampliùs mortuum intra muros ſepeliri. & omninò ſepulturas ſuas ad omnes Sanctos tranſtuliſſent, ſi Prædicatores & Minores non obſtitiſſent. Nihil eſt quod tantum deturpet vicos, & aërem fœtore inficiat, ſicut porcorum multitudo, qui vndiq. ſtercorizant. credo ſi porci nõ eſſent, quod tam munda & ſana ciuitas vix reperiretur. Non vidi ciuitatem, in qua homines tam libenter ſint communiter, ſicut in Vlma, tam pauperes quàm diuites. Ibi omnia ad humanam vitam ſpectantia reperiuntur pro denario. Sabbatinis diebus eſt hebdomadale forum, & tantus eſt tumultus in plateis ementium & vendentium, ac ſi eſſent nundinæ annuales. ſingulariter tamẽ in platea, vbi eſt vini forum, vbi nonnunquam ſtant CCC. currus & plauſtra onuſta vino. non credo ſimile forum vini eſſe in Alemania, vbi tantum de vino in plauſtris habeatur venale, & tam repente ſit venditum. nam ante meridiem omnia

GG ſunt

Digitized by Google

ſunt vendita tantum pro groſſa pecunia. non enim ſoluitur vinum obulis, denariis, aut cruciferis, ſed florenis & behemis ad promptum, &c.

CAPVT II.

Quomodo Vlma data fuit monaſterio O-v-viæ magnæ.

CArolo Magno anno Domini DCCC. V. regnante, cum iam plura monaſteria ordinis S. Benedicti inſtituiſſet, & collegiatas eccleſias fundaſſet, & bonis temporalibus dotaſſet, aliquos Abbates ad decorem imperii Romani Principes ſpirituales imperii eſſe voluit, eiſq. ad hoc competentiam temporalium delegauit. indignum magnificus & religioſus Princeps iudicauit imperium habere tantùm auro fulgentes Principes, & non magis habitu ſanæ religionis ornatos. Videns autem Abbatem Owiæ magnæ pauperem, nec poſſe Principis ſtatum ducere, ei Vlmam villam ſuam regalem donatione donauit, litterã donationis conficiens ſolemnem, in qua multi Principes imperii ſe ſubſcripſerunt. & hæc littera adhuc hodie præ manibus eſt. In hoc autem facto & monaſterium exaltare voluit, & ciuibus Vlmenſibus complacere. Erant autem tunc temporis in Owia & in ceteris monaſteriis patres ſancti, viri religioſiſſimi, quibus nobiles & ciues & quiq. ſeculares ſubeſſe optabant, ſeq. eò feliciores fore æſtimabant, quò religioſioribus viris ſubiecti eſſent. Vnde Principes, Barones, & Comites ſe & ſua dominia ſponte monaſteriis ſubiiciebant, & vehementer dolebant, quibus impedimenta erant, quod religioſis dari non poterant, quia in tractatibus & dietis nobilium præ ceteris honorabantur illi, qui monaſteriis incorporati erant. Vnde Imperator Carolus tam in fauorem monachorum quàm ciuium Vlmenſium hãc donationem fecit. & poſſibile eſt ciues Vlmenſes tum petiuiſſe incorporari aliquo monaſterio pro ſui maiore gloria, & Abbati plus iuris contuliſſe in ſuam ciuitatem quàm Imperator ipſi dederit. Imperator enim donationem fecit cum certis limitibus Abbati. Ciues autem ita religioni affecti ſupra limites & vltra ius Abba-

tis

Digitized by Google

tis extenderunt. vnde non ſolùm decimas omnes & primitias, thelonea & dacias, vmgeltum ac ſturam recipiebat Abbas, nec ſolùm inueſtiuit Plebanum, nec tantùm præfecit Sculterum, ſed minima accipiebat & officia exilia offerebat. Dicunt enim Abbatem habuiſſe claues portarum, & cuſtodias earũ ad ſuum placitum contuliſſe. ſic etiam cuſtodiam pecorum non Vlmenſes ſed Abbas contulit cui voluit, & omnia officia publica magna & parua conferre habuit, nec fuit domus, nec hortulus, à quo cenſus annuos non exigeret. Semper enim aliqui monachi VI. vel VII. de Owia Vlmæ erant, & in domo, in qua iam Magiſter ciuium Magnus Kraft degit, habitabant, & officia ſua in capella S. Ægidii dicebant. Curia enim illa tota cum platea, quam nominant *Grienhof*, ad monachos pertinebat, nec erant tunc domus ibi ſicut iam, dempta domo monachorum Prædicatorum, & domo S. Nicolai, quam de fortiſſimis muris fecerunt, & feneſtras ac oſtia ferreis valuis obturauerũt propter theſauros ibi reconditos, & propter tuitionem in ſeditionibus concitatis per ciues contra eos. vnde curia vel platea *der Grienhof* fuit pomerium & viridarium monachorũ, vnde & nomen retinuit: & domus Wilhelmi Lew erat horreum, pars ſcilicet lapidea, pars annexa non erat: ſicut nec domus Matthæi Rem, nec domus Nicolai Beſſeres, nec domus Abbatis de Ochſahuſen, nec domus dicti Ferwers, nec domus turri annexæ & curiæ S. Nicolai erant: ſed lata erat monachorum platea & amœna, ſicq. longo tempore res ſtetit. Non ſolùm autem monachi Owiæ, ſed etiam monachi Ciſtercienſes de Bebahuſen iuxta Tubingen in Vlma dominabantur magnis priuilegiis vtentes. vnde paruum monaſteriũ in ciuitate conſtruxerũt, eccleſiam ſcilicet S.* Gregorii, cui domi- Georgii. cilia adiunxerunt pro monachorum manſione, & habebant ibi grande ſpatium, quia nec eccleſia B. Virginis nec cimiteriũ erat, nec domus chorearum, nec pategæ mercatorum. in illo monaſterio grande cellarium habebant, in quod reponebant multa vina, & ſemper duobus torſellis vendebatur vinum ſine omni ciuitatis aut ciuium vtilitate, quia liberè vinum imponebant

& liberè vendebãt. nec emebatur vinum ab aliquo Vlmenſi niſi de illo Cellerario, & hoſpites ibi prouiſionem ſibi faciebant. Introitus ad hoc cellare erat, vbi hodie eſt capella S. Valentini in cimiterio eccleſiæ parrochialis. Sic ergo Vlmenſes longo tempore ſub iugo Monachorum & regimine eorum degebant, eosque tanquam dominos ſuos recognoſcebant, & miniſtri eorum voluntarii erant, quandiu monachi miniſtri Dei deuoti manſerunt. tandem autem religione tepeſcente & ſeculari pompa in monachis creſcente, Deo permittente tepuit in Vlmenſibus amor & affectus ac obedientia ad monachos illos. videbãt enim quod de bonis eorum nutriebatur ſuperbia cum multorũ ſcandalo. Vnde Abbates illi illo tempore magnis ſumptibus à ſede Apoſtolica impetrauerunt Pontificalia inſignia ſupra ſuas dignitates. contra quod tamen S. Bernhardus, qui illis temporibus adhuc in humanis erat, multa ſcripſit. Dicit enim; *Si attenditur rerum dignitas, hanc monachi abhorret profeſſio: ſi* * *miniſterium, ſolis liquet congruere pontificibus, &c.* vide in Spec. hiſtor. lib. 2. cap. 84. Vnde Abbates infulatos, nequaquam ego, ſed Iohan. in decretali vt Apoſtolicæ, de priuil. lib. 6. nominat *aſinos cornutos*, dicens *eos ideo non poſſe exercere officia pontificalis ordinis.* ideo vulgariter dicitur, quod *inſignia pontificalia in iſtis Prælatis tantum operantur, quantum in mulis genitalia*: quia licet habeant, tamen non generant, ſic nec iſti infulis coronati fructificant. Sic ergo, ad propoſitum, indies expenſis creſcentibus creſcebant neceſſariò exactiones ſubditorum & grauamina indebita. Vnde Vlmenſes onerati gemere ceperũt, & de excutiendo iugo illo inter ſe tractauerunt. quia tamen prudentes erant, non ſubitò ſed paulatim libertatem quæſierunt cum amicitia ſuorum Dominorum. Porro ambo illa monaſteria Bebahuſen & Owia indies decreſcebant in temporalibus, quia ſpiritualia iamdiu deſierant florere. vnde coacti Abbates iura ſua Vlmenſibus paulatim vendere cœperunt. Emerunt autem Vlmenſes primò omnia iura Abbatis de Bebahuſen, & habitiones eorum & cellare, & ea in vſum Reipub. conuerterunt, omnia deſtruentes præter eccleſiam,

* Myſterium.

quæ

Digitized by Google

quæ adhuc hodie Domino de Wirtenberg attinet, qui ius patronatus à monachis prædictis emit. In illo autem contractu Vlmenſium cum monachis duo intendebant efficere Vlmenſes. primum quod eorum iura & bona in ciuitatis venirent vſum & poteſtatem: ſecundum quod ipſos monachos excluderent à ciuitate; & vtrumq. factum eſt. Vnde Abbas Owiæ frequenter erat in Vlma, & quaſi curiam non Principis ſed Regis ibi habebat. cui Vlmenſes pecunias ad deſiderium commodabant, quibus decimas, cenſus, thelonea, & iura impignorabat. multa etiam ad vitam quorundam tribuebat: alia ſponte propinabat, nec erat dies in quo non aliquid alienaretur ab eo, conſentiente eo. Aliquando, vt audiui, ante Carniſpriuium quaſi omnes de Owia Vlmæ erant, & cum ciuibus haſtiludiis, choreis, nuptiis, conuiuiis, & omnibus voluptatibus deſeruiebant, & tantas expenſas faciebant, quod non erat dies, in quo non vna villa vel decima in caſſum tranſibat. & cum hoc in tanta debita deductus fuit in Vlma Abbas, q non fuit iam quæſtio de rebus Abbatis in Vlma, ſed quęrebantur iam res extra etiam procul ab Vlma. in his Sculteto & conſulatui multa dedit & indulſit, & coactus diſtributis iura ſua continuè reſignauit. Sed & curiam ſuam *den Grienenhof* ciuibus vendidit, qui ex toto plateam publicam fecerunt, in qua olera & fructus vendebantur, & de horreo, quod iam eſt domus Wilhelmi Lew, Zecham vel tabernam ciuium fecerunt. Manſit autem platea illa forus venalium rerum vsq. ad ciuitatis ampliationem. Hæc autem omnia non vnus Abbas, ſed plures ſucceſſiuè agebant, & ad tantam peruerſitatem res deuenit, vt Abbate aliquo defuncto Vlmenſes promouerent quem vellent, qui nullum vtilem monaſterio, ſed ſuæ ciuitati beneuolum eligi permiſerunt. In tanto autem cōtemptu & deſpectu haberi cœperunt Abbates ab Vlmenſibus, vt mortuo aliquo Plebano ipſi eligerent, & pro eius confirmatione & inueſtitura ad ſedem Apoſtolicam mitterent, & non ad Abbatem, ad quem de iure ſpectabat. Nam in omnibus hiis Vlmenſes multa de facto fecerunt, quæ ſacris canonibus & legibus contraria erant, & monachi ius

pro ſe habebant,ſed negligentes, formidoloſi, & dormientes erant. *Vigilantibus autem & non dormientibus iura ſubueniunt*, vt habetur 4. q. §. 1. & ſeq. ff. de hiis qui in fraud.cred.l.pupillus,in fi. Multis autem bonis perditis & iuribus amiſſis aperti ſunt monachorum oculi, & cœperunt cum Vlmenſibus contendere, & in litem trahere,& nouas expenſas inutiles facere: ſicq. multis annis in diuerſitate ſteterunt. vnde per XIIII. annos Vlmenſes in excommunicatone erant Apoſtolica propter monachos: nec tamen ad monachos illos inclinari poterant, ſed inſtanter apud Papam & Imperatorem laborabant, vt liberarentur ab eis, quod tamen videbatur nullo iure poſſe fieri. Tandem autem inuenta eſt via liberationis eorum ſubtili practica iuris, de qua longus eſſet tractatus conficiendus, & abſoluti ſunt Vlmenſes à monachis & monachi ab eis, quibus Vlmenſes aurum non modicum promptum dederunt,ſcilicet XXIIII. milia florenorum, & omnia iura & bona in ciuitate Vlmenſi & in circulo ad quatuor miliaria redemerunt. & hanc redemptionem Concilium, Papa & Imperator ratificauerunt litteris & ſigillis ſolemniſſimis cum multorum Principum ſubſcriptione. Et hæc redemptio ad plenum facta eſt æuo noſtro, & non multo poſt, propter varietatem cauſarum, ſi Vlmenſes in duplo plus de auro dediſſent, nihil effeciſſent. Vnde Abbati & monachis ingens accreuit contritio, quod tanti pretii bona pro tantillo vendidiſſent. Venerabilis Dominus Heinricus Nithard ſacrorum canonum & legum Doctor, modernus plebanus Vlmenſis primus fuit, quem Domini Vlmenſes ordinario Domino Epiſcopo Conſtantienſi inueſtiendum præſentarunt. Porro in hiis litibus Vlmenſium cum monachis,nobiles Sueuiæ & ciuitatenſes Vlmenſibus auxilio & conſilio erant, animabant & confortabant. Plures etiam de nobilibus domicilia ſua Vlmam transferentes conciues manebant. inter quos erat Comes vnus de Werdaberg monoculus, cui dum de prolibus ſpes non eſſet, omnia quæ habuit,vendidit, & accepto pretio emit ab Vlmenſibus pro ſe & ſex perſonis ad vitæ ſuſtentationem ſub

hac

Digitized by Google

hac conditione, vt cum ſuis in quocumq. hoſpitio placeret, manere poſſet & ad placitum hoſpitium mutare, & propter hanc conditionem multam ſuperaddidit pecuniam. Erat enim vir, qui nouis delectabatur, & vbicumq. audiebat adueniſſe nobiles vel alienos homines, ibi intrabat & manducabat, vt nouos rumores audiret. vnde in prouerbium verſum fuit inter nobiles volentes ire Vlmam, quod dicebant ſe ire *ad curiam Comitum de Werdenberg.* Hanc deriſionem Comites illi ægrè ferre cœperūt, & cum Vlmenſibus contractum fecerunt, vt extra oppidum Vlmam habitationem Comiti congruam conſtruerent & ſufficientem prouiſionem ordinarent, in qua Comitem ſuum conſanguineum nutrirent, & in recompenſam conſtructæ domus tres perſonas de vitalicio defalcarent. Conſtruxerunt ergo Vlmenſes domum pulchram pro Comite in littore Blauī ſub oppido in ſuburbio, & in illa domo comedit, bibit & dormiuit quamdiu vixit. Dicunt autem quod nobilis reſidens in oppido in caſtello, quod iam inhabitat Georgius Strœli, diſcors fuit cū illo Comite; & quod iaculis ſe de domo in domum petebant: ꝗ poſſibile eſt, quia non longè diſtant à ſe. Mortuo autem Comite & omnibus ſuis commēſalibus, deuoluta fuit domus illa ad Vlmenſes, quam quidam dictus Behem emit ab Vlmenſibus, cuius poſteritas vltra CC. annos domum poſſedet. tandem ciuitate ampliata muris incluſa fuit. Deinde noſtro tempore Vlmenſes reemerunt domum, eamq. officinam Reip. eſſe ſtatuerunt, in qua menſurarentur vaſa, & dicitur vulgariter *die Eych.* in domo verò alia ſupra memorata, quæ eſt curia ciuium Strœli, fecerunt Vlmenſes Imperatori curiam, quæ vsq. hodie *curia Imperatoris* dicitur vel *curia Regis.* vnde anno Domini M. CCCC. LXXIII. cum Vlmenſes Friderico III. iuramenta præſtare vellent, in foro ante prætoriū, vt iam mos habet, interrogati fuerūt, cur non in curia Regis, ſicut antiquitùs facere conſueuerant, id agerent. & reſponderunt, ſtatum ciuitatis mutatum eſſe poſt eius ampliationem, & locum iuramenti translatum in publicam plateam, in qua forum de nouo conſtituerant. nam ante ciuitatis ampliationem aliam

faciem

Digitized by Google

faciem habuit oppidum, nec erat platea ante domum Conſulum, ſed in ſuburbiis erant fori & in platea ante capellam S. Ægidii, poſtquàm eam à monachis emerunt. Et tantum de ſecundo principali.

CAPVT III.

Quomodo ciuitas Vlmenſis deſtructa & reædificata fuit.

TErtium principale de Vlma & ciuitatis Vlmenſis eſt de eius deſtructione, reædificatione, ampliatione & continuo incremento, eiusq. menſura. Anno Domini ab incarnatione M. C. XXIIII. mortuo Heinrico huius nominis V. Imperatore, conuenerunt Principes Electores ad eligendum alium, & diuiſi in electione propter Papæ legationem, quæ obſtabat, ne aliquis de Sueuis eligeretur, duos elegerunt. Vna pars Papam ſequens elegit Lotharium Saxoniæ Ducem: alia pars elegit Conradum Ducem Sueuorum: ſicq. diſcedentes cum diſturbio abinuicem vterq. electorum geſſit ſe pro Romanorum Rege, & facta eſt periculoſa diuiſio in Alemania, & præcipuè in Sueuia, quia illi ſequebantur Lotharium, alii Conradum. Verùm Lotharius fortior Conrado erat, & Papam & maiorē Principum partem habebat. Ingreſſus autem Sueuiam Lotharius eam artare cœpit, & veriti eius fortitudinem intromiſerunt quàm plurimi: ſicq. vsq. Vlmam deuenit. Vbi dum eſſet, clauſerunt Vlmenſes portas, dicentes hoc oppidum non Saxonibus nec Italicis, ſed Sueuorum Ducibus & Romanorum Regi ex eisdem electo Conrado fore aperiendum. Obſedit ergo Lotharius Vlmam, & primò ſuburbia incendit, deinde machinis muros impetens eos pluribus in partibus rupit, tandemq. cepit, & munitionibus deiectis ciuitatem deſtruxit, & multis interfectis ciuibus ceteros captiuauit, alios diſperſit. & ita Reſp. Vlmenſium in nihilum redacta eſt. Diſſipatis ergo Vlmenſibus vocatus Imperator à Papa intrauit Italiam, ibiq. exiſtens mortuus eſt Veronæ. Quo defuncto congregati

Digitized by Google

gregati Principes Electores anno Domini M.C.XXXVIII. vnanimiter prædictum Ducem Sueuiæ elegerunt in Romanorum Regem Conradum. Factus ergo Rex Vlmenſibus propter ſe excidium paſſis miſertus reædificari ſuam ciuitatem præcepit,& multa contulit priuilegia,eisq. in adiutorium plures laboratores miſit. Inſuper multi nobiles cum eis ad ædificandum conuenerunt, & multi de aliis ciuitatibus ciues ad eos commigrauerunt,allectaq.eſt grandis multitudo ad inſtaurandum deſtructam Vlmam. Videntes autem Vlmenſes multitudinem & forte adiutorium animati ſunt,& non antiquum oppidum exile & paruum,ſed nouam vrbem ædificare decreuerunt. Die ergo ſtatuto,populis ad laborandum paratis, iunctis bobus aratro in littore Danubii hiatum ſulcare cœperunt per gyrum antiqui oppidi multum ab omni parte ſpatium vrbantes vltra terminos antiquæ ciuitatis vsq. in aliam Danubii partem. Spatium enim antiquæ ciuitatis non erat niſi duorum milium & centum paſſuum:ſed ſpatium nouę vrbis aratro deſignatum fuit ſex milium & quadringentorum paſſuum, connumeratis paſſibus etiam illius lateris, vbi Danubius muris iungitur, quod arari quidem aratro non poteſt, ſed cimba ſulcari. Eſt autem vrbs in circulum deducta, in quantum erat poſſibile. curuitates enim multas habet,quia impedimenta diuerſa circulus accepit, tum propter petroſitatem,tum etiam propter vliginoſitatem. Antequàm autem quicquam ædificaretur, foderunt per gyrum vallum aut profunda foſſata,&terram effoſſam ad interiora foſſata antiquæ ciuitatis comportauerunt. Cimiterium etiã ad omnes Sanctos, quod tunc non ita eleuatum erat ſed dimiſſum, ſicut pratum candidariorum, quod ei cohæſit,muro cinxerunt alto,& in murum terram de foſſatis comportauerunt quaſi ipſum replentes, & tilias arbores ibi plantauerunt. Hæc ad oculum patent conſideranti murum terra repletum, & poliandrium longe ſub terra quaſi infoſſum.cetera verò in agros circumiacentes comportauerunt. Foſſatis ergo paratis inceperunt paulatim murum ædificare,multisq. annis ſtetit cum imperfecto muro: & in eis locis,

HH vbi

Digitized by Google

vbi murus nondum erat, palos & ligna fixerunt, & multa bella etiã inter lignea mœnia pertulerunt, quia valde inquieta erant tempora. Citò autem foſſatis factis intermiſſum erat murorum opus, & conuerterunt ſe ciues ad inſtaurandum & ædificandum domos ſuas. Semper tamen & quottidie conducti laboratores in ædificio murorum & aliquarum turrium laborabant. Ante omnia enim turres trium portarum erexerunt, ſcilicet turrim portæ Gregis pontis, vbi in antiqua ciuitate nec turris erat nec porta nec pons, ſed ampliata ciuitate tranſtulerunt pontem ſurſum ad turrim & portam illam. Portam etiam S. Leonhardi, quæ nunc dicitur B. Virginis, ſublimauerunt eamq. cuſtodiis munierunt, quia ibi murus non erat, ſed tantùm ſepibus & lignis erat ciuitas vallata ab illa parte. Tertiam etiam portam, ſcilicet Gœglingenſem, per quam itur in Gœglingen, turri firma & alta munierunt. Et hiis factis claudere & aperire poterant cui volebant. Non enim habuit in principio ampliationis niſi præfatas tres portas, ſed ſucceſſu temporis factæ ſunt aliæ portæ, videlicet porta Aucarum, porta Noua, & porta Laniſtarum, quę quaſi nulla eſt. Fuit autem locus ſpatioſus in ciuitate, & populus paucus pro tanto ſpatio: verumtamen quottidie confluebant nobiles & diuites, & ciuitatem meliorabant. Tranſlata etiam fuit tota villa Schweckhofen cum omnibus domibus & hominibus in ciuitatẽ, ita quod non manſit aliqua domus extrà nec homo. Vnde hodie adhuc multæ vetuſtiſſimæ domus ſunt in Vlma de illa villa, & progenies plurimæ in vulgo communi originaliter ab illa profuſæ. Sed & villæ Offenhuſen & Phul cum aliis villulis reſolutis ſuis domunculis eas in Vlmam duxerunt, & ibi erexerunt. Inſuper oppido, caſtro, & dominio Albegg in Vlmenſium ſubactis poteſtatẽ, hebdomadale forum, quod ibi celebrabatur Sabbatinis diebus, Vlmam tranſtulerunt, ſoluentes domum negotiationum, eamq. Vlmam duxerunt, in qua hodie merces reponuntur & librantur, quæ domus vulgariter *die Gred*, quæ ſtetit in Albegg. ſicq. fuit Vlma nõ modicum per ingreſſum ruralium aucta hominibus & ædificiis ac diuitiis. Ex quo forte eſt

occa-

Digitized by Google

occaſio ſumpta, vt Vlma nominetur *imperii villa*. Inſuper illi, qui in ſuburbiis habitabant muris non incluſi, domus ſuas in ciuitatem transferebant. Et ita per multos annos ſtetit ciuitas in continuo incremento. Inchoata eſt autem eius reædificatio & ampliatio anno Dom. M.C.XL. vel circa, & ſucceſſiuè creuit multum. Hoſpitale etiam, quod prius ſtetit ante portam Geglingenſem tranſtulerunt in ciuitatem ad murum, vt prope eſſet iuxta aquam, in quam immunditiæ transmitti poſſent.

Deinde anno Dom. M.CC.XXIX. venerunt Vlmam fratres Minores de Gamundia petentes ſibi aſſignari locũ pro monaſterio conſtruendo. quibus ciues ſpatioſum dederunt locum iuxta portam Leonum antiquæ ciuitatis, & ipſam turrim cũ antiquo muro ibidẽ eis aſſignauerunt & locum pro ſpatioſo horto. Ibi ergo ædificare cœperũt & fructificare. Non multo poſt ſecutæ fratres Minores Sorores S. Claræ petentes ſibi etiã dari locum inter foſſata ciuitatis. quibus ciues in Arena locũ ſpatioſum dederunt, & dicebantur Sorores S. Claræ in Arena. Has comitatæ ſunt etiam Sorores de tertia regula S. Franciſci venientes de Buren, vbi domum inceperãt, quibus datus fuit locus ad latus muri fratrum Minorum, quia locus fuit ibi ſpatioſus & vacuus. Nam eccleſia B. Virginis non erat ibi nec cimiterium, nec erat platea ibi mercium, ſed fuerunt horti, qui dati fuerant fratrib. Minoribus & ſororibus de Buren iuxta eos, quarum domus ſtetit in loco, vbi nunc eſt laborarium latomorum in cimiterio eccleſiæ B. Virginis, vulgariter *die Steinhutt*, ſtabatq. ſupra antiqua foſſata, quæ nondum plenè erãt impleta & reliquæ terræ coæquata. vnde totus vicus, qui modò dicitur Longus vicus, vbi fuerant antiquæ ciuitatis foſſata, erat adhuc fouea longa in fundo lutoſa, & ab vtraq. parte ædificabantur domus & fuerunt poſitæ itæ ſiue tranſitus lignei, per quos de domibus vnius lateris tranſibant ad domus alterius lateris, & ita ſtetit vicus ille multis annis, quod non erat tranſitus in eo per longum, ſed ſolùm per transuerſum, & hoc per itas ſiue trabes & ligna poſita. Non multum poſt tempus prædictum data fuit villa Seflingen Sororibus in Arena. vnde derelicta ciuitate & loco monaſterium extrà

tranſtulerunt in Seflingen,monaſterium hortum B. Mariæ Virginis & Virginum nominantes. Deinde anno Domini M. C C. L X X X I. venerunt Vlmam fratres Prædicatores locum pro monaſterio quærentes. quibus contulit quædam deuota Chriſti famula dicta Mechtildis Hunrorin hortum ſuum iuxta hoſpitale, & inſignis vir dictus antiquus Kraft actu ſcriba Domini Imperatoris fundatorem ſe exhibens Fratres vt filios cariſſimos fouebat, cuius adiutorio eccleſiam & conuentum ædificabant, & ſpatium ſatis magnum ciuitatis acceperunt illi Fratres. emerunt nihilominus à ciuibus ſpatium pro cimiterio,de loco vbi antiquæ ciuitatis foſſata fuerant. Sic ergo Vlmenſes quadam ſingulari benignitate hiis duobus ordinibus affecti Prædicatoribus & Minoribus vtriſq. portas antiquæ ciuitatis commiſerunt. Prædicatoribus quidem portam orientalem, Minoribus occidentalem. Eſt tamen iam alia diſpoſitio cum turribus illarum portarum,quàm fuerit illo tempore.Habent autem Prædicatores ſatis amplum ſpatium intra muros, & de muro ciuitatis poſſident in longum C L X V. paſſus, in quo ſpatio ſunt vltra X L. zinnæ vel mœnia ſub clauibus & cuſtodia Fratrum verſus Danubium.Poſt Prædicatores venerunt Vlmam Domini Fratres ordinis Theutonicorum de........ inſtantes pro loco monaſterii conſtruendi. quibus vltra Blauium locum ſpatioſum contulerunt ad mœnia ciuitatis. Dicunt tamen nonnulli eos ibi ante ciuitatis ampliationem occupaſſe locum & mœnibus incluſos eſſe. Deinde pluribus annis euolutis Canonici Regulares, qui in monte S. Michaëlis habitauerunt, & iamdudum in loco, qui dicitur Wenga,extra Vlmam conſederant, etiam in ipſam ciuitatem ſe contulerunt.Multis autem annis habitauerunt trans Blauium in domo,vbi nunc reſidet ciuis dictus Theobaldus Huter, & tandem obtinuerunt locum, in quo hodie ſunt, quem ædificare inchoauerunt anno Domini M. C C C. X C I X. Difficultata autem fuit intromiſſio Fratrum Theutonicorum & Canonicorum Regularium,quia iam Vlmenſes in tranſlata parrochia ſtructuris grauati erant. ſiquidem poſt Fratrum Minorum & Prædi-

Digitized by Google

Prædicatorum ingreſſum, & monaſteriorum ædificationem cogitarunt ciues Vlmenſes etiam parrochialem ſuam eccleſiam, quæ erat extra ad omnes Sanctos, transferre in vrbem propter timores & pericula. Timebant enim, quod populo exiſtente extra in eccleſia poſſent vna dierum proditiones & tradimenta ciuitatis fieri & ciuitas capi, & populus foris periclitari, quia erant tunc tempora ſatis inquieta: Non etiam bene poterant in magnis feſtiuitatibus intereſſe nocturno officio, cum portæ non aperirentur. & multi etiam diebus Dominicis extra parrochiam manebant, qui exire vel non poterant vel nolebant. Videbant etiam populum largiter Prædicatoribus & Minoribus ad ſuas eccleſias & ſtructuras contribuentem, & multa eisdem monaſteriis dari, quæ eccleſiæ parrochiali data fuiſſent, ſi in ciuitate eſſet poſita. Inſuper multi ſuas ſepulturas ad monaſteria ſtatuerunt, quas non mutaſſent, ſi parrochialis eccleſia cum cimiterio in ciuitate eſſet facta. Concluſo ergo conſilio omninò transferre parrochiam in ciuitatem decreuerunt. quod tamen graue eis fuit propter ſepulturas ſuorũ, & propter eccleſiæ antiquæ egregium ornatum & decorem. Erat enim, vt ſupra dictum eſt, eccleſia valde pretioſa & multarum lampadum perpetuo ardori ordinatarum. Elegerunt ergo locum pro noua eccleſia conſtruenda in honorem B. Virginis quaſi in centro & medio ciuitatis, in quo loco iamdudum æſtuarium vnum ædificatum ſtabat cum pluribus aliis domibus. Has domos ciues emerũt, locumq. mundauerunt ad fundamenta iactanda. Sed & pro cimiterio emerunt domum Sororum de tertia Regula S. Franciſci, quæ dicebantur Sorores de Buren, eisq. locum in Arenis aſſignauerunt. & quia templum, quod ædificare volebãt, grande futurum erat, acceperunt maiorem partem horti Fratrum Minorum, vt iacerent turrium eccleſiæ fundamenta, & poſtea eſſet ante eccleſiam libera platea. Sicq. ſatis anguſtus factus fuit Fratrum Minorum locus, qui tamen fuerat amplus, quia quaſi totam plateam complectebatur. Deſignata in complanato & mũdato loco quantitate, longitudine, & latitudine eccleſiæ ædificandæ in

Digitized by Google

ipſum circulum ædificauerunt eccleſiam ligneam & altaria lignea cũ portatilibus, in qua diuina celebrarentur vsq. ad ſuſcitationem eccleſiæ. Feſtinabant enim, vt citiùs introferrent eccleſiam in ciuitatem, quia paratæ eis erant inſidiæ, & opus grande erat, & cum hoc ciuitas nondum per gyrum murum habebat. vnde omnis homo, feminæ & viri, ſenes & iuuenes, diuites & pauperes, ſpirituales & ſeculares ad laborandum accurrerunt. Anno ergo Domini M.CCC.LXXVII. diſſoluerunt Vlmenſes antiquam parrochiam, eccleſiam ad omnes Sanctos, & omnia induxerunt & humeris intulerunt in ciuitatem in locum pro eccleſia conſtruenda ordinatum. cumq. omnia illata eſſent, foderunt murorum fundamenta vsq. ad aquam, & luto inſigentes palos de vlmorum ſolidiſſimis lignis ad ſuperponendum lapides fundamentales & ſaxa grandia, quæ ſuſtentarent tam ingentem molem. Erat autem horrẽdum videre profunditatem, magnitudinem, & per circuitum ingentem circulum foſſaturæ. Habet enim circulus ille per gyrum quadringentos ſexaginta quatuor paſſus. Cumq. locus fundamenti paratus ſtaret, denuntiauerunt præfecti operum Conſulibus fundamenta iacienda. & quia opus conſulum erat, potiores ex eis primum lapidem meritò ponere debuerunt: ſiquidem hoc grande ædificium incipere, perficere, & conſummare intendebant in ſuæ communitatis expenſis, nec aliquam petitionem ad hoc fieri extra Vlmam decreuerunt, nec indulgentias ſpeciales ad hoc impetrauerunt, nec Principum adiutorium inuocauerunt, dempto Comite de Wirtenberg, cuius videbatur pars fundi eſſe ratione eccleſiæ S. Georgii & monaſterii olim in illo loco à Wirtenbergenſib. fundati. ab illo enim Comite conſenſum requirere neceſſe erat. Libenter autem annuit Comes ammiratus magnitudinẽ illorum ciuium, quod tam ſtupendum opus ſuis viribus perficere præſumebant. Anno igitur præfato vltima Iunii cum dies illuxiſſet, congregato in loco ſtructuræ omni clero & populo ſolemniter fundamenti lapidem primum ponere paratis, de conſenſu Conſulatus inſignis vir Ludwicus Kraft pro tunc magiſtratum ciuium

Digitized by Google

ciuium tenens in defoſſum fundamenti deſcendit cum quibuſdam de optimatibus ad ſuſcipiendũ ſaxum grande, quod diſpoſitione artificum deſuper in ſublime mordaci bidẽte ſuſpenſum erat. Hora ergo tertia diei, qua Spiritus S. miſſus eſt Apoſtolis, inceperunt ſubmittere ſaxum in foueam, non artifices ſed maiores Vlmenſes, quorum aliqui rotam trahebant vel tenebant, aliqui funem manu habebant. Magnificus autem vir Iohannes Echinger dictus Habfaſt, & Conradus Beſſerer ciuitatis Capitaneus, & ceteri magnates ſupra foſſam ſtantes lapidem manibus tangebant & dirigebant deorſum ad manus Ludwici Kraft Magiſtri ciuium & ceterorũ in fouea expectantium. Omnia autem illa maturitate magna fiebant, cantante clero, orante populo, & diuerſo muſicorum genere ſonante, quaſi ad modum ſicut legitur Eſdræ 3. Suſcepit ergo dictus Kraft ſaxum, & in locum iam cemento ſtratum direxit & poſuit. Cum autem poſitum eſſet ſaxum, eius locator peram aperuit, & aurum proferens petram centum florenis fulgidis texit & ornauit. Poſt quem ceteri optimates etiam deſcendentes fundamentum auro & argento ornauerunt. Similiter & illi de honorabili populo fecerunt, & vulgi deuotio, ſicq. dona grandia die illo ſunt pro ſtructura collata. Creuit ergo opus in manibus eorum, & in centum & XI. annis, ſcilicet ab anno ſuæ fundationis vsq. ad annum modernum M. CCCC. LXXXVIII. in ſtupendum & ammirandum cunctis gentibus & ſeculis templum euaſit: nec tantum ammirantur videntes ingentem ſtructuram, quantum ammirantur magnificentiam & audaciam fundatorum, quod tam in parua ciuitate ſine peregrinorum aduocatione, ſine adiutorio & mendicatione tantum ædificium erigere auſi ſunt, cuius immenſa & celſa campanarum turris hodie in diuinæ maieſtatis honorem, quaſi in cœlum creſcere velit, exaltatur. Ipſum verò tabernaculum dudum completum abintrà tanto nitet ſplendore, vt exteri eò venientes decorem ammirati non tam mortalium quàm cœleſtium id domicilium dicant. Multum autem admodùm decori illius eccleſiæ conferunt antiquæ

parro-

Digitized by Google

parrochiæ ſculptilia porticibus & oſtiorum ſuperliminaribus illius ſuperpoſita, antiqua manu fabrefacta. Habet autem eccleſia hæc nouem inſignia ſingularia præ omnibus eccleſiis, quæ in toto ſunt Chriſtianiſmo, parrochialibus. Primum eſt, quod eſt eccleſia parrochialis maior quàm quæcunq. alia. non enim eſt nec collegialis nec epiſcopalis nec abbatialis, ſed tantùm ſimplex parrochialis, maior multis epiſcopalibus, &c. plerisq. patriarchalibus ſolemnior; non tamen eam æquare audeo templo Sophiæ Conſtantinopoli, quod eſt toto orbe famoſiſſimum, nongentis quondam ſacerdotibus celebratum, mirabili opere pretioſa materia conſtructum, quod iam heu ſpurcitiæ Machometi ſubiacet, ſed eadem eccleſia erat patriarchalis. Secundò habet illa eccleſia cunctis aliis maiorem pulchritudinem, non quidem in ornatu parietum aut ſtructuris pauimentorum aut lapidum ſculpturis, aut picturis aut tabulaturis, ſed in ſplendore luminis, in quo formalis conſiſtit pulchritudo. vidi enim multas eccleſias opere & materia ſplendidiores, ſed nullam adeò copioſo lumine perfuſam, nullam ita claram in omnibus angulis, ſicut iſtam: nec habet aliquem tenebroſum angulum, aut opacum diuerticulum, aut fuliginoſum habitaculum, ſicut eccleſiæ grandes ſolent habere: nec capellas habet occultas, ſed peruias & lucidas. Tertiò altaribus numeroſior cunctis parrochialibus eſt illa. habet enim altaria L I. quæ omnia prouiſionem & competentiam habent, & dotata ſunt non per Principes aut nobiles aut per alienos, ſed per ipſos incolas Vlmenſes: & ſicut patroni ſunt eccleſiæ, ſic & collatores omnium altarium ſunt. Multa autem altaria ſunt, quæ habent quinq. aliqua quatuor, aliqua tria beneficia. Et ex illo ſequitur quartum, ſcilicet quod nulla parrochia ſola & ſimplex tantum habeat clerum in numero, quantum Vlmenſis eccleſia. Quintò eccleſia iſta eſt oblationibus ditior cunctis aliis. quantæ autem ſint eius oblationes, quæ quotidie per populum Vlmenſem offeruntur, ad cippum vel peluim pro eius ſtructura, & ad altaria in argento & cera in Domini Plebani vſum, qui ſcire voluerit, penſet pretia loborantium artificum

Digitized by Google

tificum quottidie, & adducentiũ à remotis locis lapides, quorũ emptio & adductio incredibile pretium requirit, quia lapides illius eccleſiæ non de ſolo Vlmenſi, ſed à remotis locis aduehuntur: penſet inſuper Domini Plebani magnificum ſtatum. non enim habet ſtatum Plebani aut Canonici, ſed ſtatũ ducit habundantis Epiſcopi, quinq. habens in cura adiutores & familiam copioſam, nec tamen aliam prouiſionẽ habet aut competentiam, niſi ſuorum ſubditorum ſpontaneas oblationes. idcirco communiter parrochia illa virum habet aliquem egregium, generoſum & doctum, dignum & meritum tanto beneficio. Sextum eſt quod illa eccleſia eſt cunctis aliis (audenter dico) in tota Chriſtianitate populoſior. quamuis enim grandis ſit, tamen diebus feſtiuis eſt in condenſis vsq. ad cornu altaris: & niſi eſſent monaſteria, non poſſet capere populum. communi curſu tempore Paſchali communicantur vltra XV. milia hominum in ea. Septimum, quod ex illo ſequitur, eſt, quod ipſa in ſacramentorum vſu eſt cunctis frugalior. nulla parrochia reperitur, in qua dietim tot pueri baptizentur. nam proportionabiliter omni die quinque pueri baptizantur in baptiſterio illius eccleſiæ, quod regio decore ornatum extat, & omnes baptizati notantur & inſcribuntur. Similiter eſt de confeſſione & euchariſtia. rarò enim tranſit dies Dominica, quin præter Miſſas ſacerdotum ſint communicãtes vel grauidæ aut perſonæ infirmæ aut deuotariæ. Octauum eſt, quod excedit in ſepultura. habet enim parrochia illa præter particularia cimiteria duo grandia cimiteria. vnum extrà ad omnes Sanctos: aliud intrà iuxta parrochiam, in quibus quotidie laborant polinctores. Cimiterium extrà habet poliandrium adeò oſſibus repletum, ac ſi omnis Sueuia oſſa ſuorum defunctorum in eum congereret. Dicunt autem ſepelitores mortuorum, quod dum fodiunt ibi in altum, vbiq. attingunt firmiſſimos muros, puta fundamenta prioris eccleſiæ parrochialis, quæ haut dubiũ glorioſa fuit, vt produnt artificioſæ ſculpturæ de ea tranſlatæ & inſertæ muris illius modernæ eccleſiæ ſuper oſtia omnia, dempto oſtio principali occidentali iuxta campanarum funes,

quod habet nouam ſculpturam, cetera omnia ſunt de antiqua parrochia. In interiori verò cimiterio dum fodiunt, inueniunt ædificia ſubterranea & teſtudines vacuas & alia, quorum cauſa ignoratur, de quibus homines mirari ſolent. & carnarium illius cimiterii olim fuit cellarium monachorum S. Georgii ſub capella S. Valentini. Nonum ſingulare illius parrochiæ eſt magnus affectus & dilectio parrochianorum ad eam. valde enim tam conſulatus quàm communitas ibi afficiuntur eccleſiæ ſicut ſuæ matri: & tam viuentes quàm morientes eam beneficiis honorant & decorant, perpetuas lampades ordinando & anniuerſaria ſtatuendo. Nam omnes lampades antiquæ eccleſiæ, quæ valde multæ dicuntur fuiſſe, in tranſlatione eius abrogatæ fuerunt, & prouentus ex eis in ſtructuram illius ceſſerunt. ſic & anniuerſaria vetera extrà conſtituta dimiſſa fuerunt in eccleſiæ nouæ fauorem. Decimum & vltimum eſt, quod Plebanus illius eccleſiæ magnis priuilegiis gaudet in eccleſiæ fauorem & ſuam non modicam vtilitatem. nam interdicto à iure lato & poſito non ſubiacet, quàm citò nuntius ad Epiſcopum Conſtantienſem miſſus extrà ciuitatem venerit; vtputa ſi ſacerdos percuſſus aut occiſus fuerit, mox vt iura diſponunt ordinis, à dininis ceſſant, ſed nuntio egreſſo contra Conſtantiam reaſſumunt diuina officia. item ſi cimiterium vel eccleſia prophanata fuerit, occultè eam poteſt Plebanus per quandam aquam reconciliare. quod certè neceſſarium eſt: quia multitudo populi confuſa eſt per varia, & ſtat eccleſia tota die aperta, per quam omnis homo tranſitum facit. eſtq. in ea tumultus varius, maximè tamen cleri otioſi, qui ibi conuentionem & collocutionem habent ſecundũ quod in os eis venerit, per quod multùm gloria illius eccleſiæ dehoneſtatur, & populus valde ſcandalizatur. ſed & cimiterium noctibus non clauditur, & timor eſt, imò indubitata experientia habet, quod multa committantur enormia perſepe, quibus locus ſacer execratus & prophanatus redditur. ideo neceſſe eſt Plebanum aliquorum actuum Epiſcopalium habere auctoritatem; præcipuè tamen maioribus

bus priuilegiis gaudet aliis Plebanis in caſibus Epiſcopalibus, & in pluribus aliis quæ transeo. Igitur poſt eccleſiæ partochialis translationem & reædificationem & conſecrationem regreſſi ſunt Vlmenſes ad ſuæ ciuitatis completionem, & murorum per gyrum concluſionem. non enim erat adhuc vndiq. clauſa ciuitas. Ad conſummationem autem operis omnes manus apposuerunt, etiam optimates ciuitatis, & quo adhuc probiores fuerunt optimatibus Ieruſalem, in cuius *reſtauratione non appoſuerunt manus*, vt habetur Neemiæ 2. & erexerunt etiam alias turres præter arces portarum. & quia populus indies multiplicabatur, fiebatq. ciuitas negotiatiua, addiderunt adhuc duas portas tribus aliis prius ædificatis, portam Nouam & portam Aucarum. & ibi factæ ſunt quinq. portæ, ſcil. porta pontis Gregis, porta B. Virginis, porta Noua, porta Gœglingenſis, & porta Aucarum. Sunt & aliæ portæ contra Danubium paruæ & non vſitatæ, de quibus non eſt ingreſſio nec egreſſio alienorum: ideo non numerantur, &c.

CAPVT IIII.

De profectu Vlmenſis ciuitatis, & quomodo dominia ſua acquiſiuit.

R*omani*, teſtante Auguſtino de Ciuit. Dei lib. 5. cap. 16. & lib. 2. cap. 16. *orbis promeruerunt dominium*, quia *optimis viuebant legibus* primò, & *amore patriæ flagrabant* ſecundò, & *zelo iuſtitiæ ardebant* tertiò, & *pace ciuilis beneuolentiæ concordabant* quartò. Hiis, inquam, Roma olim mundo incognita, exilis, & parua, exaltata eſt & domina totius orbis facta. Sic pari modo ſecundũ proportionem poſſumus loqui de Vlma noſtra, quæ olim parua, cuius nec nomen notum erat in tota Sueuia. vnde nullis antiquis codicibus inſcriptam reperimus. ſub vnius enim Abbatis regimine longa marcuit inertia & in ſe tabeſcens ſomnolento torpore depreſſa nec ratione viguit nec diuitiis floruit, nec multitudine

Digitized by Google

creuit, ſed viuens mortua ſine nomine & fama quaſi cyfra ſtetit. Subitò autem hærens fatali rotæ in excelſum eſt acta, & inter glorioſas & antiquiſſimas ac ditiſſimas vrbes eſt locata, nominata & famoſa facta, adeò vt nunc domina ſit nobiliſſimorum Comitatuum & Baroniarum, dominiorum, oppidorum, villarum, caſtrorum, camporum, ſiluarum, habeatq. illuſtres Comites, generoſos Barones, & ſtrennuos milites, ac inſignes quàm plures nobiles ſeruos & famulos, ſitq. horrendis Principibus formidini, contra quos plerumq. prœlia cōcitantur ex ea, ad quam tanquam ad caput tota Sueuia reſpectum habet. Obſeruatio enim traditarum ſuarum legum ciuibus illis oculos aperuit, rationem acuit, audaciam, vires, potentiam, & diuitias attulit, & quod mirum dictu eſt, quinq. magnifica & grandia opera aggreſſi ſunt, quæ quaſi vno & eodem tempore in ſpatio quinquaginta annorum perfecerunt, quæ ſi quis potens Rex ſimul feciſſet, proculdubio magnanimus & audax atq. potens prædicatus fuiſſet. hæc quinq. Vlmenſes eodem tempore perfecerunt, ſicut patebit. I. fuit ciuitatis munitio. II. eccleſiæ B. Virginis fundatio. III. prœliorum & obſidionum perpeſſio. IIII. dominiorum in gyro emptio. V. ciuitatis à monachis redemptio. De primo notandum, quod dum ciuitas Vlmenſis ampliata eſſet, vt ſuprà dictum eſt, multis annis ſtetit ſine murorum ambitu, ciuibus in erectione propriarum domorum occupatis. A tempore enim Conradi Regis, qui fuit anno Domini M. C. XXXIX. vſq. ad annum Domini M. CCC. ſine muris Vlma quaſi villa ſteterat, ex quo hodie famant Vlmam villam fuiſſe. Ciues ergo aſſumpto animo foſſata foderunt profunda per gyrum, & murum cum turribus circumduxerunt aquam Blauii inducentes & circumducentes per foſſata. & hic labor ſufficiens pro vna generatione fuiſſet. Dicunt autem antiqui, quod feſtinantiſſimè hoc agebatur, & omnes nobiles ciues & ignobiles, viri & feminæ operi inſtabant, quia neceſſitas vehementer vrgebat, ſicut patebit. Aliud opus pariter cum iſto inchoatum fuit, profectò grande & magnificum. quia enim timore obſidionis ciuitatis coacti vrbem munierunt,

nierunt, ipſam etiam ſuam eccleſiam parrochialem, quæ extra vrbem erat, intus tranſtulerunt, vt ſecuri in eccleſia eſſe poſſent, & templi mirabilis & magni fundamenta iecerunt, relinquentes nobis figuram depictam charta eccleſiæ, quam ipſi magnificis mentibus cõceperant erigendam. quæ quidem charta multò pretioſius templum demonſtrat, quàm illud ſit, in quo hodie laboramus, quaſi moderni paruifici non audeant proſequi intentum antiquorum, & quottidie multa ſpectantia ad pretioſitatem & decorem ſtructuræ detrahuntur. Hiis operibus inſtantes, acceſſit aliud nimis importunum & graue. Nam Ludwicus Bauarus, qui imperium inuaſerat, quem Papa cum omnibus ſibi adhærentibus excommunicauerat, Vlmam venit. & cum Vlmenſes nollent eum primò recipere, exercitu ciuitatem vallauit. interuenientibus autem quibusdam Principibus eum receperunt, ſicq. ab eis receſſit. Non multò poſt Heinricus alter Bauarus Ludwici prædicti conſanguineus, cui Papa imperium tradiderat, & Cardinales, Rex Bohemiæ & Rex Franciæ eidem fauebant, venit Vlmam cum multitudine Bauarorum, requirens Vlmenſes vt ſibi adhærerent: ſed nihil proficiens obſidionem ſoluit & receſſit, ſtatimq. pòſt leproſus factus obiit. Deinde paucis interiectis annis Carolus IIII. contra Ludwicum Bauarum electus & confirmatus etiam Vlmam graui vallauit exercitu, ſed ſine effectu captionis ciuitatis receſſit. In hiis obſidionibus nulla violentia fuit muris aut turribus ciuitatis Vlmenſis illata, ſed tantùm poſtulatum vt amicitias inirent. Hæc omnia Vlmenſes magis virtute & magnitudine animi ac prudentia quàm bellis & armis vicerunt. Inſuper eodem tempore Duces Bauariæ, Duces Auſtriæ, Duces de Teck, Comites de Wirtenberg, diuerſis modis infeſtabant Vlmenſes, ipſis infatigabiliter inceptis operibus mœniorum & turrium ac eccleſiæ B. Virginis perſiſtentibus, ſicut quondam filii Iſraël non curantes gentium impedimenta muros & turres Ieruſalem & templum ædificauerunt, vt patet. Eodem ferè tempore deficientibus nobilibus Comitibus de Helffaſtein, poſt multas reuolutiões & vertigines caſtrum

Digitized by Google

Helffaſtein cum oppido Giſlingen, & vniuerſum dominium illud in latum & longum cum villis, caſtris, prædiis, poſſeſſionibus, & omnibus theloneis in ſortem Vlmenſium cecidit, pro quibus omnibus ingentem auri theſaurum prædictis Comitibus dederunt. In hac emtione practica inuidorum trina vice de manibus Vlmenſium fuit Comitatus raptus, & ſemper reſtitutus cum vacillatione quadam, quousq. contractus fuit per Papam & Eccleſiam & per Imperatorem & Electores & patriæ nobiles approbatus & ſigillis omnium roboratus, adeò quod nulla ratione poteſt ſe quis amplius opponere. Hoc facto Comites illuſtres de Werdaberg ab infelicibus Iudæis Vlmæ morantibus pecuniam ad vſuram accipientes in tanta deuenerunt debita, vt deficientibus pignoribus mobilibus pignora immobilia dare cogerentur. vnde nobilis comitatus Albegg cum caſtro & oppido & omnibus attinentiis Iudæis impignoratus ſtetit, & iam apud Imperatorem laborabant, vt dominium & caſtrum, quæ iam eorum erant, per vſuræ conſumptionem inhabitare & poſſidere poſſent. Quod vt Vlmenſes perpenderunt, Comitatum illum de manibus Iudæorum redemerunt & poſſederunt vsq. in hunc diem. Dicitur autem communiter, quod quidam Comes de Werdenberg illum comitatum conſumpſerit pro lebetis. Recipiebat enim continuè Vlmæ pro pecunia ſoluendo lebetos, & in tantum creuit debitum, vt illud non poſſet ſoluere, niſi vendendo comitatum. Interea eodem quaſi tempore deuenit ad manus Vlmenſium totum dominium Hochberg, cum oppidis Rotenburg & Horw, & caſtris ac villis, & multis annis id poſſederunt, quousq. Dux Auſtriæ redemit. Quomodo autem hoc dominium in manus Vlmenſium deuenerit, & quando redemptum ſit, Chronica Vlmenſium docet. Sic ergo non obſtantibus expenſis grauiſſimis, quas Vlmenſes ædificando munitiones ſuæ ciuitatis faciebant, & conſtruendo eccleſiam ingentem B. Virginis, & ſe vndiq. ab inſidiantibus defendendo magna emerunt dominia & nobiliſſimos Comitatus. vnde poſt emptionem Helffaſtein Domina Comi-

Digitized by Google

Comitiſſa de Helffaſtein, quæ erat Regina Hungariæ, in omni locutione, quando faciebat mentionem de Vlmenſibus, appellabat Vlmenſes filios ſuos, dicens; *Filii mei Vlmenſes dicunt hoc*, vel *faciunt illud.* & dum interrogaretur, quare Vlmenſes nuncuparet filios, dicebat, quia ipſi virum meum & me hereditabunt. & ita factum fuit. Quintum & vltimum, quod etiam ea tempeſtate fuit factum magnæ difficultatis, quod tamen Domini Vlmenſes virili animo aggreſſi ſunt. Cum enim Vlmenſes adhuc ſub ditione monachorum Owiæ magnæ eſſent, & indies, vt prædictum eſt, monachi iura ſua, bona & cenſus ac thelonea Vlmenſibus venderent, & debita magna contraherent, quæſierunt Vlmẽſes, vias, qualiter totaliter ab monachis liberari poſſent. quibus poſt multas Vlmenſium excommunicationes inuentis, auctoritate Papæ & Eccleſiæ & Imperatoris emerunt Vlmenſes omnia iura Abbatis Owiæ in Vlma & extra Vlmam ad quatuor miliaria cum omnibus bonis & attinentiis, ſolueruntq. Abbati in prompta pecunia XXIIII. milia florenorum. & ſi contractus ille & eccleſiæ determinatio prolongata fuiſſet per menſem, vix recepiſſet Abbas centum milia florenorum pro illis iam venditis iuribus tantis, quia illuminati fuerant oculi eius. Abbas ergo accepta pecunia ita receſſit ab Vlma, quod nec vngula in ea manſit quæ ſua eſſet, cuius tamen fuerat ius patronatus eccleſiarum & altarium, omnes decimæ rerum, omnia thelonea, pedagia, & gwidagia, cenſus, redditus de omni domo, foco, & horto, de omni perſona adulta angariarũ, pecuniæ & violentiarum pretium, inſpectionis * veſtanicarum prouentus, ex libratione rerum librarum lucrarium, pars quaſi in omni re, & officiorũ omnium prouiſio, & munera quottidiana ciuium, quæ omnia emerunt Vlmenſes vsq. ad vnguẽ. Similiter iura, poſſeſſiones, & bona Abbatis in Bebenhuſen, qui multa habuit in Vlma, emerunt, ita vt non feſtucam ibi haberet. Ab aliis etiam ſiue religioſis ſiue ſecularibus, qui videbantur aliquid iuris in ciuitate habere, emerunt iura illa, & ciuitatem ſuam liberam reddiderunt. nec eſt hodie ciuitas in imperio (audenter dico) libe-

Veſcanicar.

Digitized by Google

liberior quàm Vlma, in qua nullus Princeps, nullus Epiſcopus, nullus Abbas, nullus nobilis quicquam habet, niſi ſub cenſu communi ciuitatis. Præter prædicta inceperunt etiam emere villas & caſtra per gyrum ciuitatis, imò multi ruſtici ſponte ſe Vlmenſibus tradiderunt & ſua. Plures etiam diuites & nobiles heredes non habentes ſua Vlmenſibus reliquerunt, quaſi Reſpublica Vlmenſium quiddam numinis eſſet. Sic recitat Auguſtinus de Ciuiț. Dei lib. 3. cap. 11. de Attalo Rege Syriæ, qui moriens Romanos regni ſui conſtituit heredes. Et meretrix quædam in vrbe moriens Romanis ſua bona legauit, propter quod eam honorificè ſepelierunt & inter Deas Romani populi retulerunt, vt Auguſtin. de Ciuit. Dei lib. 6. habet. Sic & Vlmenſes anniuerſaria eorum, quorum bona poſſidēt, ſolemniter peragunt annuatim, ſc. Dominorum de Helffaſtein, & Comitum de Werdenberg propter Albegg apud Prædicatores; eos non Deos ſed deificandos optant & orant. Sic ergo antiqui Vlmenſes quicquid poterant ad ſui dominii ampliationem emere & accipere, repentè faciebant nullis parcentes pecuniis. Non ſic faciunt modernis temporibus Domini Vlmenſes paruifici & puſillanimes. nam æuo noſtro oblatus fuit eis nobilis comitatus Kyrchberg pro exili emptione, & ſæpenumerò rogati vt acciperent. quod dum facere nollent, emit eum comitatum Dux Bauariæ, factusq. eſt Vlmenſibus comitatus ille ſpina in oculis & lancea in latere. Sic & caſtrum Ellerbach ad latus eorum venale cum omnibus attinentiis dum emere recuſarent, emit eum hoſtis & inimicus eorum. Similiter ſuperioribus annis dum dominium Hochberg adhuc eſſet in Vlmenſium poteſtate, obtulit eis Dux Auſtriæ pro eo totum Marchionatum Borgow, qui ſine medio fines Vlmenſium cōtingit: ſed dum Vlmenſes commutationem facere nollent, recepit Dux Auſtriæ nihilominùs dominium Hochberg, parum Vlmenſibus ſoluens, & poſtea Duci Bauariæ Marchionatum Burgow impignorauit, ſicq. Vlmenſes conterminios ſentiunt inimicos. Ad antiquos Vlmenſes regrediar. Cum enim, vt dixi, ciuitatem ſuam foſſatis & mu-

ris

Digitized by Google

ris erexiſſent, & inimicos ſuos viciſſent, & dominia emiſſent, ſeque à monachorum iugo liberaſſent, & omnia illa ſimul & ſemel agerent, facti ſunt Vlmenſes Principibus omnibus formidabiles, vnde eorum inimicos perſequebantur longe lateq. & in terris Principum Bauariæ & Ducum Auſtriæ & Marchionum de Brandenburg, & Baden, & Comitum de Wirtenberg capiebant ſuos æmulos etiam nobiles, eosq. Vlmam ducentes condigna plectebant pœna. nec erat Princeps aliquis, qui eis bellum indicere auſus fuiſſet. vnde etiam quædam loca in terris Principum, ſub tuitione Principum non ſecura, Vlmenſium quæſierunt tuitionem, vt Medingen monaſterium ordinis Prædicatorum prope Laugingen, Vlmenſes ſuos defenſores eſſe elegerunt. Dum autem Vlmenſes ſic extrà augmentarentur, miro modo abintrà in ciuitate profecerunt, & multiplicabantur omnia, ſcil. homines, nobiles, diuites, pauperes, artifices, religioſi, clerici, ſcholares, & omnium rerum negotia. quia enim communitas ex dominiis emptis ditata fuerat, & multæ diuitiæ ciuitati affluebant, neceſſe erat multiplicari etiam homines. vnde Eccleſiaſt. 5. *Vbi multa ſunt opes, multi & qui comedant eas*. & Matth. 24. *Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*. & vbi multi ſunt homines, eſt negotiatio multa, multa artificia. Vnde plures adhuc in humanis ſunt de antiquis, qui recordantur in Vlma fuiſſe non tertiã partem hominum & artificiorum, quæ modò eſt. Nam ante LXX. annos vix erãt duo piſtores, vbi iam ſunt XX. non duo aurifabri, vbi iam ſunt XX. duo barbitonſores, vbi iam ſunt X. vnus hoſpes, vbi iam ſunt XX. duo pannitonſores, vbi iam ſunt XX. vnus Medicus, vbi iam ſunt XXX. vnus ſacerdos, vbi iam ſunt X. Et ante multiplicationem vniuerſitatum tot erant alieni iuuenes ſcholares, quot iam ſunt * ſuppoſiti in aliqua vniuerſitate, & grandis bachantria ac nominata erat Vlmæ. Et breuiter, omnia artificia ſunt in triplo hodie maiora, quàm ante LXX. annos, & indies creſcunt, quia non tantùm laborant pro ciuibus, ſed pro tota Sueuia, & ad longinquas partes Vlmenſium merces & opera deferuntur. Duo autem improportionata artificia &

* Depoſiti.

KK quaſi

quaſi pro nihilo computata fiunt in Vlma, quæ longè lateq. diſpergũtur, ſc. panis ſacrificii & chartæ ludi. Multi enim coquunt hoſtias, caſq. in Alpes deferunt vſq. Pontinam, Bolſatium, & Tridentum. Sic & factores ac pictores chartarum tot ſunt in Vlma, vt in vaſis chartas mittant in Italiam, Siciliam, & in extremas
Veſtanicis. inſulas maris, & ad omnem plagam. Taceo de * veſtanicis, & aliis pluribus, quæ ab Vlma in vltimas mundi regiones deferuntur. Sunt ergo in Vlma tot & tanti homines, quot & quanti ſunt in aliquibus ciuitatibus duplo maioribus, non quia bona ſit & fructuoſa regio circa Vlmam, vt ex terræ naſcentibus ſe nutriant, ſed quinq. ſunt, quæ ad multitudinem illam faciunt. Primum eſt, quia ciuitas & communitas in ſe habundat, vt ex ſuperioribus patet, & per conſequens etiam ciues habundantes ſunt, ideo plures poſſunt ibi nutriri. Secundum eſt, quia iuſtitia pauperi & inopi fit, ſicut diuiti & nobili. hoc enim præconio antiqui Vlmenſes clari habebantur. Vnde audiui à quodam ſene, quod quondam quidam cauſam habuit contra alium, quæ per iudices Vlmenſes & communem conſulatum determinari deberet poſt auditas partes. Die autem præcedenti iudicium vnus illorum porcum ſaginatum circumduxit ad plures domus conſulum, iudicum & magiſtrorum Zunflarum cuilibet eum offerens, vt in parte ſua eſſet in iudicio, ſed omnes eum cum porco repulerunt, ſicq. reduxit ille porcum in Vrſperg vnde erat, & incorruptam recepit ſentẽtiam. Propter illam etiam claram iuſtitiam olim dietæ & congregationes & diſceptationes Principum, nobilium & ciuitatenſium coram Vlmenſibus fiebant, & eorum iudicio ac ſententiis parebant. vnde iudicium Rotwilenſe Vlmæ fuiſſe fertur, de quo litteræ habentur in Herwatingen monaſterio, vt dicitur. Tertium quare tot homines ſunt in Vlma, eſt libertas. non enim ſunt ibi graues angariæ, ſed leuiter poteſt quilibet pauper ibi ſtare. Quartum eſt negotiorum generalitas. nam omnia negotia ibi tractantur. ideo non ſolùm adulti, ſed pauperum pueri poſſunt in die denarium vel duos lucrari. Quintum eſt delectatio & voluptas

Digitized by Google

ptas. nam ſi homo delectatur diuinis officiis & religione & verbi diuini auditione, organis & ornatu, & dulci cantu ſcholari, aut ſuaui melodia, eccleſiaſtico longo vel breui officio, totum reperiet quottidie in Vlma in propinquo. Si autem homo ſeculari & mundanis delectatur, in omni ſpecie reperiet exceſſum in Vlma. ibi ludi, ibi ſpectacula, ibi ſocietates, ibi crapula, ibi ſpecioſa & ornata femina, ibi intemperata luxuria, ibi ſecularis & mundana præeminentia, ibi otioſitas, ibi laborum aſſiduitas, ibi quottidiani rumores audiuntur de oriente & occidente magis quacunq. alia ciuitate Sueuiæ; ibi lætitia, ibi triſtitia, ibi mors, ibi vita, ibi virtus, ibi vitium, quæ Vlma cum aliis habet communia. Ex hiis omnibus patet ciuitatis Vlmenſis profectus, in quo vsq. in hanc horam perſiſtit. nec computari debet pro defectu quod moderno tempore Bauarorum iuſultibus exercentur, qui ab anno Domini M. CCCC. LXXVIII. vsq. præſens Vlmam, vbi poſſunt, vexant & tribulant: quia licet in hiis videantur diminui inuiſibiliter, tamen magis augentur viribus, experientiis & virtute ac intrinſeca pace. Prudenter autem cum patientia Vlmenſes diſſimulauerunt vsq. in præſens, & direptionem violentam & iniuſtiſſimam ſuarum rerum ſuſtinuerunt, vt maioribus damnis obuiarent, & poſtea audentiori animo ſua cum lucro reſumerent. Vnde Auguſtin. lib. 3. cap. 5. de Ciuit. Dei dicit, *Romam magis deſtructam pacis tempore quàm bellorum:* quia tempore pacis voluptatibus & vitiis operam dabant, & inter ſe inteſtina bella concitabant, ſicq. in deſolationem ibant, quæ omnia bella fieri prohibent. Quanuis enim Vlmenſes iam ad plures annos vexati fuerint per Bauaros, & ſuæ potentiæ aliquam iacturam ſuſtinerint, multaq. damna pertulerint, nunquam tamen fuit ciuitas Vlmenſis opulentior diuitiis, copioſior populis, audacior animis, fortior armis, munitior muris, ſecurior adiutoriis, felicior amicis, formidabilior aduerſariis, intolerabilior malis, dilectior omnibus Sueuis nobilibus & plebeiis & patriæ totius, ac imperio & Principibus neceſſarior, quàm hoc tempore anno M. CCCC. LXXXIX.

Niſi enim Vlmenſes fuiſſent, anno præterito tota Sueuia & Ducum Auſtriæ terra inter Sueuos vel Sueuis vicina in alienorum tyrannorum manus vendita & tradita nunc eſſet. Quid autem futura afferent tempora, nouit temporum ſyderumq. conditor, & Chronicæ ſcribendæ edocebunt.

CAPVT V.

De Principatibus & Comitatibus conterminis Vlmenſibus.

ORdo promiſſus ſuprà exigit nunc loqui & nominare regiones conterminas Vlmenſibus per circuitum. Eſt enim Vlma vallata & cincta dominiis Principum ſecularium & religioſorum in modum ſpecioſiſſimæ coronæ aureæ gemmis & margaritis ornatæ. Circulus aureus illius coronæ cum excreſcentibus per gyrum eius liliis fabricatus eſt ex dominiis Principum cum Comitatibus & Baroniis: gemmæ verò & margaritæ illi coronæ inſertæ ſunt monaſteria religioſorum monachorũ & monialium, ex quibus omnibus reſultat & reſplendet corona valde pretioſa Vlmam cingens & quodammodo coronans. producamus ergo coronam illam in lucem. Ab oriente cõtingit Vlmenſium terminos dominium Ducum Bauariæ: A meridie dominium Ducum Auſtriæ: Ab occidente dominium Ducum iam dictorum: Ab aquilone verò dominium Ducum de Teck & Ducum Sueuię de Staufen, quod iam generoſi Comites de Wirtenberg totum obtinent. Et ille eſt circulus aureus coronæ. Lilia verò de eo conſurgentia, & in eo circulo fundata: in orientali parte Bauarorũ, quæ reſpicit meridiem, eſt nobilis Marchionatus Burgow domus Auſtriæ, in quo Vlmenſes caſtra, villas, & poſſeſſiones habent non modicas. in eadem orientali parte, quę eſt ad aquilonem, eſt comitatus Albegg, poſſeſſione quondam illuſtrium Comitum de Werdaberg nobilis, quem nunc Vlmenſes cuſtodiunt. in parte meridionali Ducum Auſtriæ eſt Comitatus Kyrchberg vicinus Vlmenſibus, cuius termini eorumterminis

minis ſunt intricati.in parte occidentali Ducum Auſtriæ eſt Comitatus Schelklingen & Baronia Iuſtingen, in qua Baronas imperii Domini de Stefflen reſidentiam habent, quæ finibus Vlmenſium iunguntur. in parte aquilonari eſt Comitatus Ruggenſis inter Burronem & Gerhuſen. & vlterius magis in aquilonem declinando eſt Comitatus Helffaſtein Vlmenſium,in quo tamen Domini Comites de Helffaſtein reſident in munitiſſima arce Hiltaburg inter Gyſlingen & Wiſaſteig,oppida dicti Comitatus. Ex hiis habetur conflata aurea corona cum liliis per gyrum ciuitatis Vlmenſis. Sed ſicut corona aurea tantùm non reputatur ornata & pretioſa,niſi gemmæ ei ſint inſertæ, & margaritæ pretioſæ,ſicut nec prædictus circulus ſeculari nobilitate aureus ſatis pretioſus & decorus habetur, niſi gemmis ſpiritualis dominii ornaretur, vt corona aurea eſſet ſigno ſanctitatis expreſſa. In parte ergo orientali prædictæ coronæ emicant gemmæ Roggaburg & Vrſperg ordinis Præmonſtratenſium, quorum primum ab antiquo ſub tutela Vlmenſium fuit vsq. ad moderna tempora. Dux enim Bauariæ Georgius monaſterium cum eius territorio inuaſit,& ſibi iurare compulit. de quo latiùs infrà dicetur,& in Chronica Vlmenſium. Eſt etiam ibi Wettahuſen Canonicorum Regularium, & Ettliſtetten feminarum Canoniſſarum. Sed & Epiſcopus & Canonici ciuitatis Auguſtenſis, & clerus multa in hac parte habent. & inſigne monaſterium Ottenburen ordinis S. Benedicti huic cohæret regioni. Gyrando conſequenter in occidentali parte coronæ,ad dexteram vertendo vultum contra Vlmam, & transeundo vltra Danubium occurrit in acie ſeptentrionali egregium monaſterium Elchingen ordinis S. Benedicti,de quo infrà dicetur. Et poſtea eſt Nauhuſen eiusdem ordinis,à quo non longe eſt Herwartingen monaſterium Canonicorum Regularium. & prope eſt monaſterium ad Fontem Regis ordinis Ciſtercienſium, iuxta quod tria emanant flumina,ſc. Brentza,Coganus & .... Supra Brenzam eſt monaſterium Medlingen ordinis noſtri,à quo non longe eſt Medingen monaſterium eiusdem ordinis,de quibus poſtea di-

cetur: à quibus non longè eſt Echabrunnnen monaſterium S. Benedicti ordinis ſuper litus Danubii inter oppida Gundelfingen & Laugingen. In parte occidentali prædicti circuli prope Vlmam eſt ſolemne monaſterium S. Claræ Seflingen, reformatum multis laboribus expenſiſq. Vlmenſium, à quo aſcendendo per litus Blauii venitur ad ortum fluminis, vbi eſt monaſterium iuxta Burronem ordinis S. Benedicti, à quo non longè eſt incluſorium Virginum Wiler, & ſuprà eſt monaſterium monialium Vrſpringen ordinis S. Benedicti: & magis aſcendendo eſt Zwifaltum vetuſtum S. Benedicti monaſterium, à quo tendendo ſurſum in Alpes Sueuorum eſt monaſterium monialium Cellæ Dei ordinis Prædicatorum. & poſtea eſt monaſterium Boni Lapidis Carthuſienſium, à quo non longè eſt oppidum Vrach, in quo ſunt iuxta parrochialem eccleſiam Canonici Cappuciati nouę inſtitutionis, & in Metzigen & Dachahuſen. ibi prope iuxta oppidum Kyrchen eſt monaſterium monialium ordinis Prædicatorum S. Iohannis Baptiſtæ. In parte coronæ prædictæ meridionali ex oppoſito Vlmenſis ciuitatis trans Danubium eſt inſigne monaſterium Wiblingen ordinis S. Benedicti, & monaſterium Ochſenhuſen magnum eiuſdem ordinis, & monaſterium dictum Rott Præmonſtratenſium, & Buchshaim Carthuſienſium. duo monaſteria monialium Ciſtercienſis ordinis Hegbach & Bonacella. Et præter nominata religioſorum loca per circuitum ciuitatis Vlmenſis ſunt adhuc alia plura, de quibus transeo. Nam quaſi maior pars regionis ad eccleſiaſticos ſpectat, cum quibus omnibus Domini Vlmenſes in poſſeſſionibus communicant, ſicut cum Principibus & Comitibus circumiacentibus. Porrò nimis longum eſſet omnia prædicta deſcribere loca, quāuis pulchrum foret origines, fundationes, defectiones & reformationes & alias habitudines deſcribere: ideò maiorem numerum dimitto, & aliqua loca per circulum prædictum deſcribam breuiùs quo potero.

CAPVT

CAPVT VI.

Nomina deſcribendorum monaſteriorum hic exprimuntur, & plagæ ſituationis.

INcipiam ergo in parte aquilonari ad latus orientis, & deſcribam Elchingen primò, & poſtea Medlingen & Medingen. in parte orientali deſcribam Roggaburgum & Ottenburen. in meridionali verò parte Wiblingen & Hegbach. in occidentali autem Burronem, Vrſpringen, Wiler, & Seflingen.

CAPVT XII.

Deſcriptio monaſterii egregii Elchingen ſecundum ſubiectum ordinem.

ELchingen in lateribus aquilonis monte ſuſpenſum, orientem & meridiem proſpiciens, Vlmam in occidente vt globum tranſpicit, & vndiq. longè & latè, quæ procul ſunt, intuetur, olim quidem abhominabile phanum, demùm terribile caſtrum, jam verò gratia Dei honorabile & amabile eſt monaſterium. de quo ab exordio incipiendo ſex dicenda veniunt. I. qualis ſit eius naturalis ſitus. II. quis olim in eo fuerit gentilis ritus. III. quantus ibi fuerit ſecularis abuſus. IIII. per quos & quando ibi ordinatus ſit diuinus cultus. V. quomodo tandem ibi defecerit religionis ſtatus. VI. qualiter nunc vigeat inexhauſtæ religionis pretioſus conuentus. Primò videndo loci illius naturalem ſitum, oportet habere reſpectum ad nomen loci, quod in ſua interpretatione loci qualitatem demonſtrat. Dicitur enim Elchingen vel Eichlingen, quæ nomina omnia reperiuntur & ad idem tendunt, & meo videre vltimum Eichklingen fuit, primum & ſecundum fuit Eichlingen, & primùm Elchingen fuit corruptione & truncatione vulgi impoſitum, & eſt iam vltimò vſitatum. Nam *Eichklingen* vulgare

Theu-

Digitized by Google

Theutonicum eſt compoſitum ex duobus nominibus, *Eich* & *Klingen*, diciturq. quercuum nemus, quia quercus *Eich*, nemus *Kling*. vnde ex certis coniecturis colligimus ante omnem hominum in loco habitationẽ ibi fuiſſe in monte illo & vallibus quercuum horribile nemus, & montem dictum Eichklingen. Secundum nomen ad idem ſeruit, cui vulgus vnam litteram detraxit, & dicitur *Eichlingen* quaſi quercuum & ilicũ locus. Tertium nomen, quod hodie habet, iunctum duobus præcedentibus primam loci habitudinem importat, & demùm vetuſtiſſimorum & primi temporis hominum in loco operationem demonſtrat. Ex quo enim conditor mundi ibi primũ plantauit nemus quercuum, primi temporis homines, quorum cibus glandes erant, vt dicit Iſidor. lib. 14. Etymolog. & Poëta inquit;

Mortales primi ructabant guttura glandes,

in hoc veniebant nemus & glandes ad placitum eligebãt, quod forte præter intentionem vulgi hoc nomen *Elchingen* importare videtur, quod ab eligendo impoſitum ſonat. vel ſi malumus Hebraicam ſequi interpretationem ſecundum Hieronymum, *Elchim* idem eſt quod *conſurgens ad Deum, & Dei poſſeſſio*: ſic mons Elchingen conſurgit ad Deum, vt eum in ſuum recipiat poſſeſſorem. Eſt ergo Eichlingen aut Elchingen nomen montis, qui mons eſt ſingularis, vndiq. vallibus circumdatus, nec patet cuiquam tranſitus in eius cacumen, niſi conſcenderit de aliqua valle. mediocris tamen eſt eius altitudo non nimia celſitudine tædioſus, nec remiſſione nimia deſpectus. & quanuis non ſit altiſſimus mole propria, eſt tamen excelſus valde ſituatione regionis. vnde à quacunq. plaga venientes contra montem illum, procul eius cacumen vident cunctis illius regionis ſupereminere montibus. Totus mons ille vliginoſus eſt & ſpongioſus, deſudantq. vndiq. ex eo aquæ, quas ab imo attrahit in ſupremum. & videtur imaginanti quod ex aquis conſurgat radiceſq. ſuas in ſubterraneis aquis fixas habeat, & tantæ molis grauitas aquis ſupernatet. vnde quia mons humidus eſt, fecũdam habet glebam, præcipuè cum ad hoc habeat Solis & aliorum ſyderum valde generoſum aſpe-

aſpectum, & nulli dubium, quin ante hominũ in loco habitationẽ fuerit mons ille ingentibus ilicibus plenus. exciſſis autem arboribus produxit humus diuerſi generis medicinales herbas & aromaticas plantulas. nam hodie herbarii in lateribus montis illius quærunt radices virtuoſas & herbas odoriferas pro aquarum medicinalium diſtillatione, & balneorum confectione, & vngentorum compoſitione. Nam ea, quæ in remotis & calidis regionibus creſcunt, ibi inueniuntur, quia gleba molis illius videtur ſingulari quadam fecunditate eſſe à cõditore imprægnata. Ibi aër ſerenior, terra fecundior, aqua ſanior, & ignis quodammodo clarior rutilans inuenitur. Ibi non ſolùm terræ naſcentia ſponte genita valent, ſed omnia plantata, ſeminata, & locata vberiùs fructificare conſtat. ſed & animalia ibi generata robuſtiora & cariora ſunt, & præcipuè equi adeò boni & fortes ibi gignuntur, vt Principes à longè poſiti à loco illo ſibi mitti equos procurent, aut à regionibus ſuis mittunt equas in locum, vt ibi nutritæ & imprægnatæ genita recipiant. ſimiliter vaccæ, tauri, oues, porcelli lacte & fetibus, carne, cute & lana præcellunt. ſed & gallinæ magis ibi ouant, & cetera omnia vi generatiua valent. & hoc ex naturali terræ ſitu, reſpectu cœli & ſyderum.

Secundò de gentili ritu in hoc loco olim celebrato videndum venit. de quo licet veteres noſtri nobis nihil reliquerint, ſane tamẽ opinari poſſumus geſta in loco ex præfata loci & montis qualitate, & ex veterum ad huiusmodi loca affectione, prout docemur carminibus Theologiæ Poëticæ. Ea enim, quæ veteres egerunt in vno loco, poſteà pro Diis habiti in omnibus orbis locis æqualibus aliquo modo loco primæ actionis celebrabant, & veterum actiones præſentabãt, locumq. ſacratum habebant, ac ſi Dii ibi perſonaliter fuiſſent, ſicut patet de Venere, quæ in Cypro libidini vacans Paphum montem cauernoſum ſibi ſacrabat, & quoſlibet ad eum montem venientes ab omni abſoluebat pudicitia, licentiam dans ad nutum laſciuiendi. Poſt cuius mortem non ſolùm mons ille Cyprius, ſed in multis regionibus

montes ſacrati habebantur, & tam ſtulti erant homines, vt ſicut Cyprii dicebant apud ſe fuiſſe & adhuc in monte habitare, ſic Apuli contendebant, eam apud ſe deguiſſe, & iam in ſuo monte Apuliæ cum Diis delitiis frui: quod Hybernici negantes ſignis & portentis oſtendebant, Venerem nuſquam niſi apud eos fuiſſe, eamq. delitiis vacantem in monte frequenter audire & ſenſibiliter percipere dicebant, & plures apud ſe eſſe, qui eius delitiis interfuiſſe ſe affirmabant. ſic & alii putabant Venerem apud ſe in monte eſſe. vnde accidit vt in multis regionibus mons Veneris ſit, & tamen non potuit eſſe niſi vna Venus, quam in omnibus cauernoſis colebant montibus. Idem patet de Ioue, qui in Olympo monte habitans colebatur, cui poſteà pene in omnibus mundi regionibus montes dicabantur. vnde hodie montes multi Iouis habent nomen. Præcipuè tamen montes nemoroſi venerabiles erant antiquis. ideo ſepe legimus, quod in locis, vbi nemora non erant, lucos plantabant, vt inter frondes ſacrificarent, & ſub omni ligno frondoſo diuinis eſſe vacandum docebant. quem ritum Iudæis ſepe fuiſſe improperatum & prohibitum legimus. Et quia quercus ſunt frondoſæ denſitate ramorum, latitudine foliorum, & multitudine glandium, altæ & vetuſtiſſimæ, ideo in nemoribus quercuum maxima erant ab antiquis inſtituta ſacrificia, cuius primi homines dederunt cauſam, qui nullum alium ſciebant cibum niſi quercuum fructus glandes, quos primò ab eis inuentos dicit Iſidor. & Poëtæ vbi ſuprà. vnde rodentes glandes ſuæq. eſuriæ conſulentes, arbores ipſas tanquam ſuos colebant Deos. Sed Iupiter adueniens ſibi honorem illum exhiberi voluit, dicens, ſe eſſe arborum Deum. vnde in Chaoniæ regione mons Dedona nomine nemoroſus, quercubus plenus, templum ſacrum Ioui habebatur, de quo Ouidius inquit;

Et quæ deſiderant patula Ioui arbore glandes.

Ad illum enim montem de longinquis mundi partibus homines veniebant, & ſub quercubus ſtantes reſponſa Deorum quærebant, & columbæ quædam veteribus quercubus inſidentes poſcen-

poſcentibus reſpondebant tanquam à Ioue miſſæ. Vnde ipſius Iouis reſponſa nuſquam faciliùs reperiebantur, quàm in nemoribus ilicum, cui ſingulariter quercus dicatæ erant. Pro ſummo enim Deo ſe coli iubebat, & templa ſua ac ſtatuas & ſimulacra non niſi ex quercinis lignis fieri ordinauerat, quia ſolidiſſima ſunt & per longa ſecula duratura, ideoq. templis conſtruendis aptiſſima. Quapropter Iſaiæ cap. 44. de fabris ſimulacrorum ex quercu & ilice inuectio habetur. vnde apud gentiles ritus arborum, lucorum & nemorum manſit quaſi vſq. ad ætatem noſtram etiam in Europa. ſed & ſacra ſcriptura videtur conſentire in quercuum diuinitatem. Nam Abrahæ ad ilicem Mambre oſtenſa fuerunt grandia myſteria. Præter ea quæ dicta ſunt, antiquorum ſtoliditas montes Orchaidis Nymphis ſacrabant: & ſi ſiluoſi montes erant, Nymphas Dryades prædictis iungebant: & ſi cum hoc aquoſi erant, Naiades Nymphas ſociabant dictis. Ex omnibus hiis patet montem Elchingen ſacratum quondam Diis fuiſſe, vel abſq. hæſitatione ſacrabilem fuiſſe. & primò, quia ibi glandes tanquam meliores eligebantur à ſilueſtribus hominibus in cibum, propter quod montem tanquam habitaculum ſuorum Deorum, id eſt quercuum, ſacratum habebant. Secundò Ioui Dodaneo vel Ioui Olympio & propter quercus & propter altitudinem ſacratus erat. vnde ſepe legimus Diuum Benedictum phana Iouis & Apollinis de montibus præcipitaſſe. ſed & Faunis, Satyris, & Nymphis, montium, ſiluarum, humiditatumq. Diis ſacrabilem eum montem nemo intelligens dubitat. Et ita patet ſecundum promiſſum.

Tertiò de abuſu ſeculari in loco illo videre reſtat. Quia enim idolorum cultura perhennis eſſe non potuit, ſed per temporum decurſum deficiebat, inde accidit, vt in locis vbi quondam Deorum templa ſtabant, ibi tyranni caſtra, arces, & fortalicia erigerent, ipſa dirutis templorũ muris ſuperædificantes, ſicut accidit in monte Caſſino, vbi de vetuſtiſſimo Apollinis phano caſtrum fuit factum firmiſſimũ, & poſtea S. Benedicti cœnobium. & in legenda B. Dominici habetur, quod Comes Mõtis Fortis tradidit

 bea-

Digitized by Google

beatiſſimo patri noſtro Dominico in monte caſtrum Sannuel, in quo olim phanum Iouis fuerat,& eccleſia ipſius caſtri nomen idoli retinuerat,dicebaturq. phanum Iouis etiam poſt fratrum Prædicatorum inhabitationem. ſic & factum fuit in monte Elchingen. Dum enim templum Iouis ibi defeciſſet, aut forte à Chriſtianis primis dirutum fuiſſet, tyranni & domitores regionis veteribus fundamentis ſuperædificarunt turrim & arcẽ altiſſimam omnem circumcircà regionem proſpectantem,quam non tam præ ſui altitudine & fortitudine, quàm inhabitatorum inhumanitate & crudelitate nominabant turrem Babylonis, quia in modum eiusdem turris nubes ſuo culmine tangere videbatur,& noua ſtirps Nemrothica omnibus formidabilis in ea reſuſcitata æſtimabatur. Hæc autem terribilis arx in eo montis ſtabat loco,vbi nunc torcular eſt & diuerſorium monaſterii,ſub quo tempore ſuo feminæ linum parant,& currus ac carri & aratra locantur, ne à pluuia lædantur. Iuxta turrim autem per gyrum ædificauerant cruenti illi & ſæui prædones habitacula cum mœnibus & propugnaculis in formidinem & terrorem totius regionis:nec alio vacabant, niſi quod transeuntes ſurſum in arcem ductis, ſpoliatis & tortis vitam eis duro cruciatu extorquebant, & corpora occiſorum intra tyrannicam manſionem terræ viſceribus immergebant. vnde vsq. hodie in omni loco, vbi foſſum fuerit, reperiuntur humana oſſa, quæ ſunt haut dubium reliquiæ aut hominum à latronibus occiſorum,aut ab idolatris in ſacrificiis Deorum immolatorum. Sed & ſolidiſſima & ingentia fundamenta reperiuntur in terræ profunditate, & teſtudines muratæ, & ſpecus ſubterraneæ olim habitacula gentilium aut latronum. Multo autem tempore ſtetit locus ille ſub hac truculenta conditione,& oppido Vlmenſi multa intulit nocumenta,eratq. ei in oculis ſpina. Ad reprimendas autem inſolentias illorum latronum creditur ædificata fuiſſe arx Albegg, & multa certamina hinc inde fuiſſe vsq. ad tempora Conradi Imperatoris fratris Friderici primi,ſicut dicetur in ſequentibus. Parrochia autem caſtri & arcis Elchingen erat eccleſia S. Pancratii,

Digitized by Google

cratii,quæ hodie monaſterio annexa eſt,ad quam multus populus ſpectabat etiam de Transdanubianis locis. Nam Liphaim oppidum ad illam parrochiam pertinebat. vnde anno præterito Dominus Auguſtenſis cum ſuis numerum parrochialium eccleſiarum ſuæ dioceſis ſcire cupiens,inter alias reperit etiam eccleſiam S.Pancratii,& nemo ſciuit quicquam de illa eccleſia vbi eſſet, vel quis ibi Plebanus eſſet, vsq. ad vltimum compertum eſt,quod eſſet eccleſia parua in Elchingen,olim parrochia,nunc autem capella.

Quartò videamus, qualiter locus ille Elchingen ad diuinum cultum ſit deductus. Anno Domini M. C. XXVIII. cum Heinricus huius nominis V.Imperator obiiſſet,conuenerunt Principes Electores ad alterius Regis electionem. Et diuiſi in partes duos elegerunt Reges,ſc.Lotharium Saxoniæ Ducem,& Conradum de Staufen Sueuiæ Principem. erant autem ambo Duces ſibi affinitate iuncti,quia Conradus frater Lotharii ſororem Conradi Ducis Sueuorum coelecti Dominam Luciam vxorem habuit, cui caſtrum Elchingen turris Babylonis, quod erat Ducum Sueuiæ, pro ſorte ſuæ hereditatis ceſſit.Cum ergo ambo electi eſſent,nec tamen niſi vnus regnare poſſet,non obſtante affinitate graues guerras ſimul habebant, & vterq. ſibi populum imperii attrahere ſatagebat, plurimùm turbantes patriam. Verumtamen Lotharius maiorem adhærentiam habebat, vtpote cui Papa & Cardinales fauebant, & multos ſibi Italicos in adiutorium miſerant,& Rex Hungariæ,& Duces Saxoniæ,& Duces Bauariæ. Sueui autem ſuo adhærebant Conrado,& creſcebant mala inter partes, præcipuè tamen Sueuos & Bauaros,qui ſe inuicem in conterminiis lacerabant. Ex Vlma enim pars Conradi deprædationes in Bauaros faciebat.vnde ad reprimendam Sueuorum audaciam & terrendam Vlmam poſuit Lotharius præſidium militum in turrem Babylonis Elchingen, quæ ad Duces pertinebat Saxoniæ ratione Dominæ Luciæ ſororis Conradi electi, vt dictum eſt. Ex arce ergo illa Elchingenſi quottidiana fiebant latrocinia, & Sueui transeuntes captiuabantur, ſurſum

nem eſſet, & cui Conradus Rex etiam non poſſet contradicere. Vnde de conſenſu Dominæ Luciæ & Ducum Sueuiæ anno Domini M. C. XLII. Conradus Dux Saxoniæ cum Domina Lucia vxore ſua, Duciſſa Sueuiæ, ſorore Conradi Regis & Friderici primi huius nominis, poſteà Imperatoris, deuotiſſimè arcem Elchingen cum omnibus attinentiis obtulerunt Deo, & B. Mariæ Virgini, & SS. Apoſtolis Petro & Paulo, & D. Benedicto, & Præſuli Apoſtolicæ ſedis Lucio huius nominis Papæ ſecundo, abdicantes omnia iura ſua in perpetuum, & huius donationis ſeriem ſigillatis litteris ad ſanctiſſimi Domini Papæ pedes per ſolemnes nuntios proiecerunt, qui oratione ornata facta in conſiſtorio Romæ coram Papa & Cardinalibus de turre illa diſſeruerunt per longum, quomodo ab antiquo refugium fuerit deſperatorum hominum & pacis turbatorum, & quod ea ſtante ſub ſecularium poteſtate non poſſet dari regioni ſecuritas & pax, nec expediat tam egregium montem per arcis ſubuerſionem ſine habitatione ſtare, & quomodo conſenſu Principum ideo oblatus ſit mons ille cum turre Babylonis Deo & ſuo in terris vicario Papæ, quatinus terra illa mundanæ confuſionis ſemota & prędonibus eiectis titulum ſacræ religionis ibi erigat, & monachos armatos diſciplina regulari in locum ponat, qui turbatam pacem in regione reforment, & cunctis in conſolationem ſpiritualem fiant, vt, vbi habundauit delictum, ſuperhabundet gratia: & vnde mors oriebatur, inde vita reſurgeret. Hæc vt Papa cum omnibus aſſidentibus audiuit, Theutonicorum Principum plurimùm ammiratus deuotionem, factum commendauit, dictumq. montem Elchingen cum turre Babylonis cum gratitudine & gaudio in ſuam & Eccleſiæ recepit ſortem, & ab omnium ſecularium poteſtate exemit, & de facto abſoluit, ſibi ſuiſq. in ſede Petri ſucceſſoribus immediatè ſubiecit in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Statim autem miſſo Legato in Alemaniam collegit probatos monachos, cum quibus in Elchingen veniens eis locum Apoſtolica auctoritate deſignauit

ſecta-

Digitized by Google

cum ſigno crucis lætificarentur,& ſecuritatem acciperent,& ex ſonitu campanarum in locum ad diuinas laudes aſcenderent. Annexuerunt autem eccleſiæ grande monaſterium multorum ſeruorum Dei habitaculum,ad quorum ſuſtentationem Principes & nobiles etiam longè poſiti bona ſua contribuebant. Nam in Baccenis Silua quam nos Nigram ſiluam nominamus, villas, prædia,& poſſeſſiones non paucas habebant in terminis monaſterii S. Blaſii in eadem ſilua ſituati.& monaſterium idem plures habebat poſſeſſiones in terminis Elchingenſium. Quapropter anno Domini M. C. L X. conuenerunt fundatores amborum monaſteriorum, & Principes aliqui & multi nobiles Sueuiæ, in villam Naw, & partiti ſunt villas,prædia, & poſſeſſiones amborum dictorum monaſteriorum,& ea quæ ad S. Blaſium pertinebant,vicina Elchingenſibus, ipſis Elchingenſibus aſſignabant, & ècontra quæ Elchingenſibus propinqua S. Blaſio erant, ad S. Blaſium pertinere ordinabant, ne patres amborum conuentuum cogerentur in remotiora ſollicitari & euagari. Hæc mutatio villarum & prædiorum facta eſt per manus aduocatorum vtriuſq. eccleſiæ, Conradi Regis aduocati Elchingenſis cœnobii, nec non & æquiuoci eius Conradi Ducis aduocati monaſterii Blaſii,&c. Ex hiis colligere poſſumus, quod tunc erant aurea tempora,dum Principes & nobiles tantum pro religioſis ſollicitabantur, & bonis ſuis eos ditabant, ſed tanto feruore,quanto nunc infelicibus temporibus noſtris ad monaſteriorum anhelant ſpoliationem. ſed & religioſi hiiſdem temporibus regularibus diſciplinis diligentiſſime intenti in ſe prouocabant cœleſtium & mundanorum affectus,ex quibus cõſequebantur ſpiritualium & temporalium augmentum. Non ſolùm autem virorum conuentus in Elchingen erat, ſed deuotiſſimæ virgines in eum congregabantur locum, & ibi iuxta Abbatis conſilium manſionem ad latus Fratrum conuentus ædificabant, & Deo pariter ſeruiebant in ſanctitate,deuotione,& caſtimonia viuentes. Communiter enim ad conuentus virorum ordinis S. Benedicti adiuncti erant conuentus mulierum eiuſdem ordinis anti-

MM quitus

Digitized by Google

quitus ante noſtra miſerrima & criminibus plena tempora. Quamdiu ergo Domini bene viuebant, tamdiu moniales ſanctæ erant. ſed deficientibus monachis & monachæ deficiebant, prout ſequentia declarabunt.

Quintò videre reſtat de religionis miſerabili defectu in Elchingen. Nam ſucceſſu temporis cum religio D. Benedicti vbiq. pene deficeret, incepit & in Elchingen languere adeò grauiter, vt monaſterii ſtructuræ materiales minarentur ruinam cum religioſis moribus Dominorum & Patrum. Sublatis enim ſpiritualibus fugerunt à loco temporalia, & in tantam deuenit locus diffamiam & inopiam, vt conuentus ſororum penitus deficeret & in nihilum redigeretur. Conuentus etiam fratrum in tantum dilapſus eſt defectum, vt non haberet tantum, quod poſſent nutriri ibi tot fratres, qui ſaltem horas canonicas pſallerent; & deficiente vel moriente Abbate non erant monachi, qui alium eligerent; & tandem ad hoc venit, vt non eſſet ibi niſi vnus monachus Abbas vel Abbatis loco cum ſeruo ſeculari & ancilla coqua. Credo autem locum illum in tantum deueniſſe defectum anno M. CCC. XLVI. quando maxima peſtis totum occupauit mundum, in qua non ſolùm monaſteria euacuata fuerunt monachis, ſed ciuitates & villæ grandes ſine habitatoribus manſerunt, & in iſta peſte religio pene omnium ordinum in nihilum fuit redacta, ſublatis ex hac vita ſenibus. Eadem fere etiam tempeſtate fuit perſecutio Romanæ eccleſiæ & omnium ei fauentium, excitata per Ludwicum Bauarum, in qua plura monaſteria penitus defecerunt. Inſuper circa eadem tempora Abbas de Owia & monachi in Vlma triumphantes dominabantur, & in explicabiles expenſas faciebant, dilapidantes bona ſui monaſterii, quæ Vlmæ habebant. Ad hoc autem aduocabant monachos ſui ordinis Vlmenſibus vicinos de Elchingen, Wiblingen, & Blaburen, & Ochſenhuſen, & ad idem faciendum inducebant. quo in tempore Elchingen in temporalibus non modicam ruinam ſuſtinuit. Dicitur quod circa illa tempora monachus prouiſor conuentus

uentus in Elchingen omni die cum ſeruô Vlmam intrauit, & in tabernis Bacchi officiis intentus vsq. ad veſperam, veſpere tranſito, cum repleti eſſent, replebant etiam flaſcones pro nocturna cœna, extrà in monaſterio fienda, ſicq. de ciuitate exibant lætis mentibus & vertiginoſis capitibus. & cum per arua deſcenderent, ſepe magnas difficultates patiebantur in foſſis pratorum, ita quod nonnunquam luto infixi exire non potuiſſent, niſi confortationem ex flaſconibus ſuſcepiſſent. Ex hiis & aliis ſacer ordo D. Benedicti illis remiſſis temporibus nimis vilipendebatur vbiq. Vnde ſeculares calamitati ordinis compatientes nonnulla monſtaria ad ſuas recipiebant manus, & vices Abbatum, Præpoſitorum & Priorum gerebant. Nam & Elchingen, de quo loquimur, aliquibus annis in deſolatione ſtetit.

Sextò & vltimò videre reſtat de Elchingen, quando & qualiter ibi refloruit conuentus, religio, & obſeruantia cum temporalium notabili augmento & vtilium perſonarum incremento. Anno enim Domini M. CCCC. XII. reſumere cepit S. Benedicti ordo cornua. Nam inſignis vir Dominus Ludowicus Berben eiusdem ordinis monachus, ad S. Iuſtinam Paduæ incepit congregationem S. Iuſtinæ, in quam multi conuolauerunt deuotiſſimi viri, qui paſſim monaſteria dilapſa erigentes reformationem inducebant ordinis, vt ſuprà dictum eſt. Multi autem Abbates timentes obſeruantiam, per ſe vigilantiùs regere ceperunt, ne argui poſſent negligentia & reformari. vnde loca lapſa erigere ceperunt, & collectis monachis Abbates locis præfecerunt, quæ diu vacauerant, & dinina officia multis annis ſuſpenſa reſumpſerunt, non quidem propter deuotionem, ſed vt haberent apparentem reformationis excuſationem. Et illo in tempore Elchingen in conuentum recreuit, Abbatem habuit, & officia diuina perfecit, & in temporalibus reuireſcere cepit, ſine tamen ceremoniis ordinis viuebant, nec obſeruantiam fieri optabant, vsq. ad tempora Domini Friderici Zwirna Abbatis, qui erat Abbas anno M. CCCC. L.

Illius venerabilis viri Deus cor tetigit, & de reformatione cogitare & tractare cepit. vnde iuuenes ad ſtudia miſit, & ad loca reformata direxit, vt mores addiſcerent religioſorum. Quibus reuocatis adiutorio reuerendiſſimi in Chriſto Domini Petri de Schomberg Cardinalis & Epiſcopi Auguſtenſis, & Domini Abbatis in Wiblingen cõuentum reformauit. Sed quia ſenex erat, & fratres & conuentum ſequi non poterat, reſignare officio cogitabat, quatinus aliquis iuuenis & laborioſus inſtitueretur, qui ſciret & poſſet conuentum regere. & quia ſine auctoritate & licentia Domini ordinarii Auguſtẽſis reſignationem facere non poterat, deſcendit in Dilingen ad Dominum Cardinalem & intentum ſuum eidem expoſuit. Noluit autem Dominus Cardinalis vt reſignaret, ſed met perſonaliter in Elchingen aſcendit, & conuentum per ſe viſitauit ſingula perſcrutans. Viſitatione ergo accepta Abbatem exaudiuit, qui officio liberè reſignans in manus Domini Cardinalis & conuentus ceſſit dignitati. Depoſito igitur Abbate hortabatur Cardinalis monachos, vt de alio ſibi prouiderent capite, de aliquo religioſo & bono viro. & tres iuris vias eligendi Prælatum eis propoſuit, vt eligerent aut per communem inſpirationem, aut per compromiſſionem, aut per ſcrutinium. Electa eſt ergo media via compromiſſionis concorditer ab omnibus, & in tres perſonas totus compromiſit conuentus, ſcilicet in Dominum Petrum de Schomberg Cardinalem & Epiſcopum Auguſtenſem, & in Dominum Vdalricum Hablutzel Abbatem in Wiblingen, & in Dominum Leonhardum Goſſel vicarium Epiſcopi Auguſtenſis. Statuto ergo die celebrabatur ex more Miſſa omnibus de iure ſeruandis rite & ſolemniter ſeruatis: proceſſerunt prædicti tres ad electionẽ, & concorditer elegerũt in Abbatem Elchingenſem venerabilem virum Dominum Paulum Kaſt de Vlma de honeſta Kaſtenſium non infima Vlmenſium familia, de qua etiam præcedens Abbas Dominus Fridericus fuerat. & quanuis dictus Dominus Paulus adhuc iuuenis eſſet, vtpote qui nouiter de vniuerſitate Wiennenſi aſcenderat, & primitias celebrauerat, tamen ſenile

cor

Digitized by Google

cor æſtimabatur gerere & venerandam mentis caniciem habere. ideo multis ſenioribus ſe fuit prælectus anno Domini M. CCCC. LXI. die X. Ianuarii menſis, & vsq. hodie XXVIII. annis feliciter gubernat, quandiu Deo placuerit. Statim enim vt electus eſt, incepit non ſegniter agere, ſed toto niſu ad inſtaurationem conuentus, in perſonis religioſis, in ſtructuris & in ſtructis, & in temporalibus bonis aſpirabat. Quantum autem monaſterium Elchingen ſub hoc venerabili viro profecit in religione, fama, perſonis, diuitiis, ſtructuris, etſi ſileant ora, clamant opera, effectus demonſtrant. nec eſt apud me dubium, quin à prima inſtitutione illius monaſterii vnquam fuerit tam glorioſum tamque famoſum ſicut hodie. A fundamentis enim renouauit ſpectabilis vir ille ſtructuras conuentus, quæ vsq. ad ſua tempora nimis artæ & indiſpoſitæ fuerant, & tam magnifico præclaro opere perfecit, vt absq. ſtupore videri non poſſet. Verumtamen multò plura & conuentui vtiliora, quæ non oculis videntur, induſtria huius viri conquæſita ſunt. Inſuper propter magnificentiam illius Prælati & lucidam conuentus ſui famam, ſanctiſſimus pater Dominus Papa Sixtus huius nominis IIII. ſingularia quædam contulit priuilegia & gratias ſpirituales. Et ſereniſſimus Imperator Fridericus III. eum conuentum de nouo in ſuam recepit protectionem, & multas contulit grandes prærogatiuas imperialibus ſigillis perpetuatas. Ex hoc deniq. conuentu electi ſunt æuo noſtro ad loca alia inſignia Prælati, & nonnulli cõuentus reformati per patres aſſumptos ex eo. Inter omnia autẽ præcipuè reddit cõuentum illum fama præclarum, ſicut & alios ordinis illius conuentus, quod hoſpitalitas ſedula omnibus exhibetur aduenis, & largiſſimæ eleemoſynę pauperibus tribuuntur, & omnia præconia poſita ſuprà ordinis S. Benedicti in hoc, de quo loquimur, reperiuntur conuentu. Placuit autem mihi diffuſiùs loqui in hoc meo euagatorio de illo inſigni conuentu, quia ſingulare adiutorium ex eo habui de gratia præfati patris & Domini Abbatis pro exſequendis peregrinationibus meis in terras transmarinas ad Dominicum ſepulchrum in Ieruſalem, & ad alia loca ſancta.

Digitized by Google

CAPVT VIII.

De monaſteriis Medingen & Medlingen.

POſt Elchingen ſequuntur ordine promiſſo ſuprà Medingen & Medlingen monaſteria duo monialium ordinis Prædicatorum. Volui autem de hiis duobus ſingulariter loqui in tractatu de Vlma, quanuis ſint ambo in parte Bauarorum, ex eo quia in vtroq. monaſterio multæ Vlmenſium degunt filiæ, eaq́. quodammodo regunt.

Medingen monaſterium ancillarum Chriſti ſolemne & antiquum à generoſis Comitibus de Dilingen, Kyburg, & Habſpurg fundatum eſt, ſub regula S. Auguſtini & cura fratrum Prædicatorum, quod nonnulli æſtimant fuiſſe monaſterium monialium ante inſtitutionem ordinis Prædicatorum, & poſteà eidem ordini commiſſum & incorporatum. Multa enim monaſteria monialium ſunt incorporata ordini Prædicatorum, quæ tamen longè ante S. Dominicum ſub regula S. Auguſtini viuebant, & ſorores pœnitentes dicebantur, quales etiam fuerunt ſorores in Kyrchen & in Medingen, nunc ordinis noſtri. Non autem fuerunt per vim ordini ſubiectæ, ſed ordo ad eorum inſtantiam fuit per ſedem Apoſtolicam coactus eas ſuſcipere. Poſtquam autem monaſterium Medingen ordini fuit adiunctum, inceperunt miro modo proficere ſorores, & numero augmentari in tantum, vt nec locus eas capere poſſet, nec bona earum ſufficerent pro nutrimento tot perſonarum. Vnde paupertas earum & grauamen delatum fuit ad Papam Clementem IIII. qui anno Domini M.CC.LXV. Eccleſiæ præfuit, & dedit eis licentiam aliud inſtituendi monaſterium ſui ordinis, in quod reponi deberent ſorores quindecim ex Medingen pro releuamine conuentus illius. Hoc vt inter nobiles vulgatum fuit, generoſus vir Waltherus Baro de Vaimyngen contulit ſororibus villam ſuam Medlingen cum omnibus bonis & attinentiis, cum adiutorio & in præſentia nobilis viri

Digitized by Google

Heinrici Spet & multorum nobilium, qui manus adiutrices porrigebāt ad ædificationem monaſterii Medlingen anno Domini M. C C. L X V I. Nonas Maij. Ædificato autem monaſterio miſerunt Medingenſes quindecim ſorores in Medlingen, quæ venientes in locum deuotiſſimo famulatu Deo ſeruiebant, ad quas multæ aliæ virgines nobilium filiæ confluebant. Tanto autem affectu Dominus Waltherus Baro de Vaimyngen fundator earum ad eas erat inclinatus, vt quottidie diurnis officiis intereſſet diuinis, & ſepe nocturnis horis de Vaimyngē aſcenderet ad matutinas. In agonia autem conſtitutus apud eas ſepeliri ſe mandauit, & rogauit eas, vt ſi contigeret eas ab illo migrare loco in alium, quod oſſa ſua pariter ſecum tollerent. Æſtimabat enim vir prudens, ſorores ſi multiplicarentur, non manſuras in illo loco propter aquarum defectum. Sed ariditate illa non obſtante vſq. hodie in loco manent. Steterunt autem illa duo monaſteria longo tempore in vita deuota vſq. ad totius ordinis Prædicatorum deſtitutionem. tunc enim indies decreſcebant ambo, & multiplicabantur ſcandala in totius ordinis confuſionem & patriæ turbationem, quæ propter honorem ordinis non expedit ſingulariter tangere. Tandem autem æuo noſtro creſcentibus reformationibus, cum iam conuentus Fratrum in Vlma eſſet reformatus per reuerendiſſimum magiſtrum Ludwicum Fuchs, cepit idem magiſter etiam tractare de reformatione illorum duorum monaſteriorum, & hortabatur venerabilem patrem Ægidium Swertinam Priorem Lantzhuttenſem, vt apud illuſtrem Principem Dominum Ludwicum Bauariæ Ducem rem hanc deduceret. & ita per Principem res illa poſtulata eſt à magiſtro Ordinis & commiſſa prædicto Patri Ægidio Swertinæ, qui anno Domini M. C C C C. L X V I I. primum conuentum, ſcilicet Medingen, reformauit clauſuram ordinis multis laboribus inducens. Difficilius autem fuit ſecundum conuentum Medlingen reformare, quia erat valde pauper & magnis implicatus debitis, & ruinoſus in ſtructuris, graues & duras habens perſonas, & nemo libenter

manum

Digitized by Google

manum appoſuit. Verùm Princeps terræ quieſcere noluit, quouſq. reformaretur. Anno ergo Domini M CCCC. LXVIII. adductæ ſunt ſorores de Schonenſteinbach reformantes, & impoſitæ monaſterio Medlingen ipſum reformauerunt, & pluribus annis in magna penuria ibi deguerunt, adeò vt pene deſperarent ſe ibi poſſe manere, & propter penuriam & debita & ruinam ſtructurarum, & maximè propter inquietudinem aliquarum antiquarum ſororum, quæ cum ſuis amicis non ſolùm conuentum, ſed totam vexabant prouinciam. Erat autem in Vlma quædam virgo, cui parentes defuncti multam relinquebant ſubſtantiam. Hæc votis ob Dei amorem ſe obligans monaſterium aliquod intrare deliberabat, & longè lateq. Sueuiam circuiens & vſq. Baſileam tranſiens, quærens locum in quo Deo meliùs ſeruire poſſet, viditq. diuerſorum ordinum monaſteria & incluſoria. tandem autem cum multa inſignia illuſtraſſet loca, omnibus poſtpoſitis ad miſerrimum monaſtarium Medlingen propter eius neceſſitatem animum concepit. Vnde anno Domini M. CCCC. LXXV. in die ſanctorum Criſpini & Criſpiniani receptis omnibus bonis cum grandi monaſterii benedictione ingreſſa eſt & habitu ordinis induta, cum magno gaudio ſororum, & ingenti fletu amicorum. Erat autem virgo illa de honeſta & vetuſta Schlicherenſium familia, dicta Margaretha Schlicherin, & cum ſuis fratribus ac ſororibus & multis amicis & magna comitiua ad nubendum Chriſto deſcenderat. Induta autē nouitiatum deuotè peregit, & anno reuoluto profeſſionem fecit. Adeò autem religioſè, pacificè, & prudenter ſe gerebat, vt anno ſequētiā ſua profeſſione in Prioriſam eligeretur. Incepit autem non ſegniter agere, ſed profectui monaſterii in ſpiritualibus & temporalibus indeſinenter inſiſtere, & proſperatum eſt opus in manu eius, & antiqua monaſterii bona dudum vendita, ſunt redempta, & debita ſoluta, & ruinoſa refecta, & ſingula in melius reformata. Multas tamen aduerſitates in omnibus hiis prudens hæc virgo ſuſtinuit, quas viriliter tranſcurrens vſq. in hanc horam immunis euaſit, quam Ieſus Chriſtus ſponſus

Digitized by Google

ſus ſuus dignetur in longum cum ſuo merito conſeruare. Hanc non incongruè ſecundam illius monaſterii fundatricem nominauerim, quæ pene collapſum reſtituit. & niſi ipſa veniſſet, reuerà ipſæ reformatrices manere non potuiſſent, ſicq. deſolatio monaſterii illius per eius ingreſſum præpedita eſt. Ad ingreſſum autem eius multæ virgines in Vlma motæ, etiam de nobilibus patriæ & optimatibus de Vlma eam ſequi feſtinabant, quarum plures cum opulenta ſubſtantia ad eam ſunt ingreſſæ, aliæ in Medingen ſunt receptæ, aliæ ad alia conuolauerunt loca, ita quod ab ingreſſu prædictæ ſororis Margarethę tot virgines cum tanta ſubſtantia ab Vlma venerunt ad monaſteria, quod vix aliquis crederet, ſi numerare voluero. Hæc ergo duo monaſteria, Medingen & Medlingen olim priuilegiis à ſede Apoſtolica ſunt multis dotata, quorum hodie bullas habent plumbeas, &c.

CAPVT IX.

De Roggaburg monaſterio.

IN parte orientali ciuitatis Vlmenſis ſunt plura monaſteria, vt ſuprà patuit, de duobus tamen ſolùm breue faciam verbum. Roggaburg monaſteriū Præmonſtratenſium quinq. annis poſt monaſterium Vrſperg fuit fundatum, anno Dom. M.C.XXX. impenſis illuſtris Comitis Berchtoldi de Byberegg, & vxoris eius Dominæ Demut de Hohenzorn, qui omnia ſua bona legauerunt monaſterio, & caſtrum ſuum, quod in acie & cornu ſtaſtat, vbi nunc eſt hortus arboribus conſitus. Hoc monaſterium valde emendauit & ditauit venerabis vir Dominus Iohannes Turing primus Abbas monaſterii, ante quem ſolū fuerant priùs Præpoſiti vel Priores. Ab eo autem tempore, quo nobiles defecerunt, fuit per Imperatores Vlmenſibus commiſſio facta illius monaſterii, vt eſſent eius tutores. Nouiſſimè autem anno Domini M.CCCC.LXXIX. poſt obitum clariſſimi Ducis Bauarorum Ludwici, filius eius Dux Georgius incitatus contra Vlmenſes hoc monaſterium in ſuam curam ſuſcipere conabatur,

NN & au-

Digitized by Google

& auferre Vlmenſibus tutationem eis ab Imperatoribus commiſſam,& in hac cauſa fuerunt multæ celebratæ dietæ. Tandem anno Domini M.CCCC. L X X X V I.in die ſanctificationis B. Mariæ Virginis aſcendit de Wiſahorn in monaſterium Ludwicus de Haſperg miles cum multis nobilibus,& venerabilem virum Dominum Georgium........ Abbatem monaſterii & omnes monachos coegerunt abnegare Vlmenſium tutelam,&aſſumere Bauariæ Ducem in Dominum & protectorem.& hoc idcirco fecit,vt populum villarum monaſterii in ſua haberet ſeruitia,& in caſu bellorum eo contra Vlmenſes vteretur. Abbas autem nocte rem iniquè cōſpiciens fugam arripuit &,omnia cleinodia aurea & argentea vaſa ſecum tulit, & ad Vlmenſes ſuos ordinarios tutores confugit eorum auxiliis & conſiliis fretus. Ceteri autem monachi in monaſterio manentes contra ſui Pręlati præcepta & iuſſiones proteruè ſteterunt, contra quos Abbas à ſede Apoſtolica grauiſſimas cenſuras extraxit, quas tamen minimè curabant. Demum petiit à Duce Bauariæ ſibi reddi ſuum monaſterium,quod dū nollet dare,obtinuit à ſede Apoſtolica intolerabiles maledictiones in omnes qui inuaſerant monaſterium, & ab Imperatore Friderico III. accepit repreſſalias contra Bauariæ Ducem & ſuos,& bannum imperiale. Multi ergo armati Abbati adhærentes terras & gentes Ducis Bauarorum inuaſerunt, & aliqua caſtra iuxta Vlmam ceperunt, & quottidie fiebant ſpoliationes & deprædationes per circuitum ciuitatis Vlmenſis,& ſpolia inducebantur Vlmam, fuitq. mirabilis tribulatio regionis, qualis nunquam fuit viſa. Non enim erant bella alia,niſi quod Abbas ille ſuos in ciuitatibus habuit ex Imperatoris mandato, qui omnes ad Ducem Bauariæ pertinentes ceperunt,& pecuniis mulctauerunt. inter quæ tamen multus humanus ſanguis effuſus fuit. Manet autem tribulatio illa vsq. in præſentem annum,qui eſt à natiuitate Domini M.CCCC. LXXXIX. quid finaliter fiat, videbimus ſequenti tempore.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT X.

De Ottenburen monaſterio.

OTtenburen vetuſtiſſimum monaſterium ordinis S. Benedicti, corpore S. Alexandri vnius martyris de VII. fratribus celeberrimum, olim diuitiis affluentiſſimum, & potentia terrena non modicum. In hoc monaſterio dum omnis religio obliuioni tradita eſſet, & paſſim monaſterii bona dilapidarentur, reuerendiſſimus in Chriſto Dominus Petrus Cardinalis & Epiſcopus Auguſtenſis conabatur illud reformare ſuperioribus annis: ſed difficultatem videns deſtitit. Deinde poſt obitum dicti Domini Cardinalis venerabilis vir Dominus Iohannes de Werdenberg ſucceſſor Domini Cardinalis in Epiſcopatu Auguſtenſi inſolentias illorum monachorum ſufferre non valens, accepit monachos reformatos de monaſterio S. Vdalrici in Auguſta, & de monaſterio Elchingen, eosq. in Ottenburen tranſtulit ad reformandum locum cum Abbatis monaſterii conſenſu. ſed monachi impatientes diſciplinæ redire ſibi miſſos in ſua monaſteria coegerunt. tandem res illa ad ſedem Apoſtolicam deuoluta fuit, & miſſus eſt proprius legatus per Papam ad viſitandum conuentum, &, ſi foret neceſſe, ad reformandum. qui vtroq. peracto poſt multas turbationes & expenſas monachi derelinquentes monaſterium vagabantur per ciuitates & villas, & inexplicabiles faciebant expenſas, & conabantur Swiceros contra monaſterium educere, & infinita mala ſunt acta. Tandem autem Abbas antiquus obiit, & vnus frater de Elchingen ritè & ordinariè in Abbatem præfectus fuit. Quo non obſtante monachi extra diſcurrentes conglobati in quodam hoſpitio inter ſe Abbatem elegerunt ſine auctoritate & iuris forma, & in hiis omnibus augmentabantur expenſæ grandes valde ſuper monaſterium. Poſt hoc Dux Georgius Bauarus Epiſcopo Auguſtenſi infeſtus ſub ſpecie pietatis tanquam conuentum melius reformaturus monaſterium inuaſit, & pulſo Abbate reformata deſtruxit. Mortuo autem Epiſcopo Auguſtenſi

reueredo Domino Iohanne de Werdaberg, & inſtituto reuerendo Domino Friderico de Hohenzorn, Dux præfatus monaſterium in manus Epiſcopi reſtituit, & Abbas in ſuum monaſterium reductus fuit. Non vidi pretioſiorem infulam, nec paſtoralem baculum pulchriorem, quàm Abbas illius monaſterii habet: nec audiui in aliquo monaſterio meliores & maiores campanas.

CAPVT XI.

De Wiblingen monaſterio.

DEinde ad partem meridionalem me conuertendo, de Wiblingen & Hegbach monaſteriis aliquid inferam. Wiblingen cœnobium religione ſingulariter famatum, plusquàm centum annis ante Elchingen fundatum fuit illo aureo tempore & placabili, anno Domini M.XCIX. quo Ieroſolyma ſancta ciuitas capta fuit à populo Chriſtiano Duce Gottfrido clariſſimo Lotharingiæ Comite, & in libertatem Chriſtianæ religionis reducta, vt ſuprà. Illo enim aureo tempore pene omnes nobiles occidentis & quaſi totius Europæ cum infinitis legionib. in paſſagio terræ ſanctæ erant. Illi verò nobiles, qui remanſerant, expenſas quas pro more facturi fuiſſent, in eccleſiarum, monaſteriorum & eleemoſynarum conuertebant vſum. Erant autem tunc temporis duo illuſtres Domini, puto Comites de Kyrchberg, Otto & Hartmannus fratres, qui deuotione fidei accenſi crucem cum ceteris Principibus, Comitibus, Baronibus, militibus & nobilibus ſumpſerunt ſignati ad pugnam contra infideles pro ciuitate ſancta Ieruſalem. Sed vt ſancta crux, ſub qua pugnare volebant, & cuius ſignum veſtibus ſuis aſſutum habebant, eos protegeret & defenderet, in perpetuum crucis honorem & ſuæ ſignationis memoriam præter expenſas in paſſagio habituras, pecuniam copioſam elargiti ſunt, conductis architectis pro fundatione & ædificatione monaſterii ſanctæ Crucis ordinis S Benedicti in monte iuxta eccleſiam patrochialem; vt ſic vnico crucis

cis

Digitized by Google

cis talento ſuſcepto non tantùm dupla ſed tripla talenta redderent, ſcilicet animas pro orthodoxa fide, corpora pro Ieruſalem ſancta ciuitate, & temporalem ſubſtantiam pro Dominico ſepulchro & ſancta cruce, quatinus in transmarinis partibus crucis blaſphematores gladio necarent, & cum hoc in ſuis partibus crucis adoratores in ampliorem amorem crucis ædificato monaſterio inducerẽt. Sancta igitur ciuitate Ieruſalem per noſtros liberata, cum prædicti Comites rediiſſent ſani & incolumes, didicerunt ab artificibus ſtructuram in præfato monte non poſſe tenere, & nullũ grande ſtabile manere ædificium propter montis arenoſitatem. quapropter inito conſilio fundamentum pro monaſterio iecerũt in loco, vbi hodie gratia Dei perſiſtit. & non multò poſt mons, in quo ædificare inceperant, ſciſſus eſt, & pars antiquæ eccleſiæ, quæ conſtructa fuit anno Domini CCCC. XLIIII. ſicut ſculptura docere videtur, corruit in præceps cum parte cimiterii. Vnde dum inferiùs foditur, adhuc oſſa humana reperiuntur, quæ ſimul defluxerunt. Continuè enim mons ille fluit. vnde antiqui ruſtici dicunt, cum ſuis temporibus multo latiorem fuiſſe quàm nunc ſit. Prudenti ergo conſilio facta fuit monaſterii tranſlatio in alium locum. Credo tamen ſi tranſlatores ſciuiſſent, quòd nunc patres monaſterii experiuntur, quod non in illum locum monaſterium fundaſſent, quia Ylarus fluuius, qui tempore fundationis longè à monaſterio per media decurrebat arua, rupto veteri ſuo alueo ſucceſſu temporis vsq. ad muros conuentus cũ fremitu decurrit, & continuè tanquam fur & raptor terram horto detrahit, & nonnunquam tanquam hoſtis crudeliſſimus in ipſum monaſterium irrumpit, & niſi ſancta crux volens ſtare contra torrentem obuiaret, ipſum monaſterium dudum penitùs diſſolutum fuiſſet. Vnde quodam tempore, inundatione graſſante, omni humano auxilio deſtituti fratres genibus flexis & manibus in cœlum protenſis diuinum & ſanctæ crucis deuotiùs flagitabant adiutorium. & mox videbatur adeſſe quidam cœlicola, qui cõtra aquam cum cruce procedens fluctus à muris potenter repulit. Fundato igitur mona-

tres Virgines ſanctas occultas vel abſconſas. Manſit autem hæc ſororum congregatio in Dei ſedulo ſeruitio vſq. ad fratrum defectionem, quibus in deuotione tepeſcentib. diſſoluta fuit congregatio ſororum. Nam fratres incipiebant paſſim frequentare & ſocietatibus ſe immiſcere, præſertim cum ſui ordinis fratribus conuentus Augienſis, qui deliciis Vlmæ vacabant, eosq. de Wiblingen & Elchingen inuitabant, vt eſſent adiutores eorum in dilapidatione bonorum Owiæ magnæ, quæ Vlmæ habebant, & in tantam inuerecundiam monachi deuenerunt, vt ſpectaculis ſecularium, haſtiludiis & choreis ac nuptiis intereſſent. Stetitq. diuini Benedicti ſacra religio ferè vbiq. ſub tali diſſolutione vſq. ad illud tempus, quo ab incarnatione Domini numerabantur anni M. CCCC. XII. in quo anno nouum ſydus fulgere cepit clariſſimus vir Dominus Ludwicus Berbus patricius Venetus ordinis S. Benedicti, qui collectis ad ſe zeloſis viris ſui ordinis congregationem religioſiſſimam S. Iuſtinæ Paduæ inchoauit, & conuentus lapſos ſtructuris & diſciplinis releuauit & reformauit. Exemplo ergo illius ſpectabilis viri Domini Ludwici multa monaſteria per orbem ceperunt reformari per ſuos Prælatos & Abbates. inter quos primus de omni Sueuia inſignis vir Dominus Vdalricus Hablutzel manum ad aratrum miſit & conuentum ſuum Wiblingenſem reformauit anno Domini M. CCCC. XLV. annis XXIII. poſt primam reformationem, quæ Paduæ ad S. Iuſtinam vigere cepit in vita adhuc exiſtentibus primis reformatoribus. Quantas autem difficultates ſuſtinuerit venerabilis pater ille Vdalricus in reformatione ſui conuentus propter ſuorum fratrum contradictionem, non faciliter poteſt narrari. Nam in tanto vitæ ſuæ ſtabat periculo, vt ſecretè lorica ſub tunica indutus in choro, capitulo, & refectorio conuentui impatienti aſſiſteret. Grandi ergo labore, & multa ſollicitudine conuentum illum ad tantam perfectionem perduxit, vt exemplar omnium Alemaniæ conuentuum fieret, aliaq. ex eo monaſteria reformarentur,

quia

Digitized by Google

modo Theutonico *Hebbach hebbach,* quaſi dicerent, tene terra ne effluat riuus. Vel poſſumus dicere, quod, vt communiter monaſteria Ciſtercienſium pulchra habent nomina ab aliquo effectu honeſto, etſi non in vulgari Theutonico, tamen in Latino, omnibus monaſteriis eorum ſunt nomina apta religioni impoſita: ſicut monaſteriũ prope Hegbach eiuſdem ordinis dicitur Bonacella, & in vulgari retinuit * nomen; ſic hoc monaſterium Gutenzell. dictum fuit Conſidera, vulgariter *Hebacht*, forte à libro Conſiderationum B. Bernhardi nomen impoſitum. Et dicitur B. Mariæ Virginis, quia in eius honore eſt fundatum in montuoſo, ſiluoſo, & deſerto loco ad modum primorum monaſteriorum illius ordinis, qui incepit anno Domini M.XCVIII. ante S. Bernhardum longè. Quis autem hoc monaſterium Hegbach fundauerit, videamus. Cum inſigne monaſterium Salem eſſet fundatum, & in toto ordine illo nominatum, & iam monaſteria illa valde ditarentur, & glorioſa eſſent nimis, venerabilis vir Stephanus Abbas Ciſtercienſis exceſſum temporalium abhorruit, & conuocatis Abbatibus multis pericula in tantis diuitiis eis expoſuit, & ſedens ac conferens cum eis chartam caritatis conſcripſit anno Domini M.C.VII. quam auctoritate Apoſtolici ſigilli ſignauit. In qua charta modus præfixus fuit. *ab illo ergo tempore reiecerunt ab ordine furcos & pelliceas, flamina & capucia, & feminalia, & pectina, & coopertoria, & ſtramenta lectorum, & diuerſa ciborum in refectorio fercula, & ſagimen, & omnia quæ puritati regulæ aduerſabantur. Abdicauerunt etiam eccleſias, & altaria, & oblationes, decimas & ſepulturas aliorum hominum, & furnos, & molendina, & villas & ruſticos, quia nec in vita S. Benedicti nec in Regula legebant eundem Sanctum huiusmodi poſſediſſe, nec feminas ſua monaſteria intraſſe, aut mortuas in monaſterio ſepultas fuiſſe, dempta S. Scholaſtica ſorore ſua.* Hæc Sigebertus, & habentur in Spec. hiſtor. part. 2. lib. 27. cap. 1. Dum ergo Ciſtercienſes ſub præfata viuerent forma, tanta multitudo iuuenum ad eum confluxit ordinem, vt monaſteria eos capere non poſſent. Sed & virgines hiis exemplis motæ ſeculo renunciantes turmatim ad monaſteria Ciſtercienſium confluebant,

ibiq. ante portas ſe proſternentes ordini ſubeſſe petebant. vnde Abbates victi improbitate pulſantium loca eis aſſignauerunt in agris, ſiluis, montibus, & vallibus. Ea tempeſtate Abbas de Salem plura loca virginibus aſſignauit, in quibus hodie monaſteria egregia ſunt, quibus prouidere habet. inter quæ eſt Hegbach monaſterium, quod in illo feruore initium ſumpſit impenſis virginum ædificatum cum adiutorio Abbatis de Salem. nec alios habuit fundatores, licet nobiles de Friberg ſibi titulum fundatorum vſurpent, pro eo quod ibi ſuas habent ſepulturas & ſtatuta anniuerſaria. Tandem autem tepeſcente feruore caritatis perdita fuit & abiecta Charta caritatis, & religio Ciſtercienſium remiſſionem paſſa in defectum lapſa fuit, ſicut & ceteræ religiones, & multis annis in diſſolutione ordo ſanctus permanſit vsq. ad illa tempora, quo religio S. Benedicti reuireſcere cepit, tunc & Ciſtercienſes erecti fuerunt. Porrò æuo noſtro erat Abbatiſſa in Hegbach, mulier vtiq. bonarum memoria digna, haut dubium femina ſancta, Domina Elizabeth Krelin, quæ compaſſa lapſui ſui monaſterii intra ſe de reformatione cogitabat: & quia à ſuis ſuperioribus non magnum ad hoc adiutorium ſe habituram præſciuit, egit vt ſaltem non præſtarent impedimentum. Virginali ergo prudentia accenſam habens lampadem, rem iſtam ingenioſè per ſe paulatim induxit tali induſtria. Æſtate florente iuſſit ſeruos ſuos iungi currum & tanquam pro ſolatio euagatura & thermas aditura cum ſorore & famula egreſſa eſt monaſterium, & ad longas partes curru euecta adiit monaſterium ſui ordinis feminarum & virorum, intelligere cupiens an ſui voti aliqui eſſent. Reperit autem quædam reformata monaſteria, ad quæ intromiſſa, omnia quæ diſciplinæ erant notauit & conſcripſit, & dum plura monaſteria ſui & aliorum ordinum perluſtraſſet, plena ſpeciebus ad ſuum reuerſa eſt monaſterium, tanquam in thermis longiùs morata & ſanata reueniſſet. Nihil autem aliud fecit, niſi quod iuuenculas & innocentes ſibi attraxit, easq. crebriùs animauit, & ad fugam ſeculi induxit, & rotæ aditum interdixit, & ad aſpectum hominum nequaquam

quam ampliùs procedere permiſit, & puellulas quas recepit, ad eandem obſeruantiam induxit, denuncians amicis & parentibus earum, quod eas ampliùs non eſſent viſuri. antiquas autem ſorores non tetigit, ſed ſicut conſueuerant facere permiſit, ſicq. inter illas & iſtas medium prouida Domina tenuit, vt cum pace & quiete ſtarent aliquibus annis, in quibus numerus iuuenum creuit, & corda ſenum emollita ſunt, vt ſimul omnes in vno deſiderio integræ obſeruantiæ & omnimodæ clauſuræ anhelarēt. Quod perpendens venerabilis Domina oportuno die aduocatis fabris carpentariis, cementariis & aliis artificibus clauſit omnes monaſterii aperturas, oſtiola, & feneſtras obſtruens per gyrum, ferreis laminis crates locutorii veſtiēs & rotas muniens, portas fortiſſimis ſeris ferreis ac repagulis obfirmauit, & muros interioris monaſterii adeo exaltauit, vt non viderim alicuius monaſterii muros ita altos. Sed & curiam exteriorem ſepe prius circumdata muro cinxit, ſicq. ſe & ſuas in captiuitatem diuinam redegit. Hæc omnia egit illa prudens Domina ſine diſturbio, ſine tumultu, ſine aduocatione reformatricum, quia ipſæ reformandæ met erant feruentiſſimæ reformatrices tam morum quàm murorum, & factæ ſunt tam famatæ religionis, vt eo * ſecundum non habeat Sueuia. Conuolauerunt autem ad eas multæ deuotæ nobilium filiæ & ciuium de Vlma, Bibraco, & aliis locis, factusq. eſt honorabilis & famoſus conuentus. Obiit autem dicta Domina anno Domini M.CCCC.LXXX. me exiſtente in Dominico ſepulchro in Ieruſalem, cuius deceſſum dum audiuiſſem, non modica triſtitia & mœrore affectus fui, quia fuerat mihi in Domino familiariſſima, vtpote ſpiritualis mater & in Chriſto filia, cuius meritis haut dubium factum eſt, vt poſt eam electa ſit imitatrix vitæ & morum Domina Agnes Sutterin mulier vtiq. religioſa & adeo ſimilis defunctæ, vt non facile ſit diſcernere inter prædeceſſorem & ſubſequentem, ſicq. monaſterium hoc vsq. hodie Dei gratia proficit ſpiritualiter & temporaliter, & eſt commutatio bona facta ad priora tempora. Opinari enim ſanè poteſt, olim in illo loco fuiſſe ſacrum

fort. ſimilem.

Digitized by Google

Orchaidum Nympharum Dearum montium , vel Dryadum Nympharum ſiluarum numinum, quia locus altus & ſiluoſus ſiue nemoroſus eſt , quem antiquorum inſania hiis numinibus dedicatum nequaquam dimiſit, ſuppoſito quod in regione illa tunc fuerint incolæ homines.

CAPVT XIII.

De monaſteriis ad plagam occidentalem ciuitatis Vlmenſis ſituatis. De Vrſpringen.

VRſpringen quondam Hamadryadum fontium Nympharum ſacrum: poſtea religione Chriſtiana creſcēte S. Vdalrico & præcelſo monti Oliueti dedicatum conſtat. Porro poſt D. Benedicti ordinis inſtitutionem, dum in monaſterio S. Georgii in Baccenis ſilua ſingularis vigeret religio, nobiles longè lateq. per Alemaniam fundantes monialium monaſteria, ipſæ vt eſſent ſub Abbate S. Georgii procurabant. vnde vsq. hodie idem Abbas prouidere habet multis monialium monaſteriis non ſolùm in Sueuia, ſed in Weſtrangia, Gallia, Alſatia, & Brisgaudia. Igitur anno Domini M.C.XXVII. anno primo Lotharii Regis, qui Heinrico V. Romanorum Imperatori ſucceſſit, tres milites nobilioris proſapiæ fratres germani, ſcilicet Rugerus, Adalbertus, & Waltherus oppidi & caſtri Schelklingen poſſeſſores & illius dominii gubernatores tradiderunt pro ſalute animarum ſuarum eccleſiam nō parrochialem Vrſpringen, ſed exemptam, Abbati S. Georgii, vt eidem eccleſię anneĉteret monaſterium monialium, cui & decimas, prouentus, & poſſeſſiones legauerunt. Accepit ergo Abbas S. Georgii dictum locum, & monaſterium ibi inſtituit ſanctimonialium, præficiens ſororibus magiſtram, quam ſibi ſubeſſe voluit: hocq. monaſterium ad inſtar diſciplinæ, quæ ad S. Georgium ſeruabatur, induxit & multis annis ita ſeruatum fuit. Dicitur enim quod propter ſanctitatem ſororum miraculosè vinum in vaſis augmentatum fuit & bladum, quia pauperrimum erat primitùs monaſterium. Poſt decur-

decurſum verò temporum cum religio apud S. Georgium deficeret, defecit etiam in Vrſpringen, ita tamen quod non omninò extincta fuit, ſed ſemper veſtigia antiquæ obſeruantiæ ibi reperiebantur plusquàm in aliis monaſteriis monialium lapſis. Reducto ergo monaſterio Hegbach ad obſeruantiam, vt dictum eſt, Domina Gredanna de Friberg magiſtra in Vrſpringen, mulier virili animo pollens, quasdam de ſuis monialibus aſſumpſit, & currum aſcendens in Hegbach transuecta eſt, vt videret obſeruantiam, cuius fama vndiq. erat. Vt autem vidit clauſuram & viuendi ordinem, & audiuit clauſarum in Domino iocunditatem, cepit & ipſa cogitare de ſui monaſterii reformatione; & familiaritate contracta cum venerabili Domina Elizabeth Krelin Abbatiſſa reuerſa eſt in Vrſpringen tota accenſa in deſiderio obſeruantiæ. verùm difficilè nimis videbatur illum reformare conuentum, quia Abbas S. Georgii earum Superior nullum ad hoc habebat affectum, & maior pars conuentus, & tota iuuentus reclamabat, quia etiam amici nobiles & conſanguinei nec verbum de obſeruantia audire volebãt, & illis, qui ad obſeruantiam aſpirabant, minas graues faciebant. Hiis tamen non obſtantibus venerabilis Domina magiſtra crebriùs aduocauit zeloſos & doctos viros Prædicatores, qui ſine palpatione vitia & pericula remiſſarum religioſarum detegerent arguendo, obſecrando & increpando, vt ſic virtute diuini verbi materia præpararetur, quod & Dei gratia factum fuit, quia plures ad partem Dominæ magiſtræ confugerunt clamantes pro obſeruãtia, ſicq. facta fuit ſalubris diuiſio in cõuentu. vna petebat obſeruantiam, altera pars reclamabat, eratq. quottidiana contentio inter eas, & quia omnes moniales de nobiliori Sueuorum ſanguine erãt, vtræq. ſuos inuocabant amicos, quo factum fuit, vt Barones & milites partibus fauentes diſcordes fierent. Hoc vt ad aures peruenit illuſtris Dominæ Mechtildis Archiduciſſæ Auſtriæ viduæ, quæ in Rotenburga ſuper Neccarum reſidebat, potenti virtute vſa Abbatem S. Georgii parum tunc religioni affectum ad ſe inclinauit vel potiùs terroribus induxit, vt aſſenſum præberet pro

Digitized by Google

Eyſtadium. reformatione conuentus. Quo habito miſit in * Euſtauiam & de monaſterio S. Walpurgis reformato ordinis S. Benedicti adduci fecit reformatrices, cũ quibus in Vrſpringen venit, habens in comitatu Abbates reformatos Carthuſienſes & aliquos fratres Prædicatores & multos nobiles pro parte obſeruantiæ. Aduenerunt etiam nobiles pro alia parte multi vtriusq. ſexus, factaq. eſt grandis cōgregatio in illo monaſterio. Sed quia Archiducíſſa potens erat, nemo ſe ei oppoſuit de ſecularibus. Anno igitur Domini M. CCCC. LXXV. cum Domina Archiduciſſa cum ſuis curiam monaſterii eſſet ingreſſa gratia reformationis, moniales abintrà rem intelligentes abinuicem diuiſæ ſunt. vnà pars & ſanior Dominæ Magiſtræ adhæſit, in qua erat Domina Helena de Hurnheim Prioriſſa conuentus cum aliis quibusdam beneuolentibus. Alia verò pars à Domina Magiſtra diſceſſit, in qua erat Domina Barbara de Lapide, & plures aliæ iuuenculæ & ſenes nobiles, quæ omnes vno animo toto niſu reformationi ſe opponere deliberabant. Et ingreſſæ infirmitorium, quod erat domus ſingularis, clauſerunt oſtia, repagulis obfirmantes, & menſas, ſcamna, truncos, ſaxa, & omnia grauia, quæ habere poterant, aduoluerunt, ne violenter poſſent dirumpere & ad eas intrare: ſtabantq. in feneſtris ſuperioribus, habentes in manibus lapides & phalangas, celendria & colos, titiones & veru, & cum ingenti furia circumſtantem populum maledicebant, oſtendentes arma ſua, quibus accedentes impetere paratæ erant. Videns autẽ Domina Duciſſa tempus tranſire, mandauit ſuis militibus & clientib. capere domum. ſed mandato nullus paruit, dicentes militi & armato perpetuum improperium eſſe, ſi contra feminam armata procedant manu: & præter hoc cum ſint feminæ nobiles & velatæ religionis ſacræ velo, non ſit ſecurum violenter agere cum eis, ne quis incurrat ecclecleſiæ cenſuras, & amicorum earum inimicitias. Iuſſit ergo Domina in oppido Schelklingen ſigna cũ campanis fieri ad arma. Quibus auditis ruſtica gens ad arma cucurrit; & ordinato agmine exiuit populus in monaſterium dimicaturus contra Amazonum

Digitized by Google

num ſectatrices. Vallata eſt ergo domus,& pugnaturis commiſſum ne rebellantes læderent.& induſtria virorum domus capta fuit,& moniales in pertinacia manentes ligatæ ſunt & in vincula coniectæ; reliquæ ſe ſubmittentes ſunt in gratiam receptæ. Tradito autem monaſterio in manus Dominæ Magiſtræ, inſtituit vnam de reformatricibus Prioriſſam, & ceteris alia commiſit officia. Moniales autem aliquæ de reſiſtentibus ad alia tranſlatæ ſunt monaſteria; aliquæ verò nec in illo nec in aliquo alio volebant eſſe,ſed euagabantur hinc inde; aliquæ in caſtris manebant cum amicis,& poſt experientias miſeriarum reuerſæ ſunt, & cum venia receptæ. Incepit autem Domina Gredanna non ſegniter agere, ſed diligenti cura mores ordinis didicit, & cum ſibi adhærentibus in tantum profecit, vt maturitate, religione, omni diſciplina reformatrices præcellerent, quas poſt decurſum trium annorum ad propria remiſerunt cum multa gratiarum actione, & Domina Helena de Hurnhaim reaſſumpta fuit in Prioriſſam. Tandem autem cum Domina Gredanna de Friberg Magiſtra ab hoc ſeculo emigraſſet, electa fuit in Magiſtram venerabilis & religioſa Domina Helena de Hurnhaim,quæ fuerat Prioriſſa, & inſtituta eſt in Prioriſſam nobilis Domina Kunegundis de Friberg iuuenis quidem ſed matura & docta. Statim autem Domina Helena Magiſtra antiquas conuentus ſtructuras diſſoluit ex fundamentis, & nouum reſuſcitauit conuentum ita pulchrum, ornatum, lucidum &regularem,quod nemo ipſum videns non obſtupeſcat,tam ad ædificiorum ordinem quàm ad feminæ induſtriam, ex cuius conceptibus hæc gerebantur. Ad hanc conuentus ſtructuram omnes laborant Dominæ ſorores, & artificibus materialia in manus porrigebant. vnde Domina mane & veſpere & omni tempore laborantibus aſſiſtebat, vt opus celeriùs perficeretur, & ſorores in diſciplina cuſtodirentur. ſicq. vſq. hodie Dei gratia ſtat conuentus ille in profectu ſpirituali ſub præfata Domina Helena Magiſtra, quæ ſingulari religionis affectu & in antiqua vita ante reformationem & in illa mihi fuit familiaritate iuncta.

iuncta. Ex omnibus hiis infero, quod in hoc loco ſucceſſiuè quinq. fuerunt habitationes. Primò fuit ibi Nympharum ſacrarum Hamadryadum Dearum fontium, cum ſit ibi grandis vomes aquarum, ex quo erumpunt & emanant largiſſimæ aquæ, à quo & nomen habet locus, quod dicitur *Vrſpringen*. Ebullit enim ibi de abyſſo aqua, & primò locum facit latum & profundum, ex quo fluuius proſilit, qui Ach habet nomen, & elabitur per vallem, & iuxta Burronem Blauio iungitur, in quo vsq. Vlmam defertur ibiq. Danubio illabitur. Puto autem hoc nomen *Ach* huic fluuio adueniſſe ex nomine Nymphæ, quam Virgilii carmina *Aham* decantant, cui fortè phanum vetuſtum in loco fuerat ſacratum. habetq. fluuius ille meliores piſces, herbas dulciores, & aquas ſaniores quàm Blauius. Antiqui ergo iuxta morem in loco illo, vt dixi, primò fundarunt pro Nymphis. Deinde religione Nympharum ceſſante, Tyranni ibi cruentum habitaculum ſuperædificarunt, ſed inducta fide Chriſtiana Eccleſiam ibi fundauerunt regionis nobiles, quam Apoſtolica auctoritate liberam & exemptam fecerunt, quæ nulli ſuberat Epiſcopo aut Plebano, vt littera fundationis monaſterii cõtinet quam vidi. Deinde nobiles illam eccleſiam, & omnia iura eius Domino Abbati in S. Georgio reſignauerunt, qui in loco monaſterium monialium erexit paruum & exile, quod vsq. ad noſtra tempora ſtetit. Hoc autem Domina Helena funditùs pro maiori parte auulſit, & ſolemne quod hodie eſt ædificauit, in cuius fundatione in terræ viſceribus reperierũt grandia fundamenta antiquarum ſtructurarum & humanorum oſſium congeries, & alia huiusmodi vetuſtatis ſigna. Super Vrſpringen in alia parte montis erumpit fons ingens, & in fluuium creſcens per alias valles tendit in Danubium. dicitur autem fluuius ille Schmiecha, de quo memorabile, quod ſequitur, ad oculum videmus. Dum enim ex ſuo fonte importuniùs euomitur, per vallem decurrit in arua, moxq. in ipſis pratis abſorbetur & penitùs diſparet, quaſi in terræ ſinum occultè abſcondatur, quia non manifeſtas terræ fiſſuras ingreditur, ſed quaſi inuiſibiliter nunc fluit, & poſt modicum non eſt,

qua

Digitized by Google

qua ex re æſtimo, riuo illi nomen hoc Schmiecha eſſe datum: quia *ſchmiechen* in noſtro vulgari idiomate ſignificat occultare, & quia fluuius ille ſub terra per aliquod ſpatiũ occultatur, quaſi in ſinum *geſchmiecht*, ideò *ſchmiech* vocatur, à quo etiam villa prope ſuam originem nomen accepit. Dum ergo terræ immerſus fuerit, & per longum ſpatium in viſceribus & venis terræ proceſſerit, tandem quaſi impatiens ſuæ incluſionis iuxta villam Almadingen ruptis petris & ſciſſis rupibus importunè reſultat, & molendinarum rotas agitat, progrediensq. ſuum nomen reſumit, & quaſi lætus de ſua liberatione feſtinus contra oppidum Echingen decurrit, quo ingreſſo & rigato per arua decidit, Danubioq. inter Nasgaſtat illabitur villam, & Berg, &c.

CAPVT XIIII.

De locis inter Vrſpringen & Burronem, & de Wilerio incluſorio.

AB Vrſpringen procedendo per deſcenſum fluuii Acha ſtatim occurrit oppidum Schelklingen nominatum, cum munita arce in rupis ſummitate eiuſdem nominis. Vnde autem huic oppido & caſtro hoc nomen aduenerit, non aliò niſi ex nominis ſono accipi poteſt. Componitur enim hoc nomen *Schelklingen* ex duobus Theutonicis nominibus, ſcilicet ex *ſchalck* & *klingen*: quorum primum nominat nequam; ſecundum, nemus. ex quibus ſuſpicari poteſt, quod olim ibi fuerit nemus inſecurum propter nequam in eo latitantes, contra quos credimus arcem ibi conſtructam in monte, & poſtea exciſſis arboribus villam in loco nemoris ædificatam, & agros plantatos, & nomen horridum tam arci quàm oppido manſiſſe. Vel componitur ex *ſchal* & *klingen*, quia erat nemus iocundum, in quo nobiles delitiis vacabant. *Schal* enim dicit iocunditatem, & *kling* nemus: propter quod forte nobiles in rupe arcem illam erexerunt, vt ſolatiis ibi fruerentur. Nonnulli putant nomen componi ex *ſchel* & *klingen*, quia aſſerunt hoc nemus olim pertinuiſſe ad Dominos

PP de

Digitized by Google

de Schellenberg. alii dicũt fuiſſe Dominorum de Klingenberg. Primum tamen verius videtur. & primi arcis poſſeſſores dicti fuerunt Comites de Schelklingen, quib⁹ tandem deficientb. Archiducibus Auſtriæ hereditario iure ceſſit totũ hoc dominium, quod nunc impignoratũ poſſidet Burcardus de Stadion nobilis.

Ex oppido conſequenter procedendo per vallem Aha fluminis venitur ad ingentem & altam rupem, quam ſpectabilem & admirabilem reddunt ſingularis è terra in altum elatio, horrida excauatio, & tyrannica habitatio. ſiquidem rupis illa quaſi grandis columna rotunda è terra conſurgit, ac ſi arte & induſtria eſſet facta humana, & in pede vel radicibus rupis eſt os patens, per quod ingreſſus eſt ad ſpecum horribilem in montis vẽtrem, eſtq. grandis naturæ molis excauatio in latum & in altum & in longum: nec poteſt ingrediens aliud ſuſpicari niſi ſpecum illum à conditore orbis eſſe factum pro habitatione alicuius monſtri ingentis. Specus ille lumen habet in fine ſuo retrò in profundo, quia quædã naturalis ſciſſura montis & rupis grande cauſauit in ſuperioribus rotundũ foramen, per quod ſpargitur cœli lumen, & ſpecus horribilis humanior redditur & mirabilior. In ſui autẽ principio lumen per os eius immittitur. Ad latus oris ſpeluncæ ab extrà poſitus eſt grandis lapis rotundus ad menſurã oris, quo monſtruoſi habitatores ſpecus os claudebant ſpeluncę. hunc lapidem multi non poſſent mouere viri. Ab illo lapide indubitatum accepi argumentum, ſpecum illum habitationem fuiſſe alicuius monſtruoſi Cyclopis, aut ingentis Gygantis, aut Nympharum vel Muſarum ibi fuiſſe conuentum, in quo nocturnis carminibus ſua celebrabant gaudia. Dicitur enim rupis illa cum ſpecu *Singrenſtein*, forte ab eo quod Cyclops aut Gygas nomen habuit Singrenus, quaſi lapis Singreni; vel ab herba *ingrien* dicta, quæ ibidem iuxta rupem creſcit. Simile antrum habuiſſe legitur Cyclops ille, quem Vlixes cæcauit, & Gygas Eris aut Erihellus. Suſpicatum fuit hiis annis in radicibus illius rupis eſſe minerã. vnde quidam minerarius anno præterito in ore ſpeluncæ ſartaginem parauit, & in profundum fodiens terram auri & argẽti feracem inue-

inuenire ſperabat, & profundius fodiſſet, niſi Archidux Auſtriæ ei laborem interdixiſſet. In ipſo ſpecu eſt optima reſonantia ad cantandũ. & tales ſonoroſos ſpecus quærebant Muſæ, quas Poëtæ filias Iouis & Memoriæ fuiſſe fingunt, & Apollini lyram pulſanti cõclamaſſe & concinuiſſe. Has Pyrthenæus earum aduerſarius in antris canentes quæſiuit & concluſit, quæ in picas conuerſæ in perniciem ſui detentoris euolauerunt, prout Ouidius recitat, & Iſidor. Etymolog. memorat. Huius fabulæ fictio antro noſtro ſatis conuenit, quia chorus Muſarum in eo cantantiũ ratione dulcis reſonantiæ aptiſſimus eſſe poterat. Non enim humanitùs fabricata loca ad cantandum intrabant, ſed quæ natura apta fecerat in montibus, ſiluis & deſertis locis: qui cum eſſent Dii aut Deæ, non erat eorum conuerſatio cum hominibus, licet etiam quædam Muſæ vel Nymphæ humanas legantur inhabitaſſe ædes, non tamen niſi eiectis hominibus. Inuentis autem Muſis à Phirthenæo gygante, aduoluta mole os ſpeluncæ concluſit, quæ moles hodie ibi eſt: ſed Iouis Patris earum inuocato auxilio mox in picas conuerſæ per foramen, quod eſt ſpeluncæ feneſtra, euolauerunt, & inde genus hoc auium auguriis aptum per Sueuiam & Alemaniam eſt diffuſum. Ceſſante autem Muſarum ritu, homicidæ & latrones ſpecum inhabitare ceperunt, pro quorum repreſſione quidam præpotens Sueuus in ſummitate rupis arcem erexit, quam poſtea prædones inhabitauere. quod regionis incolæ ferre non valentes, arcem ipſam deiecerunt, ex qua tamen vſq. hodie ruinæ videntur.

Inde per deſcenſum aliquantulum progrediendo, vallis quędam profunda & longa ipſas Sueuorum Alpes ſcindit. vnde etiam à ſui profunditate nomen in vulgari habet, ꝙ dicitur *Tiſthal.* In hac valle occurrit in cliuo montis inter rupes os ſpeluncæ grande & patens, per quod ingreſſus eſt in horribilem & tenebroſum profundiſſimumq́. ſpecum in penetralia petrarum, de quo ſuprà mentio facta eſt, fuiſſetq́. optimus ſpecus pro exercitio ſuperſtitionum, quibus antiqui vacare ſolebant, vt ibidem.

Vlterius deſcendendo per vallem fluuii Ach eſt Wilerium

PP 2 villa

villa, in qua etiam euomit terra largiter aquas, ſanas & bonas. nec vomitem illum credo, ſi antiqui eum viderunt, absq. delubro Nympharum fuiſſe, loco cuius hodie ſupra vomitem eſt religioſus conuentus, & recluſorium velatarum virginum, quod tale fertur habuiſſe initium. Ante multa tempora erant quidam nobiles, qui arcem ſupra vomitem aquæ habebant in loco, vbi nunc eſt hortus vel cimiterium ſororum retrò eccleſiam verſus vomitem, vbi iam via eſt. Hii nobiles accepta licentia Epiſcopi Conſtantienſis ædificauerunt capellam prope ſuam arcem, inter quam & capellam mediabat hortulus conſitus arboribus. Anno autem Domini M. C. L V. fuit eadem capella conſecrata in honorem B. Mariæ virginis & S. Ægidii Confeſſoris. Eodem igitur anno, inſtante quadam feſtiuitate, cum filia illius nobilis, qui arci preęrat, ſe ſeculariter ornaſſet, & ad eccleſiam procedere vellet, ecce manus Domini affuit. mox enim, vt virgo in hortum medium deuenit, tranſire volens pedem radici arboris illiſit adeò fortiter, vt in terram proſtrata corrueret. quæ dum per ancillas pediſſequas releuata eſſet, dixit imprecando ſibi & à Deo poſtulando; Fiat, quæſo Domine, hæc corporis mei offenſio & caſus, animæ meæ reſurrectio & ſalus. Et ſtatim regreſſa domum, omnem mox ſecularē pompam depoſuit, veſtem mutauit & mores. Ad eccleſiæ autem parietem tugurium cum aſſeribus ſibi fieri cōſtituit, in quo longa ætate confecta ſolitariam vitam in artiſſima pœnitentia duxit. Dicebatur autem Domina ſoror Adelheidis, & vitam optimo finiuit fine. Poſt eam cum religio S. Franciſci inſtituta eſſet, erat in villa Wilerio quædam eiusdem religionis ſoror tertii ordinis, quæ etiā dicebatur Adelheidis. hæc imitata exemplum prioris in prædictum ſe recludi fecit tugurium: ſed difficultates paſſa à paſtore eccleſiæ parrochialis in Blaburen, & propter tugurii artitatem, non propter inſtabilitatem ſed propter neceſſitatem incluſoriū egreſſa Romam petiit, & ad pedes vſq. ſanctiſſimi Papæ venit. qui, auditis cauſis, nec bullas, nec alias litteras ſignatas aut breuia dedit, ſed viuæ vocis oraculo omnia, quæ ſoror petierat, contulit, & in ſignum

ſignum conceſſionis dedit ei tabellam ligneam imaginem B. Mariæ Virginis cum puero Ieſu habentem, omninò aſſerens quicunq. verbis eius credere nollet, ei tabulam oſtenderet, & aduerſari ceſſaret. quod & factum eſt, ſeq. cum illa tabula cunctis diebus defendit. & quia primum recluſorium ruinam minabatur, petiuit prædicta Adelheidis germanum ſuum, qui erat carpentarius, vt aliud ſibi fabricaret tugurium. Fecit ergo ei exiguam domunculam iuxta eccleſiam, in qua homo in modum crucis ſtans vtraq. manu ambos tãgebat parietes per quadrum. In illo itaq. recluſorio multis deguit annis feruenter Deo ſeruiens, ſtupendum exemplum vitæ omnibus poſt ſe relinquens. Poſt illam alia Deo deuota virgo Yta nomine hoc recluſorium ingreſſa multos annos in Dei ſeruitio exegit, ſicq. poſt illam alia locũ poſſedit, fuitq. pluribus annis habitatio ſolitariarum. Inter quas multæ ſanctæ feminæ fuerunt, quæ mirandis miraculis claruerunt, & ſæuiſſimas inimici temptationes ſuſtinuerunt. vnde cuidam Sanctæ tempore famis de cœlo per coruum annona fuit transmiſſa: alteri videbantur molares & grandia ſaxa in domum irruere: alia in pane reperit vermes, araneas, & quæcunq. immunda. vnde vna earum tam horribiliter quottidie vexabatur, quod ſupra vires humanas fuit. Quadam autem nocte, terrore nimio victa recluſorium effregit, & in molendinum ſub eccleſia transfugit, nec vnquam depòſt ad reditum induci potuit, licet ſancta fuerit, & vitam in Blaburen finiuit, faciens ſe alteri includi domui. Hæc ſingulis diebus fudit preces ſingulares, quatinus Deus locum Wilerii emundare dignaretur ab inimici intolerabili furia, & impetraſſe creditur loco & perſonis pacem. nam depòſt nihil auditum fuit inſolitum. Deus enim ab hoc tempore domum illam à Dæmonis poteſtate eripuit, ab inſania & ſcandalis cuſtodiuit, & à periculis conſeruauit. Nam ante prædictam ſolitariam reſoluebantur ſepe ſcopuli & rupes ſupra domum de montis cliuo, & irruentes de alto in domum impingebant. Sunt enim montes ibi in modum dentium ſcopuloſi, & ſi rupes reſoluta ceciderit, domum cum eccleſia contereret. nec murorum

Digitized by Google

ruinæ de caſtro Gintzelburg, quod ſupra domum in capite rupis eminet, aliquatinus domui illi nocuerunt. Anno Domini M.CCC.LVII. erat in domo illa quædam virgo ſolitaria de Blaburen Adelheidis nomine, exemplaris & religioſę vitę, frequentabaturq. à nobilibus dominabus per gyrum in caſtris habitantibus. Tunc autem in arce Gerhuſen Comes quidam de Helfaſtein cum vxore habitauit, quæ ancillam clauigeram nobilem habuit nomine Gerdrudis Schwelherin, quæ ei XXXII. annis ſeruierat. Hæc Gerdrudis exemplo ſororis Adelheidis mota mundum reliquit, & omnibus reſignans ad ſororem Adelheidem ingreſſa artum habitaculum, cum ea pariter Deo ſeruiuit. Mortua autem Adelheide, ipſa Gerdrudis Swelherin famatæ religionis facta à multis virginibus viſitabatur, quæ imitatrices virtutum eius fieri optabant. Cernens autem Gerdrudis quod multas Chriſto poſſet lucrari animas & ſegregare ſpenſas, artum reſoluit tugurium, & domum ſuperædificat nouam, capacem multarum ſororum, ingreſſæq. ſunt ad eam XIII. virgines, quæ deuotiſſimè Deo pariter ſeruiebant. Poſt decurſum autem temporis augmentatus eſt numerus, & domus ampliata. Nam de Vlma ciuium filiæ multæ optabant ibi Deo famulari, & de aliis regionibus, & in tãtum infeſtabantur ad recipiendum filias, quod coactæ ſunt aliud ædificare habitaculum. Vnde anno Domini M.CCCC.LXXVII. antiqam reſoluerunt domum, & in locum ſuperædificarunt grandem & altam domum adiutorio Domini Abbatis & conuentus in Blaburen & Vlmenſium, quorum filiæ ibi degebãt. Domum autem ſuam antiquam nouæ domui coniunxerunt pro receptaculo hoſpitũ & ſuorum amicorum. Facta autem ſunt hæc anno præfato ſub deuota & religioſa ſorore Adelheidis à Sweldin de Blaburen, quæ tunc mater domus erat & hodie eſt, & multis rexit annis cum tranquillitate magna. Eſt enim mulier ſingularis innocentiæ, probitatis, & religionis, & efficaciùs regit quadam nobili benignitate, ſuauitate, mititate, quàm quicunq. alius regere poſſet poteſtate & acrimonia. Sunt autem in ea domo hodie numero XII. ſorores inclu-

Digitized by Google

incluſæ:de non cluſis ſunt decem, ſicq. in toto ſunt XXII. Anno autem Domini M.CCCC. LXXVI.receptæ ſunt ad fraternitatem ordinis fratrum Prædicatorum per reuerendiſſimum magiſtrum ordinis patrem Leonardum de Manſuetis de Peruſio, qui eis transmiſit litteram fraternitatis cum ordinis ſigillo appenſo. Quapropter ſingulari affectu fratribus noſtri ordinis inclinatæ ſunt, & pro bono ſtatu noſtri ordinis Deum interpellant.quare etiam latiùs placuit mihi de eis ſcribere.

CAPVT XV.

De Blauio flumine & eius origine, & de loco Blauburenſi, & de monaſterii inſtitutione, & aliis condependentibus.

SVb Wilerio non longè gyrando montem venitur in ſtrictum angulum montium,vbi montes conueniunt,faciuntq.rotundum angulum, ex quo non eſt progreſſus,niſi quis altos montium cliuos ſcandere velit,aut per vallem per quam ingreſſus eſt regredi. In hunc angulum decurrit fluuius Aha quaſi vſq. in vomitē Blauii,qui in eius extremo in radicibus rotunditatis montium & anguli è terra erumpit tam mirabili & ſubita emanatione,vt nemo inſpiciens non obſtupeſcat. Nam ex fouea abditiſſima ſaxei calicis & petrei ſine fundo conchæ tanta aquarum erumpit abundantia,vt abyſſi putes aperiri fontes.Exundat enim ſupra calicis circumferentiam,& impetuoſa effuſione repente defluit.& cum concha profundiſſima ſit & aqua clariſſima, cœli ſuperlucentis induit colorē, à quo colore ſuum vulgare ſortitur nomen,vt dicatur *Blaw*.Primo enim eructat terra ex ſuo abyſſali corde per inueſtigabile os ſuum aquas,quæ in orificio collectæ amnem rotundum & profundiſſimum faciunt, aſpectu delectabilem & mirabilem. Deinde aquas ex orificio euomit ex cōcha pellens, ita vt ſupercreſcentes calicis limbum impetuoſè effundantur in lacunam,&alueo receptę fluuius eſſe incipit,qui quaſi

torrens

Digitized by Google

torrens ſonans molendinarum mox rotas euoluit, ſed poſtea mitior factus per arua voluptuoſa quietus & ſilens ſerpit, feraxq. eſt optimorum piſcium, trutarum, fundulorum, & aliorum; producens in fundo ſuo herbam adeò beſtiis ſapidam, vt ad collum vsq. ingrediantur, & demerſis ad illam carpendam ſub vndis capitibus aſſiduè paſcentes ferè ad ſubmerſionem & ſuffocationem vsq. detineant. Ex aruis autem vt euaſerit, curſum mox reſumit, & quaſi lætus Vlmam faucibus ſibi ſoli & ſemper apertis ingreditur, multam illi ciuitati afferens commoditatem, vt ſuprà dictum eſt. Expeditus verò in Vlma ſine mora per fauces murorum erumpit, moxq. in ſacrum Danubium exultans ſalit, à quo ſine contradictione ſuſceptus & Iaſoni dicatus in pontum Euxinum & mare defertur, ibiq. peregrina conditione ſuſcepta impatiens amaritudinis occultè venas ingreditur terræ, & per inueſtigabiles vias vadens artiſſimas penetrat terrę & petrarum ſciſſuras, ita vt pellem amaram, qua in ponto veſtitus fuerat, ſabulo, petris, & terræ hærentem derelinquat, ſicq. tandem in locum, vnde emanauerat, perueniens, dulcis, clarus, & potabilis iterum de terra erumpit, vt iterum fluat, iuxta illud Eccleſiaſt. 1. *ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant.* Si quæ verò aquæ per terræ viſcera ad loca ſua de mari reuerti non potuerint, mox hauſtu ſyderum de mari tolluntur, & in nubibus ad ſuæ regionis loca transmittuntur, ibiq. terræ fecundandæ infunduntur diuerſis in ſpeciebus, vel roris, aut pluuiæ, pruinæ, niuis, grandinis. vnde à natura paratæ ſunt quædam foueæ in terra ad quas confluentes aquæ recurrũt & in foueis per venas transfluunt in locum vnde effluere habent. Hoc ſignanter notatur in Alpibus Sueuiæ, vbi videntur multæ foueæ quaſi calices in fundo perforatæ, ad quas pluuiales & niuales aquæ transfuſæ demerguntur in ſtagna ſubterranea, de quibus iterum ebulliunt. Idcirco quando in Alpibus Sueuiæ ſunt multæ pluuiæ vel reſolutiones niuium, Blauius fons & alii fontes redundant magis aquis & habundantiùs eas fundunt. Ex quibus patet Blauium à polo & à ponto habere aquas, quas antiqui crediderunt miniſterio

ſterio

Digitized by Google

ſterio & regimine Nympharum & Muſarum ſub aquis moras habentium deduci in terram. vnde contingit in ſonitu aquarum ſub terra & ſuper terrã audiri ſuauem melodiam cum harmonia omnium carminum & inſtrumentorum muſicorum, quæ audiens conceptu forti audire cupit, ſicut ego ipſe ſepe expertus ſum,& præcipuè in thermis Pfefers, vbi ex importuno aquarum concurſu cauſatur ingens ſonitus,in quo omnium muſicorum reſonat melodia.In eisdem etiam locis dicitur eſſe quidam mons,in quo frequens auditur reſonantia quædam dulciſſima quaſi humanarũ vocum in figuratiuis cantu colludẽtium. hanc autem reſonantiam ex aquarum concurſu in petris cauis & ſonoris in penetralibus montis cauſari minimè dubito. antiqui autem huiusmodi cauſari ex Nympharum Dearum aquarum concentu miris fictitiis aſſerebant, ſicut etiam eruptiones fontium eis aſſcribebant.quare iuxta eruptiones aquarum templa Nymphis ſacrata habebant,in quibus oracula earum conſulentes plura inueſtigabant.ſic etiam iuxta & ſupra montium cauernas & terræ ſciſſuras oracula habebant ad conſulendum Demogorgonem.Cum autem Creator mundi diſtrictum illum & montium angulum,ex quo Blauius fluit, ſatis mirabilem fecerit, & habitudinem montium circumiacentium inſuetis rupibus & cauernis repleuerit,antiqui neſcientes Deum qui hæc facit mirabilia, ſuis multiplicibus deluſi erroribus Diis attribuebant, eaq́. loca eis ſacrabant. vnde intenti poëticæ Theologiæ multitudinem poſuerunt Deorum: aliquos dicebant cœleſtes, vt Iouem; aliquos terreſtres,vt Demogorgonem ; aliquos infernales,vt Plutonem; aliquorum aliquos marium & fluminum, vt Doridem,Neptunum,& Nymphas ſiue Muſas.& has Nymphas plurificauerunt dicentes, aliquas eſſe Nymphas marinas, quas Nayades vocabant; & Nymphas dicebant Hamadryades;& puteorum Nymphas dicebãt Naptayades; camporum Nymphas, Nayades; montium,Orchayades; ſiluarum, Dryaides.& hoc in generali.In ſpeciali autem aſſignauerunt cuilibet fonti & fluuio propriam Nympham, vt Caſtalio fonti Caſtaliam Nympham

Digitized by Google

dederunt, à qua & nomen habet vsq. hodie. tali autem fictione rem ſic colorabant. Dum Neptunus Meduſam ſpecioſiſſimam in templo Palladis violaſſet, ex illo concepit concubitu genuitq́. Pegaſum, hoc eſt, equum alatum, ænea habentem cornua & pedes ferreos, igneum anhelitum ſpirantem, & curſum vento ſimilem habentem. Qui equus mox natus euolans dum ad locum Parnaſſi montis veniſſet, remiſit ſe in vallem ſuper terram vt quieſceret, & ſtans in angulo & diſtrictu montium pede, vt natura eſt equorum, ſcalpſit, & adeò valenter pedem terræ incuſſit, vt vsq. ad aquam penetraret, & de fonte abyſſi aqua proſiliret, ſicq́. manſit perhennis vomes & perpetuus fluuius. Eleuato autem Pegaſo à loco in aëra ad alia transuolauit mundi loca, & vbicunq. quieſcere eum contigit, ibi ſcalpendo aquam euocauit. In locis ergo emanantium fluminum antiqui illi Peſo, quem deificatum credebant, adolebant templis conſtitutis. Et hiis præhabitis, quis dubitat antiquos Pegaſi cultum cum multa celebraſſe ſolemnitate iuxta Burronis ſpectabilem fontem, cuius ſimilem in toto oriente non æſtimo inueniri? Sed & de Lernæo fonte dicebant, quod Amonidam virginem venationi in montibus vacantem quidam Satyrus rapuit, quæ clamans Neptunum aduocauit, & accurrens ipſam è ſilua à Satyro in vallem deduxit. vbi dum eius frueretur concubitu, locum deflorationis tridente percuſſit, moxq́. aqua erumpens perhennem conſtituit fluuium, cui præfecit Amonidem Nympham, cuius cultum antiqui celebri ritu ibi obſeruabant. Sic enim Neptunus ſuas remunerabat concubinas, faciens eas Deas Nymphas fontium & fluminum. Suſpicari autem ab antiquis conuenienter potuit in loco Burronis Neptunum laſciuia reſolutum profundiùs fodiſſe, aut tridentem terræ fortiùs incuſſiſſe, & ſuæ laſciuiæ pellicem aliquam ibi reginam Hamadryadum Nympharum cōſtituiſſe, & exinde locum ſacratiſſimum veterum deliramentis fuiſſe, & grande Nympharum ſacrū ibi ſtetiſſe, quanuis noſtri prædeceſſores nihil de hoc nobis reliquerint in ſcriptis, vel ſcripta eorū à poſteris neglecta periiſſe. Græci autem & Roma-

Digitized by Google

Romani omnia quaſi ab initio vſq. nunc in ſcriptis mandauerūt prædeceſſorum acta, ex quibus ſapientia & potentia plurimùm profecerunt. Ea ergo, quæ in Græcorum & Latinorum ſcriptis reperimus ex poëtica Theologia de fontibus, fluminibus, montibus & cauernis, ad noſtras regiones optimè ſpectant, etiamſi myſticus fabularum ſenſus, qua naturæ deſignatur curſus, requiſitus fuerit. Bene ergo & congruenter ea, quæ de fontibus orientis ſcripta ſunt, de noſtris intelligi poſſunt ceteriſq. paribus. Non autem fontem Burronis ſolùm, ſed & ſcopulos rupeſq. montium per eius gyrum ſacratos fuiſſe cum ſuis antris, nemo eſt, qui legit antiqua carmina, & non credat: vel qui vidit Auguſtinum de ciuit. Dei, aut Hieronymum in ſuis epiſtolis, aut Euſebium de præparatione euangelica, aut Iohannem Boccatium de genealogia Deorum gentilium: cum per gyrum Burronis in cliuis montium cernantur horrenda Nympharum habitacula. Quis enim aſcendens cliuos, & penetrans opaca & condenſos virgultorum rubos, non miretur? etiam attonitus ſtupore videns cauernas & ſpeluncas, ſciſſuras petrarum mirabiles, anguſta & lata rupium antra? Ex omnibus hiis infero, fontem Burronem cum ſuis montibus, vallibus, & ſiluis olim Diis conſecratum fuiſſe, vel ad minus ſacrabilem, cùm etiam ſupra fontem in cliuo reperiantur fundamenta vetuſtiſſimarum ſtructurarum templorū ſigna, præcipuè tamen in loco monaſterii, vbi eſt confluentia duorum fluminum Ach & Blauii. Loco ergo illo diu manente ſub iſtis prophanis cultibus, tandem Nympharum deſtructo ritu Tyranni ex templo Burronis refugii turrem fecerunt. Poſt hoc cum iam mundus illuminatus eſſet fide Chriſti fideles ſuper fundamenta iacta Nymphis eccleſiam ſuſcitauere in honorem S. Iohannis Baptiſtæ,

—*Qui meruit lauantem tingere lymphis.*

Statim autē vt locus dicatus fuit Iohanni Baptiſtæ, omnis Nympharum repulſa eſt ſpurcitia, & lympharum eſt ſanctificatum elementum, & concurſus populorum, qui fuerat ad conſulēdum oracula Nympharum, cōmutatus eſt ad honorandū ſanctifica-

torem lympharum. vnde ſicut antiqui certo die anni ad templum Nympharum veniebant, & vigilias inſania plenas celebrabant, ſic poſt S. Iohannis ſucceſſionem conueniunt ad locum, & vigiliis, orationibus & oblationibus celebrant feſtum cum magna populorum frequentia, ſicq. honor & cultus Nympharum traſlatus eſt in Paranymphum lympharum. Porro in tanto honore erat locus ille, vt Chriſti fideles indignum putarent tam ſacrum locum & paranymphi templum eſſe absq. continuis eccleſiæ officiis. Itaq. anno Domini M.XCV. generoſi viri nobiles Domini Heinricus & Hugo Comites Palatini de Tiwingen conſtructo ibi cœnobio ad S. Iohannis eccleſiæ latus, adduxerunt religioſos viros ordinis S. Benedicti fratres, eis eccleſiam cum cœnobio tradentes abdicatis iuribus ſuis, & plures alias poſſeſſiones pro eorum ſuſtentatione eis aſſignauerunt. Sed & ingenuus vir Hartmannus ſenior Comes de Rugga contulit monaſterio fontem ipſum Blauii cum cliuo & riuo fluminis vsq. in Nydegg. Sic & alii Comites, Barones, & nobiles religione Dominorum allecti ſua in eorum ſubſidium S. Iohanni tradiderunt. Et ne poſteri eorum nobilium & fundatorum heredes aliquod ius æſtimarent ſe habere in loco & in bonis loci, de omnium communi conſenſu oblatus fuit conuentus ille, eccleſia, cœnobium cum omnibus attinentiis Vrbano II. huius nominis Papæ & ſedi Apoſtolicæ, qui oblatum deuotè accipiens ipſum monaſterium ab omni iuriſdictione ſecularium exemit, eumq. in SS. Apoſtolorum Petri & Pauli protectionem & poteſtatem redegit anno Domini M.C.VIII. Primò autem creditur fuiſſe Præpoſitura, ſed poſtea commutata in Abbatiam.

Porrò prope monaſterium eſt alius aquarum vomes & fons ſatis delectabilis, iuxta quem etiam Nympharum ritus celebris habebatur apud veteres. De hiis diabolicis Nymphis vide Auguſtinum de ciuit. Dei, & Thomam Anglicum ſuper lib.3. c.12. & Iohannem Boccat. lib.7. cap.14. de genealog. Deor. gentil. & præcedenti folio. In hoc ergo loco monachi Burronis diuinarum Nympharum conſtruxerunt habitaculum monaſterium

Virgi-

Digitized by Google

Virginum,& S.Nicolaum conſtituerunt eccleſiæ patronum, vt has mundas tueretur Nymphas, ſicut olim perſequebatur ſordidas Nymphas Dianæ ſodales,vt habetur in eius legēda. Huic S.Nicolao adiunxerunt eccleſiæ illius patronam S. Nympham, quam puto illam eſſe,cuius meminit Paulus Apoſtolus ad Coloſſenſ.vlt.quæ ex Phrygia prouincia de egregia ciuitate Laodicea nata ex gentilibus parentibus Nympha dicta fuit,quia in eadem prouincia cultus Nympharum maximus fuit, & eſt regio illa contermina Lyciæ,vnde S. Nicolaus ortum habuit. Prædicante autem Paulo cum Barnaba Laodiceæ conuerſa eſt Nympha ad fidem cum vniuerſa domo ſua, & tam ſanctæ vitæ fuit,vt S.Paulus de vinculis è Roma in epiſtola Coloſſenſibus miſſa eam ſalutari ex ſe mandaret,fuitq́.hoſpita Prædicatorum primorum, omnesq́. diuini verbi præcones ſuſcepit & prouiſionem fecit,vt colligitur ex gloſſa Magiſtri ſuper Apoſtolum, & ex Petro de Tharentaſia, & Nicolao de Lyra colum. 4.

Igitur in ambobus locis tam monachorum quàm monialium diuinus cultus multis annis celebrabatur cum multa deuotione. Accidit autem anno Domini M. CCC. XLVIII. fieri per vniuerſum ferè mūdum immaniſſimam peſtem, qua tot homines moriebantur quottidie, vt ciuitates & villæ euacuarentur, & multa monaſteria ſine monachis eſſent. Illi enim monachi, qui ſuperſtites erant, non in monaſteriis ſed in ciuitatib. erant, & aſſueti ſecularium morum de malo in peius labebantur, factusq́. eſt omnium religionum lapſus grauis in iſta peſte, quia maturi moriebantur, & pauci remanentes apud medicos in ciuitatibus degebant, vt in vita conſeruarentur & ſolatiis gauderent. Eo tempore monachi conuentus Augenſis pene omnes de Owia emigrantes in Vlma ſua ciuitate morabantur. & quia ditiſſimi erant, & parum de religione habebant, multos ſocios habebāt,& bona ſui monaſterii abſq. omni cura & timore cōſumebant in Vlma, vbi quottidie ſplēdidè viuebant. Ad quos haut dubium eorum confratres & Domini de Wiblingen, Elchingen, Blaburen, & Ochſenhuſen veniebant ad conuiuandum,

ſicq. bona temporalia amiſſione religionis monaſteriorum illorum dilapidabantur. Ad tantam autem paupertatem deuenit Burronis monaſterium, vt ad tempus non eſſet ibi nec Abbas nec Præpoſitus nec monachi. & tunc etiam monaſterium monialium omninò defecit & in nihilum redactum fuit, cuius hodie vix exiguæ apparent ruinæ. Erat autem quædam Domina prædiues vidua, puto de Vlma, in villa reſidens Blaburenſi, quæ compaſſa deſolationi conuentus manus porrexit adiutrices ad eius releuationem, & ita reuocatis Dominis conuentus ibi factus & in perſonis & in poſſeſſionibus proficere cœpit. verùm ceremoniæ ordinis & regularis obſeruantia minimè ſeruabatur. Ditato autē conuentu ortæ ſunt in electionibus Abbatum multæ diſſenſiones, cum multi ad dignitatem aſpirarent, & inter Abbates & monachos contentiones & lites. vnde quædam enormia acciderunt, propter quæ cōuentus in magnam deuenit infamiam. Sed quia *cum tempore omnia tranſeunt, & quæ fuerunt, redeunt*, vt in Salom. habetur Eccleſ. 1. cap. cùm conuentus poſthoc ad regularem obſeruantiam reformatus fuiſſet, rediit cum ſancta obſeruantia & bona, quæ perierat, fama. indies enim proficere cœperunt, & ſupra alios vicinos conuentus vtiles perſonas adepti ſunt, doctas in artibus, in ſacra Theologia, in Philoſophia, Medicinis, Hiſtoriis, & aliis, & per omnia ſunt tales Domini illius conuentus ſicut patet. Huic autem conuentui præſidet nunc Dei gratia inſignis vir Dominus Heinricus Fabri digniſſimus Abbas, qui noſtrò æuo totam ſtructuram antiqui conuentus reſoluit, & nouum clauſtrum non tam pretioſum quàm ordinatum pulcherrimumq. à fundamentis ſuſcitauit in omnium ſtuporem & ammirationem. Solertia ergo illius reuerēdi patris & ſuorum monachorum ſtudio & obedientia ſtat conuentus ille in magna fama, in multitudine diſpoſitarum perſonarum, in magnificentia ſtructurarum, & in augmento poſſeſſionum vsq. hodie. Ad latus conuentus eſt hodie oppidum pulchrum, munitum, & populoſum, quod olim erat parua villa, quæ poſt fundationem monaſterii fuit in angulum illum conſtructa, & nomine

fontis

fontis dicta *Blaburen*, quod Latinè tamen ſonat quaſi fons cœleſtis coloris. Fontem etiam illum, oppidum & monaſterium inuenimus ſub nomine Burronis expreſſa, ita quod fons dicitur Burron, & monaſterium dicitur S. Iohannis iuxta Burronem, & oppidum ſimiliter. Hoc autem nomen Burron ſic æſtimo huic fonti aduenisſe. Antiquitùs enim fontes dicebantur Theutonicè *Burrn*, ſicut adhuc hodie in Alſatia nominantur *Burren*, & nomen *Brunnen*. Facta eſt autem in Sueuia huius nominis mutatio per tranſpoſitionem litteræ r. & *Brunnen* fontes nominari cœperunt. hoc tamen non obſtante antiquum nomen fonti remanſit Blauburen, & inde ſumptum eſt nomen Burron in Latinam declinationem. Porro vulgus inſipiens audiens locum dici *Blaubnren*, imaginatur eum ſic dici à ruſticis decoloratis blauio colore. vnde anno præterito cum Fridericum III. huius nominis Imperatorem rogarent, vt eorum oppido & communitati aliquod ſingulare ſcema, quo arma ſua conſignarentur, daret, interrogauit de oppidi nomine, & audiens Blauburen dedit eis ruſtici blauii imaginem, quam vsq. nunc pro interſignio habēt. Hoc oppidum tempore magnarum pluuiarum ſtat in magno periculo propter decidentes aquas à montanis. vnde fit, quod rapidiſſimus torrens per medium eius elabitur cum multo nocumento. Et tantum de illo dictum ſit.

CAPVT XVI.

Via à Burrone in Seflingen & Vlmam.

SEquendo curſum Blauii fluminis venitur in villam Gerhuſen, quæ quaſi inter duas arces ſuper flumen eſt ſita. Vna arx dicitur Rugga in ſcopulo ſuper rupem ædificata in cornu, quod diuidit vtramq. vallem Blauii & Acha. in iſta valle quondam nobiles Comites de Rugga reſidentiam habebant, quæ progenies dudum defecit. Alia arx dicitur Gerhuſen, quæ mirabili rupi eſt ſuperædificata, & altè ſuper abruptiſſimam petram. ſub ipſa petra ſunt cauernæ horribiles, habitacula,

apta

Digitized by Google

apta Muſis & Nymphis. & æſtimari poteſt hoc nomen *Gerhuſen* à Gera Nympha ſumptum, quaſi domus Geræ. Deinde contra Vlmam deſcendendo venitur in locum, vbi Nydegg eminenti petræ imminet, quondam arcem continens, nunc verò S. Nicolai capellam: deinde in caſtrum Arnegg deſtructum, & Herlingen, & poſteà Clingenſtein, quæ eſt arx fortis. Poſt hanc arcem eſt Seflingen monaſterium egregium S. Claræ, quod creditur viuente ſancto fratre Franciſco inchoatum fuiſſe primò in Vlma ciuitate in Arena, vbi adhuc locus eſt in quo ſtetit, & dicebantur ſorores in Arena. quibus dum à quadam vidua collata eſſet villa Seflingen, & poſſeſſio Strubel, tranſtulerunt monaſterium extra ciuitatem in villam, & in exitu earum permutationem fecerunt cum fratribus Minoribus dantes eis ſuam campanam, quæ ſonoroſior erat, & fratrum campanam accipientes. Ædificantes autem locum appellauerunt Hortum virginum, in quo multo tempore carpebant flores roſasq. odoriferas virtutum. fuitq. vt dicitur, primum S. Claræ monaſterium in hac prouincia ſuperioris Alemaniæ anno M. CC. XXXII. conſtructum ab Vlmenſibus, de quorum mœnibus poſtea emigrauerunt, vt dictum eſt, in Seflingen, vbi beneficiatæ à Comitibus de Tylingen. hiidem Comites ſibi titulum fundatorum vſurpauerunt, dicentes quandã viduam Comitiſſam de Tylingen ipſum fundaſſe monaſterium ibiq. ſepultam eſſe. Succeſſu autem temporis poſt lapſum religionis S. Franciſci & fratrum defectionem, defecerunt & à religione declinauerunt etiam ſorores, ſicq. vterq. conuentus, fratrum ſcilicet in ciuitate, & ſororum extra muros, multo tempore abſq. obſeruantia ſuæ ſanctæ regulæ ſtetit ſub multa diſſolutione, & plurima cõmittebantur ſcandala, incidebantq. ſeculares per ingreſſum ad moniales pericula excommunicationum Papalium frequenter. Dum autem iam fratres Prædicatores reformati eſſent in Vlma, cœperunt eorum Prædicatores contra non reformatos clamare, & pericula detegere, & excommunicationes latas contra ingredientes monaſteria S. Claræ promulgare, & ſibi confitentes ad Papam remittere,

Digitized by Google

tere, & ex multis talibus aperti ſunt oculi Dominorum conſulum & multorum ſecularium in Vlma, & ad tanta pericula cœperunt horreſcere & timere, quærentes qua via cum pace & tranquillitate tantis malis finis imponi poſſet. In hiis autem Dn. Vlmenſes conſultum habebant expertũ virum & venerabilem patrem ſacræ Theologiæ profeſſorem Magiſtrum Ludwicum Fuchs Priorem, tunc Prædicatorum in Vlma, cuius conſilio & opera priùs reformauerant conuentũ Prædicatorum cum multa pace. Accepto autem conſilio & obtenta à Papa bulla reformationis amborum monaſteriorum anno Domini M.CCCC. LXXXIIII. opus aggreſſi ſunt Domini Vlmenſes cum multa ſagacitate. Studebant enim ante operis inchoationem totam ſibi attrahere communitatem, vt Dominum Doctorem Magiſtrum Heinricum Nithart Plebanum, & clerum ac religioſos, & Magiſtros Zunftarum, & omnes ciues ac Zunftales. Et hoc facto aduocauerunt fratres Minores reformatos, eiſq. conuentum in ciuitate tradiderunt, & alios non reformatos penitus extra conuentum & ciuitatem expulerunt. Et illa fratrum reformatio difficultatem habuit, ſed paruam, quia pene omnes, qui reformandi fuiſſent, receſſerunt, ita quod reformatio fuit murorum & domus & non fratrum, quia ipſi reformatores erant loci tantùm poſſeſſores & non fratrum reformatores. Reformato autem conuentu fratrum, ſtatim ad reformandum ſorores in Seflingen manum appoſuerunt. Et quia hoc arduum, laborioſum & periculoſum erat, aſſumpſerunt ſecum plures viros doctos & expertos, religioſos & ſeculares, & conſiliarios Domini Eberhardi de Wirtenberg, & plures nobiles affectum boni habentes. Sic ergo Domini Vlmenſes ſtipati doctoribus religioſis diuerſorum ordinum, nobilibus, ſuis conciuibus & Zunftalibus, armatis & communiter veſtitis exierunt de ciuitate cum ingenti multitudine, tanquam ad certamen pro gloria Dei, habentes ſecum in curribus Abbatiſſam inſtituendam cum monialibus S. Claræ multis de obſeruantia. Et ingreſſi monaſterium antiquam Abbatiſſam Dominam Chriſtinam Strœlin de Vlma

RR aucto-

Digitized by Google

auctoritate Apoſtolica deſtituerunt,& omnes officia habentes abſoluerunt,& in earum locum adductas ſubrogauerũt. Quantæ autem in omnibus hiis fuerint monialium illarum inſolentiæ,clamores,eiulatus,rugitus,& fletus,maledictiones, blaſphemiæ, imprecationes malorum in cõſulatum,improperia in magiſtros ciuium, deſpectiones Doctorum, contumeliæ & minæ, non poteſt enarrari. Quantæ autem ſecutæ ſint difficultates, quantæ turbationes, quot pericula, quot dietæ, quot ſcandala, quantæ expenſæ, quantæ deniq. diuiſiones in ipſa ciuitate & partialitates,quantæ ſententiarũ ſedis Apoſtolicæ & Imp. mutationes,interpretationes,innouationes,renouationes,& reſtitutiones, & quàm acutæ practicæ fratrũ minorum non obſeruantialium,& ingenioſæ obſeruantialium obuiationes, & quot pro vtraq. parte annullationes,fugę,conuentiones,& receſſus,quot Dominorum conſulum de Vlma apud ſedem Apoſtolicam & Imperialem maieſtatem proclamationes,infamationes,accuſationes,& apud Epiſcopos delationes,& apud Principes inculpationes, & quantæ contra Vlmenſes ex hiis ortæ ſint Principum, Epiſcoporum, Nobilium, & Communitatũ indignationes, detractiones, iræ, minæ, non facile dixerim. Sed in omnibus hiis quanta fuerit Dominorum de Vlma conſtantia,fortitudo, ſtrenuitas,patientia,prudentia, & infatigabilis perſeuerantia, rei euentus indicat. Nam ſi quis velit omnia, quæ in hoc facto contigerunt, pro & contra ſcripto mandare, neceſſe haberet plures implere quaternos. Igitur cum Abbatiſſa antiqua ab officio eſſet depoſita, & aliæ officiales cum noua Abbatiſſa inſtitutæ, eadem hora Abbatiſſa abſoluta,ſe non abſolutam nec abſolui poſſe cum ſuis vociferans,per conuentum diſcurrerunt parantes ſe ad egreſſum de monaſterio. Collectis autem ſuæ propriæ rei ſeruaculis,ciſtis, & capſis, clauſis & colligatis ſequebantur pene omnes Dominam Chriſtinam Strœlin abſolutam Abbatiſſam ad egrediendum, & nec promiſſis nec minis retineri poterant, niſi Abbatiſſa abſoluta declararetur eſſe adhuc Abbatiſſa, & nõ abſoluta. Sed cũ hoc Vlmenſes minimè facere poſſent aut vellent,

& ipſæ

Digitized by Google

& ipſæ moniales cũ ſua Abbatiſſa iam ſubſiſterent, & pedem ab egreſſu retrahere vellent, iuſſerunt Domini Vlmenſes eas per ſeruos educi. Sicq. eductæ ſunt, & cum proceſſione ciuitatem Vlmenſem introierunt ad domum congregationis Dominarum tertię regulæ B. Franciſci. Non autem multis elapſis diebus fautores partis earum nequaquam eas Vlmæ inter æmulas manere ſuadebant, ſed ſub protectionem & alas alicuius Domini confugere. Sic ergo cõſurrexerunt, & in Gintzberg oppidum, cui tunc præerat Dominus Auguſtenſis, migrauerunt, & inde diſperſæ cum parua ſeculariũ ædificatione euagabantur, & mille cum ſuis fautoribus practicas excogitauerunt ad turbandum Vlmenſes. Duobus autem annis ſic elapſis rediit Domina Chriſtina Strœlin antiqua Abbatiſſa ad cor, ſeq. ad obſeruantiam dedit, & cum pluribus aliis reducta eſt in ſuum monaſterium. Aliæ verò redire nolentes prouiſæ ſunt & ductæ ad alia monaſteria, & ita vsq. hodie monaſterium Seflingen ſub regulari vita degit in multorum ædificationem. Eſt autẽ monaſterium grande & habundans, ac delectabile, aquis irriguum, in cuius ſeptis emanant aquæ de fundo terræ, dempto Blauio, cuius pars ibi pertranſit.

CAPVT XVII.

De locis prope Vlmam extra mœnia Ciuitatis.

EX prædictis patet vsq. huc, quomodo Vlma circumamicta ſit varietate religionum per gyrum: nunc pro concluſione videre reſtat, quibus vallata ſit de prope murum ſanctis & eccleſiis & patronis. Villa proxima eſt Seflingen, in qua eſt B. Virgo præſidens in Horto virginum, & ab occidente muros ciuitatis Vlmenſis cuſtodiens. Ad meridiem eſt villa Wiblingen, in qua eſt eccleſiæ patronus & Vlmenſium cuſtos S. Martinus armatus militia ſpirituali & temporali. Ibi etiã propiùs eſt Sweckhofen, olim villa, vbi hodie eccleſia eſt, in qua S. Iohannes Euangeliſta Vlmam obſeruat. Ad orientem eſt Pful villa, iuxta quam mau-

Digitized by Google

ſeolum eſt beatiſſimæ Virginis Mariæ in publica ſtrata, quod inhabitare ſe demonſtrat quibusdam miraculis, ex quo Vlmam miſericordiæ oculis inſpicit & tuetur. In ea villa eſt patronus S. Vdalricus eccleſiæ optimus, ciuium ſe implorantium cuſtos. Ad aquilonem regio monte Elchingen excelſus beatiſſimæ Virginis thronus collocatus in omnium terrorem ciuitati Vlmenſi nocere volentium. Et ſub ea in villa Thalfingen reſidet in eccleſia armis accinctus S. Georgius miles ſtrenuiſſimus, paratus in Vlmenſium defenſionem. Suprà in monte eſt origo medicinalium aquarum, & fons ſalubris, iuxta quem eſt grandis domus cum multis cellulis pro balneari volentibus, vbi ſuo tempore Vlmenſes in magna multitudine balneantur viri & feminæ pro ſanitate & ſolatio. In ea plaga propiùs Vlmam eſt eccleſia, in qua S. Leonhardus patronus eſt, qui paratus ſemper eſt ſoluere vincula compeditorum ſe inuocantium, & capere ac ligare Vlmenſibus nocere volentium. Ad hunc beatiſſima Virgo Maria ſuam collocauit ſedem, & miraculis ſe ibi fauere Vlmenſibus demonſtrat. Ibi etiam pene ad murum ſunt in eccleſia omnes ſimul ſancti Patroni cuſtodes Vlmenſium, & B. Virgo in medio eorum ſtans in arce cimiterii ſupra pobiandrium, & extra cimiterium in capella cimiterii pauperum de hoſpitali etiam miraculis ſe adeſſe demonſtrat Vlmenſibus præſidio. Et ſuprà in monte contra occidētem reſidet ſpeculator S. Michael, ab omni parte circumſpiciens Vlmam & armatus protegens. Sed & S. Iacobus Apoſtolus ab antiquo occidentalem ciuitatis Vlmenſis partem tuitus eſt, reſidens in capella villæ Seflingen. Eſt autem capella illa vetuſtiſſima, & conſideratis circumſtantiis credo ipſam eſſe à Karolo Magno ædificatam, qui in cunctis locis ſibi ſingulariter placitis & commendatis ob S. Iacobi venerationem, quem maximo proſequebatur honore, capellas extra muros S. Iacobo conſecratas ædificari cōſtituit, vt qui eius limina in Compoſtella viſitare non poſſet, ſaltē capellam extrà, tanquam ad ſanctum peregrinarentur Iacobum. Nam ipſe Karolus reyſam & peregrinationem ad S. Iacobum in Compoſtellam inſtitui, & indulgentias

gentias

gentias contribui ac libertates obtinuit, quia ante eum ignorabatur Apoſtoli ſepulchrum. Cum ergo Vlmam oppidum multo diligeret affectu ille magnificus Karolus, ſui Patroni S. Iacobi fecit in Seflingen oratorium, ſicut priùs fecerat ante ciuitatem Thuricenſem, & ante vrbem Baſilienſem. Viſitabatur ergo ab antiquis Vlmenſibus hæc capella S. Iacobi; ſed poſt monaſterii conſtructionem & Horti Virginum inſertionẽ & plantationem omnis frequentia populi ad Virginum Hortum, vbi, vt dictum eſt, B. Maria inter virgines ſplendidior refulget, confluxit. Ex hiis manifeſtè liquet, quod ab extrà & ab intrà beatiſſima Virgo Maria ab omni parte protectrix & Patrona eſt Vlmenſium. Ab occidente enim habet, vt iam dictum eſt, eam in Horto cum S. Clara & aliis virginibus in Seflingen. A meridie habet eam in capella in cimiterio monaſterii Wiblingen cum S. Martino & Benedicto: & in via communi, qua itur in Memmingen, in eadem plaga prope villam Zell dictam, vbi per inuentionem theſauri in puteo, qui eſt iuxta viam, conſtructa eſt capella. Ab oriente eam habet iuxta Pful cuſtodem: & ab aquilone in Elchingen, & iuxta S. Leonhardum ad muros ciuitatis Vlmenſis. Ab intrà verò monſtratur beatiſſima Virgo Maria Patrona ſingulariſſima, cum ſit Domina illius egregii templi eccleſię parrochialis in Vlma, & eccleſiæ Prædicatorum, & in omnibus locis & eccleſiis ei habentur ſacrata altaria ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti Saluatoris noſtri, qui meritis ſuæ intemeratæ Virginis matris Mariæ me in euagatione ab Vlma vſq. in terræ ſanctæ loca ducere ſaluum & reducere dignatus eſt, cui ſit honor & gloria per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

EXPLICIVNT FELICITER.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM.

A.

AB Aquileia Attila iter ſumit in Theutoniam f. 204
Abominabilis mentio Ducum Sueuorum qui facit Innocentius III. 120
Abbas Roggaburgenſis cõfugit ad Vlmenſes cum magno monaſterij theſauro. 282
Abbas Ovvienſis reſignat & priuilegia tradit Vlmenſibus. 237
Abbati Ovvienſi Vlmenſes & claues portarum & pecorum tradunt. 235
Abbas de Salem. 290
Abbas Marbacenſis Lucernenſes non poteſt coercere, tradit igitur illos Comiti Habſpurgico. 143
Abbas Vrſpergenſis infulatus. 110
Abbates infulati aſini cornuti. 236
Academia Viennenſis quis fundator. 169
Accipitris aucupium. 18
Ach fluuij deriuatio. 296
Ach fluuius. ibid.
Acronius Lacus. 50
Calixto III. Papa ſublato ſubſtituit ſuum Cancellarium Æneam. 184
ad Aſiaticum bellum Imperator Fridericus ſe accingit. 115
Adelheidis difficultates patitur in Tugurio à paſtore, ob id Romam adit. 300
Adelheidis à Papa donatur tabula lapidea, cuius tabulæ mira efficacia. 301
Adelheidis de Blabüren. 302
Adiluolchus Rex Sueuorum. 19
Adolphus Naſſouicus à quibusdam Electoribus ab imperio deſtituitur. 138
Adolphus Naſſouicus incidit in Nobilium odium. ibid.
Adplicatio vocabuli Theotoniæ. 59
Aduocatus Ducis Auſtriæ Epiſcopum Conſtantienſem perſequitur. f. 159
Ægidius Svvertina Prilantzhutenſis. 279
S. Affra duris ſuppliciis cum ſodalibus ad Auguſtam Sueuiæ ſub Diocletiano affecta eſt. 84
Agnes Alberti filia monaſterij coadiutrix. 140
Agnes Sutterin Eliſabethæ Krelin Abbatiſſæ Hegbacenſi ſuccedit. 291
Aiax & Theucer fratres. 56
Alania prouincia quæ. 55
Alani in Hiſpanias. 21
Alani à Sycambris eiecti. 66
Alaramus Marchio Montisferati. 57
Alax Galata Arrianus. 22.23
Alba Regalis à Maximiliano Imp. capta. 45
S. Albanus prædicauit Euangelium Moguntiæ, ibiq; occiſus eſt. 85
Alberti Ducis Auſtriæ filij. 162
Alberti Nepos poſt homicidium exulat 60. annis. 140
Alberti Regis eximia & Religioſa virtus. 182
Albertus M. Epiſcopus Ratisbonenſis. 129
Albertus M. Rudolphum Habſpurgenſem dignum iudicat Imperio Romano. 129
Albertus Dux Auſtriæ obiit. 162
Albertus primus Comes Habſpurg. eximiæ virtutis heros. 127
Alberti vxor Comitiſſa Phyrtarum obiit. 155
Albertus Habſpurgenſis Argentinenſium contra Gallos Capitaneus. 127
Albertus primogenitus Rudolphi Dux Auſtriæ. 134
Albertus Friderico fratri hoſtili animo infeſtus. 194
Albertus cur interfectus. 139
Albertus oppidum Rapperſvvil combuſtum reſtaurat.

Digitized by Google

ſtaurat. f. 157
Albertus Rex ſecundam ſuſcipiens expeditionem Bohemicam interficitur à Nepote. 139
Albertus filius Rudolphi Habſpurgenſis eligitur contra Adolfum Naſſouicum. 138
Albertus Monoculus. 138
Albertus victo Adolpho cæſis ex vtraque parte permultis victoriam reportat. 138
Albertus dubius eſt propter ciues Baſileæ minoris, qui dicebantur fouere concordiam cum ipſius aduerſariis Suiceris. 160
Albertus Auſtriacus licet Claudus magni tamen vir conſilij. 150
Albertus Comes de Hoeheberg prouiſus Eccleſiæ Friſingenſis. 153
Albertus à Friderico reuocatur in Auſtriam, & alius in ipſius locum ſubſtituitur. 192
Albertus procedens contra Turcos, ſed dyſenteria diſſolutus ventris profluuio moritur. 182
Albertus procedit contra Wenceſlaum Regem Bohemiæ. 139
Albrechtsthal. 175
Alemania. 24
Alemaniæ, Germaniæ, Theutoniæ, Franciæ & Cymbriæ differentiæ. 73
Alemania vnde dicatur. 54
Alemani vbi conſederint. 54
Alemani ſunt Sueui. 30. 31
Alemanicus Ducatus 31
Alemania inops Literatorum 96
Alemania propter tam multifarios Romanorum Reges electos in ſummo diſcrimine conſtituta. 109
Almansvviler. 31
Almanshofen. 31
Aliæ opiniones de oppido Schelcklingen. 297
Aliquot exempla magnorum virorum agriculturæ ſtudentium. 196
Alpes Sueuicæ abundant aquis. f. 304
Alpio .i. e. locus Alpinus. 49. 112
Alpkerus Dux Sueuorum. 19
Aman Comes Chriſtianus conſanguineus S. Alexij. 135
Aman Dux Corrodantiæ martyrium ſuſcepit. 135
Amplificatio hiſtoriæ de reperto puerulo. 89
Amplificatio defenſionis Sueuorum directa contra futilitatem Italorum. 122
Angli ſunt Sueui. 38
Anglici ferunt Brutum quempiam, Ilio euerſo, à quo Reges ipſorum trahant originem. 209
Angulus ſub Wilerio profundiſſimus. 305
Anna Rudolphi moritur Viennæ. 137
T. Annius Prætor ad Auguſtam Vindel. X X. obtruncatur. 21.
Anshelmus Sueuus Princeps. 15
Ante conuerſionem Lituanorum fatua quadam & ſuperſtitioſa fatuitate laborabat Prouincia Liuonienſis. 63
Antiquorum Sueuorum laus Ptolomæi. 76
Antonius Maria Seuerinas duellat cum Comite Sonnenbergenſi. 43
Apelles pictor. 68
Apoſtolicus, Reges & prælati non vtuntur pane niſi Theutonica arte confecto. 69
Applicatio Romanorum ſcriptorum de fontibus, &c. 307
Aqua infecta magna cadit pars exercitus Albertini. 139
Aquila Imperij quieſcet in nido Leonis, prouerbij huius enodatio multifaria. 128
Aquileia aliquot Imperatorum domicilium. 203
Aquileiæ origo. 203
Aquilegiæ vrbis ſitus ſiue Territorium. 203

Digitized by Google

Aquilegia ſub Duce Auſtriaco. f.202
Aquilegia exercitui Romano aperit portas. 202
Aquilegiarum feminarum conſtans virtus. 202
Aquiſgranum Otto cum ſuis aſſeclis obſedit. 109
Aquiſgranum ſe dat in manus Ottonis Saxonis. 109
Ardea auis. 18
Archiducum Auſtriacorum Imperium nanciſcētium pompa & ceremonia ridicula & nullibi obſeruata. 205
Argonautæ. 48
Argenſes. 22
Arma primeua Originis Habſpurgenſis in meliora tranſmutata. 31
Arneg caſtrum deſtructum. 312
Arnolfus Romanos Formoſo Pontifici imbelles edomuit. 65
Ars imprimendi libros quo ſeculo & anno in Germania primum enata ſit. 68
Arrianæ ſectæ multi defenſores. 215
Arta vallis à quibus inhabitata ſit. 126
Artæ vallis incolentium triplex iuramentum. 126
Aſtutæ & callidæ fallaciæ Bauarorum contra Fridericum III. 196. & 197
Attalus Rex Syriæ Romanos conſtituit hæredes. 256
Atheſis fluuius. 50
Attila Aquileiam occupat. 203
Attila obſidet vrbem Aquileiam, & quid coniecerit ex emigratione ciconiarum. 203
Attila Hunnorum Rex. 19
Auar Rex. 20.21
Audicas Rex Sueuorum. 23. *in monaſterium detruditur.* 23
Auguſta Rauraca. 48
Auguſtæ vrbis antiquitates. 36
Auguſto Octauiano Parthorum & Indorum Reges munera miſerunt. 65
Auguſtus Octauianus nullibi vnquam niſi apud Germanos ſuccubuit. f. 65
Auguſtus Octauianus omnium Romanorum Imperatorum fortunatiſſ. 65
Auguſtus Cæſar 36. *à Sueuis eius exercitus ceditur.* 36
Aureum vellus. 49
Aurifabri Theutonici præ ceteris quid præſtent. 69
Auſtraſia. 17
Auſtriæ primò triplices Rectores. 134.
Autoris parens vbi occubuerit. 145

B.

BAccenis. 47
Bachron oppidum Laci fulgure conſumitur. 165.
Baioarij fures. 27
Balbutientes oſculo accepto à Ducibus Auſtriacis ſubleuantur. 175
Balduinus Leproſus. 57
Balduinus Leproſus Rex Balduinum adhuc puerum Wilhelmi & Sybillæ filium coronari in Ieruſalem in Regem fecit. 57
Baptiſta Mantuanus taxatur. 43
Barbulus piſcis. 49
Baro de Schiringen præficitur Duci Bauarorum. 98
Baro de Vainyngen quid in agone petierit. 279
Baro de Ropolſtein capitur. 138
Barones de Clingenberg. 93
Baronia Roplotzſtein & huius dominus 214
Baronis de Grinenberg Coco amputatur manus. 143
Baſtardi regno indigni & ſerui legitimorum fratrum. 17
Belgici ſunt germani, & cur. 55
S. Bernhardus Abbas Clareuallenſis quando vixerit. 98

Berenga-

Digitized by Google

Berengarius Italiæ regem ſeſe iactitabat. f. 65
ab Ottone Magno bello contritus. 66
Bernhardus ad Conradum Imperatorem à Papa pro reformanda pace in Alemaniam mittitur. 98
Bernhardus viſione B. virginis Mariæ conſolatus, & pacem impetrat. 98
Beroaldus reprehenditur. 32
Bertholdus de Zairingen Regnum Imperij oblatum renuit. 213
Berchtoldus Dux de Zairingen petit à Philippo veniam. 109
Berchtoldi de Zairingen origo. 211
Berchtoldus de Zairingen liberaliter hoſpitem Fridericum I. ignotum tamen excipit. 212
Berchtoldus ſitiit ſanguinem humanum 108
Bertoldus III. Dux Sueuiæ occiditur. 95
Poſt Heinricum V. duo in Imperatorem eliguntur. 95
Bertholdus de Zairingen per Fridericum I. creatur Rotvvilæ in Ducem. 212
Bertholdus de Zairingen Vicarius Imperij. 213
Bernenſes Comitem Kyburgenſem propter fratricidium eiiciunt & Comitatum Tunenſem occupant. 181
Betica. 22
Blauius flumen. 48
Blauius fluuius vltra 10000. florenos Vlmæ nocuit. 232
Blauius vnde copiam aquarum ſortiatur. 304
Blauius fluuius Vlmenſis. 230
Blavv defertur in pontum Euxinum. 304
Blavv fluuius piſcifer. 304
Blondus taxatur. 40
Bodma caſtrum 51
Bodma familia nobilis. 51
Boemi hæretici. 27
Bogud Rex. 20.21
Bombycinum. 27
Bonaventura Cardinalis ordinis minorum. f. 133
Bonifacius ad conuertendum populum nondum credentem in Germaniam mittitur. 86
Bonifacius factus Epiſcopus Moguntinus. 86
Bonifacius Papa cur Albertum ad regnum admittere noluerit. 138
Brabantinorum & Flandrorum de Principe ſuo votum. 209
Briſacium oppidum & caſtrum. 87
Britanni à Cæſare inuenti. 35
Burckhardus de Stadion. 298

C.

Cacus. f. 21
Cæſarauguſtana regio depradatur. 22
Calvve oppidum. 88
Campana fratrum Vlmenſium terræ motu adeo commota, vt trinum ſonum ediderit. 160
Campus Regis, vulgo Kingsfeld, ſub caſtro Habſpurgenſi. 140
Candidatorium Vlmenſe. 228
Canonicis Spirenſibus Eccleſia Eſlingenſis donatur omnibus cum reditibus. 110
Capellæ villæ Seflingenſis quis fundator. 316
Capella conſecrata in honores B. Mariæ Virginis & S. Ægidij confeſſoris. 300
Capitulum generale Francofurti quando habitum. 178
Capitulum Prædicatorum generale. 119
Capitulum generale habitum Venetiis. 170
Capſa bene obſerata in caſtro Kyburgenſi, in qua olim reſeruabantur Romani Imperij inſignia. 113
Capſam oſculantes Imperialiũ ſignorum, ſanantur incolæ Kyburgenſes & vicini. 130
Carinthia vicina foro Iulij. 204
Carniola duplex. 207
Caroli parentes. 58
Caroli Magni ſepulchrum vbi. 101

Digitized by Google

Carolus Dux Burgundiæ obſidet Nuſſiam. f.194
Carolus Dux Burgundus ob res præclarè geſtas formidini eſt Regibus & Principib. Galliæ. 77
Carolus Burgundus à Suitenſibus victus & trucidatus eſt. 78
Carolus Magnus in Moguntia pontis opus egregium quingentorum cubitorum latitudinis per Rhenum extruxit. 53
Carolus Magnus in Sueuia omnia reduxit ad vnitatem. 86
Carolus Magnus Nobilibus diſtribuit oppida, arces, prædia, &c. 166
Carolus Magnus ipſe Germanus. 57
Carolus Magnus in vniuerſis prouinciis Germaniæ idola & hæreſes funditus extirpauit. 86
Carolus Magnus Theutonicis dedit quaſdam leges, quæ adhuc habentur. 58
Carolus Magnus poſt Bonifacium Saxones & Weſtfalos prælijs ad acceptandam Religionem Chriſtianam coegit. 59
Carolus M. grandi exercitu Romam ingreſſus Leonis aduerſarios horribiliter peremit. 132
Carolus Magnus monaſterio Ovviæ magna donat villam Vlmam 234
Carolus Rom. Imperator pacatus à Würtembergicis Comitibus dimittit exercitum. 165
Carolus Rom. Imperator ſuſcipit expeditionem contra Eberhardum Comitem Sueuorum. 165
Carolus contra Conradinum congreſſione validiſsima præualuit & Theutonicorum exercitum profligauit. 119
Carolus IV. voluit Thuricenſes & Albertum conciliare, ſed fruſtra hic deſudauit. 156
Carolus IV. Ratisbonam accedit, quem Albertus contra Vallenſes implorat. 156
Carolus IV. contra Ludouicum electus Vlmam cingit, ſed fruſtra. 253
Carolus IV. Alberto ope ſuccurrit. 157
Carolus IV. honorificè à Thuricenſibus excipitur. f.156
Carolus IV. in Alſatia pacem conſtituit. 156
Carolus IV. fratrem ſuum Iohannem Ducem conſtituit LütZelburgenſem. ibid.
Carolus multas Eccleſias honori S. Iacobi dicauit. 186
Carpo piſcis. 49
Carthaginenſes prouinciæ. 22
Caſtra continentia dominia & econtra. 166
Caſtri Suabeggenſis deſtructio. 110
Caſtri Kyburgenſis eiusque Comitum ſiue poſſeſſorum deſcriptio. 112
Caſtrum Hugſtein. 143
Caſtrum Hochvviel. 93
Caſtrum Badenſe à Suiceris deſtructum. 181
Caſtrum Friburgum quis conſtruxerit. 108
Dux Berchtoldus obiit. 108
Catalogus doctorum virorum quos Academia Viennenſis produxerit. 170
Cauſa offenſionis inter Epiſcopum Conſtantienſem & Albertum. 157
Cauſa cur Eberhardus Comes Würtembergenſis ab Imperat. Norimbergam ſit vocatus. 164
Caucaſus mons. 48
Chartarum pictoribus Vlma repleta. 258
Cella Rudolphi quæ. 51
Ceremonia creatorum Auſtriæ Archiducum vnde ſit exorta. 206
Cherſoneſus Cymbricus latine dicitur Dacia. 73
Chriſtina Strælin ab officio remouetur. 314
Chriſtina Strælin reducta ad monaſterium Seflingenſe. 315
Chriſtiani olim habebantur pro hoſtibus Romani Imperij. 85
Ciſara. 20
Ciſa Dea. ibid.
Cilia multæ reliquiæ. 207
Cilia vetus oppidum. 207

Cimbria

Cimbria. f.54
Cimbrica diripitur. 22
Circulus rubeus circa ſolis orbem quo anno in Alemaniâ viſus. 172
Ciues Briſacenſes contra Ottonem inſurgunt, quoſdam ex ſuis occidunt, & profugum eum faciunt. 112
Ciuitates rogant Albertum vt reſeruatos Iudæos Vulcano obſerat, quibus annuit. 151
Claranna de Honburg adeo religioſa vt clauſuram totalem inchoaret. 178
Claranna de Honburg adeo docta vt Dyoniſii ſcripta intelligeret. 177.& 178
Clarannæ factum attinens refectionem corporalem & ſpiritualem monialium. ...
Clingenſtein arx munita. 312
Clodoueus Rex Francorum regnum diuidit inter liberos. 17
Colchis regio Aſiæ. 48
S.Columbanus Abbas in Sueuiam venit. 85
Comes de Calvve relicto caſtro confugit ad litus fluminis Nagalt, ibique domicilium ſtruit & ruſtice vixit. 88
Comes de Kyburg recenter electum Regem Fridericum ducit per Rheni lineam Baſileam. 112
Comes monoculus de Werdaburg. 258
Comes de Werdaburg ex Vlma migrat in ſuburbium. 239
Comes de Werdaburg nouitatis ſtudioſus. 239
Comitatus Romandiolæ. 133
Comitatus Tunenſis. 126
Comitatus ſat illuſtres quos Vlmenſes ſibi ſubegêre. 254
Comitatus Tyrolẽſis cui & à quo ſubiugatus. 163
Comitatus nobilis Tyrolis. 163
Comitatus Albegg in manus Iudæorum Vlmenſium peruenit. 254
Comitatus Helffenſteinius ter ab Vlmenſibus raptus, aſt demum reſtitutus. 254
Comites Habſpurgenſes ab vtero materno cruce notati aureâ. 175
Comites Goriciæ, & ipſum caſtrum Goricia. 206
Comites Habſpurgenſes conſanguinei Iulij Romani. 123
Comites Habſpurgenſes facti Duces Auſtriaci. 132
Comites Werdabergenſes incidunt in debita decepti per Iudæos Vlmenſes. 254
Comites Sueuorum confugiunt ad Imperatoris fidem. 165
Comites de Thylingen. 312
Comitum Habſpurgenſium inſignia & vaticinij impletio. 130
Comitum Würtembergenſium origo. 166
Concilium Conſtantienſe cur inchoatum. 180
Concilium Conſtantienſe. ibid.
Conditio domus Habſpurgicæ occiſo Alberto minuitur. 142
Conditiones Rudolpho Habſpurgenſi ante coronationem ineundæ. 133
Confœderatio Thuricenſium cum domo Auſtriaca. 188
Confœderati dicuntur Heluetij. 31
Conradi Imperatoris edicta pacis quæ. 88
Conradinus vltimus Dux Sueuorum. 120
Conradinus captus vna cum Lupoldo Duce Auſtriæ, &c. 119
Conradinus optimâ membrorum ac colorũ diſpoſitione proportionatus iuuenis lamentabili adſpectantium clamore cum multa Nobilitate decollatur. 119
Conradinus fortiſſimo exercitu properat in Lombardiam. 119
Conradus Frid.fil. Ratisbonæ volens dormire per cuiuſdam inſidias vitam amiſiſſet, niſi ope & auxilio cuiuſdam militis vitam ſuam poſtponentis & amittentis diuinitus ſeruatus fuiſſet. 118

Digitized by Google

Conradus coronatur coronâ ferreâ. f.95

Conradus Ottonis Hungari Auſtriam ex Marchionatu rurſum fecit Ducatum. 136

Conradus pecunia exhauſtus redit in Alemaniam. 95

Conradus Imperator multa prælia circa Damaſcum gerit. 99

Conradus Imperator viuus Ieroſolymam venit. 99

Conradus Imp. Bauariam ſibi ſubneruauit. 98

Conradus Imperator obiit ſepultusq́ eſt in monaſterio Loricenſi ordinis S. Benedicti. 100

Conradus Imperator cum Ludouico Hungariæ Rege in Teutoniam reuertitur. 100

Conradus Imperator ſalicus dictus. 88

Conradus II. Imperator 38. gygantem Turcicum vincit. 38.39

Conradus II. Rom. Imp. terram ſanctam recuperare volens Saracenorum maximam multitudinem profligauit. 132

Conradus Sueuus Dux Franconiæ eligitur Imperator. 88

Conradus Friderici filius Francofordiæ degens ad Imperium ſuſcipiendũ ab Heinrico Landgrauio fugatur. 118

Conradus magno collecto exercitu Italiam attentat. 95

Conradus à Stauffen. 100

S. Conradus Epiſcopus Conſtantienſis. 86

Conradus de Pruſsia. 177

Conradus Beſſerer Vlmenſis Capitaneus. 247

Conſtantia monialis quinquagenaria cui nupſerit. 106

Conſtantiæ ignis erupit, & partem Niderburg conſumpſit. 159

Conſtantiæ maxima aquarum inundatio. 150

Conſtantiæ eruptionem igneam cur quidam pœnam diuinam iudicent. 159

Conſtantienſis Epiſcopi ſororius de Hornſtein. 159

Conſtantinus Magnus in fine Monachus. f.201

Contra Philippum ex inſtinctu Papæ Otto D. Saxoniæ ad Regalem Maieſtatem accerſitur. 109

Contriſtatio Alemaniæ ſuper obitum Ladiſlai. 182

Conuentus Electorum in Andernach. 108

Corzanorum Reges de vtero nigram producunt aquilam. 175

Criſtenes Daciæ, Sueciæ, Gothiæ, &c. Rex anno 1474. Romam venit & à Rom. Pont. Sixto miro honore eſt exceptus. 73

Cunradi religioſa pietas. 96

Cunrado emortuo in Imperio ſuccedit Gener Heinrici Comitis de Calvve filius. 90

Cunradus Sueuus filius Hermanni in Imperatorem Rom. eligitur. 96

Cunradus hinc emigrat. 90

Cunradus dum venationi nimis intentus nocte præoccupatus ad Comitem diuertitur, quidque ei ibidem obuiam venerit mirabili hiſtoria declaratur. 89

Cunradus III. propter recuſata ipſi Imperij inſignia Heinrico Bauaro bellum infert. 96

Cur fides Chriſtiana à Theotonicis non vbique ſit ſuſcepta. 59

Curia Grienhof monaſterij Ovvienſis. 235

Curio Romanus Nobilis. 217

Cymbri latrocinando incertis errabundi ſedibus ad paludem vsque Meothim militiam agitarunt. 73

Cymbri res Romanorum & Græcorum turbarunt. 73

D.

Dacia Germaniæ portio. 73

Dacia ſecundum Ptolomæum Cymbrorum Cherſoneſus. 73

Danubij nauigatio vbi periculoſa. 49

Danubij

Digitized by Google

Danubij aqua medicinalis. f.49
Danubij deſcriptio. 47
Danubius. 24
Danubius. 19
Danubius à Ianone conſecratus. 48. vel potius ab Heraclio Imperatore. 49
Danubius fluuius mercifer. 231
Danubius Rheni origini vicinus. 47
Dedona Mons. 266
Deflexio quorumdã Principum Alemanorum ab Ottone. 111
Delphinus Francicus cum Suiceris congreditur & 4. millia Suicerorum proſtrauit. 185
Delphinus de ſtirpe Caroli cur à Deo contra Suiceros excitatus. 186
Delphinus Regis Franciæ primogenitus ingenti copia Armiacorum inuadit Suiceros. 185
Deorum & Dearum multifaria differentia. 305
Deſcriptio collaptionis ædificiorum facta in terra motu Baſileæ. 160
Deſiderius Rex Longobardorum inſultat Adriano Papæ, compeſcitur à Carolo Magno. 65
Dictum Comitiſſæ Helfaſteniæ de Vlmenſibus. 215
Dimenſio monaſterij ordinis Prædicatorum Vlmæ degentium. 244
Diſcordia Ducum & Comitum Würtembergenſium. 166
Diſcordia Ducis & Thuricenſium quamdiu durarit. 158
Ditiſſima Vlmenſis Regionis monaſteria. 262. 263
Ditvvinus Sueuici Principis filius auctor migrationis Sueuorum. 15. 16
Diuerſæ opiniones de obitu Friderici. 117
Diuerſæ & periculoſæ Romanorum Regum electiones. 109
Diuina legio. 21
Dominorum de Stauffen ſepultura vbi. 101
Dominis bene viuentibus & moniales manſerunt integræ. f.274
Domus Auſtriaca formidabilis facta toti Italiæ. 169
Domus Comitum Werdaburgenſium Vlmæ incorporata & transmutata. 239
Domus Conſulum Vlmenſium magnifica. 233
Domus S. Nicolai Vlmæ theſaurum Monachorum cuſtodiebat. 235
Drauus & Mura fluuij. 206
Druſus. 36. 37
Duces Auſtriæ cur Archiduces. 205
Duces Auſtriaci non diu Marchiæ Teruiſinæ domini. 169
Duces Auſtriæ ducentes copias contra rebelles Sueuos parum proficiunt. 77
Ducum Auſtriæ arma: cur rubeus clypeus alba Zona diuiſus. 123
Ducum Teccenſium dubius aduentus. 213
Dunovveſchingen. 47
Duo Maximi Romani Imperatores. 201
Duo Duces Auſtriaci Nobiles & plebeiæ ſortis homines cogunt ad ſuſcipienda feuda. 164
Duplex poſt Heinricum VII. Electio Regum Romanorum. 148
Duplex ſecta ſub Friderico exorta. 117
Durius flumen. 22
Dux Auſtriæ Suiceris dat licentiam redigendi totam Ergouiam in ſuam confœderationem. 143
Dux Auſtriæ propter res contra Saracenos proſperè & feliciter geſtas clypeum renouatum accipit à Conrado II. Imp. 132
Dux Auſtriæ Comes Habſpurgicus Patronus Iudæorum. 151
Dux Lotharingiæ celebrat nuptias cum filia Eberhardi Ducis Würtembergici. 164
Dux quidam Bauarus Vlmenſium hoſtis conatur Ylarum fluuium à Danubio ſegregare. 231

Digitized by Google

Dyoboldus Comes de **Calvve monit in Sueuia** *diſcordias.* f. 88
Dyſenhofen oppidum. 162
Dyſenhofen vnde ſuam trahat originem. 162
Dyopoldus Sueuus. 106
Erina filia Regis Græcorum vbi inuenta, & cui poſtmodum deſponſata ſit. 106

E.

EBerhardus de Taun dapifer Friderici. 114
Eberhardus propter duorum filiorum diſceſſum è viuis in tantā incidit triſtitiam, quod Auſtriam Ducatum mutarit in Marchionatum, & hac ratione Marchionatus peruenit ad Imperium. 135
Eberhardus Comes Würtembergicus ab Imperatore citatur Norimbergam. 164
Eberhardus de Schmallegg. 153
Eberhardus Würtembergenſis ſe opponit Romanorum Imperatori. 165
Eburicus Rex Sueuorum. 23
Eccleſia Viennenſis S. Stephani per quem ædificata. 169
Eccleſiarum aliquot Vlmenſium Patroni. 316
Eccleſia in Argouia à quibus condita. 130
Eccleſia Wiblingenſis Patronus S. Martinus armatus. 315
Echabrunna monaſterium. 262
Edictum Friderici III. ad Principes Alemanos. 210
Elchingen monaſterium. 261
Elchingæ templo Iouis deficiente Tyranni iſtius regionis Turrim Babylonis erexerunt. 268
Elchingen omnibus attinentiis ſedi Apoſtolicæ incorporatum. 271
Elchingen ſiue Turris Babylonica cui hæreditate ceſſerit. 269
Elchingen robuſtis equis diues. 265
Elchingenſis monaſterij inopia. 274
Elchingenſis monaſterij notationes. f. 264
Electio Maximiliani Friderici filij in Regem Romanorum ſolemnis. 210
Eliſabetha Krelin Abbatiſſa Hegbacenſis moritur. 291
Eliſabetha Krelin aſtuta Abbatiſſa monaſterij Hegbacenſis. 290
Eliſabetha Tyrolina vxor Alberti in loco interfecti mariti eligit monaſterium. 140
Elnhoffen villa. 97
Emanuel Græcorum Imperator precib. compellit Conradum Romanorum Imperatorem. 99
Emanuel Græcorum Imperator Græcorum vſus infidelitate Gypſum farinæ immiſcuit, & Chriſtiano exercitui comedendum dat. 99
Emericus Sueuorum Rex. 21. 22
Encomium Theotonicorum in oratione Pij Papæ ad Principes Alemaniæ illuſtre apparet. 64
Epiſcopus Conſtantienſis indignabundus cum ſuo agmine ab exercitu Alberti recedit. 157
Epiſcopus Conſtantienſis propter multifarias lites à duobus Nobilibus à Stoflen interficitur. 159
Epiſcopus Conſtantienſis obiit in excommunicatione. 159
Epiſcopus Conſtantienſis quantum theſaurum poſt ſe reliquerit. 159
Epiſcopus Conſtantienſis prohibet ne quis ſuæ ſolemnitati clericus habitu politico interſit. 158
Erneſti Ducis Auſtriæ proba filiorum & de ſingulis iudicium. 179
Euſebius Nicomedienſis Epiſcopus Arrianus. 201
Ex Alarami Marchionis Montisferati familia Reges conſurgunt. 57
Ex Comitatu Habſpurgenſi facti Marchiones, Archiduces, Duces, &c. 131
Execrabilis Sueuorum Imperatorum memoria an rectè relicta & legitimè Canonibus inſerta ſit. 120

Exerci-

Digitized by Google

Exercitus crudelis Britannicus occupat Burgundiam & igne & rapinis Alſatiam deuaſtat. f. 164

Exercitus ille Britannicus vaſtans Alſatiam vbi ſit diſperſus & trucidatus. 164

Exercitus Teutonicus in Thracia fame periit. 99

Exilium auctoris Felicis Fabri, &c. 144

Ex incendiis Iudaeorum nata indignatio contra Iudaeos baptizatos adeò vt proſcriberentur. 152

Ex oppido Elchingenſi Sueui magnum capiant detrimentum. 270

Expugnatâ Aquileiâ liberalis mulier nobilis ſe de turri dat praecipitem. 203

Ex ſonitu aquarum decidentium dulcis quaſi harmonia imprimis in thermis Pfeffers. 305

F.

FAbula Neptuni Meduſam comprimentis & Pegaſum ſuſcipientis. 306

Fabula Lernaei fontis & Amonidae. 306

Factâ pace inter Rudolphum Habſpurgenſem & inter Ottakerum, Rudolphus iuniori Bohemorum Regi tradit matrimonio filiam. 136

Familia Conterinorum iactat ſe è Germanis ortam. 57

Familia Gonzagorum vnde ducat ſuam originem. 57

Familia Malateſtarum. 57

Familia Malateſtarum ex Theutonicis venit in Lombardiam & Italiam. 57

Familia Snardarum. 57

Fames ingens in Sueuia ſeptentrionali. ibid.

S. Felix praedicauit fidem Chriſtianam. 85

Fides Chriſtiana vltra mille & ducentos annos in Sueuia viguit. 85

Fides Chriſtiana ſucceſſiue tempore Martyrum in Sueuia creuit. 85

Fides Chriſtiana quamdiu apud Germanos durauerit. f. 85

Fidi aliquot Nobiles Friderico III. omnem Bauarorum dolum detegunt. 197

Firenzola, quae vrbs eſt Apulia, Fridericus diem ſuum extremum clauſit. 117

Flauienſis ciuitas. 22

Flauius Rhenus vnde oriatur. 50

Fluuius Tholoſae ciuitatis mutatus in ſanguinem. 172

Foeminarum genus apud Sueuos delicatum & formoſum. 79

Fontis Burronis deſcriptio. 307

Forma readificata Vlmae. 242

Fortuna iuuat audaces. 97

Forliuienſes ſeſe dedunt Ludolpho. 171

Forum Vlmenſe vinarium illuſtre. 233

Francia quandoque dicitur Alemania. 74

Franci raptores & mendicantes. 27

Francigenarum vel Gallorum Nobilitas omnis à Theutonicis ortum accepit. 57

Francio quomodo in Europam venerit. 66

Francio & Theucer implacabiliter diſcordes. 56

Francius Priami Regis Troiani nepos. 56

Franciſcus de Retza primus creatus Magiſter in Academia Viennenſi. 169

Franciſcus Petrarcha quo anno & ſeculo obierit. 68

Franconia cur ita appellata. 66

Franconia quomodo excellens facta per nobilitatem Troianam. 56

Francorum Imperium à quo & in quos tranſlatum. 58

Francorum & Francigenarum differentia. 58

Francorum Troianorum origo. 58

Francus in Latina Lingua quid ſignificet. 67

Francus in Graeca Lingua quid ſignificet. 67

Frantzig vox germanica quid ſit. 67

Frantz vocabulum ironicum in quos competat. 67

Fratan

Fratan Rex Sueuorum. f.22
Fratres ordinis Theutonici poſt recuperatam Pruſſiam Liuoniam aggrediuntur. 61
Fratres ordinis Theotonici fugati in Germaniam poſt amiſſionem Ptholomaidæ. 60
Fratres ordinis Theutonici quando Vlmæ habitarint. 244
Fratres ordinis Theutonici à Friderico Pruſſiam petunt & accipiunt. 60
Fratres Vlmenſes cur eiecti. 150
Fratribus minoribus Gamundicis Vlmenſes deſignant locum extruendi monaſterij. 243
Friburgi conditoris Nomen. 95
Friderici I. ſucceſſor Heinricus IIII. de Staufen Dux Sueuorum. 105
Friderici Ducis Sueuiæ coniugia. 105
Friderici III. dies natalis. 193
Friderici III. Romanorum Imperatoris filij & horum matrimonia. 199
Friderici III. tempore exortum Schiſma inter Eugenium & Felicem. 184
Friderico III. adoleſcenti mater ſurgendo honorem exhibuit, Albertum autem neglexit, & quid de hoc interrogata reſponſi dederit. 194
Friderico Duci Auſtriaco capto diabolus infeſtus. 149
Friderico I. Moguntiæ parantur inſidiæ. 211
Friderico II. Regi paruulo Principes Alemani promittunt fidelitatem. 107
Friderico III. Sigiſmundus pronepos factus obuius & ambo in amplexu lachrymati ſunt. 197
Fridericus Auſtriacus propter eductionem papalem in graue Imperatoris odium incurrit, tandem tamen eodem deprecante & Papam reſtituente venia donatus abit. 181
Fridericus Barbaroſſa creatur Rex Romanorum. 100
Fridericus Barbaroſſa eligitur in Cæſarem. 100
Fridericus Barbaroſſa in caſtro Stauffen natus. f.100
Fridericus Barbaroſſa Dux Sueuorum. 100
Fridericus I. cum tribus ſibi fidis elabitur & in Briſgaudiam venit. 212
Fridericus I. in Aſia extinctus. 39
Fridericus III. cum 8. Papis rexit tranquillè & pacificè. 184
Fridericus breui ſibi ablata recuperat. 117
Fridericus III. hortum ſuum propria manu excoluit, &c. 196
Fridericus collapſa ſepulchri Chriſti monumenta reſtituit. 116
Fridericus Imperator in oppido Ciliæ vitam ſibi reſeruat. 207
Fridericus ſumma cautela propter inſidias Ottonis ducitur ad acceptandum Imperium. 112
Fridericus prima coniuge mortua ducit alteram Iohannis Regis Hieroſolymitani filiam. 114
Fridericus non vulgariter doctus. 114
Fridericus cadit in indignationem Romanæ curiæ. 114
Fridericus propè Aulonem propter obſerata montium oſtia per deuia montium altiſſima tranſit & curiam Rhetiæ ingreditur. 112
Fridericus III. ciuitatem Brugenſem ob captum filium cingit. 198
Fridericus III. cum Leonora Regis Portugalliæ filia Romæ coronatur. 183
Fridericus III. confœderationem init cum ciuitatibus, Principibus, &c. 198
Friderici III. in caſtro Nouæ ciuitati Viennenſis hortus delicatiſſimus. 195
Fridericus III. Roma tendens Neapolim ſplendida pompa excipitur. 183
Fridericus III. ingreſſus Ferrariam Galeacium Ducis filium obuium habuit. 183
Fridericus III. ſecundum vulgus tardus & tenax. 184

Digitized by Google

Fridericus III. Carolum Burgundum à Nuſſiâ repellit. f.195
Fridericus III. omnes ſibi infenſos permultos quidem vicit & ſuppreſſit. 194
Fridericus III. ingenuorum morum. 184
Fridericus III. Imperator coronatur. 33
Friderici III. filius ducit filiam Caroli Burgundi. 195
Fridericus III. acceptis pecuniis multum redemit ſanguinis. 195
Fridericus III. à Rege Bohemiæ regno pellitur. 195
Fridericus III. armato populo proditionem vlciſci cupit. 197
Fridericus III. eligitur in Rom. Imperatorem. 183
Fridericus auxilio Theutonicorum Remp. Italicam benè diſponit, aſt à Bononienſibus & aliis Italis malè tractatur. 113
Fridericus ex concubina tres ſuſcepit filios. 115
Fridericus Romam ingreſſus applaudente populo & clero à Rom. Pont. coronatus eſt. 113
Fridericus audiens immanitatem Pontificiam relictâ Syria & Iudæa in Siciliam remeauit. 117
Fridericus de Staufen Dux Sueciæ factus. 101
Fridericus dum Conſtantiæ moratur Otto Vbertingæ præoccupat itinera, ne Rex neocreatus poſſet per Rhenum tranſcendere. 112
Fridericus memor beneficij ſiue coronationis Eccleſiæ Romanæ multa de Italiâ contulit. 113
Fridericus Stauffen. 100
Fridericus III. Pontinæ omnes proditionis conſcios Imperiali banno condemnauit. 197
Fridericus apertis ſui Principatus vexillis terram ſanctam aggreditur. 194
Fridericus à Soldano honorificâ pompâ acceptatur. 194
Fridericus Zvvirna. 275
Fridericus D. Sueuiæ multa conſtruxit oppida. f. 105
Fridericus titulum in carcere reſignatum reaſſumit. 149
Fridericus Dux Sueuiæ cur non numeretur inter Reges Romanorum. 105
Fridericus Dux Sueuiæ in obſidione Ptolomaidæ occubuit. 105
Fridericus Dux Sueuiæ contra Henricum Bauariæ Ducem victoriam obtinuit. 97
Fridericus Lupoldi Auſtriaci filius Iohannem 23. Papam educit ex concilio. 180
Fridericus III. non ſolum Auſtria, verum ampliſſimis aliis ditionibus ferè priuatus fuiſſet. 196
Fridericus Dux Auſtriæ electus Rex capitur à Ludouico. 148
Friſii periuri. 27
Frumarius Rex Sueuorum. 22

G.

Galeacius iunior Dux Ferrarienſis à Friderico III. auratus creatur Eques. 183
Galli fabulantur Troianam proſapiam. 209
Galli quare Franci dicãtur 66 dicti etiam Francigenæ. ibid.
Galli vel Francigenæ negant Carolum M. fuiſſe Germanum. 57
Gallicia, Gallici. 21.22.38
S. Gallus idola iuxta lacum Conſtantienſem deſtruxit, & populum ad Chriſtum conuertit. 86
Gemmarij, Latomi & Carpentarij Theutonici inter Saracenos mira fecerunt. 69
Genealogia Ducum Auſtriæ. 183
Genealogia Rudolphi Regis & filiarum elocationes. 168
Genealogia Sueuorum Ducum de Waiblingen. 95

Digitized by Google

Georgij vexillum. f. 33
Geppingen oppidum. 160
Germania. 46.54
Germania duplex, ſiue triplex. 47
Germania caruit ſuis laudatoribus. 28.29
Germania vnde dicatur. 55
Germania abundat omnibus facultatibus, artibus & ſcientiis. 67
Germaniæ deſcriptio. 46.47
Germani Rætias occuparunt. 20
Germani fideliſſimi. 42
Germani omnia loca, in quibus ſal concoquitur, Hallis nominant. 270
Germani ſæui, iracundi, maximeq́ bellicoſi ſitientes ſanguinem, & cur. 55
Germani quibus Troiani Franci primò commixti fuêre propriè dicti Franci. 58
Germani viri nobiles dicti. 56
Germani de Romanis ipſis, de Gallis, de Hungaris, deq́ aliis diuerſis gentibus ſæpenumero triumpharunt. 65
Germani ſimplici ratione Franci appellantur. 66
Germanorum antiquitas. 65
Germanorum Encomia. 65
Gevviler oppidum. 143
Gibelin Italicum. 97
Giblingen. ibid.
hîc Gieblingen quid denotet. ibid.
Gratianus Imperator à quo proſtratus. 201
Grauamina Vlmenſium de receptis fratribus Theutonicis, &c. propter extruendam parochiam. 245
Gredanna de Friberg Magiſtra Vrſpringenſis de monaſterij ſui amplificatione cogitat. 293
Gregorius VII. contra Heinricum IV. Imperatorem nouum commouit Rudolphum Ducem Saxoniæ. 91
Gregorius IX. quando in Pontificem Romanum electus fuerit. 132
Gregorius IX. concilium celebrat generale Lugduni. f. 133
Gregorius IX. in concilio Lugdunenſi promittit debellare Saracenos, & terram ſanctam recuperare. 133
Gerhuſen arx. 302
der Gremlinger Turris Vlmenſis. 230
Grimenſtein caſtrum diœceſis Conſtantienſis captum. 165
Goffredus Bulioneus palæſtinam occupauit. 39
Golſch. 27
Gomberg Comitatus. 44
Gotfridus Viterbienſis. 33
Gotlieben caſtrum ab Equite Honbergenſi vnà cum ſuburbio incenditur. 159
Gozholdus Sueuus. 18
Guido Orator Etruſius venenoſa oratione Carolum Regem Francorum incitat contra Sueuos. 121
Guilhelmus Marchio Montisferrati quando fuerit mortuus. 57
Guilhelmus Marchio Montisferrati dictus Longaſpata. 57
Guvvardianus aliquis Lucerienſis ex improuiſo retractus ad Epiſcopatum Baſilienſem. 128. & 129
Gvvardianus Lucerienſis Neoepiſcopus Baſilienſis eligitur in Electorem Moguntinum. 129
Gvvelfo Bauarus procedit contra Sueuos in prælium. 97
Gvvelfus Dux Bauarus à Sueuis interfectus. 98

H.

HAbino. 21
Habchſpurg inter nobilia caſtra numeratum. 125
Habchſpurg indies proficit & per vicinorum Comitum connubia quàmplurimis aliis dominiis adcreſcit. 125
Habſpurg peruenit ad manus Suicerorum. 181

Hab-

Habſpurg quaſi Habichſpurg caſtrum accipitris. f. 124
Habſpurgenſes Comites quomodo in Germaniam proceſſerint Fama vulgaris. 123
Hauſo piſcis. 49
Hartmannus aqua ſubmergitur. 139
Hartmannus Philippi Regis frater obtinet Sabaudiam. 139
Heinrici IV. Encomium ampliſsimum. 91
Heinrico III. emortuo Imperatorem relinquit filium Henricum IV. 91
Heinrico V. mortuo in conuentu Principum Legati Pontificij prohibent, ne Dux quiſpiam Sueuorum de Waiblingen in Imperatorem eligatur. 95
Heinricus VII. dum maritimas vrbes vult inuadere, peſte obruitur, moritur. 147
Heinricus VII. Comes Lüzelburgenſis electus & à Clemente V. coronatus in Imperatorem. 147
Heinricus I. Bauarus vir caſtus & ſanctus eligitur poſt mortem Ottonis Imperator. 88
Heinricus IV. ex nobili familia Francorum de Waiblingen ortus. 101
Heinricus VII. Friderici filius Dux Aquisgranenſis ibidem eligitur in Regem Romanorum. 115
Heinrici VII. matrimonium. 115
Heinricus VII. antequam diſcederet è viuis filium Conradum in Rom. Regẽ declarauit. 115
Heinr. Friderici filius conſilio Eberhardi de Taun transfertur in caſtrum Winterſtetten. 114
Heinricus de Nyſen & Anshelmus de Iuſtingen Legati ad Regem Siciliæ Fridericum. 112
Heinricus filium Fridericum natum ex Conſtantia moniali fecit Regem Alemaniæ. 106
Heinricus obiit Panormiæ. 108
Heinricus Imperator ex Alemaniâ ingreſſus Siciliam Meſſanæ incipit ægrotare, Papæ filios commendat. 107
Heinricus Nithardus. 238
Heinricus qua de cauſa ita in coniugis adfines crudelis fuerit. f. 107
Heinricus dum Siciliam pacifice poßidet, crudeliter in propinquos ſæuire incipit. 107
Heinricus Marchionatum Auſtriæ tribuit Ottoni Hungaro. 156
Heinrici Comitis de Calue in quouis genere eximia pietas. 90
Heinr. IV. Romæ coronatur à Papa Celeſtino. 105
Heinricus IV. Rex Rom. Nouus Apuliam armato exercitu inuadit. 105
Heinricus Bauarus Ludouici conſanguineus Vlmam quidem obſedit, ſed nihil profecit. 253
Heinricus V. Romam ingreditur, maximo honore excipitur. 94
Heinricus IV. quomodo & quibus mediis totum Siciliæ regnum acceperit. 106
Heinricus & Hugo Palatini Comites de Tivvingen cœnobium tradiderunt ordinis Benedicti monachis. 308
Heinricus IV. Spiræ in Sarcofago lapideo per quinquennium manſit inhumatus. 94
Heinricus V. propter delicta contra patrem commiſſa manet ſine liberis. 94
Heinricus IV. ſibi aduerſantes vincit. 105
Heinricus V. quamdiu regnârit. 94
Heinricus IV. perſuadentib. omnib. Principibus, Heinrico V. filio inſignia Imperialia reſignat. 94
Heinricus IV. Leodij moritur. 94
Heinricus IV. iuſſu Pont. Max. extumulatur. 94
Heinricus IV. Rudolſum contra ſe electum ſuperat & firmâ manu Imperium retinet. 91
Heinricus V. conuocat maximam partem Eccleſiaſticorum & ſecularium Principum Moguntiam. 94
Heinricus V. Norimbergam funditus euertit. 94
Heinricus V. Roma regreſſus in Alemaniam moritur. 94
Heinricus V. in genitorem ſuum impius. 94

Heinricus Bauarus leproſus factus moritur. f.253

Heinricus Spet. Nob. 279

Helena de Hurnheim monaſterium Vrſpringenſe ſplendidiſſimum reddit. 295

Heluetij hoſtes Sueuorum. 41

Heluetij carnifices & lenones. 27

Heluetij non ſunt Sueui. 31.40

Henricus Bauariæ Dux à Friderico Sueuiæ Duce victus. 97

Henricus Bauarus ſenectute prægrauatus per ſe bellare non potuit. 97

Henricus V. Imperator. 39

Henricus è Scarpfenberg Epiſcopus Spirenſis. 110

Henricus de Veringe Epiſcopus Argentinenſis caſtra quædam Ottonis præſidio humiliat. 112

Hermagoras à quo occiſus. 203

Hercules Alemanus. 31

Hervvatingen monaſterium. 258

Hevven caſtrum. 149

Holandini olim Battaui dicti. 53

Hortus virginum. 312

Hieronymus de Praga vocatus à Iuliano Cardinali S. Angeli ad concilium Baſilienſe. 62

Hiſtoria de Curione Romano Nobili, quã fictam auctor autumat, legatur integra. 217.218.219. 220.221.222

Hiſtoria egregia de Ottone primo, quæ Romæ in feſto paſchatis contigit. 87

Hiſtoria Achonis Lacedæmoniorum de vino ter in ſanguinem conuerſo. 172

Hiſtoriographi Italici in diſtribuendâ Sueuis laude nimium tenaces. 92

Hylarus fluuius. 28

I.

IAſon in Colchidem. 48

Ieroſolymitani Chriſtiani implorant Papæ auxilium contra Sarracenos. 98

Iacobus Philippi Bergomenſis refutatur. f.32.40. 41.42.43.44

Ieruſalem Rudolpho à Cuſſano Tartarorum Rege oblata. 137

Impatientia monialium Seflingenſium. 314

Imperator Romanorum cur ſemper Auguſtus, & cur Monarcha dicatur. 99

Imperator Carolus IV. Thuricenſes obſidione liberat, & oppidum Baden de cauſis hiſce agendis ingreditur. 158

Imperator Comites Würtembergicos reconciliat, & quomodo. 166

Imperator tranſit in Sueuiam. 158

Imperiales reliquiæ vbi noſtro ſeculo reſeruentur. 140

Impignoratio Kyburgenſis. 181

Incontinens plaga venerea matris Meinhardi Ducis Bauari. 163

Infula & Bauilus Paſtoralis monaſterij Ottenbürenſis reliquis monaſteriis elegantior. 284

In flumine Ruſa cruor ſegregatim in altum ſcaturiens. 172

Ingelheim patria Caroli M. 58

Ingenti iſto & generali per totam Alemaniam terræ motu Baſilea ſubuertitur. 159

Ingens tandem illa parrochialis Eccleſiæ moles abſoluitur. 248

In loco fuſi ſanguinis Lupoldini flos inſtar Lilij adcreuit. 174

Innocentius Pontifex M. domui à Stauffen infeſtus. 108

Innocentius III. Pontifex Rom. Ottonem excommunicauit conſentientibus Cardinalibus. 111

Innocentius nominis ſecundus grandia ſtipendia miſit Heinrico Duci Bauariæ genero Lotarij 96. quæ autem de cauſâ. 96

Inramneus mons. 47

Inter Lucernenſes & ſubſiluanienſes propter diſparem cultum prælia acerrima. 64

Digitized by Google

Inter omnes Catholicos Theotonici deuotiores. 59
In Theotoniâ ditiſsimi Epiſcopatus monaſteria, &c. 59
Inſignia Imperialia Rudolphus mittit Kyburgum. 130
Inundatio Blauii Vlmenſis. 231
Iohannes I. Abbas Roggenburgenſis. 110
Iohannes Dapifer Dyſenhofenſis. 163
Iohannes Rex Ieroſolomitanus ſocer Friderici Generum & Papam placauit. 115
Iohannes Winndegg Epiſcopus Conſtantienſis potentiſsimus in exercitu Alberti. 157
Iohannes Alberti nepos decrepitus ſenex tandem parricidij arguitur, quòd confeſſus & piè poſthac emigrauit. 142
Iohannes Comes de Sonnenberg. 43
Ioannes Gutenbergius equeſtris ordinis. 69
Ioannes Gensfleiſch Moguntinus. 69
Iohannes XXIII. Pontifex M. inuitatus ad concilium Conſtantienſe venire recuſat. 180
Iohannes Echinger dictus Habfaſt. 247
Iohannes Thüring. 281
Iohannes XXIII. Papa perſuaſione Friderici Auſtriaci venit ad concilium. 180
Iohannes Dux Habſpurgenſis capitur. 153
Iouis Reſponſa vbi frequenter reperta. 267
Ireneaucus mons. 47
Iringus Conſiliarius. 17.18
Irminfridus Rex Thuringiorum 17. vincitur à Theoderico 18. à Sueuis 19. ad Hunos confugit. 19
Iucunda Fabularum lepidarum amplificatio. 306
Iucundæ hiſtoriæ migrationis Habſpurgicæ in Germaniam continuatio. 124
Iudæi Eſlingenſes ſe omnes perdunt incenſâ & ingreſſâ ſynagogâ. 152
Iudæi comburuntur propter infectos fontes. 139
Iudæus baptizatus occludit Conſtantiæ fores, ſeque & totam familiã malitioſe comburit. 152
Iudicij vetiti præſides quomodo dicantur quodq́; eorum officium. f.60
Iudicium vetitum cur degenerârit. 60
Iudicium veticum degenerauit. 60
Iudicium vetitum. ibid.
Iudicium Rotvvilenſe fertur Vlmæ fuiſſe. 258
Iulius Cæſar à Sueuis fugatus 35. Commentarij eius falſi 29. & ideò ſuſpecti. 35
Iulius Cæſar cum Sueuis Germanis & Gallis Romanis grauia bella intulit. 84
Iulius Cæſar capta Roma ex ærario publico fractis ſeris & oſtiis pecuniam tulit, & Germanis Sueuisq́; militibus elargitus eſt. 84
Itali mendaces in Germanos. 40
Italici ſcriptores in exprobrandis Friderico ſceleribus falſidici. 114
Italicæ vrbes adhærẽt parti Lotharij cõtra Cunradum. 95
Italorum ironia erga Theutonicos. 73
Italus. 30

K.

Kirchen oppidum. 213
Klagenfurtenſes furibus nimis infeſti. 206
Kuſnach villa deſolatur. 157
Kyburg adnumeratum Comitib. Habſpurgenſibus. 125
Kyrchbergenſis Eccleſia quando ædificata. 85

L.

Lacus Acronius vnde. 75
Lacus Conſtantienſis cur à Sueuis dictus ſit Veneticus. 75
Lacus Lemannus. 54
Ladiſlaus Alberti Regis filius ducens vxorem veneno extinguitur. 182
Lancearij. 41
Lauſanenſis lacus. 24
Legio Martia 20. quæ & Diuina. 21
Lemannus lacus. 30.31

Digitized by Google

Leonhardus de Manſuetis. 303
Leonhardus de Vtino. 148
Leoni Papæ eruti oculi & miraculoſe reſtituti. 131
Lex ſalica à quo ſit edita. 88
Liberi Lupoldi Auſtriaci. 176
Licus fluuius. 50
Lini operatio. 27
Lites perpetuæ cur ſemper inter Principes & Nobiles Theutoniæ. 56
Lites inter Ducem Auſtriæ Eberhardum Würtembergenſem, &c. 151
Liticulæ inter Rudolphum Habſpurgenſem & Baſilienſes. 129
Lituania quando ad Chriſti fi lem ſit adducta. 61
Lituania nunquam ex toto fidem recepit. 63
Lituaniæ opes præcipuæ pelles. ....
Lituaniæ diuerſa Religio. 61
Lituaniæ ſermo. 61
Lituaniæ compendioſa deſcriptio. 61
Lituanorum magna pars conuerſa per Hieronymum de Pragâ. 62
Liuoniæ ſitus. 61
Liuuigildus Rex Gothorum ac Sueuorum. 23
Locuſtæ terræ nocent. 149
Loëvvers caſtrum radicitus deletum. 142
Longobardi ſunt Sueui. 38
Lorch monaſterium à quo fundatum. 101
Loricenſe monaſterium ordinis S. Benedicti vbi ſituatum. 100
Lotarius impetrat à Papa benedictionem papalem, & in Sueuos aliquot Duces maledictionem. 96
Lotarius contra Conradum Vlmam obſidione cinxit. 95
Lotarius Veronæ obiit. 96
Lotharius & Cunradus poſt longas decertationes reconciliati. 95
Lucanus Poëta. f. 24
Lucenſis conuentus. 22
Lucius piſcis. 49
S. Lucius Anno Chriſti 180. in alpibus Rhæticis prædicatur. 85
Ludouicus Dux Mediolani captus. 40
Ludouicus Fuchs. 279
Ludouicus Habſpurgenſis miles monaſterium Roggaburgenſe cogit iurare Duci Bauariæ. 282
Ludouicus Berben monachus reformat. 275
Ludouicus Bauarus excõmunicatus Vlmam vallauit, quem tandem receperunt. 253
Ludouicus ſpreto Iohanne XXII. facit Antipapam. 149
Ludvvicus Krafft Vlmenſis Conſul. 247
Luitholdus Sueuus. 19
Lupoldi filiorum matrimonia & præclara facinora. 179
Lupoldi exitium commouit Duces Auſtriæ, vt arma contra Suitenſes reſumerent. 77
Lupoldum qui occiderat Bernæ crudeli morte dilaceratur. 174
Lupoldus à viliſſimo Suicero & milite gregario perfoſſus. 174
Lupoldus vna cum nobiliſſimis Nobilibus prope Sempach à Suiceris vincitur, trucidatur. 173
Lupoldus in campo Regis ſepultus. 173
Lupoldus Dux Auſtriæ Comitatus Kyburg & Habſpurg contra Suiceros defendit. 169
Lupoldus Dux Auſtriæ. 136
Lupoldus Dux Auſtriæ prælio commiſſo cum Suitenſibus prope Sempach occubuit Anno 1386. 77
Luſidius. 22
Luſitania. 22

M.

Macedones pugnantes cum Illyricenſibus præclari quid præſtiterint. 176

Magi-

Digitized by Google

Magiſter vel Baccalaurius ante quoſdam annos habebatur pro monſtro. f.67
Magiſtri Felicis decretorum Doctoris iudicium de Comitibus Würtembergicis. 167
Magnus concurſus nobilium fœminarum ad Eliſabetam Abbatiſſam Hegbacenſem. 291
Manfredi mors. 119
Manfredus exercitu Gittinorum & Theutonicorum totam pene Italiam deturbat. 118
Manfredus propter transgreſſos limites à Papa excommunicatur. 118
Manfredus filius Conradi illegitimus regnum inuadere attentat. 118
Manuſcriptum Exemplar Euangelicum S. Marci vbi cuſtodiatur. 203
Mannus. 31
Marchia Danorum Theutonicè Dennmarckt. 73
Marchionatus Auſtriacus fit Ducatus. 134
Marchiones de Baden vnde originem ducant. 84
Marckdorf oppidum. 15
Conradus de Honburg. 158
Marcus de Emps. 41
Marcus Euangeliſta vbi Euangelium conſcripſerit. 203
Marcus Venetus. 175
Margaretham Schlicherin plures ſecutæ virgines bona ſua ad monaſteria conferentes. 281
Margaretha Schlicherin Prioriſſa. 280
Marquardus de Anavviler fit Dux Rauennæ. 106
Marſeus, id eſt, cornu Martis cur ſic dicatur. 141
Martia legio 20. quæ & Diuina. 21
Martinus Dumienſis Epiſcopus. 23
Mater Ducis Meinhardi Bauari propter deformitatem dicta Multeſch. 164
Matthæus & Thomas Comites Tuſciæ à Friderico omnibus bonis ſpoliantur. 114
Maſdran Rex Sueuorum. 22
Maxentius diuinitus punitur plagâ intolerabili. f.211
Maxentius Rom. Imperator arti Magicæ deditus. 201
Maxentius Tyrannus. 20
Maxentius grauidarum mulierum exſciſſis infantibus vtebatur in ſtudio Magico. 201
Maxentius conuerſus Chriſtianos libertati reſtituit. 201
Maximini & propinquorum mors. 202
Maximini Res geſtæ. 202
Maximin. quo pacto exercitum contra ſe commôrit. 202
Maximinus robuſtus, tyrannus & magus. 201
Maximinus Aquilegiam obſidet & oppugnat. 202
Maximius magni quidem nominis, ſed nullius virtutis. 201
Maximiliani Friderici filius quis præceptor. 208
Maximiliani liberi & coniugia. 208
Maximiliani coniunx inſequendo leporem vitam amittit. 208
Maximiliani coniuge extinctâ quæ mala marito ſubſecuta. 208
Maximilianus I. Imperator Hungariam deuaſtat. 44
Maximilianus vnde ſic dictus. 208
Maximilianus Nobilitate cur maior Alexandro Magnus. 200
Maximilianus Friderico III. parente ſuo prior Nobilitate. 200
Maximilianus cum primis ſemper in acie. 201
Maximilianus adeo inuictus vt nullum hoſtium timeret. 201
Maximilianus Rom. Rex Friderici III. filius captus. 198
Maximilianus Rom. Rex certis ſub conditionibus patri reſtituitur. 199
Mechtildis Archiduciſſa Auſtriæ reformationem vult inſtituere monaſterij Vrſpringenſis. 294

Digitized by Google

Mechtildis Auſtriaca debellat Nonnas Vrſpringenſes. f.294
Meinhardus Dux Bauariæ Comitatum Tyrolenſem volente & diſponente matre dat Friderico Duci Auſtriaco. 163
Mercatores Sueui. 26
Metis oppidum. 17
Miles quidam Ottonem primum Imperatorem in terram proſtrauit & ſtrangulare cœpit. 87
Miles de Honberg Epiſcopo Conſtantienſi aduerſatur. 159
Miræ hiſtoricæ recenſiones Hieronymi de Pragâ Lituanos ſpectantes. 62. & 63
Miro Rex Sueuorum. 23
Mœngen oppidum. 151
Moguntini pontis egregium opus. 53
Monachi Elchingenſes Imperatori commendati. 272
Monachi Ciſtercienſes de Bebahauſen vna regebant Vlmam cum Monialibus Ovvienſibus. 235
Monachi Ovvienſes acceptis 24000. florenis ab Vlmenſibus recedunt. 238
Monachi Ovvienſes Vlmenſium domini paulatim labuntur. 236
Monachi Ovvienſes ante Carniſpriuiam Vlmæ haſtiludiis & choreis ſe exercent. 237
Monaſterij S. Catharinæ qui fundatores. 162
Monaſterij Naglatenſis amplificatio. 91
Monaſtarij Seſlingenſis ſitus. 315
Monaſterij S. Benedicti prope fluuium Naglatum quis fundator. 90
Monaſterio Medingenſi adiunctum Medlingen. 278
Monaſterium S. Blaſii in ſylua Nigrâ. 273
Monaſterij Elchingenſis deſcriptio. 263
Monaſterium Medingenſe à quo fundatum. 278
Monaſterium Vrſpergenſe obligatum Berchtoldo de Nyſen. 110
Monaſterium Hegbacenſe à quo & quando fundatum. f.289
Monaſterium S. Gregorij Vlmæ à quibus fundatum. 235
Monaſterium propè ſyluam Enſisheim quando & per quem reſtauratum. 177
Monaſterium S. Bernhardi. 93
Monaſterium Toeſs à quo extructum. 140
Monaſterium Elbingenſe quando in tantam deuenerit pauperiem. 274
Monaſterium ad S. Catharinam. 162
Monaſterium S. Claræ impudicorũ hoſpitiũ. 312
Monialis quinquagenaria filium ſuſcipit. 106
Monophilus conſularis Aquilegienſis prohibet deditionem vrbis. 202
Mons Michaëlis ſanctus. 232
Mons Sueuus nulla moles ſingularis. 75
Montes Nemoroſi antiquis ſacri. 266
Morti deſtinati Vlmæ quomodo tractentur. 227
Mortuo Sigiſmundo ſuccedit Albertus Dux Bohemiæ. 182
Mulieres Sueuæ Adonidem quærentes dum non inueniunt ad Mineruam Dianam Veſtamq; ſe conferunt, quæ eas dirigunt ad ſuos ſacerdotes reſponſis eorum certificandas. 79
Multa mala peperit domui Auſtriacæ Alberti prodigalitas. 192
Multas ditiones vili pretio Vlmenſibus oblatas recuſant, reiiciunt, nõ tamen ſine poſterâ pœnitentiâ. 256
Multi Comites & Nobiles irruunt in Suiceros. 150
Multi Suiceri prope Baſileam à Delphino Francico cremantur. 185
Multifarij ordines quando in Vlmã recepti 244
Multifariæ monaſterij Hegbacenſis deriuationes. 288
Multiplices ſeu multifariæ mutationes Auſtriæ. 134

Muſa-

Digitized by Google

Muſarum & Pyrthenei fabula Ouidiana. 299

N.

NAgalt fluuius. 88
Naiades ædificant phanum. 50
S.Narciſſus Affram virginem tempore Diocletiani & Maximiani conuertit. 85
S. Narciſſus Epiſcopus Hieroſolymitanus cauſa dilatandi fidem vſq; Auguſtam Vindelicorum venit. 85
S.Narciſſus prædicauit fidem Chriſtianam Auguſtæ. 85
Nauhauſen monaſterium. 261
Neptunus quomodo Nymphas à ſe compreſſas elocârit & remunerârit. 306
Nerdlingen oppidum. 97
Neurſheim oppidum. 97
S.Nicolai Eccleſia ad Danubium in Auſtria. 49
Nigromanticus ſimulans ſe Fridericum Imperatorem à Rudolpho capitur & cōburitur. 137
Nobiles conantur Thuricenſes contra Suiceros irritare poſt confœderationem cum Suiceris factam. 191. & 192
Nobilis quædam virgo cadit & reſurgit ad ſalutem. 300
Nobiliſſimi vini Alſatici penes Deum cauſa ruſtici Sueui. 78
Nomen Francum quis germanis dederit. 67
Norici. 20
Nürmbergenſes ſe opponunt Heinrico V. 94
Nydegg. 312
Nympharum templum ſupra rupes vbi Rhenus ebullit. 50

O.

OB fractam in Religione fidem proceres & viri mediores ſuſpenſi reperiuntur in nemoribus. 60
Obſeſſio oppidorum Sueuicorum. 156
Obſidio Thuricenſis & obſidentium Catalogus 154
Olim monaſteriis tribuebantur, nunc ſpoliantur. f. 273
Oliſepona capitur. 22
Olympus mons Iouis. 266
Omnes pene præcellentes & antiquæ familiæ emerſerunt è Germania in Italiam. 57
Oppidum S.Viti. 205
Oppidum Rotvvilenſe totum combuſtum. 150
Oppidum Thuricenſe quamdiu obſeſſum. 144
Oppidum Thuricenſe grauiſſimis in uriis adficitur. 144
Oracula habita ad conſulendum Demogorgonem. 305
Ordo Prædicatorum ſacramentum altaris ſiniſtra ſumit manu. 141
Ottakerus reſignans Auſtriam, Stiriam, Carinthiam feuda à Rudolpho accipit. 134
Ottakerus flexis genibus à Rudolpho Habſpurgēſi petit delictorum veniam. 134
Ottenbürenſes monachi prodigalitati dediti. 283
Ottokerus homo bellicoſus. 136
Otto primus auxilio Hermanni Sueuorum Ducis caſtrum & oppidum Briſacium capit. 87
Otto primus Imperator purus fuit Germanus, vtpote Saxoniæ Dux. 87
Otto à Stauffen Epiſcopus Argentinenſis factus. 100. 101
Otto caſtra & munitiones Romæ vicinas hoſtili manu inuadit, occupat. 111
Otto & Hartmannus Comites de Kyrchberg. 284
Otto propter maximam ignominiam infirmatus in Saxoniâ obiit. 113
Ottone reiecto & excommunicato Fridericum Regem Siciliæ ad Maieſtatem Imperialē accerſunt. 111
Ottoni Argentinenſium Epiſcopo facta eſt apparitio defuncti fratris. 101
Otvvinus peſſimus Dux Sueuorum. 213

VV Pacta

Digitized by Google

P.

Pacta ſiue cõditiones, quas iniit Carolus Rom. Imperator cum duobus Comitibus Würtembergicis. f.165
Pacta ſiue conditiones, quas Comes de Werdaburg cum Vlmenſibus iniit. 239
Padus fluuius. 50
Papa vltrò mittit Alberto confirmationem. 139
Papa ſibi Conradum Imperatorem reconciliare ſtudet. 98
Papa Gregorius Siciliam Friderico facit rebellare. 115
Papa contra Cunradum Heinrico III. magnum miſit exercitum. 96
Papa Friderico victoriam Ieroſolymitanam inuidet, magnam Siciliæ partem occupari iubet. 116
Papa Heinricum anathemate fulminis percutit. 107
Papa indiget ope Imperatoris Heinrici cõtra Saladinũ, itaque anathemate illum liberat. 107
Papa Berchtoldum elegit in Regem in præiudicium Philippi. 108
Papa accepto Elchingen legatum mittit in Alemaniam ad recipiendos monachos. 272
Papæ contra Fridericum calliditas & crudelis aſtutia. 116
Paphus mons Cauernoſus Veneri ſacer. 265
Parochialis Eccleſiæ Vlmenſis deſcriptio. 248
Pargath. 27
Patriæ amor occupat ſcriptores. 29
Paulus Kaſt Abbas Elchingenſis ſuo monaſterio benè proſpicit. 277
Paulus Kaſt Vlmenſis Abbas Elchingenſis. 276
Pax inter Conradum Imperatorem & Papam Franckfordiæ ſigillis eſt roborata. 98
Peramplum Würtembergicum Imperium. 167
Per Carolum M. in immenſum nobilitati ſunt Germani. 57
Per Carolum Chriſtianiſſimum multæ Theutonicorum prouinciæ metu ad fidem Chriſtianam inductæ ſunt. f.60
Peregrinatio S. Iacobi per quem & quando Baſileæ inſtituta. 185
Peregrinatio ad capellam villæ Seſlingenſis à quo inſtituta. 316
Perſecutio Iudæorum propter cõfeſſionem aquarum infectarum. 151
Peſtis generalis quo anno. 309
Peter de Hagenbach perſonatus quidem nobilis, aſt crudelis & inhumanus. 77
Peter de Hagenbach ob nimiam crudelitatem omnium animos in ſui odium concitauit. 77
Peter de Schomberg Cardinalis & Epiſcopus Auguſtenſis. 276
Petro de Hagenbach Briſaci decapitato Sigiſmundus D. Auſtriæ Suitenſes recepit in ſuam gratiam. 78
Petrus Marcellus reprahenditur. 42
Pful villa circa Vlmam. 316
Philippi Auſtriaci formoſitas formoſiſſima. 210
Philippus Franciâ priuatur. 139
Philippus Rex Franciæ ſe opponit Eccleſiæ. 139
Philippus ad prodigalitatem vſque largus. 110
Philippus volens domare Saxones Bambergæ à quodam ex inſidiis trucidatur. 109
Philippus Müllhuſii à maxima nobilitate & quamplurimis Rheni Principibus eligitur in Regem. 109
Philippus Heinrici filius conuocat Principes ſuos Hagnouiam. 108
Pictura cur cadente eloquentia etiam cadat. 68
Pipinus Francus Germanus Aiſtulphum Regem Longobardorum Stephano Papæ moleſtum coercuit. 65
Pius Papa Suiceris dat licentiam inuadendi cunctas regiones. 192
Piſtores Theutonici aliis regionibus ſatis accepti.

Digitized by Google

cepti. f. 69
Plabus fluuius. 50
Plaga mundi & ordinis eſt confuſio, quando Reges, Principes, &c. ambiunt confœderationes ruſticellorum ignobilium. 146
Policretus pictor. 68
Pompeius & omnis Romanorum Senatus creſſcentibus Cæſaris viribus trepidi tanquam Italiâ pulſi Græciam adierunt. 84
Pons Moguntinus à quo conditus, 53
Pons inceptus lapideus Vlmæ vna nocte corruit. 226
Porta Vlmenſis Aucarum nomen à quo ſortita. 225
Perampla vrbis Vlmenſis deſcriptio. 225. & 226
Poſſeſsio Strübel. 312
Poſt Heinrici mortem perſecutio Theutonica. 108
Poſt mortem Caroli M. Imperium manſit apud Lotharium & ipſius filios, nec apud Reges Galliæ vel Italiæ. 58
Praxiteles ſculptor. 68
Praxiteles Cnydum vrbem ſculpta imagine nobilitauit. 68
Præclara exempla miſericordiæ & clementiæ Ducum veterum & recentiorum. 161
Prædicatores quando Conſtantiam reducti. 151
Prælium Friderici Ducis Sueuiæ ex parte Conradi Imperat. & Gvvelfonis, ex parte Heinrici Bauariæ Ducis commiſſum iuxta oppidum Neursheim. 97
Præſcripta quædam auctoris quæ obſeruãda fuiſſent Lupoldi conſanguineis. 176
Præſides iudicij vetiti ſecretos habent ritus & arcana quædam. 60
Præſtito ab Ottone Romano Pontif. iuramento Romæ in Imperatorem coronatus eſt. 111
Primus Comes Habſpurgenſis quis. 127
Principes Germaniæ in culpa, quo pauciores nacti fuerint laudatores. f. 45
Principes Alemaniæ Friderico iuſiurandum & fidelitatem promiſſam neutiquam ſeruant. 108
Principes Sueuiæ in villa Navv conueniunt, & duorum monaſteriorum poſſeſsiones diſtribuunt. 273
Priuilegia plebani Eccleſiæ parochialis Vlmenſis. 250
Prodigioſa hiſtoria puellæ cuiuſdam peſte infecta. 152
Progenies Æneæ Frigiæ Regis quomodo in Europam venerit. 66
Propter Comitatum Tyrolenſem lites inter Duces Auſtriæ & Bauariæ. 164
Propter remotionem cœnobij Zuitfeldenſis loco iſtius ſitus tonitrua ſunt infeſta. 93
Prouerbium de albo roſarum horto Vlmenſ. 229
Prouiſor monaſterij Elchingenſis prodigus. 275
Pruteni gens barbara. 60
Pruteni quamdiu durarint. 60
Purgatio ſuſpicionis, quæ diuulgauerat Heinricum VII. à quodam monacho ſub ipſa communicatione fuiſſe ſublatum. 147

Q.

QVa de cauſa Itali Ethniciſmum Chriſtianiſmo prætulerint. 216
Qua de cauſa tantus fiat Vlmæ accurſus. 258
Quamdiu Sueui Duces Imperium tenuerint. 120
Quamdiu Sueuia Ducis expers fuerit. 123
Quamplures ſua dominia Vlmenſibus reſignant. 256
Quando Vlma reædificata ſit. 243
Quando & cur inſtitutum vt Prædicatores communicent manu ſiniſtra. 148

Digitized by Google

Quando Theotonici fidem ſuſceperint. f.59

Quæ cauſa fuerit ſubtractionis Sueuorum à naturali domino. 77

Quæ ditiones, quæ dominia Vlmam circumdent. 260.261

Quæ cauſa irriſionis Alemanicæ. 122

Quæ cauſa ſit diruptionis domus Habſpurgiacæ. 142

Quindecim Alemani Comites coniurârunt contra Rudolphum. 137

Quinque Alberti vnius lineæ in Imperio ſibi inuicem ſuccedunt. 179

Quintilius Varus à Sueuis cæditur. 36

Quis arborum Deus contentio gentilis. 266

Quis Comites Würtembergenſes in Duces creârit? dubia auctoris reſponſio. 213

Quod Carolus M. fuerit Germanus auctoritate & rationibus probatur. 58.

Quomodo hoſtis hoſtem debeat decipere. 145

Quomodo Sueui ſe à naturali Deo ſubtraxerint. 77

Quo pacto Sigiſmundus Dux Auſtriæ cum Suiceris concordiam ſuſceperit. 193

Quot & quos populos Heinricus de Calue Imperator Rom. Romanæ Eccleſiæ ſubiecerit. 91

Quot Imperatores ex Sueuorum familia prodierint. 120

R.

RApperſvvil deſtruitur. 153

Ratiæ 20

Reformatio Seſlingenſium & Prædicatorum periculoſa. 313

Reges Angliæ & Bohemiæ, dum impedire conantur electionem Rudolphi Habſpurgenſis, humiliantur. 130

Reges Theſſaliæ & domini Candiæ ex qua progenie. 57

Reginæ coronatæ Aquisgrani ſepeliuntur Baſileæ. 137

Rhenani guloſi. f.27

Rhenus. 24

Rhenus fluuius. 50

Eiuſdem deſcriptio. ibid.

Rhenus vnde oriatur. 50

Rhenus facit Inſulas ingentes. 53

Rhenus quas vrbes alluat, & quouſque deſcendat. 53

Rhenus fines Conſtantienſium attingit. 50

Rhenus vbi nauigabilis efficiatur. 50

Rhenus Danubij origini vicinus. 47

Rhenus cur alueum continue mutet. 53

Rhenus vbi rapidiſſimus. 139

Rhenus ſacratus S. Vrſulæ, & XI. millium Martyrum peregrination. 53

Religione D. Bernhardi deficiente & Elchingenſium Religio minuitur. 274

Relictis in Siciliâ præſidiis Fridericus ad redimendam terram S. iter arripit. 115

Reliquiæ antiquæ ſupra fontem Burronis. 307

Remiſmundus Rex Sueuorum. 22

Renzus Friderici filius ab Onorenſibus captus in caueâ ferreâ vitam finiit. 117

Reprehenſio vulgaris hiſtoriæ de Nobilitate Sueuâ diuulgatæ. 214

Reſtauratio ſepulchri Hieroſolymitani. 91

Rectiarius Rex Sueuorum. 22

Rex Hungariæ mundo valedicit. 140

Riccila Sueuorum Rex. 21.22

Riphei montes. 48

Rixa inter moniales Ottenbürenſes 283

Robertus Seuerinas caſus. 43.44

Roccones. 23

Rhodanus fluuius. 50

Roma tempore pacis plus quam bellorum deſtructa. 259

Romana Eccleſia ab Italis multa paſſa. 122

Romani victores gentium. 35

Romani triplici de cauſa meruêre orbis dominium.

Digitized by Google

nium. f.251
Romæ quando nullus Senatus. 215
Rorſteinius. 19
Rotenburgenſis caſtri deſtructio. 143
Rudolphus Habſpurgenſis proceræ ſtaturæ. 127
Rudolphi Habſpurgenſis Liberi. 136
Rudolphi Alberti Habſpurgenſis filij virtute domus Habſpurgenſis ſublimatur. 127
Rudolphus exercitu Sueuo Heinricum Bauarum demſit, & ad expellendos ex Auſtriâ Boemos, ſe adcingit. 134
Rudolphus cum Nicolao III.Rom. Pont. Imperium in quatuor partes diuidit. 137
Rudolphus Wiennam intromittitur. 134
Rudolphus obiit Erfordiæ. 137
Rudolphus Spiræ ingenti pompa terræ mandatur. 137
Rudolphus Rex Sueuorum. 15
Rudolphus Dux Auſtriæ terram Patriarchæ Aquilegienſis armata manu inuadit & deuaſtat. 165
Rudolphus Stuß Thuricenſium Magiſter crudeli morte à Suiceribus occîſus eſt. 187
Rudolphus Habſpurgenſis cur excommunicatus. 133
Rudolphus Habſpurgenſis eligitur in Romanum Imperatorem. 129
Rudolphus Habſpurgenſis ſacerdotem donat equo proprio. 128
Rudolphus Habſpurgenſis reconciliationem init cum Baſilienſibus. 130
Rudolphus Habſpurgenſis Suiceros ruſticos monaſteria turbantes opprimit & humiliat. 129
Rudolphus Habſpurgenſis Principes cõuocat Norimbergam. 133
Rudolphus Habſpurgenſis excommunicatione liberatur. 133
Rugerus, Adalbertus & Waltherus oppidi Schelklingen Vrſpringen tradunt Abbati S. Gregorij. f.292
Ruſtici Abbacellenſes ſubtrahunt ſe imperio Abbatis S.Galli. 143.
Ruſtici de valle Claronæ deficiunt ab Alberto adſociantes ſe Thuricenſibus. 154

S.

Sabellicus reprehenditur. 31.43.44
Sala fluuius. 18
Salza fluuius. 17
Sancti Galli in Sueuia antiquiſſimi libri à Theutonibus conſcripti ab Ænea Syluio reperti. 68
Saraceni totam quaſi Europam dicunt Franciam. 74
Sarraceni Ieroſolymitanum Regnum infeſtarunt. 98
Satrapa de Deck incenſis faculis prædicatores ad cantandum cogit. 151
Saus fluuius. 48.50
Saxones potatores. 27
Saxones, Bauari, &c. ad mandatũ Papæ Chunrado repugnant. 270
Saxoniæ Duces ab Innocentio II. Papa inſtigantur contra Cunradum. 96
Saxones Tranſalpini reiecta fide poſt Caroli diſceſſum in priſtinos relabuntur errores. 126
Scandalum diuinorum officiorum gratia. 149
Scaphuſen nobili cuidam impignoratur, ſed à ciuibus redimitur & cum Suiceris coniunguntur. 181
Schelcklingen ex Schalck & Klingen 297
Schelcklingen ſub quorum poteſtate antiquitus fuerit. 298
Schmiecha fluuius. 296
Schmiecha fluuius cur ſic vocetur. 297
Schœneſteinbach. 177
Secularium aliquot dominorum fundationes & tributiones monachis factæ. 308
Seditio Conſtantienſis. 150

Seditio Thuricenſis & qua de cauſa. 153
Seſlingen monaſterium S. Claræ. 312
Seſlingenſe monaſterium quando fundatum. 312
Sena Italiæ vrbs de nouo à Sueuis condita. 84
Senones ſunt Sueui. 38
Sententia vel Chreia quædam, quæ ſpargitur de Papa contra Philippum. 108
Sigiſmundi Ducis Auſtriaci matrimonia. 192
Sigiſmundus D. Auſtriæ Suitenſibus contra Carolum Burgundum auxilia mittit. 78
Sigiſmundus Dominus Atheſis admodū liberalis. 192
Sigiſmundus Archidux Auſtriæ dum intuetur Suitenſium potentiam potentiorem Spiræ Principum Alemanorum auxilium implorat, 77
Sigiſmundus Dux Auſtriæ pacificus. 192
Sigiſmundus Dux Auſtriæ contra Venetos fuit pacificus & iuſtus. 42
Sigiſmundus omnia regna Eliſabethæ filiæ & eius marito, etiam contra auream bullam, ex teſtamento legauit. 181
Sigiſmundus Romanus Imp. Imperatricem recludit. 181
Sigiſmundus Archidux Auſtriæ impignorat omnem terram, quam habet in Alſatiâ, &c. Carolo Duci Burgundo. 77
Singrenſtein vnde dicatur. 298
Singularis Dei prouiſionis erga repertum quempiam puerulum illuſtre ac magnificum aliquod memorabile. 90
Soldanus Ægypti Rex vſus eſt Theutonico artifice de Oppenheim nomine. 69
Soldanus animaduertens Friderici aduentum treugas poſtulans obtinuit. 116
Soldanus timore perculſus Imperat. Friderico tradidit Hieruſalē, Nazareth, Ioppen & alia circumiacentia. 116
Solitarienſium quarundam miracula. 301
Gintzelburg caſtrum. f.302
Sonnenberg Comitatus. 43
Sorores in arenâ deficiunt. 312
Sorores S. Claræ in arenâ. 243
Sorores in Seſlingen reformantur. 313
Sorores in arenâ. 312
Specus ſingularis prope fluuium Ach. 298
Specus & vallis Singrenſtein. 298
Staufen caſtrum. 38. 100
Stauffen vbi ſitum. 100
Sternegg. 141
Struden caſtrum. 49
Strumoſi reliquiis Comitum Habſpurgenſium ſanantur. 175
Sturgio piſcis. 49
Subditi Ducis Auſtriæ contra dominum inſurgunt. 172
Sub Conrado populus occidentalis anhelat ad ereptionem vrbis Ieroſolymitanæ. 90
Sub Heinrico IV. erepta gentibus Ieruſalem per Gotfridum Ducem Burgundiæ. 92
Sub Heinrico IV. vel V. ciuitas Auguſtenſis deſtruitur. 95
Suburbium Vlmenſe Fulloniferum. 226
Succeſſor Rudolphi Adolphus de Naſſavv. 138
Sueciæ, Daciæ, &c. Rex Chriſtenes homo Chriſtianiſſimus donatur aureâ roſâ. 73
Suetonius explicatus. 37
Sueuæ Mulieres cum Venere tanquam Adonidem quæſituræ per mundum diſcurrunt. 79
Sueuia vnde ſic nominetur. 74
Sueuia Caroli Magni tempore ex integro mundata. 86
Sueuia propter impias Papæ & Manfredi molitiones commouetur. 119
Sueuia eſt duplex, ſuperior & inferior. 75
Sueuia adeo populoſa, vt omnibus ferè regionibus Sacerdotes, Rectores, Muſicos, &c. tramittat. 78

Sueuia

Sueuia oppidis, caſtellis, pagis, &c. ditiſsima. f. 76
Sueuia Reges Romanorum tamquam abortiuos genuit. 120
Sueuia vtraque terra fructifera, vinifera. 75
Sueuia ad fidem conuerſa deprauatur hæreſi Arriana. 86
Sueuiæ deſcriptio. 24
Sueuiæ Duces obtinebant olim etiam Ducatum Franconiæ. 88
Sueuiæ ſitus quis. 75
Sueui columna Imperij. 40.41
Sueui rationabiliores Alſatis, nobiliores Bauaris, iuſtiores Brabantinis, ditiores Franconibus, deuotiores omnibus aliis Germanis. 76
Sueui omnibus Regibus facti formidabiles. 76
Sueui filios occidere ſtatuunt famis neceſsitate. 15
Sueui in expeditione Imperiali primi. 33
Sueui poſt Iulij mortem in ſeruitute Romanorum manſerunt. 84
Sueui crudeliter in Chriſtianos ſæuierunt. 84
Sueui inter nobiles præcipui in curia primi, ſecundi & tertij Ottonis. 88
Sueui quando abiecto ſeruitutis iugo proprium regimen aſſumſerint. 76
Sueui præ aliis nobiles. 32
Sueui numquam à Romanis victi. 34.35
Sueui idololatræ 15. hoſtias humanas adolebant ibid.
Sueui cum Romanis, &c. bella geſſerunt ante Chriſti incarnationem. 80
Sueui à monte Sueuo recedũt, regionem noſtram colere incipiunt. 75
Sueui quales 24.25.26.32. mercatores. 26. in Venerem proni. 27
Sueui patria egreſsi in Daniam nauigant 16. Albam flumen tranſeunt. 16. 17. in Thuringiam aduentant. 17. auxilio ſunt Regi Francorum contra Thuringos. 18. vincunt Thuringos ex inſidiis. 19. Thuringiam occupant. 19. Danubium tranſeunt. 19. Sueuiam nunc dictam inuadunt. 19. Wilzhos vincunt ex inſidiis. 19. & regionem illorum occupant. 20. in Hiſpanias irruunt. 21.28
Sueuorum Ruſticorum in Alſatia maxima vtilitas. 78
Sueuorum medio Ieruſalem gentib. eripitur, Duce Gotfrido Burgundiæ Domino. 92
Sueuorum proprietates naturâ inditæ. 76
Sueuorum Reges in Sueuia, Sido. 33. Italicus. 33. Marobolus. 36
Sueuorum Reges in plaga ſeptentrionali, Rudolphus. 15
Sueuorum gens ſecundum Iul. Caſ. maxima & bellicoſiſsima Germanorum omnium. 80
Sueuorum in Hiſpania Reges. 38. Emericus. 21. Riccila. 21.22. Rectiarius. 22. Fratan. 22. Maſdran. 22. Frumarius. 22. Remiſmundus. 22. Theudemirus. 23. Miro. 23. Eburicus. 23. Audicas. 23. Livvigildus. 23
Sueuorum fœminæ nimium fœcundæ. 78
Sueui. 15.24
Suiceri Fidifragi. 188
Suiceri vt proſtratorum numerus foret incertus cadauera ſociorum comburunt. 185
Suiceri vnde ſic dicti. 191
Suiceri Sigiſmundo Auſtriæ Duci multa oppida diripiunt. 193
Suiceri cur nullam aluerint pauonem. 190
Suiceri quo iure Argovviam poſsideant. 181
Suiceri domus Auſtriacæ hoſtes infenſiſsimi, & econtra. 190
Suiceri iniuſte vexant Thuricenſes. 145
Suiceri ab omnibus aliis finitimis differunt moribus & lingua. 127

Suice-

Digitized by Google

Suiceri quomodo indies adcreuerint. f.143
Suiceri illegitimo modo Thuricenſes vicerunt. 146
Suiceri alias Sueſii putantur à Sueuia exorti 76
Suiceri flagellum Principum & Nobilium. 146
Suiceri ſe mundi plagam ſatentur. 146
Suiceri Thuricenſes mirâ aſtutiâ fallunt & in naſſam hoſtilem adtrahunt. 144.145
Suicerorum exanimatorum præ timore magna pars reperitur. 185
Suicerorum contra Thuricenſes impia & crudelia facinora. 189
Suicerorum & vrbium connexio nobilibus timorem incutit. 171
Suicerorum colligatio, conſpiratio. 171
Suiceris Thuricenſes præſtant iuramenta. 191
Suitenſes. 31
Suitenſes quantum ſe armauerint contra Duces Auſtriæ. 77
Suitenſes Sueuorum filij. 78
Suitenſes coniurarunt contra naturalem dominium, & quæ iſtius coniurationis cauſa. 142
Superiores Alemani plerumque flaui. 209
Superſtitio Vindelicorum temporibus Heinrici de Calue cum cornucopia. 91
Superſtitio muliebris nata propter caſtrum Kyburgenſe. 141
Surſec à Suiceris obſidione cingitur. 155
Svvaboba. 19
Svveckhofen. 315
Sycambri quare Franci dicti. 66
Syler fluuius. 50

T.

TAcitus emendatur. 32
Tancredus qua de cauſa expugnatus. 106
Tanta peſtis vt vix tertia pars hominum in mundo remaneret. 152
Teck caſtrum eminentiſſimum. 213
Templa Iouis non niſi ex quercinis lignis extructa. f.267
Templum ligneum. 26
Templum Sophiæ Conſtantinopolitanæ. 248
Temporum Theoneſti tranſlatum Imperium in Græcos. 215
Tempore paſchali Vlmæ plerunque vltra quindecim millia hominum ſacro Chriſti corpore in parochia nutriuntur. 249
Tencatheri. 34
Terra nondum cum eſſet habitatoribus repleta, in locis hominibus abundantibus quidam cõuenêre, & relicto ſolo natali ſedes ſibi arridentes elegere. 75
Terrâ ſanctâ per Heinricum Sueuum recuperatâ plurima per eundẽ fuere inſtituta & plantata monaſteria. 95
Terræ motus per totam Alemaniam. 159
Teſtimonia probantia Carolum M. fuiſſe Germanum. 58
Theologi cuiuſdam Aſtrologizantis viſio & animaduerſio portentoſa. 173
Theodericus Rex Francorum belligeratur cum Irminfrido Rege Thuringiorum. 17
S. Theoneſtus cum Vrſo & Albano Sueuiam ab hæreſi purgat Arriana. 85
Theoneſtus Epiſcopus Phipenſis. 216
Theoneſtus cum Vrſo & Albano miſſus in Alemaniam, vbi contra hæreticos diſputauit. 216
Thomas de Aquino, dum properat ad Concilium Lugdunenſe, in Campania è viuis excedit. 133
Theotonia quædem ſuſcepit erga ſedem Romanam conſtans permanſit. 59
Theotoniæ vocabuli Etymologiſatio. 59
Theotoniam non ſimul, ſed ſucceſſiuè eſſe conuerſam ex legendâ Sanctorum videre eſt. 64
Theotonici cur vltimi conuerſi. 64
Theotonici ſub Gregorio II. prædicante eis Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino Anno Chriſti. 714.

Digitized by Google

fidem ſuſceperunt. f.59
Theotonici aliis gentibus terrorem incutiunt. 59
Theotonicis ante annum Christi 714. fides Chriſtiana fuit prædicata. 59
Theotonicarum notationum ſiue deriuationum auctor Æneas Siluius. 64
Theotonicorum pietas & erga cultum ſacrum adfectio. 59
Theotonicorum animoſitas. 59
Theſſalia ciuitas Macedoniæ. 49
Theudemirus Rex Sueuorum. 23
Theudoridus Rex Gotthorum. 22
Theucer Dux quis. 56
Theutonia. 46.54
Theutonia quomodo dicatur communiter. 74
Theutonia, noſtra prouincia, dicta eſt à quodam Tyranno in eâ regnāte Theutomodo vel Theudolo, vel Theudobaldo. 59
Theutonia quomodo accipiatur pro parte. 74
Theutonia à Teucro Troiano. 58
Theotonia à Theos Deus & tonos concordia & terra quaſi terra Deo concordans. 59
Theutonici ſecundum Panormitanum dicuntur nobiles. 56
Theutonici, placente ſic Pontifici, variis cruciatuum generibus trucidati inuenti per Italiam & Siciliam. 117
Theutonum origo vnde. 56
à Teucro Troiano Turcos prodiiſſe quidam ferunt. 59
Thuregienſis Eccleſia collegiata in loco Felicis & Regulæ per quem inſtituta. 186
Thuregum oppidum munitiſſimum. 156
Thuricenſes quo pacto Suiceri facti. 191
Thuricenſes obiurgātur initæ cum Suiceris confœderationis ergò. 154
Thuricenſes denuo ab Alberto vallantur. 156
Thuricenſes Ducem Albertum myſterio quodam impetratæ pacis ſeducunt. 156
Thuricenſes faciunt impetum in Albertum, ſed repelluntur. f.158
Thuricenſes per quendam Capitaneum cum Alberto reconciliantur. 158
Thuricenſis Eccleſia fundata à quo. 66
Thuricenſes Duci Alberto promiſſa ſeruare non poſſunt; & quid inde ſit ſecutum. 154
Thuricenſes vallati pacem emunt. 154
Thuricenſes ab Alberti ſubditis, interfectis trecentis, repelluntur. 155
Thuricenſes thermas deuaſtant. 155
Thuricenſium bellum iuſtiſſimum. 145
Thuringi vaſalli Francorum Regis. 18
Tiſthal. 299
Titus & Veſpaſianus in bello Iudaico Sueuicos nobiles aduocauerunt. 84
Triplex ratio probans Carolum fuiſſe Theutonicum. 58
Triplex priuilegium datum incolis Artæ. 127
Truvvenicht caſtrum & Friderici carcer. 149
Tumultus ſub ipſa Ottonis coronatione. 111
Tumultus Nobilium aliquot nocturnus in ciuitate Thuricenſi. 153
Turba Seſlingenſium clamores, ſtrepitus. 314
Turcus magnus deuaſtatâ magna parte Auſtriæ Albam Græcam inuadit. 204
Turcus magnus in obſidione Albæ Græcæ vulneratus trepidus aufugit. 204
Turcus Aquilegianam regionem occupans multa milia hominum deducit. 204
Turris Theodorici Vlmenſis. 229
Turris Babylonis per monachos Elchingenſes euerſa, & è regione fundata Eccleſia. 272

V.

Valentinianus Imperator liberat Sycambros à tributis. 66
Valentinianus infert Sycambris prælium. 67
Vallis Rheni quæ. 50
Vallis ſubſiluana vulgariter Vndervvalden. ....

Digitized by Google

Vaticinium Clementis IV. de Conradino. f.119
Vellus aureum. 49
Venetiani Domini. 69
Veneti cupidi dominationis 42. victi à Germanis. 43
Venetus lacus. 50
Cur ita dicatur. 51
S.Verona incarcerata fuit apud Zurzach in poteſtate Romani Imperij. 84
Verres fugatur. 21
Supplicio afficitur. 21
Veterum quorundam opiniones de eruptione aquarum & earundem melodiâ. 305
Vetuſtiſſimorum Auſtriæ Archiducum quæ fuerint inſignia. 131
Vexillum S.Georgij. 33
Vici Vlmenſium lucidi. 232
Vicini Elchingæ crudeles prædones. 268
Victor III.Papa iniecto in calicem, dum celebraret, veneno, ſe ipſum interemit. 147
Victoria Ieroſolymitana principaliter Heinrico IV.Rom.Imperatori, non Gotfrido adſcribenda. 92
Viennenſes rebellionis luunt pœnas. 195
Viennenſis Eccleſia deſtructa per quem readificata. 169
Vindelici temporibus Heinrici de Calue fortunam adorârunt. 91
Vinum pauperculdrum Nonnarum in vaſis mirabiliter auctum. 292
Virgines Sueuigenæ monaſteriis plus quam aliæ vtiles ſunt propter bonam naturæ diſpoſitionem. 80
Virgines Sueuæ non ſolummodo in Sueuia monaſteriis degunt, verum etiam aliarum regionum cœnobia replent. 79
Virgines moniales monaſterij Vrſpringenſis petentes delicti veniam recipiuntur. 295
Virgini cuidã per coruum annona tranſmiſſa. 301
Virgo Maria Vlmenſium vndique patrona. f.315
Vitrum dans reflexum pennæ pauonis in minutiſſimas partes cur diuiſum. 190
Vbij. 34.35
Vdalricus Hablützel perſequitur à ſuis monachis. 287
Vdalricus Hablützel. ibid.
Vladiſlaus Hungariæ Rex non vicit Maximilianum Imp. 44
Vlma Gibellina. 270
Vlma indies aucta. 257
Vlma in quantum dilatata. 241
Vlma cur Imperij villa. 243
Vlma primâ vice exilis. 252
Vlma hodierno noſtro ſeculo in ſublime euecta. 252
Vlma per Lotarium qua de cauſâ deſtructa. 240
Vlma eget lapidibus. 232
Vlmæ ciuitatis initium. 224
Vlmæ ſitus. 224
Vlma à Lotario funditus extirpatur. 95
Vlmenſes Eccleſiam parochialem condunt. 245
Vlmenſes conſilio Ludouici Fuchs monaſteria reformant. 313
Vlmenſes quinque opera ſat grauia & difficilia perfecerunt. 252
Vlmenſes ſucceſſiuè ſe liberant à iugo monachali. 236
Vlmenſes linarij. 27
Vlmenſes iuſti Iudices. 258
Vlmenſes Comitatum Helfaſtenium ſortiuntur. 254
Vlmenſes Comitatum Albeggenſem ſuæ ditioni ſubiiciunt. 254
Vlmenſes cur tamdiu excommunicati. 238
Vlmenſis virgo opibus clariſſima egeno Medlingenſi monaſterio ſuccurrit. 280
Vlmenſis Eccleſia parochialis lapis primus quando & à quo poſitus. 246

Digitized by Google

S. Vlricus à nouem gliribus ſemper moleſtabatur. ibid.
S. Vlricus Epiſcopus Auguſtanus. 86
S. Vlricus Vngaros infideles à ciuitate Auguſtenſi fugauit, & Noricos ſiue Bauaros Eccleſias deuaſtantes vicit & de Sueuia eiecit 86
S. Vlricus territorium Auguſtenſe liberauit à muribus magnis, qui glires dicuntur. ibid.
Vinſtrort fluuius. 18.19
Vndebotus Romanorum Dux ſuperatur à Riccila. 22
Vniuerſitas nulla ante ducentos annos in tota Germania fuit. 67
Vrbanus IV. Pont. M. propter rebellionem Manfredi Carolum Ludouici Regis Franciæ fratrem Siciliæ Regem facit, vbi commiſſa duriſſima prælia. 118
Vrbis Neapolitanæ deſtructio. 118
Conradus Rex moritur. 118
S. Vrſus Auguſtæ Sueuiæ ab hæreticis occiſus fuit. 85
Vrſus Auguſtæ, Albanus Moguntiæ ſubierũt Martyrium. 216
Vrſlingen & huius Dux quis fuerit. 214
Vrſpergenſis monaſterij inopia. 110
Vrſpringẽſe monaſterium captum, rebelles Nonnæ captiuæ factæ. 295
Vrſpringenſis monaſterij origo quæ. 296
Vrſpringenſium monialium diſcordiæ. 293
Vrſpringenſium monialium animus bellicoſus. 294
Vſipetes. 34

W.

WAiblinga. 38
Waiblingen villa. 97
Walchen. 30
Waldericus Wilzhorum Rex. ......
Walterus Baro de Vaimingen. 278
Wandali in Hiſpanias. 21. in Africam ibid.
hic Welf quid ſit. 97
Wenceſlaus Rex Bohemiæ filium intruſit in Ducatum Auſtriæ. 136
Wenceſlaus Rom. Imperator ciuitates Imperij à diuerſis grauaminibus liberat. 171
Wernher de Ellerbach. 187
Weſtuali periuri. 27
Wiblingen monaſterium vnde dicatur. 288
Wiblingenſe monaſterium quando fundatum. 284
Wilerium villa. 300
Wilhelmus Lupoldi filius quando & quomodo Sueuorum Dux ſit nuncupatus. 177
Wilhelmus Lupoldi filius honorificè excipitur à Duce Venetorum. 176
Wilzhi. 19
Wilzhin, quæ nunc Sueuia. 19.20
Winſperg oppidum. 97
Wintertürenſes contra Locuſtarum examina inſtituunt proceſſiones. 149
Wintertür quando & à quibus obſeſſum, quidue ibi acciderit. 141
Witichindus hiſtoricus. 17
Wito Thuringus. 18
Würtemberg vnde exortum. 166
Würtembergici Comites vetuſtiſſimi ſanguinis Troiani. 166

Y.

YLarus fluuius lignifer. 231
Yta virgo. 301

Z.

ZEuſis pictor. 68
Zug traditur Suiceris. 155
Zug oppidum Ducum Auſtriæ. 143

Zuitſaltilo caſtrum extructum, monaſterium autem alium in locum remotum. 93
Zuitſaltum primò, ſecundum quoſdam, ſitum fuit in monte Achalin. 93
Zuifaltum monaſterium ordinis S. Benedicti prope Danubium, quando & per quem fundatum. f.93
Zurzach in poteſtate Romanorum. 84

FINIS.

W

Digitized by Google

Vita Nova
di M. Sillitti
Latina-(B. Piave)
. 1970

Digitized by Google

Digitized by Google